fișe de drept penal
partea generală

- 36 de fișe tematice
- 108 teme de analiză și dezbatere
- 12 tabele de analiză comparativă
- întrebări, exerciții și scheme teoretice recapitulative
- jurisprudență relevantă recentă structurată pe materii

MIHAIL UDROIU

UJ
UNIVERSUL JURIDIC

Ediția a VI-a, revăzută și adăugită

fișe de drept penal partea generală
MIHAIL UDROIU
UJ

fişe de drept penal partea generală

- 36 de fişe tematice
- 111 teme de analiză şi dezbatere
- 12 tabele de analiză comparativă
- întrebări, exerciţii şi scheme teoretice recapitulative
- jurisprudenţă relevantă recentă structurată pe materii

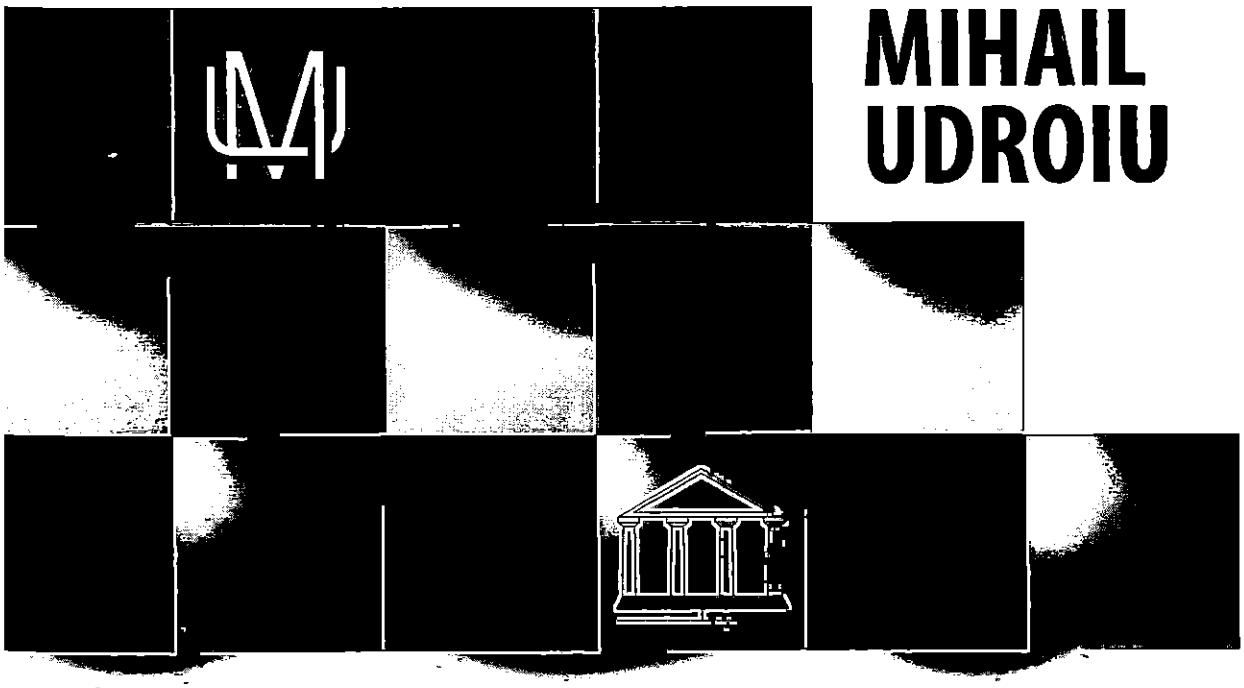

MIHAIL UDROIU

Ediţia a VI-a, revăzută şi adăugită,
cu prezentarea şi analizarea
dispoziţiilor legilor de modificare
a Codului penal şi a Codului de procedură penală

UJ
UNIVERSUL JURIDIC

Mihail UDROIU

Fişe de drept penal. Partea generală

Ediția a VI-a

UDROIU, MIHAIL

S-a născut la 20 martie 1977, în Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj.

- **Studii:** Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti (1999); Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti – Studii postuniversitare: Ştiinţe penale – criminologie (2000); Institutul Naţional al Magistraturii (2002); doctor în drept, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti, Şcoala Doctorală (iulie 2011, teză: „Administrarea probelor în procesul penal", coordonarea ştiinţifică: prof. univ. dr. Nicolae Volonciu).
- **Activitate profesională:** judecător la Curtea de Apel Oradea (din iunie 2015); judecător în cadrul Tribunalului Bucureşti, Secţia penală (2006-februarie 2015); consilier al procurorului-şef DIICOT (1 iulie 2013-27 noiembrie 2014); judecător detaşat în cadrul Ministerului Justiţiei; membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului penal şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului noului Cod penal şi a proiectului noului Cod de procedură penală (iulie 2007-septembrie 2011); procuror (2003-2006); formator în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii la disciplina drept penal şi drept procesual penal (din 2006).
- **Publicaţii:** autor a peste 60 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate.

Autor al lucrărilor: *Fişe de drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Fişe de drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Fişe de procedură penală. Partea generală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a); *Fişe de procedură penală. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016 (ed. I), 2017 (ed. a II-a), 2018 (ed. a III-a); *Fişe de procedură penală. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016 (ed. I), 2017 (ed. a II-a), 2018 (ed. a III-a); *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Procedură penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014 (ed. I), 2015 (ed. a II-a), 2016 (ed. a III-a), 2017 (ed. a IV-a), 2018 (ed. a V-a); *Fişe de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012 (ed. I), 2013 (ed. a II-a); *Fişe de drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012 (ed. I), 2013 (ed. a II-a); *Fişe de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012 (ed. I), 2013 (ed. a II-a); *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010 (ed. I), 2011 (ed. a II-a), 2013 (ed. a III-a); *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010 (ed. I), 2011 (ed. a II-a), 2012 (ed. a III-a), 2013 (ed. a IV-a); *Teste grilă. Drept penal şi procedură penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011 (ed. I şi a II-a), 2012 (ed. a III-a), 2013 (ed. a IV-a), 2014 (ed. a V-a), 2015 (ed. a VI-a), 2016 (ed. a VII-a), 2017 (ed. a VIII-a), 2018 (ed. a IX-a); *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.

Coautor al lucrărilor: *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015 (ed. I), 2017 (ed. a II-a); *Noul Cod penal – Codul penal anterior. Prezentare comparativă. Observaţii. Ghid de aplicare. Legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2014 (împreună cu Victor Constantinescu); *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009 (împreună cu Ovidiu Predescu şi Radu Slăvoiu); *Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român. Tratat*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008 (împreună cu Ovidiu Predescu); *Convenţia europeană a drepturilor omului şi dreptul procesual penal român*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007 (împreună cu Ovidiu Predescu).

- **Premii:** premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriştilor din România (2015) pentru lucrarea *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*; premiul „Simion Bărnuţiu" al Academiei Române (2010) pentru lucrarea *Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român. Tratat*; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriştilor din România (2009) pentru lucrarea *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală*; premiul „Ion Tanoviceanu" al Uniunii Juriştilor din România (2008) pentru lucrarea *Protecţia europeană a drepturilor omului şi procesul penal român. Tratat*; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriştilor din România (2007) pentru lucrarea *Convenţia europeană a drepturilor omului şi dreptul procesual penal român*.

Mihail UDROIU

FIȘE DE DREPT PENAL
Partea generală

Ediția a VI-a

Universul Juridic
București
-2019-

Editat de **Universul Juridic SRL.**
Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2019, **Universul Juridic SRL.**
Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Universul Juridic SRL.**
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL.**

Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ștampila și semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noștri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate și încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor și convențiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forța și sub sancțiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 196 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice.

Editura își rezervă dreptul de a acționa, prin mijloace legale și prin implicarea autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
UDROIU, MIHAIL
Fișe de drept penal : partea generală / Mihail Udroiu. - Ed. a 6-a. - București : Universul Juridic, 2019
Conține bibliografie
ISBN 978-606-39-0456-1

34

Redactor: Cristina Nicolai
Tehnoredactor: Marcela Radu

Redacție:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuție:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro
editurauniversuljuridic.ro
Editura Universul Juridic

Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro
universuljuridic.ro
Universul Juridic

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
ujmag.ro
Ujmag.ro

Pentru Marc și Dinu

Cuprins

Abrevieri 9
Fişa nr. 1. Principii generale 11
Fişa nr. 2. Aplicarea legii penale în timp 15
Fişa nr. 3. Aplicarea legii penale în spaţiu 51
Fişa nr. 4. Trăsăturile esenţiale ale infracţiunii 59
Fişa nr. 5. Conţinutul generic al infracţiunii 63
Fişa nr. 6. Cauzele justificative 89
Fişa nr. 7. Cauzele de neimputabilitate 104
Fişa nr. 8. Formele şi fazele infracţiunii comise cu intenţie 127
Fişa nr. 9. Unitatea naturală de infracţiune 142
Fişa nr. 10. Unitatea legală de infracţiune 152
Fişa nr. 11. Concursul de infracţiuni 169
Fişa nr. 12. Recidiva postcondamnatorie 188
Fişa nr. 13. Recidiva postexecutorie 202
Fişa nr. 14. Pluralitatea intermediară 215
Fişa nr. 15. Pluralitatea de făptuitori 223
Fişa nr. 16. Pedepsele principale 243
Fişa nr. 17. Pedepsele complementare 257
Fişa nr. 18. Pedepsele accesorii 268
Fişa nr. 19. Calculul duratei pedepsei 272
Fişa nr. 20. Individualizarea judiciară a pedepselor. Reguli generale 279
Fişa nr. 21. Circumstanţele atenuante 287

Fişa nr. 22. Circumstanţele agravante 302
Fişa nr. 23. Renunţarea la aplicarea pedepsei 309
Fişa nr. 24. Amânarea aplicării pedepsei 315
Fişa nr. 25. Suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei 333
Fişa nr. 26. Liberarea condiţionată 355
Fişa nr. 27. Măsurile de siguranţă neprivative de patrimoniu 371
Fişa nr. 28. Măsurile de siguranţă privative de patrimoniu 378
Fişa nr. 29. Răspunderea penală a minorilor. Măsurile educative neprivative de libertate 397
Fişa nr. 30. Răspunderea penală a minorilor. Măsurile educative privative de libertate 416
Fişa nr. 31. Regimul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni comise de minori 432
Fişa nr. 32. Cauze care înlătură răspunderea penală 438
Fişa nr. 33. Cauze care înlătură executarea pedepselor 456
Fişa nr. 34. Cauze care înlătură consecinţele condamnării 471
Fişa nr. 35. Tabele de analiză comparativă (TAC) 482
Fişa nr. 36. TAD-uri recapitulative 508
Bibliografie generală 513
Jurisprudenţă 515

Abrevieri

alin.	= alineat(ul)
art.	= articol(ul)
C.A.	= Curtea de Apel
C.pen.	= vechiul Cod penal
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiție
CtEDO	= Curtea Europeană a Drepturilor Omului
dec.	= decizia
dec. pen.	= decizia penală
HP	= hotărâre prealabilă pentru dezlegarea unei chestiuni de drept
I.C.C.J.	= Înalta Curte de Casație şi Justiție
lit.	= litera
LPANCP	= Legea de punere în aplicare a noului Cod penal
NCC	= noul Cod civil (Legea nr. 287/2009)
NCP	= noul Cod penal (Legea nr. 286/2009)
NCPP	= noul Cod de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
nr.	= număr(ul)
O.U.G.	= Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	= pagina
pct.	= punct(ul)
RIL	= recurs în interesul legii
s.	= secția
s. pen.	= secția penală
s.n.	= sublinierea noastră
S.U.	= Secțiile Unite ale I.C.C.J.
ş.a.	= şi altele/alții
Trib.	= Tribunalul
T.M.B.	= Tribunalul municipiului Bucureşti
T.S.	= Tribunalul Suprem

Notă: Textele afectate de modificările aduse Codului penal şi Codului de procedură penală prin *Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum şi a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie* şi prin *Legea pentru modificarea şi completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum şi pentru modificarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* au fost evidenţiate prin simbolul ∑, fiind însoţite de note de subsol explicative sau fiind urmate de o secţiune nouă, intitulată „Legea de modificare a NCP", toate precedate de simbolul ∑.

FIŞA nr. 1
PRINCIPII GENERALE

1. Legalitatea incriminării
Nullum crimen sine lege (praevia)

a) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

b) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârşită.

Lege:

1. baza legală din dreptul intern

2. calitatea legii"
(CtEDO, hotărârea din 22 noiembrie 1995, în cauza *S.W. c. Marii Britanii*, parag. 34-36)

1. baza legală din dreptul intern

a. prin *lege penală* se înțelege o normă de drept substanțial sau material cu un conținut normativ propriu-zis, adică o normă care stabileşte conduite, fapte, acțiuni ale subiecților într-un raport juridic, în timp ce prin expresia referitoare la dreptul procesual ori procedural se exprimă categoria normelor juridice care cuprind în conținutul lor proceduri, modalități sau mijloace prin care se aplică normele dreptului substanțial [*Decizia Curții Constituționale nr. 78 din 11 februarie 2014 (M. Of. nr. 273 din 14 aprilie 2014)*];

b. infracțiunea trebuie să fie clar definită într-o lege organică sau într-o ordonanță de urgență a Guvernului emisă în domeniul legilor organice;

c. legea penală nu trebuie interpretată în mod extensiv, în detrimentul acuzatului;

d. este interzisă interpretarea legii prin analogie *in malam partem*;

e. în vederea garantării principiului legalității incriminării, legea procesual penală a prevăzut drept condiție pentru începerea urmăririi penale, efectuarea în continuare a urmăririi penale, pentru punerea în mişcare sau exercitarea acțiunii penale necesitatea ca fapta comisă să fie prevăzută de legea penală;

f. respectarea dreptului la libertate şi siguranță ori a libertății de mişcare impune existența probelor cu privire la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, atunci când se analizează necesitatea impunerii unei măsuri preventive.

2. calitatea legii
(CtEDO, hotărârea din 22 noiembrie 1995, în cauza *S.W. c. Marii Britanii*, parag. 34-36)

⇩

a. legea trebuie să fie ***accesibilă*** în mod adecvat, respectiv cetățeanul trebuie să fie capabil să înțeleagă că este corespunzătoare în circumstanțele reglementărilor legale aplicabile unui anumit caz; se realizează prin publicarea legii sau a ordonanței de urgență a Guvernului în Monitorul Oficial;

⇩

b. legea trebuie să fie ***previzibilă***, adică să fie redactată cu suficientă precizie, în aşa fel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate – să îşi corecteze conduita.

2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal
Nulla poena sine lege (praevia)

⇩

***Poena*: pedepse, măsuri de siguranță, măsuri educative**

a. Legea penală prevede pedepsele aplicabile şi măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârşit infracțiuni, precum şi măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

b. Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârşită.

c. Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită şi aplicată în afara limitelor generale ale acesteia; dacă pedeapsa nelegală a fost stabilită printr-o hotărâre nedefinitivă, inculpatul poate formula apel; atunci când pedeapsa nelegală a fost stabilită printr-o hotărâre definitivă, se poate formula recurs în casație.

Decizii ale Curții Constituționale

Dec. nr. 405/2016. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, art. 7 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, care consacră principiul legalității incriminării şi pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care, anterior, nu constituiau infracțiuni, *prevede şi principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată şi aplicată extensiv în defavoarea acuzatului, de exemplu, prin analogie.* Rezultă astfel că legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile şi pedepsele aplicabile, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaşte, din însuşi textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe şi în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, care sunt actele şi omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală şi care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora. (...) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că semnificația noțiunii de ***previzibilitate*** depinde într-o mare măsură de conținutul textului despre care este vorba şi de domeniul pe care îl acoperă, precum şi de numărul şi de calitatea destinatarilor săi. Principiul previzibilității legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clarificatoare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. Este, în special, cazul profesioniştilor, care sunt obligați să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea profesiei lor, motiv pentru care se aşteaptă din partea lor să acorde o atenție specială evaluării riscurilor pe care aceasta le prezintă. (...) Având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea de la Strasbourg a reținut că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare şi aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Nevoia de elucidare a punctelor neclare şi de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deşi certitudinea în redactarea unei legi este un lucru dorit, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă, or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație. Rolul decizional conferit instanțelor urmăreşte tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor, dezvoltarea progresivă a dreptului penal prin intermediul jurisprudenței ca izvor de drept fiind o componentă necesară şi bine înrădăcinată în tradiția legală a statelor membre. Prin urmare, art. 7 paragraful 1 din Convenție nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea graduală a regulilor răspunderii penale pe calea interpretării judiciare de la un caz la altul, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii şi să fie în mod rezonabil previzibil. (...) Curtea reține că cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în legătură cu principiul clarității şi previzibilității legii au fost înglobate de instanța de contencios constituțional în propria jurisprudență (parag. 45-46).

FIŞA nr. 2
APLICAREA LEGII PENALE ÎN TIMP

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 841/2007 s-a reținut că prin *aplicarea legii penale în timp* se înțelege ansamblul de norme juridice penale ce izvorăsc din rațiuni de politică penală, prin care se reglementează modul de aplicare a principiului *mitior lex* în raport cu timpul săvârşirii infracțiunii şi cu momentul tragerii la răspundere penală a celor ce au săvârşit infracțiuni.

✓ NU există o situație de aplicare a legii penale în timp când atât naşterea, cât şi stingerea raportului juridic penal (săvârşirea faptei şi pronunțarea hotărârii judecătoreşti) au loc sub imperiul unei legi unice; se va aplica legea în vigoare.	✓ dacă pe durata existenței raportului juridic penal sunt incidente mai multe legi penale succesive, se pune problema determinării legii penale aplicabile în cauză.

PRINCIPII

1. PRINCIPIUL ACTIVITĂȚII LEGII PENALE

2. PRINCIPIUL NERETROACTIVITĂȚII LEGII PENALE

1. PRINCIPIUL ACTIVITĂȚII LEGII PENALE
(art. 3 NCP)

✓ decurge din principiul legalității incriminării (art. 1 NCP) şi din cel al legalității sancțiunilor de drept penal (art. 2 NCP);

✓ desuetudinea nu face ca o lege să iasă din vigoare;

✓ infracțiunile sunt prevăzute în legi şi ordonanțe de urgență ale Guvernului. Actele de incriminare semnifică legea penală. Legea penală se aplică tuturor infracțiunilor săvârşite în intervalul de timp cuprins între momentul intrării în vigoare şi momentul ieşirii sale din vigoare.

Data săvârşirii infracţiunii, în funcţie de care se va analiza legea penală în vigoare[1]:

1. data la care a fost comisă acţiunea infracţională – la infracţiunile comisive;

2. data la care infractorul trebuia să acţioneze potrivit obligaţiilor legale pe care acesta le avea – la infracţiunile omisive;

3. data epuizării infracţiunilor continue, continuate sau de obicei;

4. data comiterii acţiunii/inacţiunii infracţionale, în cazul infracţiunilor progresive (data consumării, iar nu data epuizării, la momentul producerii rezultatului mai grav);

5. data producerii unei modificări a realităţii ca urmare a activităţii infracţionale – în cazul infracţiunilor de rezultat (de pildă, data producerii prejudiciului în cazul infracţiunii de înşelăciune); **dec. nr. 5/RIL/2019:** prin data săvârşirii infracţiunii şi, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale în cazul infracţiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înţelege ***momentul apariţiei primei pagube ori al obţinerii primului folos necuvenit***;

6. data săvârşirii faptei în cazul infracţiunilor de pericol abstract, respectiv data creării unei stări de pericol efectiv în cazul infracţiunilor de pericol concret.

! OBSERVAŢIE:

Faţă de caracterul indivizibil al infracţiunilor complexe, acestea vor fi supuse legii în vigoare la momentul consumării lor (cu excepţia situaţiilor în care acestea au o durată de consumare).

[1] În ipoteza participaţiei penale, prezintă importanţă numai data comiterii faptei de către autor.

Aplicarea legii penale în timp

Intrarea în vigoare a legii penale are loc

1. la 3 zile calendaristice de la data publicării legii în Monitorul Oficial;
2. la data prevăzută în textul legii (ulterioară termenului de trei zile de intrare în vigoare);
3. la data publicării în Monitorul Oficial a ordonanței de urgență a Guvernului (sub condiția depunerii prealabile a acesteia la Camera Parlamentului competentă să fie sesizată);
4. la data prevăzută în textul ordonanței de urgență a Guvernului (ulterioară datei publicării în Monitorul Oficial) ori la expirarea termenului prevăzut de ordonanța de urgență a Guvernului (de pildă, în termen de 10 zile calendaristice de la data publicării în Monitorul Oficial a ordonanței).

Ieşirea din vigoare a legii penale are loc

1. prin abrogarea legii sau a ordonanței de urgență a Guvernului ori prin respingerea ordonanței de urgență de Parlament;
2. prin modificarea legii sau a ordonanței de urgență a Guvernului;
3. prin omisiunea Parlamentului de a pune de acord prevederile declarate neconstituționale cu dispozițiile Constituției, în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial; pe durata termenului de 45 de zile, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept;
4. prin ajungerea la termen a legii temporare sau excepționale;
5. prin abrogarea expresă a legii temporare sau excepționale înainte de ajungerea la termen;
6. prin încetarea condițiilor excepționale care au condus la adoptarea legii temporare.

Decizii ale Curții Constituționale

Dec. nr. 28/2013. Pentru a intra în vigoare, deci pentru a produce efecte juridice, ordonanța de urgență trebuie să îndeplinească anumite condiții, respectiv să fie depusă la Camera competentă să fie sesizată, pentru a fi dezbătută în procedură de urgență, şi să fie publicată în Monitorul Oficial al României. În situația în care Senatul şi Camera Deputaților nu se află în sesiune, *se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere.* Ca atare, depunerea ordonanței de urgență la Camera competentă să fie sesizată şi publicarea acesteia **sunt două etape succesive** (s.n.) în procesul normativ. În ce priveşte intrarea în vigoare *„la data publicării în Monitorul Oficial al României"* (text legal) şi *„după publicarea în Monitorul Oficial al României"* (text constituțional), ambele expresii au aceeaşi semnificație: ordonanța de urgență intră în vigoare în ziua în care este publicată. (...) Această zi indică atât data intrării în vigoare a ordonanței, cât şi data de la care începe aplicarea acesteia. (...) De asemenea, din coroborarea dispozițiilor constituționale ale art. 115 alin. (5) cu cele ale art. 108 alin. (4), precum şi din principiul *nemo censetur legem ignorare,* se desprinde ideea că ordonanțele de urgență nu pot intra în vigoare înainte de a fi publicate în Monitorul Oficial al României. Principiul *nemo censetur legem ignorare* constituie o prezumție a cunoaşterii legii, care trebuie înțeleasă în aplicarea sa concretă de la caz la caz, şi nu la modul general, deoarece el exprimă obligația oricărei persoane de a cunoaşte legea, ceea ce presupune însă ca acea lege să existe la momentul săvârşirii faptei. Aşadar, data publicării are relevanță asupra momentului intrării în vigoare a actului normativ, în timp ce data aplicării efective a actului normativ constituie atributul autorității judecătoreşti, care va aplica principiul *nemo censetur legem ignorare* coroborat cu principiul *mitior lex* la speța dedusă judecății (pct. II nr. 2-3).

Aplicarea legii penale în timp

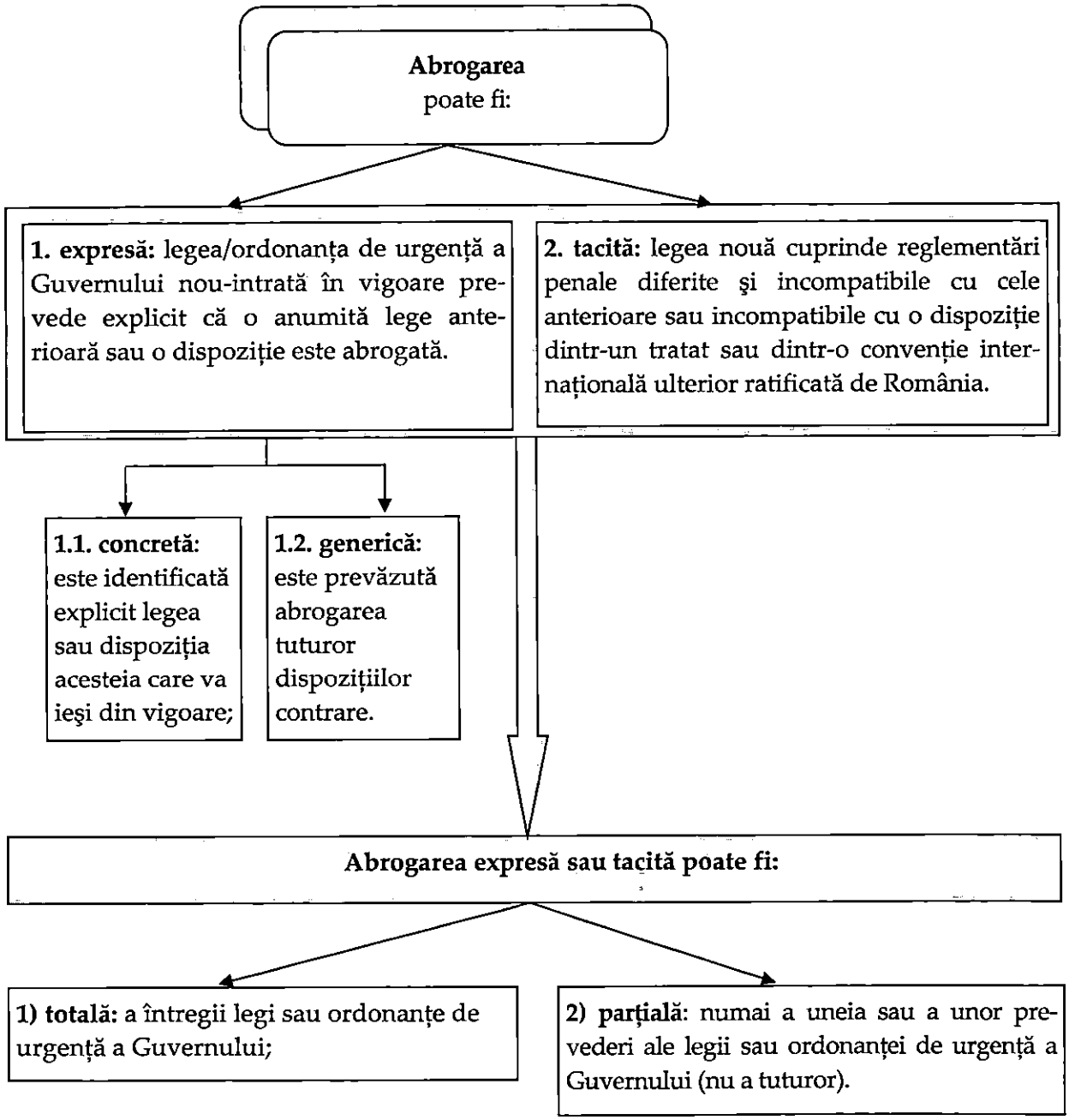
Abrogarea
poate fi:
1. expresă: legea/ordonanța de urgență a Guvernului nou-intrată în vigoare prevede explicit că o anumită lege anterioară sau o dispoziție este abrogată.
2. tacită: legea nouă cuprinde reglementări penale diferite şi incompatibile cu cele anterioare sau incompatibile cu o dispoziție dintr-un tratat sau dintr-o convenție internațională ulterior ratificată de România.
1.1. concretă: este identificată explicit legea sau dispoziția acesteia care va ieşi din vigoare;
1.2. generică: este prevăzută abrogarea tuturor dispozițiilor contrare.
Abrogarea expresă sau tacită poate fi:
1) totală: a întregii legi sau ordonanțe de urgență a Guvernului;
2) parțială: numai a uneia sau a unor prevederi ale legii sau ordonanței de urgență a Guvernului (nu a tuturor).

DE REŢINUT:

Abrogarea

- ✓ chiar dacă se abrogă o dispoziţie legală, fapta poate fi în continuare incriminată într-o altă dispoziţie (alt articol din altă lege penală sau nepenală cu dispoziţii penale, altă denumire marginală etc.);
- ✓ abrogarea legii speciale nu echivalează cu dezincriminarea dacă fapta este incriminată în legea generală;
- ✓ nu e posibilă abrogarea legii de amnistie intrate în vigoare;
- ✓ modificarea normei completatoare a unei norme de trimitere atrage şi modificarea normei incomplete; în cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, în afară de cazul în care legea de abrogare dispune altfel;
- ✓ abrogarea normei completatoare a unei norme în alb nu constituie un caz de abrogare a acesteia din urmă, ci de inaplicabilitate a normei penale până la data intrării în vigoare a unei noi norme completatoare.

Dezincriminarea

- ✓ se va reţine dezincriminarea când prin legea nouă:
  1. fapta efectiv comisă nu mai este incriminată sub nicio formă (analiză *in concreto*);
  2. este limitat domeniul de aplicare a unei infracţiuni; sfera de incriminare a unei norme penale poate fi restrânsă şi ca efect al unora dintre deciziile Curţii Constituţionale;
  3. este redusă limita de vârstă a subiectului pasiv în raport cu care fapta era considerată infracţiune, iar la data comiterii faptei persoana vătămată depăşise acea limită;
- ✓ legea de dezincriminare nu poate în niciun caz ultraactiva;
- ✓ legea nouă de dezincriminare se va aplica şi faptelor săvârşite sub legea veche (*aplicare retroactivă*), însă efectele sale juridice se vor produce numai pentru viitor;
- ✓ abrogarea legii de dezincriminare repune în vigoare normele de incriminare abrogate;
- ✓ concursul de legi penale cu privire la aceeaşi faptă (aceeaşi faptă fiind incriminată şi într-o lege cu caracter general, dar şi în alta ce are caracter special) nu atrage dezincriminarea faptei prevăzute de legea generală, ci vor fi aplicate întotdeauna dispoziţiile legii speciale.

Decizii ale Curții Constituționale

Dec. nr. 651/2018. Deciziile instanței constituționale, prin caracterul lor general obligatoriu, creează cadrul necesar aplicării art. 4 NCP privind dezincriminarea, atât pentru cauzele în curs, cât şi pentru cele definitiv soluționate, întrucât ele au aptitudinea de a scoate din vigoare o normă de incriminare. Or, în măsura în care art. 4 NCP prevede expres retroactivitatea legii de dezincriminare, toate consecințele penale ale hotărârilor judecătoreşti privitoare la faptele dezincriminate încetând prin intrarea în vigoare a legii noi, rezultă că şi decizia Curții Constituționale, asimilată ca efecte juridice legii de dezincriminare, trebuie să producă aceleaşi consecințe, deci să poată constitui temei pentru formularea unei cereri întemeiate pe art. 595 NCPP.

! OBSERVAȚII:

1. dezincriminarea poate opera şi atunci când Curtea Constituțională declară neconstituțională o infracțiune; de exemplu, art. 6 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale a fost declarat neconstituțional prin Decizia Curții Constituționale nr. 363 din 7 mai 2015 pe motiv că nu sunt respectate exigențele constituționale referitoare la calitatea legii, *i.e.* textul de lege nu întruneşte condițiile de claritate, precizie, previzibilitate şi accesibilitate;
2. se va reține incidența ***legii de dezincriminare*** în cazul în care: 1. prin ordonanța de urgență respinsă, respectiv prin legea sau ordonanța de urgență declarate neconstituționale a fost dezincriminată o anumită faptă, fie prin abrogarea normei incriminatoare, fie prin prevederea faptei drept contravenție; 2. prin legea de aprobare a ordonanței de urgență nu a fost acceptată dispoziția de abrogare a unei norme de incriminare sau cea de contravenționalizare a faptei ce constituia anterior infracțiune; 3. prin ordonanța de urgență respinsă, respectiv prin legea sau ordonanța de urgență declarate neconstituționale au fost incriminate fapte care anterior nu erau prevăzute de lege ca infracțiuni;
3. domeniul de aplicare al unei infracțiuni poate fi restrâns şi ca efect al unora dintre deciziile Curții Constituționale; de pildă, prin *Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015* s-a considerat că incriminarea conflictului de interese în mediul privat este neconstituțională şi, pe cale de consecință, a fost *limitată sfera de incriminare a conflictului de interese* numai la actele funcționarului public care, în mod conştient şi deliberat, îşi satisface interesele personale

prin îndeplinirea atribuțiilor publice, urmărindu-se înlăturarea oricăror suspiciuni cu privire la conduita persoanelor care exercită o funcție publică sau prestează un serviciu public; tot astfel, prin *Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016*, Curtea Constituțională a restrâns sfera actelor abuzive numai la cele prin care au fost încălcate atribuțiile de serviciu stipulate explicit în legislația primară (legi şi ordonanțe – simple sau de urgență – ale Guvernului), fiind, pe cale de consecință, dezincriminate actele nelegale sau defectuoase care au fost comise prin încălcarea atribuțiilor de serviciu stipulate în alte acte normative (de pildă, în regulamente interne, ordine ale miniştrilor, coduri deontologice, hotărâri de Guvern);

4. incidența legii de dezincriminare trebuie raportată la trăsătura esențială a tipicității şi la impedimentul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) NCPP;
5. nu se va reține incidența legii de dezincriminare: **i)** în toate cazurile în care intervine abrogarea unei norme de incriminare, deoarece fapta poate fi prevăzută de o altă lege cu dispoziții penale; **ii)** în ipoteza în care legea nouă operează modificări numai în privința cauzelor justificative sau de neimputabilitate (de pildă, sunt introduse noi astfel de cauze care înlătură caracterul penal al faptei, însă nu prin raportare la trăsătura esențială a prevederii în legea penală, ci cu referire la antijuridicitate şi imputabilitate; **iii)** în situațiile în care legea nouă instituie o cauză specială de nepedepsire care nu era stipulată de legea veche şi care este incidentă în cauză; **iv)** atunci când legea nouă instituie condiția de procedibilitate a plângerii prealabile faptelor cu privire la care, potrivit legii vechi, acțiunea penală se punea în mişcare din oficiu, iar persoana vătămată declară că nu înțelege să formuleze plângere prealabilă; **v)** în cazul în care legea nouă explicitează conținutul constitutiv al infracțiunii în scop de clarificare, iar nu în vederea restrângerii sferei de aplicare a normei de incriminare;
6. instanța de contencios constituțional nu îşi poate asuma rolul de a crea, de a abroga sau de a modifica o normă juridică spre a îndeplini rolul de legislator pozitiv şi nici nu se poate substitui legiuitorului pentru adăugarea unor noi prevederi celor instituite (Decizia C.C.R. nr. 819/2015); în vreme ce legea este rezultatul unei evaluări a legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, decizia Curții Constituționale este rezultatul unui control de constituționalitate în urma căruia norma îşi pierde validitatea constituțională. Sancțiunea aplicată legii, respectiv lipsirea de efecte juridice, *produce consecințe similare abrogării sale* (Decizia C.C.R. nr. 651/2018).

Efectele legii de dezincriminare[1] – numai pentru viitor:

- **a. CLASAREA**: dacă legea de dezincriminare intervine înainte de începerea urmăririi penale;
- **b. CLASAREA**: dacă legea de dezincriminare intervine când cauza se află în cursul urmăririi penale;
- **c. ACHITAREA**: dacă legea de dezincriminare intervine în cursul judecății în primă instanță sau apel;
- **d. ÎNCETAREA EXECUTĂRII** pedepselor (principale, accesorii ori complementare), a măsurilor de siguranță şi a măsurilor educative, precum şi a tuturor consecințelor penale ale hotărârilor judecătoreşti (interdicțiile, incapacitățile şi decăderile): dacă legea de dezincriminare intervine după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti (prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei);
- **e. nu echivalează cu o repunere a persoanei condamnate în situația anterioară pronunțării hotărârii de condamnare;**
- **f. nu se restituie bunurile confiscate sau amenda plătită;**
- **g. nu se modifică dispozițiile definitive ale instanței sub aspectul acțiunii civile;**
- **h. nu se pot acorda despăgubiri pentru privarea de libertate sau restrângerea dreptului la liberă circulație dispuse în temeiul faptei ce a fost dezincriminată;**
- **i. nu se redobândeşte gradul militar pierdut ca urmare a aplicării pedepsei complementare.**

[1] Legea nouă de dezincriminare ***se va aplica*** faptelor săvârşite sub legea veche (*aplicare retroactivă*), *însă* ***efectele*** sale se vor produce numai pentru viitor.

! OBSERVAȚIE:

În cazul în care, după dezincriminarea unei fapte, intră în vigoare o nouă lege care reincriminează fapta (anterior dezincriminată), nu se va putea proceda la tragerea la răspundere penală a persoanei care a săvârşit fapta prevăzută de legea penală anterior dezincriminării.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 12/2014:** (...) îşi găsesc incidența dispozițiile art. 3 alin. (2) LPANCP, conform cărora dispozițiile art. 4 NCP referitoare la legea de dezincriminare nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire, faptele prevăzute de art. 323 C.pen. 1969 şi art. 8 din Legea nr. 39/2003 fiind incriminate de NCP în art. 367 sub denumirea de „Constituirea unui grup infracțional organizat". Doar în situația în care, în concret, nu este îndeplinită condiția privind numărul de 3 persoane prevăzută în art. 367 alin. (6) NCP, devine incident art. 3 alin. (1) LPANCP, conform căruia dispozițiile art. 4 NCP privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile şi în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 4/2015:** Infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. (2) teza I [fapta a avut vreuna din urmările prevăzute de art. 182 alin. (1)] şi alin. (4) C.pen. 1969 în ipoteza în care fapta a produs o vătămare ce a necesitat între 11 şi 90 de zile îngrijiri medicale şi nu îndeplineşte una dintre condițiile impuse de alin. (1) al art. 196 NCP este dezincriminată începând cu data de 1 februarie 2014.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 10/2015:** Dezincriminarea infracțiunii care reprezintă scopul grupului infracțional organizat face să nu mai fie îndeplinită condiția tipicității infracțiunii prevăzute de art. 367 NCP; lipsa scopului grupării, săvârşirea de infracțiuni, face ca fapta să nu mai corespundă unui model legal. Asocierea în vederea săvârşirii de contravenții sau în vederea comiterii unei fapte ce intră în ilicitul disciplinar nu reprezintă infracțiunea prevăzută de art. 367 NCP, chiar dacă ar fi îndeplinite celelalte condiții din art. 367 alin. (6) NCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 30/2015:** Ipoteza avută în vedere de art. 4 NCP este aceea a faptei care nu mai constituie infracțiune, şi nu cea a faptei care pierde un element circumstanțial de agravare adăugat conținutului constitutiv, dar rămâne în sfera ilicitului penal prin conținutul său constitutiv. *Nu există dezincriminare* nici atunci când fapta incriminată de norma abrogată este o infracțiune complexă şi cel puțin una dintre componentele sale continuă să rămână incriminată de o altă normă. Neprevederea în NCP a unei forme calificate ce presupunea un element circumstanțial agravant adăugat conținutului constitutiv nu produce consecințele juridice proprii dezincriminării; înlăturarea elementului circumstanțial agravant, ca urmare a intervenirii unei legi noi, conduce la abrogarea formei calificate, şi nu la dezincriminarea faptei; aşadar, nu se va reține incidența legii de dezincriminare în cazul unor infracțiuni precum înşelăciunea, furtul, delapidarea etc. comise sub imperiul C.pen. 1969, care au produs un prejudiciu mai mare de 200.000 lei, dar sub pragul de 2.000.000 lei.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 9/2016: 1.** În aplicarea dispozițiilor art. 371 din Codul penal, în cazul infracțiunii de tulburare a ordinii şi liniştii publice, pentru existența infracțiunii, violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității nu trebuie să fie comise împotriva mai multor persoane, fiind suficient ca violențele, amenințările ori atingerile grave aduse demnității, care tulbură ordinea şi liniştea publică, să fie săvârşite, în public, împotriva unei persoane. **2.** În ipoteza în care violențele, amenințările sau atingerile grave aduse demnității persoanei, care tulbură ordinea şi liniştea publică, au fost comise, în public, împotriva unei singure persoane, nu operează dezincriminarea, nefiind incidente dispozițiile art. 4 din Codul penal.

Recursuri în interesul legii

RIL. **Dec. I.C.C.J. nr. 21/2017:** Având în vedere că infracțiunea prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 reprezintă o variantă specială a infracțiunilor de fals în înscrisuri sub semnătură privată şi uz de fals, prevăzută într-o normă penală cuprinsă într-o lege specială, încadrarea juridică a acțiunilor făptuitorului constând în înregistrarea unor facturi fiscale şi chitanțe de plată întocmite în fals în numele unor societăți comerciale care nu recunosc tranzacțiile sau care au avut în perioada funcționării comportamentul fiscal asemănător societăților comerciale „fantomă", în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale, în cadrul acesteia se impune, fără a fi posibilă sancționarea făptuitorului şi pentru infracțiunea cuprinsă în Codul

penal, norma generală. Fapta de evidențiere în actele contabile sau în alte documente legale a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive, prin folosirea de facturi şi chitanțe fiscale falsificate, în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale, constituie infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale.

2. PRINCIPIUL NERETROACTIVITĂȚII LEGII PENALE

✓ legea penală dispune numai pentru viitor, neputând fi aplicată unor fapte săvârşite înainte de intrarea ei în vigoare;

✓ principiul neretroactivității constituie un corolar al principiului legalității, reprezentând o garanție importantă a dreptului la libertate al persoanei.

EXCEPȚII DE LA PRINCIPIUL NERETROACTIVITĂȚII LEGII PENALE:

1. Legea interpretativă mai favorabilă

2. Legile de amnistie şi legile sau decretele de grațiere

3. Legea de dezincriminare (art. 4 NCP)

4. Legea penală mai favorabilă

4.1. Intervenția legii penale mai favorabile până la pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti definitive [art. 5 alin. (1) NCP]

4.2. Intervenția legii penale mai favorabile în cazul faptelor pentru care s-a pronunțat o hotărâre judecătorească definitivă (art. 6 NCP)

! OBSERVAȚIE:

Nu trebuie confundată aplicarea retroactivă a legii de dezincriminare în temeiul art. 4 NCP cu aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile în baza art. 5 NCP, aceasta din urmă având drept condiție existența unei continuități a incriminării în legile penale succesive; în cazul în care legea nouă (mai favorabilă sau de dezincriminare) intră în vigoare după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, sunt diferite efectele aplicării art. 4 NCP, respectiv art. 6 NCP.

4.1. Intervenția legii penale mai favorabile până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive [art. 5 alin. (1) NCP[1]]

✓ **Condiții de aplicare: 1.** existența unei succesiuni de legi penale între momentul comiterii infracțiunii și cel al pronunțării hotărârii judecătorești definitive; **2.** toate legile succesive incriminează fapta comisă; dacă legea nouă nu mai incriminează fapta concretă comisă, se vor aplica dispozițiile art. 4 NCP, referitoare la incidența legii de dezincriminare, iar nu cele ale art. 5 NCP, privind legea penală mai favorabilă; **3.** legile succesive conțin reglementări diferite cu privire la condițiile de sancționare, individualizarea pedepselor sau a executării acestora, a tratamentului sancționator al pluralității de infracțiuni.

✓ Analiza caracterului mai favorabil al legii se realizează doar prin raportare la situația juridică a suspectului sau inculpatului, iar nu a altor participanți la procesul penal.

✓ **Determinarea legii penale mai favorabile:** constituie o obligație pozitivă a organelor judiciare, indiferent dacă există sau nu o cerere formulată în acest sens de procuror, părți sau persoana vătămată.

[1] Dispozițiile art. 5 alin. (1) NCP sunt similare cu prevederile art. 13 alin. (1) C.pen. Va fi aplicabil art. 5 NCP și în ipoteza în care hotărârea definitivă a fost desființată în urma unei căi extraordinare de atac, iar legea nouă a intervenit înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive ca urmare a rejudecării.

✓ **Criterii de determinare a *mitior lex*:** determinarea legii penale mai favorabile se realizează *in concreto* potrivit **criteriului aprecierii globale** (aprecierea legii penale se va face prin compararea situației inculpatului potrivit ambelor reglementări, luându-se în considerare, în ansamblu, vechiul Cod penal, pe de o parte, şi noul Cod penal, pe de altă parte).

✓ **Pedepsele accesorii şi complementare:** în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii şi complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în privința *pedepsei principale;* ca excepție de la această regulă, pedeapsa complementară a publicării hotărârii de condamnare prevăzută de art. 55 lit. c) NCP nu poate fi aplicată infracțiunilor comise înainte de intrarea în vigoare a noului Cod, chiar dacă pedeapsa principală este stabilită potrivit NCP [art. 12 alin. (2) LPANCP].

✓ **Măsurile de siguranță:** se vor aplica potrivit legii penale determinate în ansamblu ca fiind mai favorabilă.

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

A fost completat art. 5 alin. (1) NCP în scopul de a se evidenția legislativ faptul că determinarea legii penale mai favorabile se va realiza potrivit criteriului aprecierii globale (în ansamblu) şi a fost consacrată legislativ interdicția creării unei *lex tertia* în procesul de determinare a legii penale mai favorabile într-o cauză unică, nefiind astfel posibilă combinarea dispozițiilor diferitelor legi succesive pentru stabilirea *mitior lex*. Astfel, art. 5 alin. (1) NCP prevede că: „în cazul în care de la săvârşirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă **în integralitate, neputându-se combina prevederi din legi succesive**".

Evaluând în ansamblu efectele pe care le produce modificarea Codului penal, este evident că legea nouă este legea penală mai favorabilă.

! OBSERVAȚII:

1. analiza comparativă a celor două coduri relevă faptul că, în general, Codul penal din 1969 se prezintă ca lege penală mai favorabilă, ținând seama de: regimul sancționator mai blând al concursului de infracțiuni şi al recidivei, ipotezele care pot fi reținute ca circumstanțe atenuante judiciare, efectele circumstanțelor atenuante, regimul mai favorabil al suspendării condiționate a executării pedepsei față de amânarea aplicării pedepsei, inexistența obligației de a presta o muncă în folosul comunității în cazul suspendării sub supraveghere a executării pedepsei. Astfel, criteriul pedepsei prevăzute de norma de incriminare nu mai prezintă o importanță primordială;
2. în situația în care inculpatul este acuzat de comiterea unui concurs de infracțiuni (incriminate de legea veche), iar legea nouă incriminează numai o parte dintre acestea, aplicarea globală a legii penale mai favorabile se va face numai prin raportare la faptele care continuă să fie incriminate; este posibil ca pentru acestea să se stabilească ca lege penală mai favorabilă legea veche;
3. la infracțiunile continue, continuate sau de obicei se va avea în vedere legea în vigoare la *momentul epuizării infracțiunii;* dacă după momentul epuizării şi până la judecarea definitivă a cauzei intervine o nouă lege penală, organele judiciare vor analiza dacă sunt incidente în cauză principiile *mitior lex;* astfel, succesiunea de legi penale în timp trebuie să existe după momentul epuizării, iar nu între data consumării infracțiunii şi cea a epuizării;
4. la infracțiunile progresive prezintă importanță legea în vigoare la momentul comiterii activității infracționale; în ipoteza în care între momentul comiterii infracțiunii şi cel al producerii rezultatului mai grav intervine o nouă lege penală, organele judiciare vor analiza dacă sunt incidente în cauză principiile *mitior lex;* tot astfel, dacă după momentul epuizării intervine o nouă lege penală, se va analiza incidența *mitior lex;*
5. în cazul concursului de infracțiuni, succesiunea de legi în timp care să justifice analiza legii penale mai favorabile trebuie să intervină după momentul în care este comisă cea de-a doua infracțiune concurentă; dacă legea nouă intervine după data comiterii primei infracțiuni şi înainte de comiterea celei de-a doua infracțiuni, regimul sancționator al concursului va fi supus numai legii noi, deoarece numai din momentul comiterii celei de-a doua infracțiuni se poate reține naşterea concursului de infracțiuni;
6. atunci când condamnarea ce constituie primul termen al recidivei a fost dispusă în timp ce era în vigoare legea veche şi infracțiunea ce constituie cel de-al doilea termen al recidivei a fost comisă după intrarea în vigoare a legii noi, tratamentul sancționator al recidivei va fi stabilit potrivit legii noi mai grele, deoarece numai din momentul comiterii celei de-a doua infracțiuni se poate vorbi de existența stării de recidivă;

7. dacă mai multe infracţiuni concurente au fost comise sub legea veche şi ulterior intrării în vigoare a legii noi este comisă o nouă infracţiune concurentă, analiza legii penale mai favorabile se va realiza numai cu privire la infracţiunile comise sub legea veche, deoarece doar cu privire la acestea se remarcă o succesiune de legi penale în timp, infracţiunii comise sub legea nouă aplicându-i-se principiul activităţii legii penale; concursul de infracţiuni se va realiza tot potrivit legii noi, deoarece sub aceasta s-a definitivat;

8. **în considerentele Deciziei C.C.R. nr. 650/2018 s-au reţinut, în esenţă, următoarele: a)** operaţiunea de determinare a legii penale mai favorabile *este una complexă, care se realizează in concreto.* Prin urmare, trebuie luate în calcul atât condiţiile de incriminare şi de tragere la răspundere penală, cât şi condiţiile referitoare la pedeapsă. Această operaţiune nu comportă doar o comparare a minimului sau maximului special al pedepsei prevăzute de lege pentru o infracţiune dată, ci, pe lângă criteriul antemenţionat, prezintă relevanţă, cu titlu exemplificativ, regimul juridic al concursului de infracţiuni, al recidivei, al pluralităţii intermediare, al modului în care norma penală este configurată [formă simplă/calificată a infracţiunii], aspectele referitoare la individualizarea pedepselor. *De aceea, o aplicare globală a legii penale mai favorabile implică o viziune de ansamblu, în funcţie de datele cauzei;* **b)** *nu este posibilă o enumerare exhaustivă a criteriilor necesare determinării legii penale mai favorabile,* întrucât ea necesită o apreciere globală a instituţiilor de drept penal, la îndemâna judecătorului. Cu alte cuvinte, datele speţei sunt de cele mai multe ori determinante pentru a stabili care dintre legile penale aflate „în concurs" sunt mai favorabile, pentru că această operaţiune necesită o aplicare globală a tuturor instituţiilor de drept penal substanţial, nu numai a unora sau a altora. Mai mult, chiar dacă legiuitorul ar enumera instituţiile de drept penal incidente în evaluarea caracterului mai favorabil al legii penale, cu indicarea unei ordini în analiza realizată, *ar rezulta riscul ca enumerarea limitativă să nu fie exhaustivă şi să nu cuprindă toate ipotezele posibile care se nasc în practică.* Indiferent de existenţa sau nu a acestei enumerări, judecătorul cauzei este obligat să determine el însuşi legea penală mai favorabilă. În măsura în care legiuitorul procedează la normativizarea instituţiilor de drept penal incidente şi a ordinii de analiză a acestora în evaluarea legii penale mai favorabile, *acesta nu are competenţa constituţională* ca, în funcţie de o analiză secvenţială determinată de aprecierea criteriilor astfel normate într-o anumită ordine legală, *să reglementeze o prevalenţă a criteriilor ce ţin de maximul special al pedepsei, faţă de cele ce ţin de cauzele care înlătură răspunderea penală;* **c)** stabilirea criteriilor de natură legală, în mod secvenţial, cu o ordine de analiză în trepte, dirimantă ca natură şi efecte în procesul de determinare a legii penale mai favorabile, *implică riscul ca această ordine dirimantă să nu fie corect stabilită şi să nu cuprindă toate situaţiile posibile.*

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 5/2014:** În aplicarea art. 5 NCP, [Curtea] constată că nu este permisă combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea şi aplicarea legii penale mai favorabile cu privire la condiţiile de existenţă şi sancţionare ale infracţiunii în formă continuată.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 10/2014:** În aplicarea art. 5 NCP, circumstanţele atenuante se apreciază global în funcţie de incriminare şi sancţiune. În situaţia intrării în vigoare a unei noi legi, ce aduce modificări atât cu privire la pedepse, cât şi cu privire la circumstanţele atenuante, circumstanţele ca parte din instituţia sancţiunii unei infracţiuni nu pot fi privite şi analizate distinct faţă de instituţia pedepsei.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 21/2014:** Dispoziţiile art. 5 alin. (1) NCP trebuie interpretate, inclusiv în materia prescripţiei răspunderii penale, în sensul că legea penală mai favorabilă este aplicabilă în cazul infracţiunilor săvârşite anterior datei de 1 februarie 2014 care nu au fost încă judecate definitiv, în conformitate cu Decizia nr. 265/2014 a Curţii Constituţionale (criteriul aprecierii globale).

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 13/2015:** În cazul unei pluralităţi de infracţiuni constând într-o infracţiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea condiţionată a executării, care, conform art. 41 alin. (1) NCP, nu îndeplineşte condiţiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii, şi, respectiv, o infracţiune săvârşită în termenul de încercare, anterior datei de 1 februarie 2014, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea şi executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiţionate, se realizează potrivit dispoziţiilor art. 15 alin. (2) LPANCP raportat la art. 83 alin. (1) C.pen. 1969, care impun executarea în întregime a pedepsei în privinţa căreia s-a dispus revocarea suspendării condiţionate, alături de pedeapsa aplicată pentru noua infracţiune, iar nu conform dispoziţiilor art. 96 alin. (5) NCP raportat la art. 44 alin. (2) NCP referitoare la pluralitatea intermediară.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 29/2015:** În cadrul operaţiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul C.pen. 1969 pentru o infracţiune săvârşită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul NCP pentru o infracţiune săvârşită sub Codul penal anterior, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 NCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 7/2016:** În cazul pluralităţii de infracţiuni constând în săvârşirea unor infracţiuni anterior datei de 1 februarie 2014, respectiv a unor infracţiuni comise după intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru infracţiunile săvârşite anterior datei de 1 februarie 2014 se va aplica legea penală mai favorabilă – identificată ca fiind legea veche sau legea nouă –, iar pentru infracţiunile săvârşite sub imperiul legii penale noi, precum şi pentru tratamentul sancţionator al concursului de infracţiuni, se va aplica legea nouă, conform art. 3 NCP şi art. 10 LPANCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 11/2016:** În aplicarea dispoziţiilor art. 5 din Codul penal, conform deciziei Curţii Constituţionale nr. 265/2014, în cazul pluralităţii de infracţiuni constând într-o infracţiune pentru care potrivit Codului penal anterior a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86^1 din Codul penal anterior şi o infracţiune săvârşită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea şi executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează conform art. 96 alin. (4) şi (5) din Codul penal.

4.2. Intervenţia legii penale mai favorabile ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (art. 6 NCP)

✓ **Condiţiile de aplicare a art. 6 NCP (decizia nr. 1/HP/2014): 1.** succesiunea de legi penale în timp să nu fi intervenit în cursul judecăţii, iar instanţa să fi analizat legea penală mai favorabilă potrivit art. 5 NCP; **2.** după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau de amânare a aplicării pedepsei să intre în vigoare o lege penală mai favorabilă; nu prezintă importanţă dacă pedeapsa sau măsura educativă aplicată a fost executată sau considerată ca executată ori dacă nu a început executarea acesteia; **3.** pedeapsa sau măsura educativă aplicată prin hotărârea judecătorească definitivă să depăşească maximul pedepsei prevăzute de legea nouă sau să fie mai grea; sancţiunea aplicată în baza legii vechi nu mai are susţinere în legea nouă; nu interesează modificarea condiţiilor de incriminare decât dacă acestea au efectul unei dezincriminări, modificarea minimului special al pedepsei, introducerea cerinţei plângerii prealabile sau a facilităţii împăcării, reglementarea unei noi cauze justificative sau de neimputabilitate.

! OBSERVAȚII:

1. spre deosebire de ipotezele prevăzute de art. 5 NCP, când legea penală mai favorabilă poate fi aleasă dintre legile penale succesive în temeiul criteriului aprecierii globale, în cazul aplicării obligatorii a legii mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 NCP, legea mai favorabilă este întotdeauna legea nouă;
2. analiza incidenței art. 6 NCP este limitată la *regimul sancționator* prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea comisă, fără a putea fi puse în discuție celelalte aspecte, ce țin de existența faptei, condițiile de incriminare, încadrarea juridică sau condițiile de tragere la răspundere penală, care au intrat deja în autoritatea de lucru judecat ca urmare a rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti;
3. intră în domeniul de aplicare a art. 6 NCP atât pedepsele care au fost executate sau sunt considerate ca executate, cât şi cele pentru care nu s-a început executarea ori a fost suspendată executarea sau care se află în curs de executare (inclusiv în ipoteza în care s-a dispus liberarea condiționată) ori cele cu privire la care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei;
4. reducerea sau înlocuirea pedepsei executate sau considerate ca executată prezintă importanță în viitor pentru a se stabili dacă persoana condamnată beneficiază de reabilitarea de drept sau judecătorească, în acest ultim caz şi pentru stabilirea termenului de reabilitare, ori pentru stabilirea existenței recidivei sau pentru îndeplinirea unor condiții (negative) prevăzute de lege în legătură cu individualizarea pedepsei (de pildă, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, amânarea aplicării pedepsei);
5. având în vedere Dec. C.C.R. nr. 601/2018, prin care a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) NCP, stabilindu-se sporul de pedeapsă maxim ce poate fi aplicat la 1/4 din durata măsurii educative, se vor reține efectele similare legii penale mai favorabile în aplicarea art. 6 NCP ori de câte ori sporul de pedeapsă aplicat este mai mare de 1/4 din durata măsurii educative, efectele Dec. C.C.R. nr. 601/2018 fiind asimilate unei legi penale mai favorabile.

A. Pedepse principale

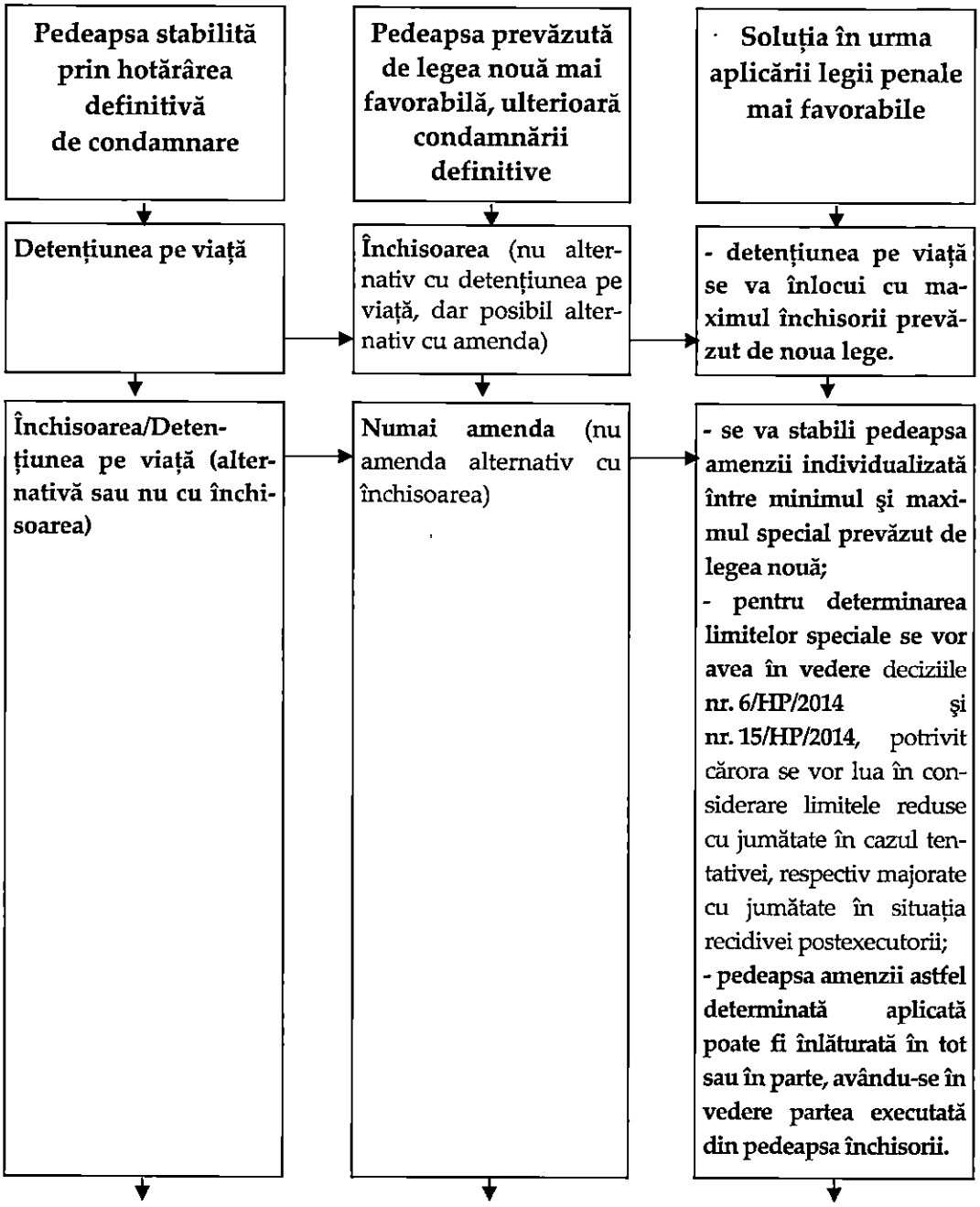
Pedeapsa stabilită prin hotărârea definitivă de condamnare
Pedeapsa prevăzută de legea nouă mai favorabilă, ulterioară condamnării definitive
Soluția în urma aplicării legii penale mai favorabile
Detențiunea pe viață
Închisoarea (nu alternativ cu detențiunea pe viață, dar posibil alternativ cu amenda)
- detențiunea pe viață se va înlocui cu maximul închisorii prevăzut de noua lege.
Închisoarea/Detențiunea pe viață (alternativă sau nu cu închisoarea)
Numai amenda (nu amenda alternativ cu închisoarea)
- se va stabili pedeapsa amenzii individualizată între minimul şi maximul special prevăzut de legea nouă;
- pentru determinarea limitelor speciale se vor avea în vedere deciziile nr. 6/HP/2014 şi nr. 15/HP/2014, potrivit cărora se vor lua în considerare limitele reduse cu jumătate în cazul tentativei, respectiv majorate cu jumătate în situația recidivei postexecutorii;
- pedeapsa amenzii astfel determinată aplicată poate fi înlăturată în tot sau în parte, avându-se în vedere partea executată din pedeapsa închisorii.

Aplicarea legii penale în timp

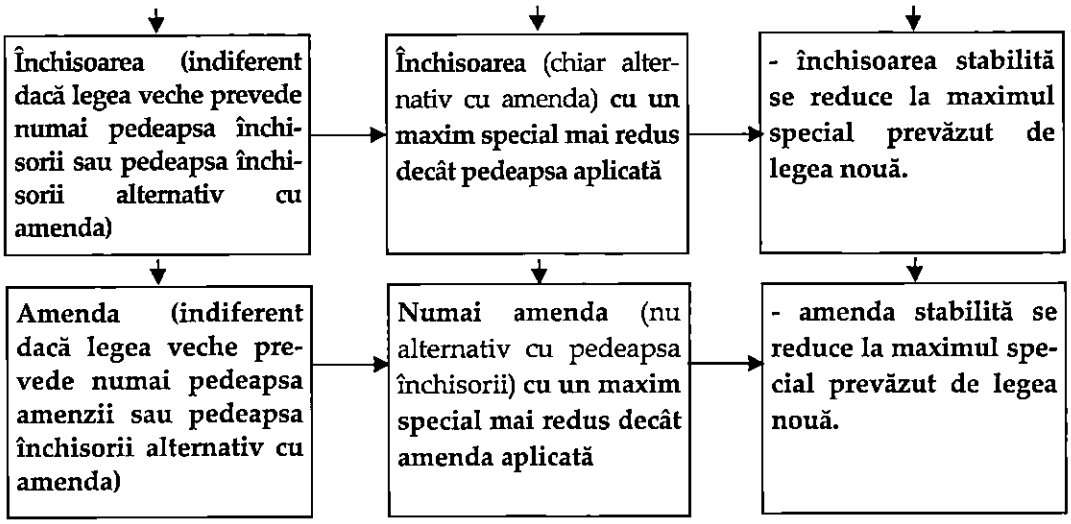
Închisoarea (indiferent dacă legea veche prevede numai pedeapsa închisorii sau pedeapsa închisorii alternativ cu amenda)
Închisoarea (chiar alternativ cu amenda) cu un maxim special mai redus decât pedeapsa aplicată
- închisoarea stabilită se reduce la maximul special prevăzut de legea nouă.
Amenda (indiferent dacă legea veche prevede numai pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii alternativ cu amenda)
Numai amenda (nu alternativ cu pedeapsa închisorii) cu un maxim special mai redus decât amenda aplicată
- amenda stabilită se reduce la maximul special prevăzut de legea nouă.

B. Măsuri educative/pedepse aplicate minorilor

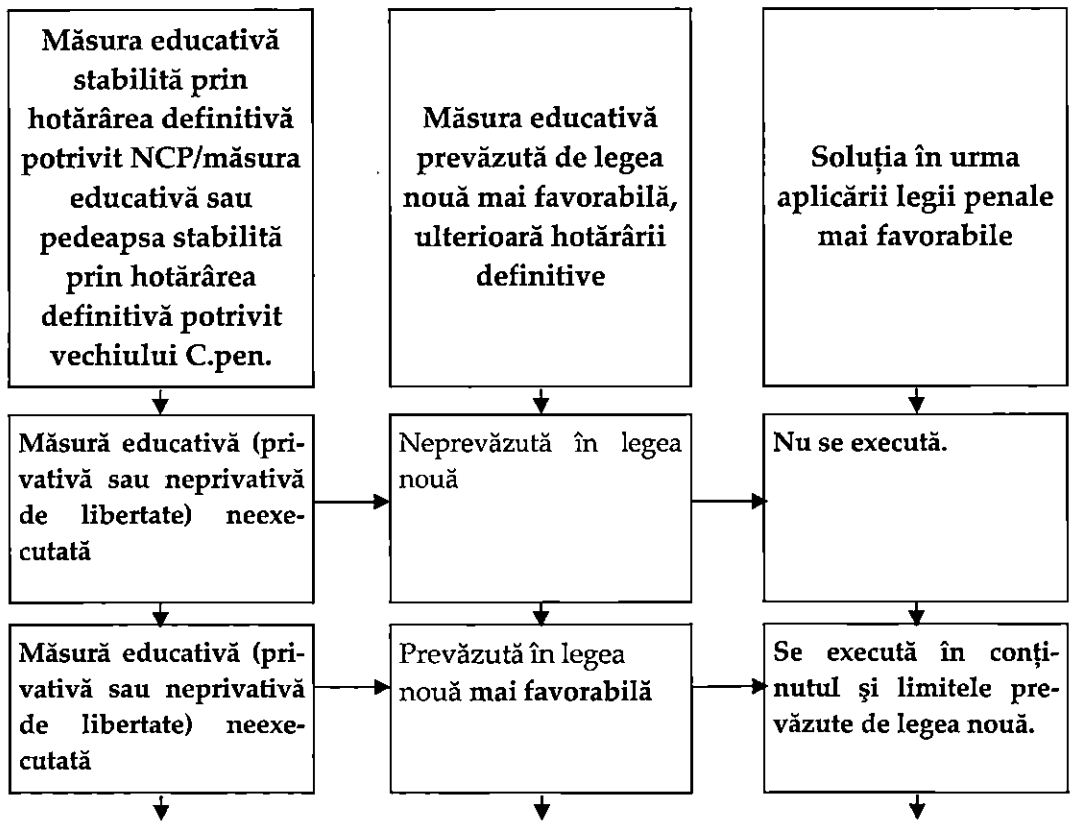
Măsura educativă stabilită prin hotărârea definitivă potrivit NCP/măsura educativă sau pedeapsa stabilită prin hotărârea definitivă potrivit vechiului C.pen.
Măsura educativă prevăzută de legea nouă mai favorabilă, ulterioară hotărârii definitive
Soluția în urma aplicării legii penale mai favorabile
Măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) neexecutată
Neprevăzută în legea nouă
Nu se execută.
Măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) neexecutată
Prevăzută în legea nouă mai favorabilă
Se execută în conținutul și limitele prevăzute de legea nouă.

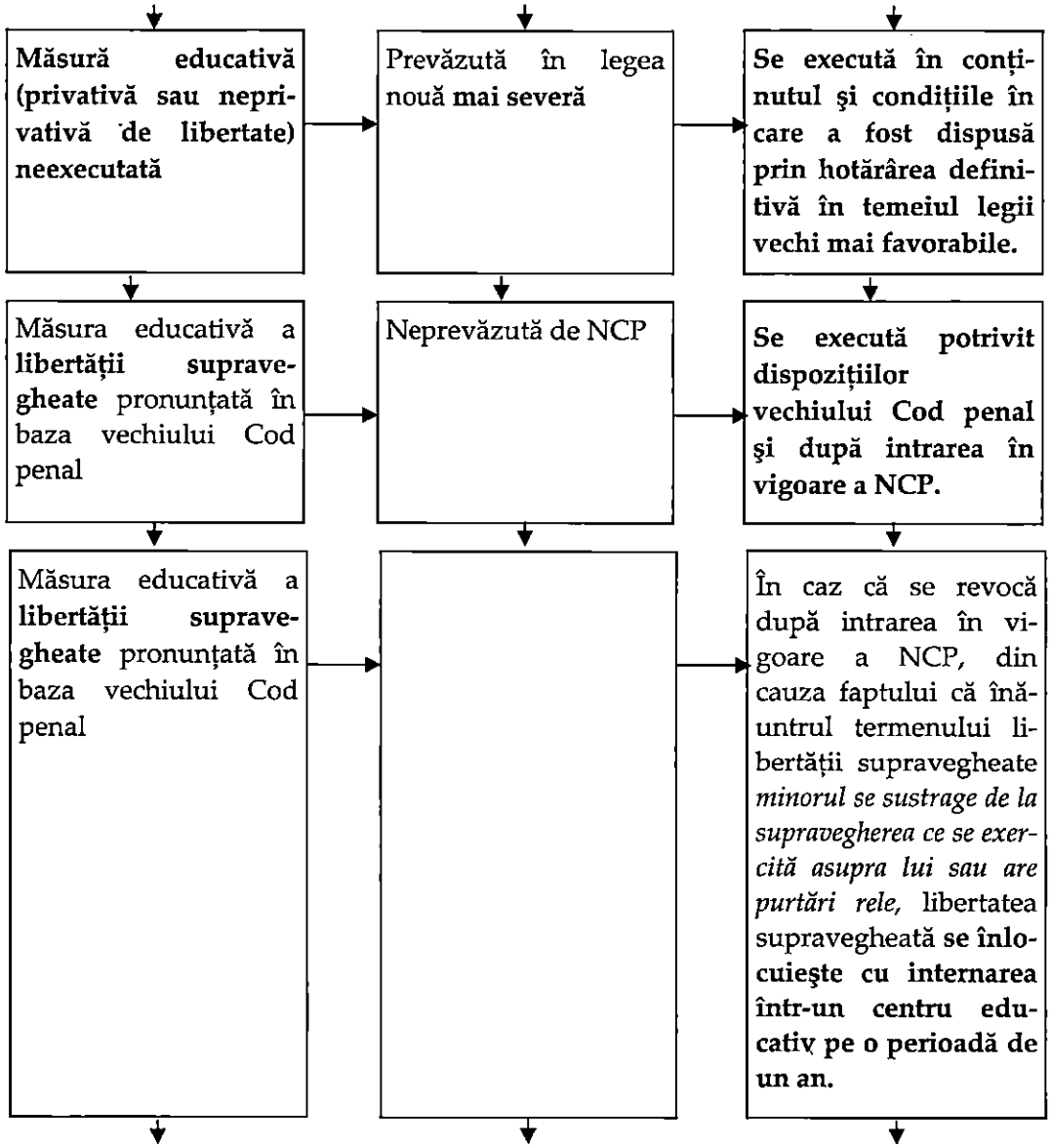
Măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) neexecutată
Prevăzută în legea nouă mai severă
Se execută în conținutul şi condițiile în care a fost dispusă prin hotărârea definitivă în temeiul legii vechi mai favorabile.
Măsura educativă a libertății supravegheate pronunțată în baza vechiului Cod penal
Neprevăzută de NCP
Se execută potrivit dispozițiilor vechiului Cod penal şi după intrarea în vigoare a NCP.
Măsura educativă a libertății supravegheate pronunțată în baza vechiului Cod penal
În caz că se revocă după intrarea în vigoare a NCP, din cauza faptului că înăuntrul termenului libertății supravegheate minorul se sustrage de la supravegherea ce se exercită asupra lui sau are purtări rele, libertatea supravegheată se înlocuieşte cu internarea într-un centru educativ pe o perioadă de un an.

Aplicarea legii penale în timp

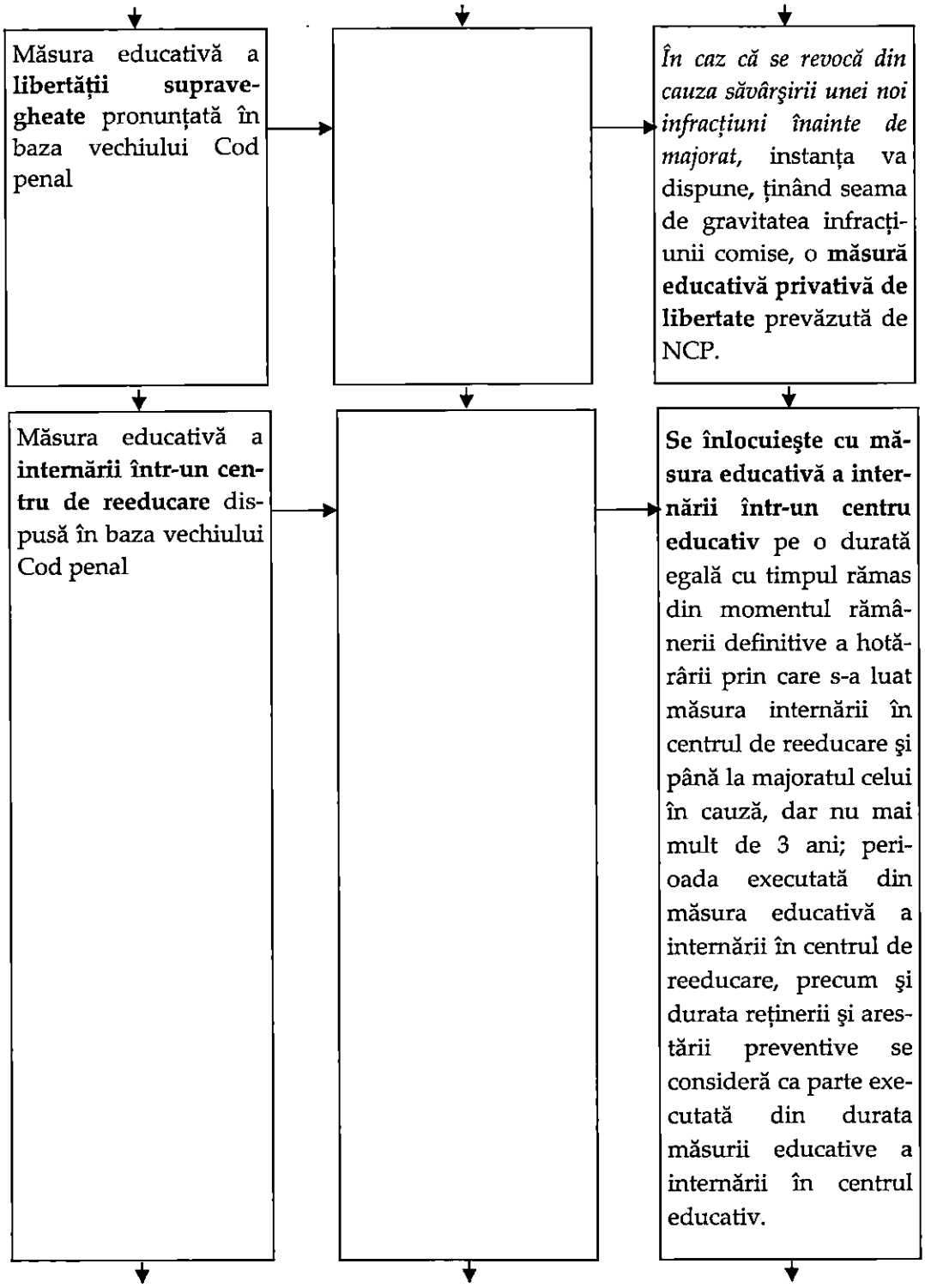
Măsura educativă a **libertății supravegheate** pronunțată în baza vechiului Cod penal
În caz că se revocă din cauza săvârşirii unei noi infracțiuni înainte de majorat, instanța va dispune, ținând seama de gravitatea infracțiunii comise, o **măsură educativă privativă de libertate** prevăzută de NCP.
Măsura educativă a **internării într-un centru de reeducare** dispusă în baza vechiului Cod penal
Se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o durată egală cu timpul rămas din momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a luat măsura internării în centrul de reeducare şi până la majoratul celui în cauză, dar nu mai mult de 3 ani; perioada executată din măsura educativă a internării în centrul de reeducare, precum şi durata reținerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul educativ.

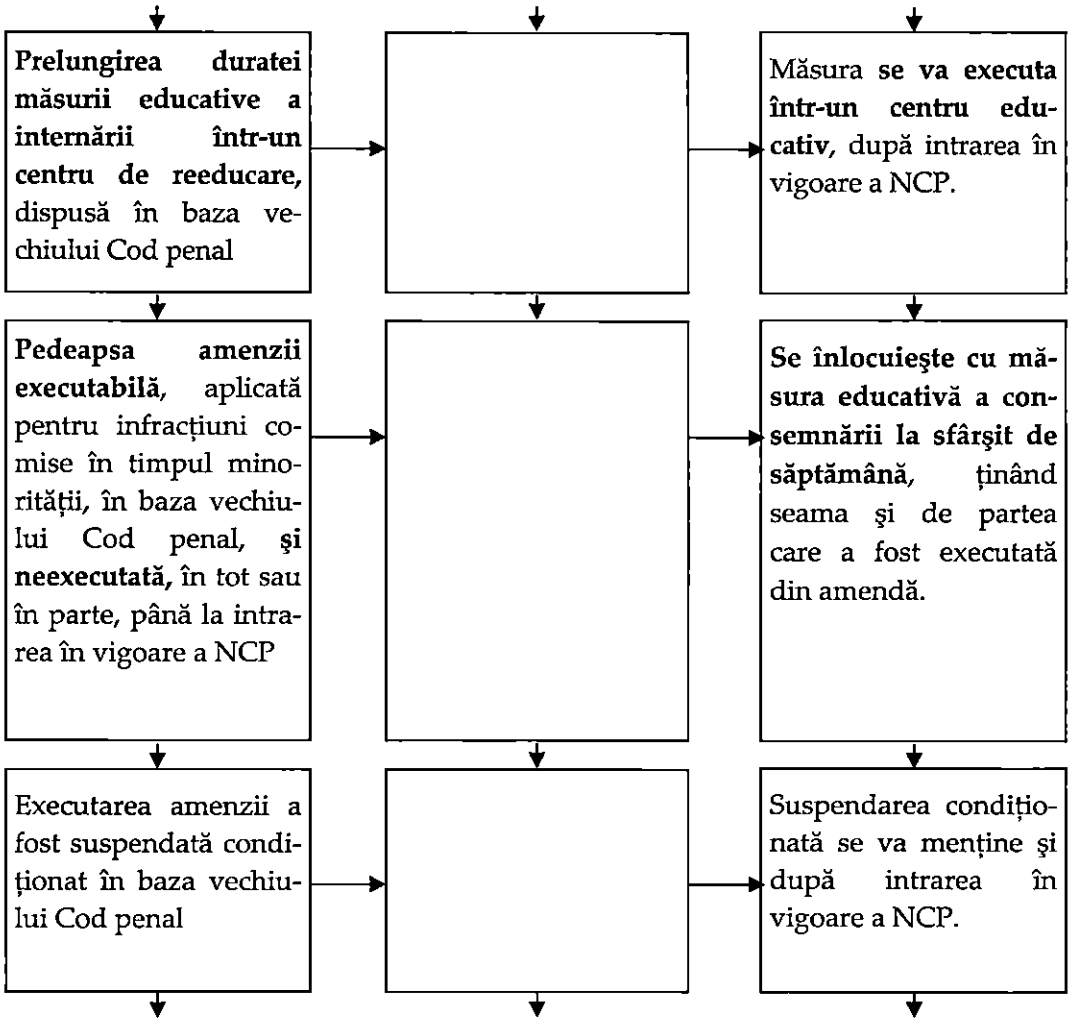
Prelungirea duratei măsurii educative a internării într-un centru de reeducare, dispusă în baza vechiului Cod penal
Măsura **se va executa într-un centru educativ,** după intrarea în vigoare a NCP.
Pedeapsa amenzii executabilă, aplicată pentru infracțiuni comise în timpul minorității, în baza vechiului Cod penal, **şi neexecutată,** în tot sau în parte, până la intrarea în vigoare a NCP
Se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână, ținând seama şi de partea care a fost executată din amendă.
Executarea amenzii a fost suspendată condiționat în baza vechiului Cod penal
Suspendarea condiționată se va menține şi după intrarea în vigoare a NCP.

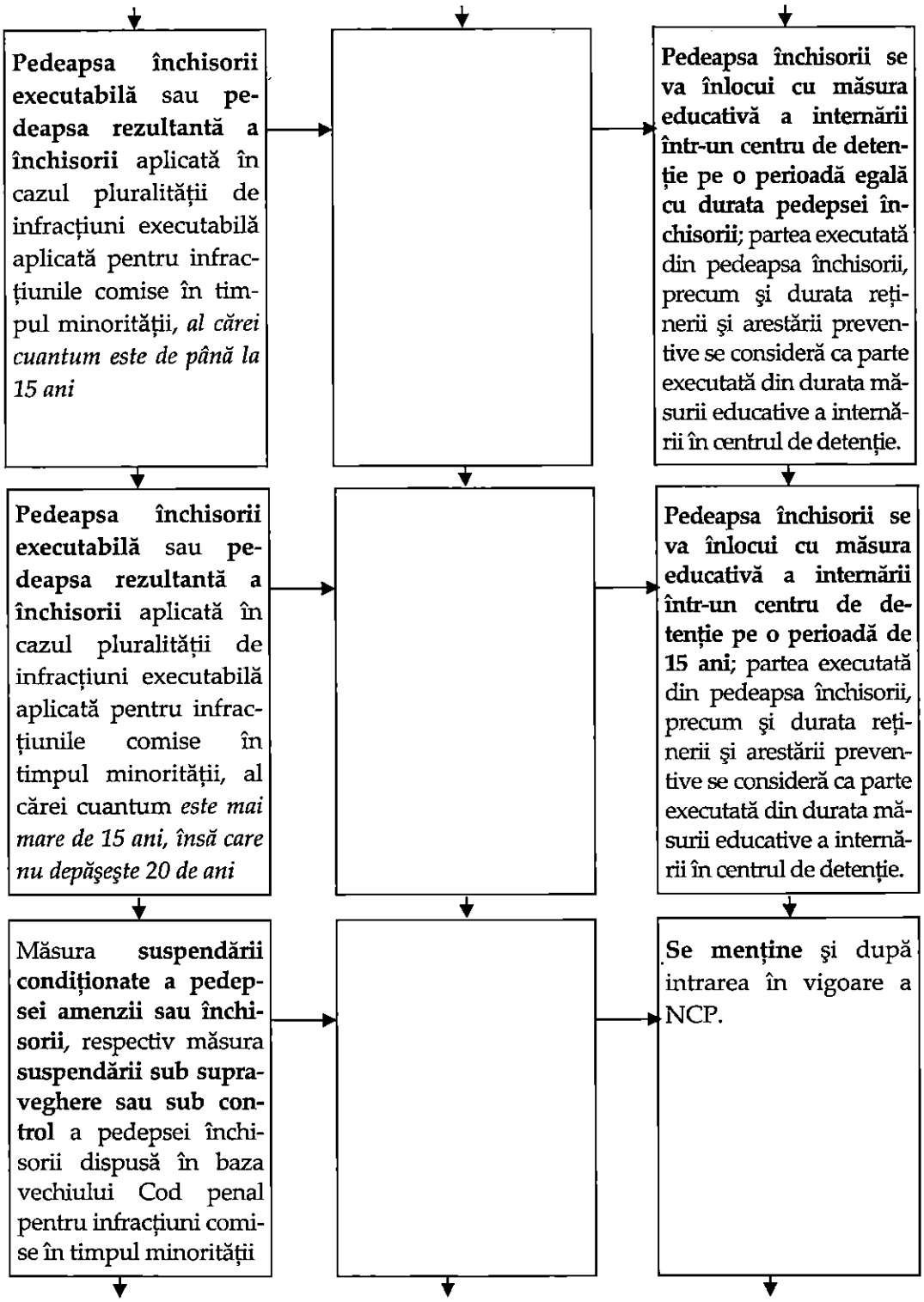
Pedeapsa închisorii executabilă sau **pedeapsa rezultantă a închisorii** aplicată în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității, *al cărei cuantum este de până la 15 ani*
Pedeapsa închisorii se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii; partea executată din pedeapsa închisorii, precum şi durata reținerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul de detenție.
Pedeapsa închisorii executabilă sau **pedeapsa rezultantă a închisorii** aplicată în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității, al cărei cuantum *este mai mare de 15 ani, însă care nu depăşeşte 20 de ani*
Pedeapsa închisorii se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani; partea executată din pedeapsa închisorii, precum şi durata reținerii şi arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul de detenție.
Măsura **suspendării condiționate a pedepsei amenzii sau închisorii,** respectiv măsura **suspendării sub supraveghere sau sub control** a pedepsei închisorii dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității
Se menține şi după intrarea în vigoare a NCP.

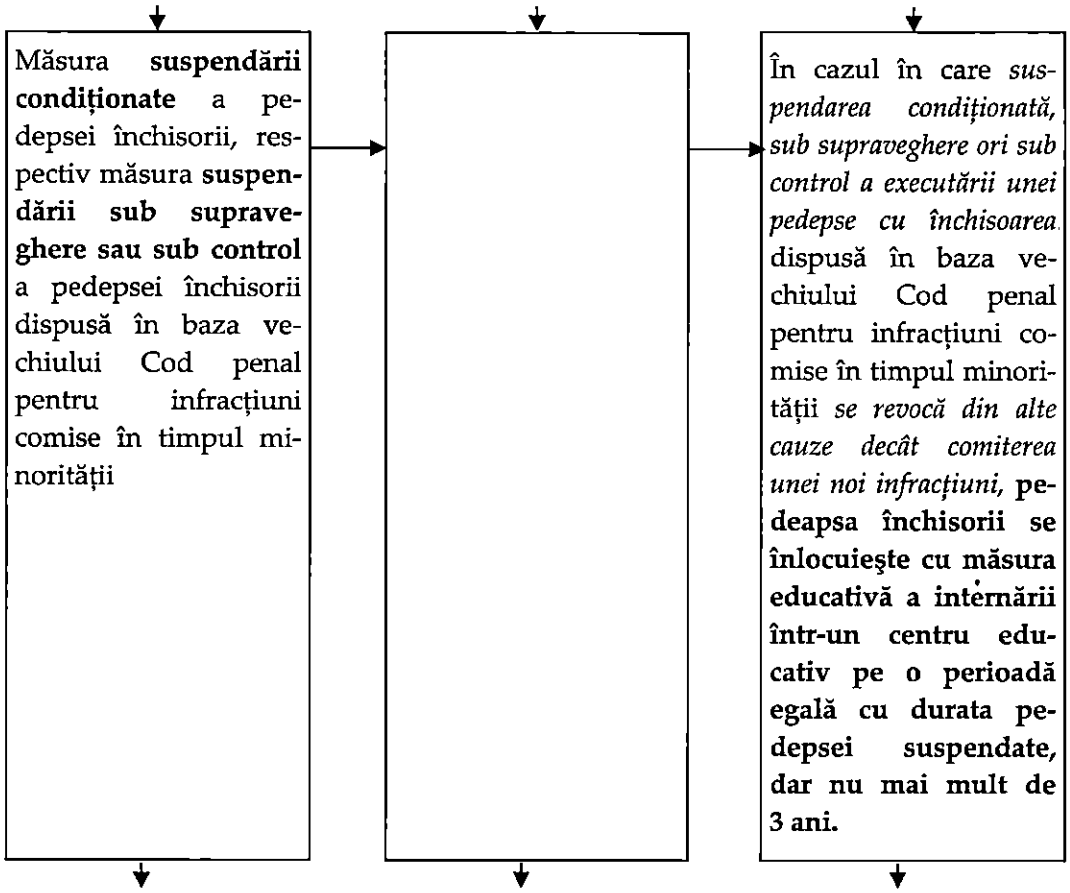
Măsura **suspendării condiționate** a pedepsei închisorii, respectiv măsura **suspendării sub supraveghere sau sub control** a pedepsei închisorii dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității
În cazul în care *suspendarea condiționată, sub supraveghere ori sub control a executării unei pedepse cu închisoarea* dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității *se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni,* **pedeapsa închisorii se înlocuieşte cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani.**

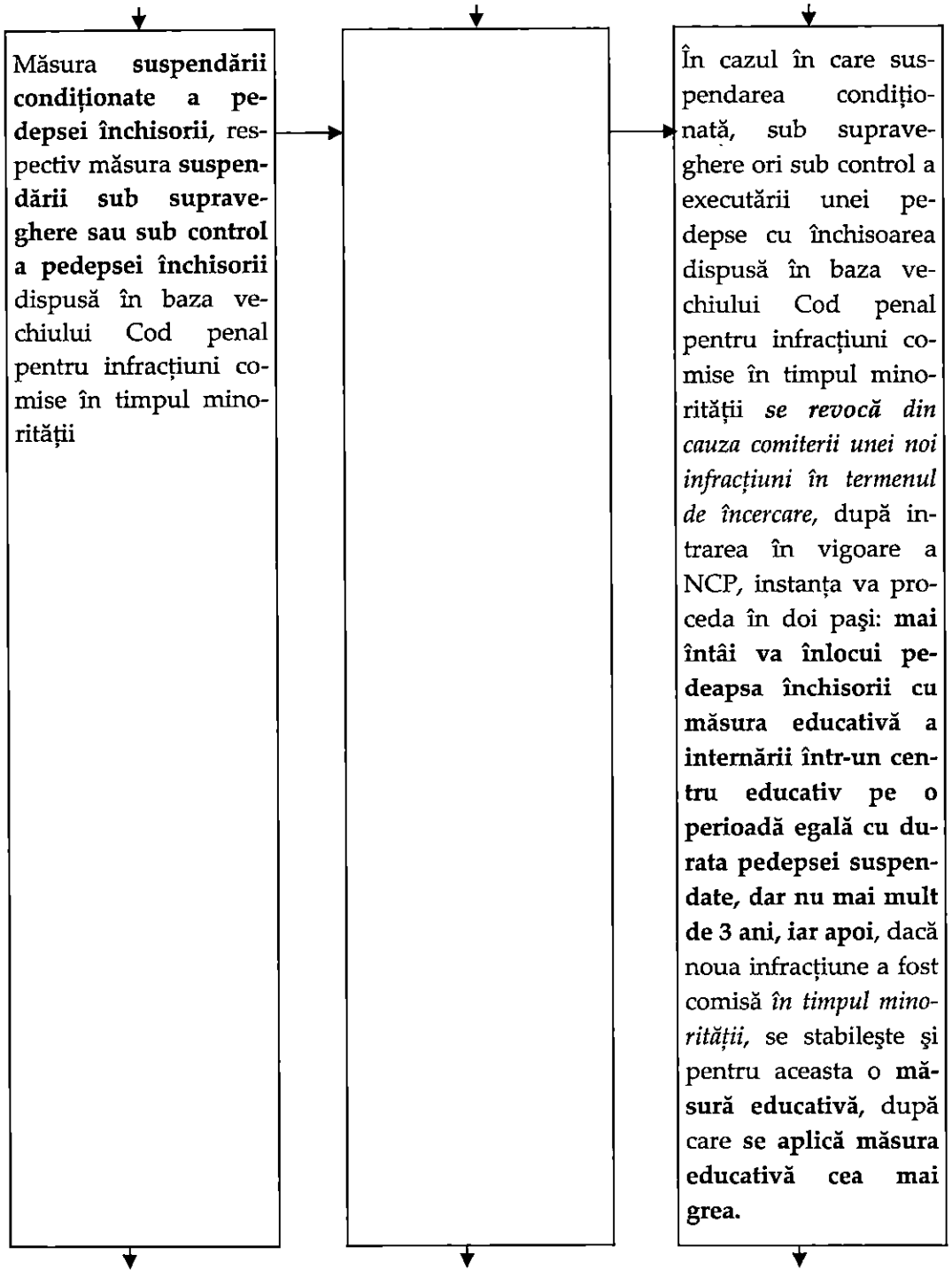
Măsura **suspendării condiționate a pedepsei închisorii**, respectiv măsura **suspendării sub supraveghere sau sub control a pedepsei închisorii** dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității
În cazul în care suspendarea condiționată, sub supraveghere ori sub control a executării unei pedepse cu închisoarea dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității *se revocă din cauza comiterii unei noi infracțiuni în termenul de încercare*, după intrarea în vigoare a NCP, instanța va proceda în doi paşi: **mai întâi va înlocui pedeapsa închisorii cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani, iar apoi**, dacă noua infracțiune a fost comisă *în timpul minorității*, se stabileşte şi pentru aceasta o **măsură educativă**, după care **se aplică măsura educativă cea mai grea.**

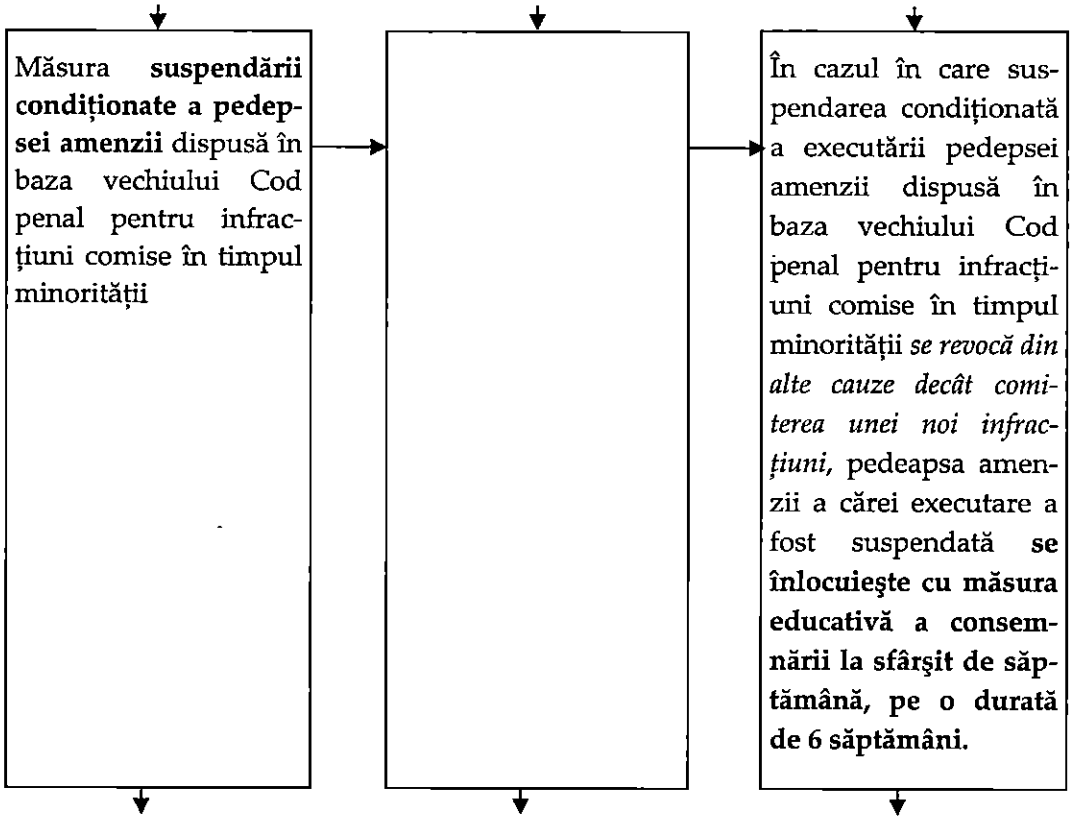
Măsura **suspendării condiționate a pedepsei amenzii** dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității
În cazul în care suspendarea condiționată a executării pedepsei amenzii dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității *se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni,* pedeapsa amenzii a cărei executare a fost suspendată **se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână, pe o durată de 6 săptămâni.**

Aplicarea legii penale în timp

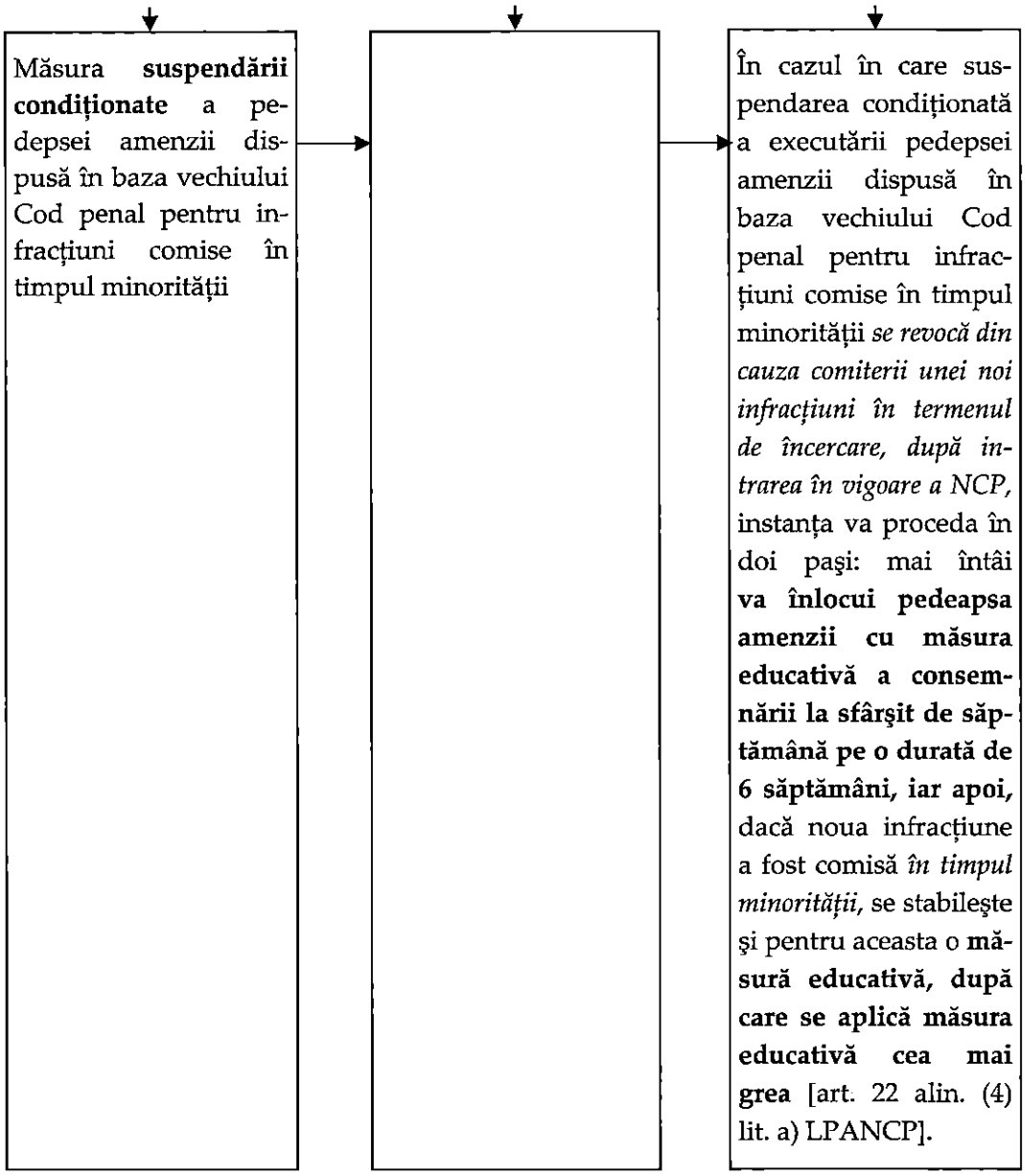
Măsura **suspendării condiționate** a pedepsei amenzii dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității
În cazul în care suspendarea condiționată a executării pedepsei amenzii dispusă în baza vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității *se revocă din cauza comiterii unei noi infracțiuni în termenul de încercare, după intrarea în vigoare a NCP,* instanța va proceda în doi paşi: mai întâi **va înlocui pedeapsa amenzii cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână pe o durată de 6 săptămâni, iar apoi,** dacă noua infracțiune a fost comisă *în timpul minorității,* se stabileşte şi pentru aceasta o **măsură educativă, după care se aplică măsura educativă cea mai grea** [art. 22 alin. (4) lit. a) LPANCP].

C. Alte sancţiuni penale

✓ pedepsele complementare, măsurile de siguranță, precum şi măsurile educative *neexecutate şi neprevăzute* în legea nouă nu se vor mai executa;

↓

✓ pedepsele complementare, măsurile de siguranță, precum şi măsurile educative *neexecutate şi care au corespondent* în legea nouă mai favorabilă (determinată prin raportare la pedeapsa principală) se vor executa în conținutul şi limitele prevăzute de această lege (chiar dacă aceasta este o lege defavorabilă sub acest aspect);

↓

✓ dacă intrarea în vigoare a legii noi nu determină o modificare a pedepsei principale, legea nouă fiind însă mai favorabilă *numai sub aspectul pedepselor complementare sau al măsurilor de siguranță, acestea se execută în conținutul şi limitele prevăzute de legea nouă* [art. 6 alin. (6) NCP].

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 1/2014:** În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni, într-o primă etapă se verifică incidența dispozițiilor art. 6 NCP, cu privire la pedepsele individuale. În a doua etapă, se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza legii noi, conform art. 39 NCP. În cazul în care pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depăşeşte maximul la care se poate ajunge în baza art. 39 NCP, pedeapsa rezultantă va fi redusă la acest maxim. În caz contrar, pedeapsa rezultantă va rămâne astfel cum a fost stabilită potrivit legii vechi.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 6/2014:** Scopul reglementării art. 6 NCP este de a oferi suport legal unei pedepse definitive în raport cu noua lege, care este mai favorabilă, pe timpul executării acestei pedepse şi până la încetarea oricăror efecte ale condamnării ce vor interveni prin reabilitare şi, totodată, de a asigura egalitatea de tratament juridic şi legalitatea în aplicarea pedepselor. Principiul legalității pedepselor impune ca pedeapsa aplicată în baza legii vechi să aibă susținere şi în legea nouă, nefiind admisă executarea unei pedepse mai mari

decât cea aplicabilă potrivit legii noi mai favorabile. Prin garantarea principiului legalității se face o individualizare legală a pedepsei, înlăturându-se partea din pedeapsă care depăşeşte maximul aplicabil sub legea nouă fără a face o nouă individualizare.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 7/2014:** În aplicarea legii penale mai favorabile, potrivit art. 6 NCP, în cazul infracțiunilor continuate, prin sintagma „maxim special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârşită" se înțelege maximul special prevăzut de lege pentru infracțiune, fără luarea în considerare a cauzei de majorare a pedepsei prevăzută pentru infracțiunea continuată.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 8/2014:** În aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art. 6 alin. (1) NCP, stabileşte că la maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârşită nu se vor lua în considerare circumstanțele atenuante sau agravante reținute condamnatului şi care apar valorificate în pedeapsa concretă, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 13/2014:** Dispozițiile art. 6 alin. (1) NCP sunt aplicabile şi cu privire la hotărârea de condamnare pronunțată de un alt stat față de cetățenii români, dacă aceasta a fost recunoscută în procedura reglementată de Legea nr. 302/2004.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 14/2014:** În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, potrivit art. 6 alin. (1) NCP, atunci când se compară pedeapsa aplicată cu maximul special prevăzut de legea nouă, nu se va lua în considerare cauza specială de reducere a pedepsei prevăzută de art. 320^1 alin. (7) C.proc.pen. anterior, reținută condamnatului şi valorificată în pedeapsa concretă.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 15/2014:** În interpretarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) NCP, pentru ipoteza unei infracțiuni comise în stare de recidivă postexecutorie judecată definitiv înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, pedeapsa aplicată prin hotărârea de condamnare se va compara cu maximul special prevăzut în legea nouă pentru infracțiunea săvârşită prin luarea în considerare a dispozițiilor art. 43 alin. (5) NCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 18/2014:** În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, potrivit art. 6 NCP cu referire la art. 21 alin. (1), (2) şi (3) din Legea nr. 187/2012:

- pedeapsa închisorii executabilă sau pedeapsa în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității al cărei cuantum

este până în 15 ani se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii;

- pedeapsa executabilă sau pedeapsa în cazul pluralității de infracțiuni executabilă aplicată pentru infracțiunile comise în timpul minorității mai mare de 15 ani, însă care nu depăşeşte 20 de ani, se va înlocui cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 3/2015:** În aplicarea dispozițiilor art. 6 NCP, stabilirea pedepsei în baza legii noi, în cazul pluralității de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie cu revocarea suspendării condiționate, iar, potrivit Codului penal, condițiile recidivei postcondamnatorii cu privire la primul termen nu mai sunt întrunite, se determină conform art. 44 raportat la art. 39 NCP, referitoare la pluralitatea intermediară.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 12/2015:** În cazul infracțiunilor care au produs consecințe deosebit de grave conform Codului penal anterior, determinarea maximului special prevăzut de legea nouă se realizează, chiar dacă valoarea prejudiciului este inferioară pragului valoric prevăzut de art. 183 NCP (2.000.000 lei), prin raportare la varianta agravată a infracțiunilor limitativ enumerate în art. 309 NCP [de pildă, în ipoteza infracțiunilor de delapidare în varianta agravată prevăzută de art. 215^1 alin. (2) C.pen. 1969, abuz în serviciu în forma calificată prevăzut de art. 248^1 C.pen. 1969, neglijență în serviciu în varianta agravată prevăzută de art. 249 alin. (2) C.pen. 1969].

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 13/2016:** În aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal, în cazul unei infracțiuni în formă continuată care potrivit legii penale noi nu mai îndeplineşte condițiile de existență ale infracțiunii continuate, ci condițiile concursului de infracțiuni, instanța se raportează la maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârşită, iar nu la pedeapsa maximă ce ar rezulta prin aplicarea dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni conform legii penale noi.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 13/2017:** Stabileşte că dispozițiile art. 6 din Codul penal sunt incidente în ipoteza în care legea penală mai favorabilă a intervenit după liberarea condiționată a persoanei condamnate, iar ulterior s-a dispus executarea restului de pedeapsă, printr-o nouă hotărâre definitivă de condamnare, prin care instanța nu s-a pronunțat cu privire la aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei.

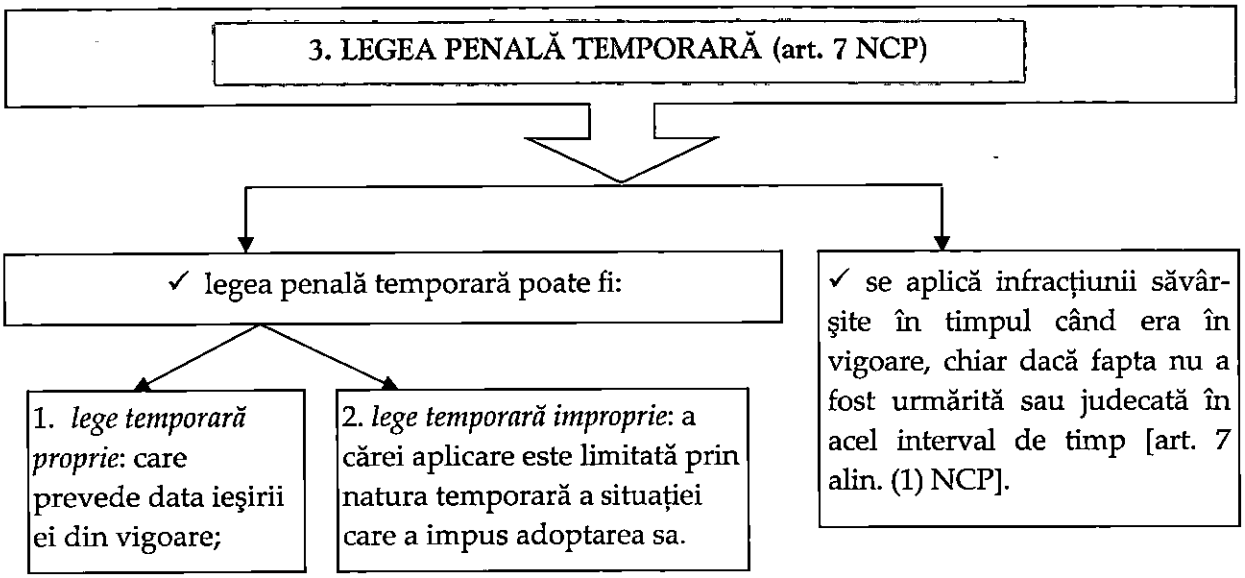
3. LEGEA PENALĂ TEMPORARĂ (art. 7 NCP)
✓ legea penală temporară poate fi:
1. *lege temporară proprie*: care prevede data ieşirii ei din vigoare;
2. *lege temporară improprie*: a cărei aplicare este limitată prin natura temporară a situației care a impus adoptarea sa.
✓ se aplică infracțiunii săvârşite în timpul când era în vigoare, chiar dacă fapta nu a fost urmărită sau judecată în acel interval de timp [art. 7 alin. (1) NCP].

! OBSERVAȚII:

1. emiterea legii temporare este impusă de anumite particularități ale vieții economice şi sociale;
2. chiar dacă legea în vigoare la momentul pronunțării este mai favorabilă sau nu mai prevede fapta concretă drept infracțiune, se va aplica *ultraactiv* legea penală temporară ce a fost în vigoare la momentul comiterii faptei; este, astfel, prevăzută o limită a aplicării legii penale mai favorabile;
3. dacă legea temporară nouă este mai favorabilă decât cea veche, se va aplica *retroactiv*, potrivit principiilor *mitior lex*, faptelor comise anterior intrării acesteia în vigoare.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. În cazul în care X a fost condamnat pentru o faptă comisă anterior intrării în vigoare a noului Cod penal (1 februarie 2014), dar pentru care s-a reținut noul Cod penal ca lege penală mai favorabilă, calcularea termenului de reabilitare judecătorească se va realiza întotdeauna potrivit noului Cod penal? Care ar fi soluția în ipoteza în care vechiul Cod penal ar fi fost stabilit ca lege penală mai favorabilă pentru infracțiunea comisă?

2. Este posibil ca în aceeaşi cauză penală, aflată în cursul judecății, instanța să rețină în soluția pronunțată atât aplicarea art. 5 NCP, cât şi aplicarea art. 6 NCP?

3. În noiembrie 2013, X îi solicită lui Y şi Z să îl ajute să își recupereze suma de 20.000 de lei pe care o dăduse lui K, constructor, pentru ca acesta să realizeze o serie de lucrări de amenajare a locuinței lui X. În condițiile în care K a refuzat în mod repetat să îi restituie banii lui X, deşi nu efectuase nicio lucrare, în decembrie 2013, Y şi Z au intrat în locuința lui K şi l-au constrâns prin acte de amenințare şi violențe să restituie o parte din datoria pe care o avea la X, în cuantum de 5.000 de lei, spunându-i că vor intra din nou peste el în casă dacă până la începutul anului 2014 nu îi restituie lui X întreaga sumă. În dimineața zilei de 2 ianuarie 2014, Y şi Z l-au amenințat prin telefon pe K că, dacă nu va restitui în aceeaşi zi restul de 15.000 de lei lui X, îi vor distruge locuința. Speriat, K a anunțat organele de poliție, care au organizat un flagrant la locuința lui K în seara zilei de 2 ianuarie 2014, când au fost surprinşi intrând pe nedrept în locuința lui K X, Y şi Z. Având în vedere că X, Y şi Z sunt infractori primari, evaluați legea penală mai favorabilă ce poate fi incidentă cu privire la fiecare dintre aceştia.

PARTEA PRACTICĂ

Neconstituționalitatea normei de incriminare. Achitare. Constatarea neconstituționalității normei de incriminare prevăzute în art. 6 din Legea nr. 241/2005, prin Decizia Curții Constituționale nr. 363 din 7 mai 2015, publicată în M. Of. nr. 495 din 6 iulie 2015, are ca efect dezincriminarea faptei prevăzute în art. 6 din Legea nr. 241/2005, cu consecința pronunțării soluției de achitare, conform art. 16 alin. (1) lit. b) teza I şi art. 396 alin. (5) C.proc.pen. (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 330/A din 29 septembrie 2015).

Dezincriminare – abrogare. Dezincriminarea unei fapte şi abrogarea textului de incriminare sunt chestiuni diferite, aşa încât abrogarea normei nu conduce, în mod automat, la dezincriminarea faptei. Aşadar, nu există dezincriminare atunci când, deşi norma de incriminare din legea veche nu se mai regăseşte în legea nouă, conținutul ei a fost preluat de o altă normă din Codul penal sau din legislația specială ori este acoperit de o incriminare generală existentă. Or, o analiză *in abstracto* conduce la concluzia că, deşi dispoziția din legea specială a fost abrogată, conținutul ei este acoperit, ca şi anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, de incriminarea generală, art. 321 NCP. În final, se impune a fi efectuată o analiză *in concreto*, respectiv trebuie verificată corespondența dintre fapta concretă, astfel cum a fost descrisă în considerentele deciziei din apel, şi modelul legal de incriminare, şi anume cel prevăzut în art. 321 NCP. Aşadar, instanța de apel a constatat că prin abrogarea normei de incriminare din legea specială fapta inculpatei de a efectua înregistrări fictive sau inexacte în documentele contabile nu a devenit licită, adică permisă de ordinea juridică, ci, dimpotrivă, constituie infracțiunea de fals intelectual (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 53/RC din 10 februarie 2017).

Condiția existenței plângerii prealabile. Legea penală mai favorabilă. În cazul unui concurs de infracțiuni, dacă pentru una dintre infracțiunile concurente noul Cod penal a introdus o dispoziție potrivit căreia acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar aceasta declară că nu formulează plângere prealabilă, instanța poate dispune încetarea procesului penal pentru infracțiunea menționată numai în ipoteza în care noul Cod penal, în ansamblul său, constituie legea penală mai favorabilă. În ipoteza în care, prin aplicarea globală, Codul penal anterior constituie legea penală mai favorabilă, instanța menține soluția de condamnare şi pentru infracțiunea concurentă pentru care nu este îndeplinită, conform noului Cod penal, condiția existenței plângerii prealabile (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2220 din 30 iunie 2014).

FIŞA nr. 3
APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU

APLICAREA LEGII PENALE FAPTELOR SĂVÂRŞITE PE TERITORIUL ROMÂNIEI

A. Principiul teritorialității

1. normele de drept penal române se aplică tuturor infracțiunilor săvârşite pe teritoriul României, indiferent dacă infractorul este persoană juridică (română sau străină) ori persoană fizică (cetățean român, străin sau apatrid); nu prezintă relevanță locul unde infractorul îşi are sediul, domiciliul, respectiv reşedința;

2. în cazul infractorilor persoane fizice sau juridice străine, nu este necesară întrunirea condiției dublei incriminări.

B. Excepții de la principiului teritorialității

Legea penală română nu se aplică în baza principiului teritorialității în cazul:

1. infracțiunilor săvârşite:
   - **a)** de către reprezentanții diplomatici ai statelor străine;
   - **b)** de alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a statului român;

2. infracțiunilor săvârşite în sediile misiunilor diplomatice străine din România (ambasade, consulate, reprezentanțe);

3. infracțiunilor săvârşite de personalul armatelor străine aflate în trecere sau staționate pe teritoriul României;

4. infracțiunilor săvârşite la bordul navelor sau aeronavelor militare sau guvernamentale străine aflate pe teritoriul României şi nici infracțiunilor săvârşite de persoanele care fac parte din echipajul sau personalul specializat al acestor nave sau aeronave pe timpul cât ele se află în porturi ori în apele maritime interioare sau în marea teritorială a României, respectiv în aeroporturi din România (*imunitate de jurisdicție*);

5. infracțiunilor săvârşite la bordul unei nave străine folosite în scopuri comerciale care trece prin marea teritorială română, **cu excepția** situațiilor în care legea penală română se aplică în baza principiului teritorialității când:

a) infracțiunea a fost săvârşită de un cetățean român sau de o persoană fără cetățenie care are domiciliul pe teritoriul României;

b) infracțiunea este îndreptată împotriva intereselor României sau împotriva unui cetățean român ori a unei persoane rezidente pe teritoriul României;

c) infracțiunea este de natură să tulbure ordinea şi liniştea publică în țară sau ordinea în marea teritorială;

d) exercitarea jurisdicției române este necesară pentru reprimarea traficului ilicit de stupefiante sau de substanțe psihotrope;

e) asistența autorităților române a fost cerută, în scris, de căpitanul navei ori de un agent diplomatic sau un funcționar consular din țara al cărei pavilion îl arborează nava.

1. Teritoriul României

a. întinderea de pământ (solul) cuprinsă între frontierele statului, marea teritorială, apele interioare curgătoare sau stătătoare, apele maritime interioare, precum şi subsolul şi spaţiul aerian al acestora;

b. teritoriul misiunilor diplomatice ale României în străinătate nu face parte din teritoriul României;

c. zonele libere din porturile şi aeroporturile române, respectiv punctele de trecere a frontierei fac parte din teritoriul României.

2. Infracţiune săvârşită pe teritoriul României

a. orice infracţiune comisă în întregime pe teritoriul statului român;

b. orice infracţiune comisă *pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.*

3. Infracţiune considerată săvârşită pe teritoriul României

pe teritoriul României, pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România:

- ***(i)*** s-a efectuat numai un act de executare;
- ***(ii)*** s-a efectuat un act de instigare sau de complicitate, când actele de executare şi rezultatul au avut loc în străinătate; sau
- ***(iii)*** s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracţiunii (rezultatul material sau starea de pericol).

! OBSERVAȚIE:

În cazul în care o infracțiune care este urmărită și judecată în România, prin aplicarea principiului teritorialității, a făcut obiectul unei cauze penale și în fața organelor judiciare străine, în măsura în care există o hotărâre definitivă pronunțată de organul judiciar străin asupra fondului, cu privire la același *idem* factual, se va reține incidența *ne bis in idem*, care constituie un impediment la punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale în România.

APLICAREA LEGII PENALE FAPTELOR SĂVÂRȘITE ÎN AFARA TERITORIULUI ROMÂNIEI

1. Principiul personalității legii penale (art. 9 NCP)

Condiții

a) infracțiunea să fie săvârșită în întregime în afara teritoriului țării;

b) la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul (autor, coautor, instigator sau complice) să fie cetățean român (chiar dacă mai are și altă cetățenie) sau o persoană juridică română;

c) pedeapsa prevăzută de legea română pentru infracțiunea săvârșită să fie detențiunea pe viață ori închisoarea mai mare de 10 ani (*fără condiția dublei incriminări*), respectiv pedeapsa amenzii sau a închisorii de 10 ani sau mai mică (alternativ sau nu cu pedeapsa amenzii) numai dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită *[faptă tipică obiectiv și subiectiv, fără a interesa dacă fapta este antijuridică sau imputabilă ori pedeapsa prevăzută de legea străină* (***dubla incriminare***)];

d) tratatele sau convențiile internaționale la care România este parte să nu conțină prevederi referitoare la un alt mod de soluționare a acestor cauze;

e) să existe autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) infracțiunea să nu fi făcut obiectul unei cauze penale în fața organelor judiciare străine în care să se fi pronunțat o hotărâre definitivă asupra fondului (să nu fie incident principiul *ne bis in idem*).

! OBSERVAŢII:

1. nu prezintă importanţă dacă persoana vătămată este cetăţean român sau străin ori un apatrid şi nici dacă aceasta se află sau nu pe teritoriul României;
2. *neîndeplinirea cerinţei dublei incriminări* pentru infracţiunile săvârşite în străinătate pentru care legea penală română prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mică va conduce la reţinerea lipsei tipicităţii faptei şi la dispunerea unei soluţii de clasare de către procuror, respectiv de achitare de către instanţă, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I NCPP;
3. autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu este necesară pentru a se dispune începerea urmăririi penale *in rem*, efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect, ci numai înainte de punerea în mişcare a acţiunii penale sau pentru extinderea acţiunii penale pentru o infracţiune pentru care legea penală română se aplică în temeiul principiului personalităţii;
4. termenul în care procurorul competent poate emite autorizarea prealabilă punerii în mişcare a acţiunii penale este de până la 30 de zile (termen procedural) de la data solicitării autorizării şi poate fi prelungit în condiţiile legii, dar nu poate depăşi 180 de zile; termenul de 30 de zile, respectiv posibilitatea prelungirii acestuia până la 180 de zile (termen procedural) se referă numai la emiterea autorizării prealabile; după emiterea autorizării prealabile, poate fi pusă în mod legal în mişcare acţiunea penală, fără a mai fi necesară ulterior prelungirea autorizaţiei iniţial emise.

2. Principiul realității legii penale (art. 10 NCP)

Condiții

a) infracțiunea să fie săvârșită în întregime în afara teritoriului țării;

b) infracțiunea să fie comisă *contra statului român* [infracțiunile contra securității naționale (art. 394-410 NCP), precum și alte infracțiuni prevăzute de NCP sau de legile speciale contra intereselor statului român], *contra unui cetățean român* [infracțiunile contra persoanei (art. 188-227 NCP), dar și alte infracțiuni prevăzute de NCP sau de legile speciale ca infracțiuni contra persoanei] *ori a unei persoane juridice române* (indiferent de natura infracțiunii comise);

c) infracțiunea să fie săvârșită de o *persoană fizică* care este cetățean străin sau apatrid, indiferent dacă domiciliază sau nu pe teritoriul țării;

d) tratatele sau convențiile internaționale la care România este parte să nu conțină prevederi referitoare la un alt mod de soluționare a acestor cauze;

e) să existe autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) infracțiunea să nu fi făcut obiectul unei cauze penale în fața organelor judiciare străine în care să se fi pronunțat o hotărâre definitivă asupra fondului (să nu fie incident principiul *ne bis in idem*).

! OBSERVAȚII:

1. pentru aplicarea legii penale române în temeiul principiului realității nu trebuie îndeplinită condiția dublei incriminări;
2. legea penală română nu se aplică, în temeiul principiului realității, infracțiunilor săvârșite în calitate de autor de persoane juridice române sau străine;
3. autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu este necesară pentru a se dispune începerea urmăririi penale *in rem*, efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect, ci numai înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale sau pentru extinderea acțiunii penale pentru o infracțiune pentru care legea penală română se aplică în temeiul principiului realității.

3. Principiul universalităţii legii penale (art. 11 NCP)

Condiţii

a) să fie săvârşită în întregime în afara teritoriului României o infracţiune, alta decât cele contra statului român sau a unui cetăţean român ori a unei persoane juridice române;

- ✓ pot fi subiecţi pasivi: *statul străin, persoana fizică cetăţean străin sau apatrid ori persoana juridică străină;*

b) infracţiunea să fie săvârşită de un cetăţean străin sau de un apatrid, indiferent dacă aceştia domiciliază sau nu pe teritoriul ţării, care se află de bunăvoie în România;

c) statul român să îşi fi asumat în temeiul unui tratat internaţional obligaţia de a reprima infracţiunea săvârşită în străinătate ori să se fi cerut extrădarea sau predarea infractorului aflat pe teritoriul României pentru infracţiunea săvârşită în străinătate şi aceasta să fi fost refuzată;

1. competenţa universală: statul român să îşi fi asumat în temeiul unui tratat internaţional obligaţia de a reprima infracţiunea săvârşită în străinătate; nu este necesară dubla incriminare;

2. competenţa substitutivă: statului român să îi fi fost cerută de către un alt stat extrădarea sau predarea infractorului aflat pe teritoriul României pentru infracţiunea săvârşită în străinătate şi acesta să fi refuzat extrădarea/predarea infractorului; este necesar să fie respectată exigenţa ***dublei incriminări;***

d) tratatele sau convenţiile internaţionale la care România este parte nu dispun altfel;

e) infracţiunea să nu fi făcut obiectul unei cauze penale în faţa organelor judiciare străine în care să se fi pronunţat o hotărâre definitivă asupra fondului (să nu fie incident principiului *ne bis in idem*).

! OBSERVAȚII:

1. pentru aplicarea legii penale române în temeiul principiului universalității nu trebuie îndeplinită condiția dublei incriminări (decât în cazul competenței substitutive);
2. legea penală română nu se aplică, în temeiul principiului universalității, infracțiunilor săvârşite în calitate de autor de persoane juridice române sau străine;
3. potrivit art. 237 LPANCP, în aplicarea dispozițiilor art. 11 NCP, *condiția aflării de bunăvoie pe teritoriul României* se interpretează în sensul aflării benevole pe acest teritoriu la momentul dispunerii de către organele judiciare a unei măsuri privative sau restrictive de libertate în considerarea infracțiunii care atrage incidența principiului universalității.

FIŞA nr. 4
TRĂSĂTURILE ESENȚIALE ALE INFRACȚIUNII

1. Definiția legală

✓ Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârşită cu vinovăție, nejustificată şi imputabilă persoanei care a săvârşit-o [art. 15 alin. (1) NCP].

2. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii

- **2.1. Tipicitatea (obiectivă şi subiectivă)**
- **2.2. Antijuridicitatea**
- **2.3. Imputabilitatea**

2.1. Tipicitatea

✓ implică corespondența dintre fapta concretă săvârşită de făptuitor şi elementele de natură obiectivă şi subiectivă stabilite de legiuitor în modelul abstract (tip) prevăzut de norma de incriminare;

✓ orice infracțiune este o faptă tipică, însă nu orice faptă tipică constituie întotdeauna o infracțiune, fiind necesar să fie întrunite şi celelalte trăsături esențiale.

Decizii ale Curții Constituționale

Dec. nr. 631/2014. Noțiunea de tipicitate se referă atât la elementele obiective, cât şi la elemente subiective din structura normei de incriminare. Ambele sunt elemente prin prisma cărora se analizează concordanța între modelul descris de legiuitor în norma de incriminare şi fapta concret săvârşită (parag. 41).

2.2. Antijuridicitatea

- ✓ *fapta tipică* trebuie să fie interzisă de *ordinea juridică națională;*
- ✓ este posibil ca o faptă, deşi prevăzută de legea penală (*tipică*), să nu fie ilicită, întrucât săvârşirea ei este permisă de o normă legală (*cauză justificativă*).

2.3. Imputabilitatea

- ✓ făptuitorul trebuie *să fie responsabil, la data săvârşirii faptei prevăzute de legea penală,* adică să aibă aptitudinea psihofizică de a înțelege semnificația acțiunilor sau a inacțiunilor sale ori a urmărilor acestora (*factorul intelectiv*) şi de a fi stăpân pe ele (*factorul volitiv*);
- ✓ chiar şi în cazul în care făptuitorul este responsabil, nu se va putea reține imputabilitatea unei fapte tipice şi nejustificate decât dacă acesta a cunoscut la momentul comiterii faptei stările, situațiile sau împrejurările de care depinde caracterul ilicit al activității sale şi dacă acesta avea posibilitatea de a se conforma preceptului normei de incriminare.

! OBSERVAȚII:

1. noul Cod penal nu mai prevede *pericolul social ca trăsătură esențială a infracțiunii;* în cazul succesiunii de legi penale în timp, atunci când se constată că legea veche este mai favorabilă, este posibilă dispunerea unei soluții de achitare prin reținerea lipsei de pericol social al faptei în temeiul art. 19 din Legea nr. 255/2013 raportat la art. 18^1 alin. (1) C.pen. 1969; în cazul în care fapta comisă după 1 februarie 2014 prezintă un pericol social concret redus, procurorul poate să dispună renunțarea la urmărirea penală potrivit art. 318 NCPP, iar instanța – renunțarea la aplicarea pedepsei potrivit art. 80 NCP;

2. în cazul în care se reţine doar existenţa tipicităţii şi a antijuridicităţii faptei, aceasta nu constituie infracţiune, în lipsa trăsăturii esenţiale a imputabilităţii; în această ipoteză este posibilă aplicarea de către instanţă a măsurilor de siguranţă (cu excepţia confiscării extinse);
3. în doctrină (F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, pp. 562-564; I. Nedelcu, în G. Bodoroncea, I. Kuglay *et alii, Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2016, p. 84) sunt reţinute următoarele exemple de *actio libera in causa*: **a.** starea de iresponsabilitate provocată în scopul comiterii unei infracţiuni (va atrage răspunderea penală pentru fapta comisă cu intenţie directă); **b.** deşi starea de iresponsabilitate nu este provocată în scopul comiterii unei infracţiuni, totuşi făptuitorul acceptă eventualitatea că, într-o asemenea stare, ar putea săvârşi o infracţiune (va atrage răspunderea penală pentru fapta comisă cu intenţie indirectă); **c.** la momentul provocării stării de iresponsabilitate făptuitorul nu prevede, deşi putea şi trebuia să prevadă, că va comite o infracţiune într-o asemenea stare (va atrage răspunderea penală pentru fapta comisă din culpă); în toate aceste ipoteze imputabilitatea se raportează la momentul provocării stării de iresponsabilitate, iar nu la momentul comiterii acţiunii/inacţiunii tipice şi nejustificate când făptuitorul se află în stare de iresponsabilitate;
4. în cazul în care se constată lipsa unei trăsături esenţiale a infracţiunii, procurorul dispune clasarea (nu renunţarea la urmărirea penală), iar instanţa achitarea inculpatului; dacă acţiunea civilă a fost exercitată în procesul penal, lipsa tipicităţii obiective a faptei conduce la lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile, în vreme ce lipsa tipicităţii subiective, existenţa unei cauze justificative sau de neimputabilitate nu împiedică instanţa să se pronunţe cu privire la acţiunea civilă;
5. dispoziţiile art. 18 NCPP nu permit suspectului sau inculpatului să solicite continuarea procesului penal în ipoteza în care impedimentul la punerea în mişcare ori exercitarea acţiunii penale reţinut de procuror sau de instanţă constă într-o cauză justificativă, această situaţie fiind posibilă atunci când impedimentul constă într-o cauză de neimputabilitate.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. Este posibil ca, atunci când se reţine întrunirea elementelor constitutive prevăzute de norma de incriminare, fapta comisă să nu constituie infracţiune?

2. Judecătorul trebuie să analizeze în ordine trăsăturile esenţiale ale infracţiunii (tipicitate, antijuridicitate, imputabilitate) sau poate să înceapă analiza cu oricare dintre acestea?

PARTEA PRACTICĂ

Neîntrunirea elementelor de tipicitate prevăzute de norma de incriminare. Cazul de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 7 NCPP (inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală) se circumscrie situațiilor în care fapta concretă pentru care s-a pronunțat soluția definitivă de condamnare *nu întrunește elementele de tipicitate obiectivă sau subiectivă prevăzută de norma de incriminare*, când instanța a ignorat o normă care conține dispoziții de dezincriminare a faptei, indiferent dacă vizează vechea reglementare, în ansamblul său, sau modificarea unor elemente ale conținutului constitutiv, astfel încât nu se mai realizează o corespondență deplină între fapta săvârșită și noua configurare legală a tipului respectiv de infracțiune" (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 250/RC din 14 octombrie 2014).

FIŞA nr. 5
CONŢINUTUL GENERIC AL INFRACŢIUNII

Structura conţinutului generic cuprinde ansamblul condiţiilor comune tuturor conţinuturilor specifice ale infracţiunilor, respectiv:

1. Obiectul infracţiunii;
2. Subiecţii infracţiunii;
3. Locul şi timpul săvârşirii infracţiunii;
4. Situaţia premisă;
5. Conţinutul constitutiv al infracţiunii.

! OBSERVAŢII:

1. lipsa trăsăturii esenţiale a tipicităţii poate fi constatată atunci când fapta este dezincriminată ori când nu sunt întrunite elementele de factură obiectivă (inclusiv cele referitoare la subiectul activ nemijlocit calificat sau la locul ori timpul comiterii infracţiunii) sau subiectivă;
2. lipsa tipicităţii se poate reţine şi în cazul infracţiunilor săvârşite integral în străinătate, atunci când legea română se aplică în temeiul principiului personalităţii şi este îndeplinită cerinţa autorizării prealabile, dar nu şi cea a dublei incriminări, sau când legea penală română se aplică potrivit principiului universalităţii în condiţiile competenţei substitutive, dacă lipseşte dubla incriminare;
3. reţinerea erorii asupra tipicităţii obiective a unei fapte poate conduce la înlăturarea tipicităţii subiective.

1. Obiectul infracțiunii

1.1. Obiectul juridic

✓ valoarea socială protejată de norma penală căreia i se aduce atingere prin săvârşirea infracțiunii;
✓ toate infracțiunile au obiect juridic.

1.2. Obiectul material

✓ lucrul sau ființa împotriva căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea sau inacțiunea ce aduce atingere obiectului juridic şi care este vătămată ori periclitată;
✓ nu toate infracțiunile au obiect material.

! OBSERVAȚII:

1. obiectul material al infracțiunii este distinct de produsul infracțiunii sau de mijloacele de comitere a acesteia; *mijloacele folosite sau destinate a fi folosite la săvârşirea unei infracțiuni au natura juridică a unor mijloace materiale de probă* [corpuri delicte, potrivit art. 197 alin. (2) NCPP] şi nu constituie, totodată, *obiect material al infracțiunii;*
2. în funcție de obiectul juridic, poate fi determinat subiectul pasiv al infracțiunii, care este titularul valorii lezate;
3. în cazul infracțiunilor complexe, poate exista un obiect material principal şi unul secundar (de pildă, în cazul infracțiunii de tâlhărie); obiectul juridic secundar poate consta fie în valori juridice de aceeaşi natură cu cele care constituie obiectul juridic principal (furtul calificat comis prin efracție), fie în valori juridice de natură diferită de cele care constituie obiectul juridic principal (tâlhăria); pot exista însă şi infracțiuni complexe care să nu aibă un obiect juridic secundar (de pildă, omorul calificat comis împotriva a două sau mai multor persoane);
4. sunt infracțiuni care **nu au obiect material**: determinarea sau înlesnirea sinuciderii, amenințarea, lipsirea de libertate în forma de bază, violarea de domiciliu, violarea sediului profesional, nedenunțarea, omisiunea sesizării, inducerea în eroare a organelor judiciare, favorizarea făptuitorului, mărturia mincinoasă, ultrajul sau ultrajul judiciar comis prin amenințare, evadarea sau înlesnirea evadării în forma de bază, uzurparea de calități oficiale în forma de bază sau asimilată, luarea de mită, darea de mită, traficul de influență, cumpărarea de influență, falsul în înscrisuri sub semnătură privată comis prin contrafacere (infracțiune de rezultat fără obiect material), falsul privind identitatea, incestul, abandonul de familie;

5. **REGULA:** infracţiunile de rezultat au obiect material, în vreme ce infracţiunile de pericol nu au obiect material;
   excepţie: există atât infracţiuni de rezultat care nu au obiect material (falsul material în înscrisuri oficiale comis prin *contrafacere*), cât şi infracţiuni de pericol care au obiect material [distrugerea prevăzută de art. 332 alin. (1) NCP];
6. există infracţiuni complexe în privinţa cărora, deşi se poate reţine existenţa unui obiect juridic principal şi a unuia secundar, obiectul material poate lipsi (de pildă, ultrajul comis prin ameninţare) ori poate fi unic (de exemplu, ultrajul judiciar comis prin lovire sau alte violenţe);
7. în principiu, la infracţiunile de rezultat, lipsa obiectului material implică lipsa caracterului penal al faptei;
8. în cazul în care, deşi executarea acţiunii infracţionale a fost complet efectuată, urmarea socialmente periculoasă nu s-a produs datorită lipsei obiectului material din locul unde făptuitorul credea că se află, se va reţine săvârşirea unei tentative la infracţiune.

2. Subiecţii infracţiunii
(persoana fizică sau juridică care săvârşeşte infracţiunea, precum şi persoana asupra căreia se răsfrânge urmarea infracţiunii)

2.1. Subiectul activ al infracţiunii: autor, coautor, instigator, complice

2.2. Subiectul pasiv al infracţiunii
(titularul valorii sociale care constituie obiectul juridic al infracţiunii)

a. Persoana fizică, subiect activ al infracţiunii;

b. Persoana juridică, subiect activ al infracţiunii.

! OBSERVAȚII:

1. dacă legea *prevede* pentru comiterea unei anumite infracțiuni calitatea de subiect activ nemijlocit calificat, lipsa acestei calități la data comiterii faptei (indiferent dacă această calitate este dobândită sau nu ulterior) poate conduce la: **a.** lipsa tipicității faptei; **b.** schimbarea încadrării juridice a faptei și reținerea unei alte infracțiuni; **c.** schimbarea încadrării juridice a faptei și reținerea unei variante atenuate a infracțiunii; **d.** schimbarea încadrării juridice a faptei și reținerea formei de bază a infracțiunii, iar nu a unei variante agravate a acesteia;
2. în ipoteza în care legea *nu prevede* pentru comiterea unei anumite infracțiuni în forma de bază calitatea de subiect activ nemijlocit calificat la data comiterii faptei prevăzute de legea penală, anumite calități ale autorului pot conduce totuși la: **a.** reținerea unei cauze de nepedepsire; **b.** reținerea unei circumstanțe agravante legale; **c.** schimbarea încadrării juridice a faptei și reținerea unei variante agravate a infracțiunii.

a. Persoana fizică, subiect activ al infracțiunii:

↓

✓ persoana care a împlinit vârsta de 14 ani, este responsabilă și a acționat în mod liber;

↓

✓ nu răspund penal: minorii sub 14 ani, precum și minorii cu vârsta între 14 și 16 ani care au acționat fără discernământ;

↓

✓ iresponsabilitatea este starea de incapacitate psihofizică a persoanei care, fie din cauza alienației mintale, fie din alte cauze, este lipsită de capacitatea de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile sale sau de urmările acestora (factor intelectiv) ori de capacitatea de a fi stăpână pe ele (factorul volitiv) – în cazul în care se reține iresponsabilitatea făptuitorului, fapta va fi tipică, însă nu va fi imputabilă.

b. Persoana juridică, subiect activ al infracţiunii:

↓

✓ răspunderea penală a persoanei juridice este: generală, directă, pentru fapta proprie;

↓

✓ nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârşirea aceleiaşi fapte, însă nu este condiţionată de identificarea acesteia;

↓

✓ pentru ca o persoană juridică să poată fi subiect activ al infracţiunii, trebuie îndeplinite următoarele **condiţii**:

⇩

1. să existe o entitate cu personalitate juridică;

+

2. persoana juridică să nu fie exceptată de lege de la răspunderea penală (imunitate de jurisdicţie penală a persoanei juridice);
statul şi autorităţile publice beneficiază de **imunitate penală generală şi absolută** cu privire la toate infracţiunile săvârşite.

+

3. *persoana juridică să fi săvârşit o infracţiune*:

→ **1)** *în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice* (infracţiunea trebuie să se afle în legătură directă cu activităţile desfăşurate pentru realizarea obiectului principal de activitate al persoanei juridice ori cu politica societară a acesteia) *sau*

→ **2)** *în interesul persoanei juridice* (infracţiunea trebuie săvârşită pentru obţinerea unui beneficiu ori pentru a fi evitată o pierdere sau un alt efect negativ), chiar dacă fapta nu este comisă în realizarea obiectului de activitate (de pildă, o societate săvârşeşte o infracţiune de cumpărare de influenţă în vederea obţinerii unor foloase materiale), *ori*

→ **3)** *în numele persoanei juridice*, chiar dacă faptele nu sunt săvârşite în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice sau nu sunt susceptibile de a aduce un profit acesteia (de pildă, de un prepus, reprezentant ori mandatar al acesteia);

+

4. infracţiunea să fie comisă de persoana juridică ca urmare a unei hotărâri adoptate în cadrul acesteia sau a neglijenţei acesteia (această condiţie se va analiza prin raportare la activitatea organelor de conducere de drept sau de fapt ale persoanei juridice);

↓

✓ nu răspund penal: statul şi autoritățile publice – Parlamentul, Preşedintele României (privit ca instituția prezidențială), Guvernul, administrația publică centrală de specialitate sau locală, autoritatea judecătorească.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 25/2015:** Subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 16 din Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, republicată, poate fi *orice persoană fizică sau juridică.*

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 1/2016:** Întreprinderea individuală, formă de activitate economică organizată de întreprinzătorul persoană fizică în temeiul dispozițiilor O.U.G. nr. 44/2008, nu are calitatea de persoană juridică şi, prin urmare, nu poate răspunde penal.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 16/2016:** Subiectul activ al infracțiunii din care provin bunurile poate fi şi subiect activ al infracțiunii de spălare de bani. (...) Infracțiunea de spălare de bani nu trebuie reținută automat în sarcina autorului infracțiunii din care provin bunurile, pentru simplul fapt că în activitatea sa infracțională s-a realizat şi una dintre acțiunile proprii elementului material al infracțiunii de spălare de bani, pentru că aceasta ar lipsi infracțiunea de spălare de bani de individualitate. Revine organelor judiciare sarcina de a decide în situații concrete dacă infracțiunea de spălare de bani este suficient de bine individualizată în raport cu infracțiunea din care provin bunurile şi dacă este cazul să se rețină un concurs de infracțiuni sau o unică infracțiune.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 20/2016:** În cazul în care infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituției, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi minore, în „aceeaşi împrejurare", se va reține o singură infracțiune de proxenetism, prevăzută de art. 213 alin. (1) şi (3) NCP, în formă simplă. Ori de câte ori infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituției, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi/sau minore, fără legătură între ele, sa va reține un concurs de infracțiuni, prevăzut de art. 213 alin. (1), art. 213 alin. (3) sau art. 213 alin. (1) şi (3) NCP, după caz, cu reținerea dispozițiilor art. 38 alin. (1) NCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 10/2019:** Participantul la comiterea unei infracțiuni care a fost judecat separat de ceilalți participanți şi audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 din Codul penal.

Recursuri în interesul legii

RIL. **Dec. I.C.C.J. nr. 4/2017:** Infracțiunea de abandon de familie săvârşită prin neplata, cu rea-credință, timp de trei luni, a pensiei de întreținere, instituită printr-o singură hotărâre judecătorească în favoarea mai multor persoane, constituie o infracțiune unică continuă.

! OBSERVAȚII:

1. societatea dizolvată şi aflată în procedura de lichidare poate fi subiect activ al infracțiunii;
2. în cazul pierderii personalității juridice prin fuziune, absorbție sau divizare intervenită după comiterea infracțiunii, răspunderea penală şi consecințele acesteia se vor angaja: *a)* în sarcina *persoanei juridice create prin fuziune; b)* în sarcina *persoanei juridice absorbante; c)* în sarcina *persoanelor juridice care au fost create prin divizare* sau *care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate;*
3. nu este necesar ca forma de vinovăție a persoanei juridice să coincidă cu cea a persoanei fizice care a contribuit la comiterea faptei; implicit, şi infracțiunile imputate persoanei juridice, respectiv persoanei fizice pot fi diferite;
4. instituția publică (sindicat, fundație, spital, regie autonomă etc.) va răspunde penal numai pentru infracțiunile săvârşite în exercitarea unei activități ce poate face obiectul domeniului privat (pe care o poate desfăşura în mod legal alături de activitățile ce nu pot face parte din domeniul privat);
5. constituie infracțiuni care nu pot fi comise de persoana juridică în calitate de autor: mărturia mincinoasă, evadarea, bigamia; persoana juridică poate avea calitatea de complice sau instigator la acestea;
6. persoanele fizice care prin faptele concrete săvârşite angajează răspunderea penală a persoanei juridice pot fi administratori sau gestionari de fapt, prepuşi, reprezentanți etc.

2.2. Subiectul pasiv al infracțiunii
(titularul valorii sociale care constituie obiectul juridic al infracțiunii)

! OBSERVAȚII:

1. nu există infracțiuni fără subiect pasiv;
2. subiectul pasiv nu se confundă cu persoana prejudiciată prin infracțiune;
3. nu poate fi subiect pasiv al infracțiunii o persoană decedată (de pildă, în cazul infracțiunii de profanare de morminte) sau un animal;
4. **REGULA:** pluralitatea de subiecți pasivi conduce la reținerea unui concurs de infracțiuni; **excepția:** în cazul unor forme ale unității legale de infracțiune, pluralitatea de subiecți pasivi va atrage reținerea unei singure infracțiuni (omorul calificat comis cu privire la mai multe victime în aceeași împrejurare, uciderea din culpă a mai multor persoane);
5. în urma Dec. C.C.R. nr. 368/2017 şi Dec. C.C.R. nr. 650/2018, unitatea de subiect pasiv nu mai constituie o condiție pentru reținerea infracțiunii continuate; deopotrivă, unitatea de subiect pasiv nu va mai constitui o condiție pentru reținerea unității naturale de infracțiune;
6. vârsta subiectului pasiv al infracțiunii poate prezenta importanță pentru reținerea comiterii unor infracțiuni (de exemplu, actul sexual cu un minor, relele tratamente aplicate minorului, corupția sexuală etc.) ori în ipoteza reținerii unor variante agravate ale unor infracțiuni (de pildă, în cazul infracțiunii de viol ori de lipsire de libertate când victima este minoră);
7. analiza subiectului pasiv al infracțiunii prezintă importanță în procesul penal pentru stabilirea încadrării juridice ori pentru a determina dacă fapta este tipică sau dacă există o cauză de nepedepsire.

3. Locul sau timpul săvârşirii infracţiunii

1. element constitutiv al infracţiunii (conducerea unui vehicul *pe drumurile publice* cu o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge);

2. element circumstanţial agravant (tâlhăria săvârşită *într-un mijloc de transport* ori furtul comis *în timpul nopţii*).

4. Situaţia premisă
(preexistenţa la unele infracţiuni a unei situaţii de fapt sau de drept prevăzută de norma penală pe care se grefează fapta penală)

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 8/2019:** Rănirea uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie, ca situaţie premisă a infracţiunii de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, nu are în vedere şi autorănirea, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului autovehicul implicat în accident.

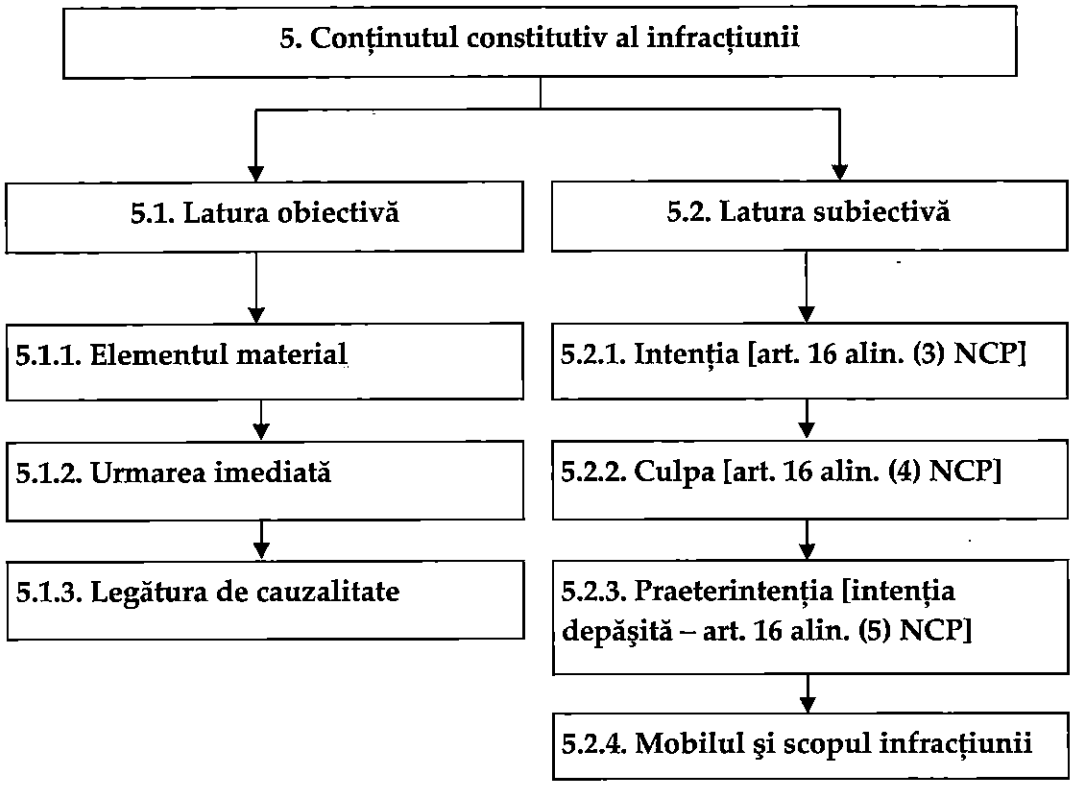
5. Conținutul constitutiv al infracțiunii
5.1. Latura obiectivă
5.2. Latura subiectivă
5.1.1. Elementul material
5.1.2. Urmarea imediată
5.1.3. Legătura de cauzalitate
5.2.1. Intenția [art. 16 alin. (3) NCP]
5.2.2. Culpa [art. 16 alin. (4) NCP]
5.2.3. Praeterintenția [intenția depășită – art. 16 alin. (5) NCP]
5.2.4. Mobilul și scopul infracțiunii

5.1. Latura obiectivă

5.1.1. Elementul material

✓ toate infracțiunile au un element material; acesta constă în actul de conduită interzis prin norma penală: acțiune (unul sau mai multe acte de executare) sau inacțiune (dacă există o obligație legală sau convențională de a nu rămâne în pasivitate);
✓ pluralitatea actelor de executare care nu afectează unitatea de acțiune conduce la reținerea unei unități naturale de infracțiune.

✓ **infracțiuni cu conținut alternativ:** norma penală poate să incrimineze o singură acțiune sau inacțiune infracțională ori mai multe acțiuni sau inacțiuni alternative pentru realizarea laturii obiective (realizarea mai multor variante ale elementului material nu conduce la reținerea unui concurs de infracțiuni).

✓ în funcție de elementul material, infracțiunile pot fi

a. *comisive;*
b. *omisive proprii*: omisiunea de a îndeplini o acțiune impusă de norma penală (de exemplu, omisiunea sesizării); infracțiunile omisive proprii pot fi instantanee sau continue;
c. *omisive improprii (comisive prin omisiune)*: omisiunea de a împiedica producerea unui rezultat socialmente periculos pe care făptuitorul avea obligația de a-l împiedica (infracțiuni simple sau complexe de rezultat).

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 16/2016:** Spălarea de bani este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se poate realiza în șapte modalități alternative (schimbarea, transferul, ascunderea, disimularea, dobândirea, deținerea sau folosirea). Realizarea oricărei modalități a elementului material va conduce la consumarea infracțiunii. Odată consumată infracțiunea, realizarea altei modalități a elementului material în baza aceleiași rezoluții infracționale va fi lipsită de consecințe juridice. De exemplu, cel care deține un bun despre care știe că provine din săvârșirea unei infracțiuni comite infracțiunea de spălare de bani. Dacă ulterior această persoană transferă acest bun, vom fi în prezența aceleiași infracțiuni, realizându-se doar o nouă modalitate a elementului material, fără relevanță juridică. Dacă infracțiunea de spălare de bani s-a produs prin realizarea mai multor modalități ale elementului material, aparținând unor variante distincte, acest aspect va fi valorificat în încadrarea juridică, prin reținerea tuturor acestor variante. Ca atare, realizarea mai multor acțiuni ce reprezintă elementul material al infracțiunii de spălare de bani, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, nu afectează unitatea infracțională.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 25/2017:** Acțiunile și inacțiunile enunțate în art. 9 alin. (1) lit. b) și c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, care se referă la aceeași societate comercială, reprezintă variante alternative de săvârșire a faptei, constituind o infracțiune unică de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. b) și c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 5/2018:** În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 338 alin. (1) din Codul penal privind infracțiunea de părăsire a locului accidentului, stabilește că *termenul de rănire* prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, *se interpretează în sensul de „**leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, a căror gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale (cel puțin o zi) ori printr-una din urmările prevăzute de art. 194 alin. (1) lit. a), c), d) și e) din Codul penal**”*.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 10/2018:** Procurarea de produse susceptibile de a avea efecte psihoactive de către consumatorul final în vederea consumului propriu, efectuată exclusiv în acest scop, nu constituie operațiune cu produse în sensul art. 2 lit. b) din Legea nr. 194/2011 și nu intră sub incidența dispozițiilor art. 16 alin. (1) din același act normativ.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 6/2019:** Acțiunea de conducere a unui vehicul, astfel cum este prevăzută de art. 336 din Codul penal, nu presupune în mod necesar punerea în mișcare a vehiculului prin acționarea sistemelor de autopropulsie.

! OBSERVAŢII:

1. acţiunea sau inacţiunea unică poate da naştere fie unei unităţi naturale de infracţiune [infracţiune simplă, continuă (atunci când acţiunea sau inacţiunea are o anumită durată) sau deviată] ori unei unităţi legale de infracţiune (infracţiunea complexă sau progresivă), fie unei pluralităţi de infracţiuni sub forma concursului ideal, a recidivei sau a pluralităţii intermediare; în schimb, pluralitatea acţiunilor şi/sau inacţiunilor poate da naştere fie unei unităţi legale de infracţiune (infracţiune continuată, complexă sau de obicei), fie unei pluralităţi de infracţiuni sub forma concursului real, a recidivei sau a pluralităţii intermediare (în ultimele două cazuri termenul al II-lea fiind multiplu);
2. infracţiunea comisivă de rezultat se consideră săvârşită şi prin omisiune, când există o obligaţie legală sau contractuală de a acţiona (obligaţie de rezultat sau de mijloace) sau când autorul omisiunii, printr-o acţiune sau inacţiune (licită sau ilicită) anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului;
3. infracţiunile comisive pot fi atât infracţiuni de rezultat, cât şi infracţiuni de pericol;
4. în literatura de specialitate (I. Nedelcu, în G. Bodoroncea, I. Kuglay *et alii, op. cit.*, p. 93) s-au reţinut ca ***obligaţii legale de a acţiona***: „obligaţia de întreţinere prevăzută de Codul civil; obligaţia de conservare/reparare etc. a clădirii – art. 655 C.civ., art. 16 din Legea nr. 230/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea asociaţiilor de proprietari [«Proprietarii sunt obligaţi să ia măsuri pentru consolidarea sau modernizarea clădirii, pentru reabilitarea termică şi eficienţa energetică, potrivit prevederilor legale. (...) În clădirile afectate de seisme, proprietarii au obligaţia de a lua de urgenţă măsuri pentru consolidare, cu sprijinul autorităţii publice locale sau centrale.»]; obligaţiile care revin administratorului unui drum public – art. 5 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice; obligaţiile proprietarilor sau deţinătorilor temporari ai câinilor periculoşi – art. 6 din O.U.G. nr. 55/2002 privind regimul de deţinere al câinilor periculoşi sau agresivi etc.", iar ca ***obligaţii contractuale de a acţiona***: „obligaţiile asumate prin contractul de întreţinere – art. 2.254 C.civ.; obligaţiile asumate printr-un contract având ca obiect supravegherea unui minor sau a unei persoane puse sub interdicţie etc.";
5. în cazul infracţiunilor cu ***conţinuturi alternative*** (V. Papadopol, *Consideraţii asupra infracţiunilor cu conţinuturi alternative*, în R.R.D. nr. 8/1967, pp. 66-69), *realizarea mai multor variante normative alternative* va conduce la reţinerea unui concurs de infracţiuni, iar nu a unei infracţiuni unice, ca în cazul infracţiunilor cu **conţinut alternativ** [de pildă, în cazul infracţiunii de violare a vieţii private, când se comit atât modalitatea prevăzută de art. 226 alin. (1) NCP, cât şi cea stipulată de art. 226 alin. (2) NCP].

5.1.2. Urmarea imediată

✓ starea de pericol sau modificarea fizică a realității înconjurătoare produsă prin acțiunea sau inacțiunea incriminată de legea penală

✓ în funcție de urmarea imediată, infracțiunile pot fi

1. *de rezultat (materiale)*: produc un rezultat material.

2. *de pericol (formale)*: produc o stare de pericol pentru valoarea protejată de lege fără a se nota o modificare fizică a realității înconjurătoare (de exemplu, infracțiunea de presiuni asupra justiției).

a. infracțiuni *de pericol concret*: trebuie dovedit *in concreto* că fapta a produs efectiv starea de pericol; consumarea infracțiunii se realizează în momentul producerii efective a stării de pericol;

b. infracțiuni *de pericol abstract*: starea de pericol este prezumată *ope legis* și nu trebuie dovedită; consumarea infracțiunii se produce în momentul săvârșirii acțiunii sau inacțiunii infracționale prevăzute de lege.

! OBSERVAȚIE:

Norma de incriminare poate conține forme alternative ale urmării imediate (de pildă, în cazul infracțiunii de vătămare corporală).

5.1.3. Legătura de cauzalitate

✓ raportul cauză-efect ce trebuie să existe între elementul material al infracțiunii şi urmarea imediată a acesteia;

✓ se apreciază, în general, prin raportare la *teoria echivalenței condițiilor*: reprezintă cauză orice acțiune sau inacțiune în absența căreia rezultatul nu s-ar fi produs.

! OBSERVAȚII:

1. dovedirea raportului de cauzalitate se impune numai în cazul infracțiunilor de rezultat şi al celor de pericol concret;
2. în cazul infracțiunilor de pericol abstract, legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*);
3. dacă rezultatul infracțional este precedat de o pluralitate de acțiuni sau inacțiuni, trebuie determinat care dintre acestea au dus la producerea rezultatului;
4. în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, vol. I, p. 305) s-a arătat că determinarea cauzalității potrivit teoriei echivalenței condițiilor a fost abandonată în majoritatea sistemelor de drept şi că legătura de cauzalitate ar trebui apreciată în funcție de *teoria imputării obiective a rezultatului*, potrivit căreia *„mai întâi* se verifică dacă acțiunea a creat un pericol relevant din punct de vedere juridic pentru valoarea socială ocrotită, *iar apoi* urmează a se constata dacă rezultatul produs este o consecință a stării de pericol create prin acțiune. Aşa cum se poate observa, un astfel de algoritm de imputare se potriveşte cel mai bine infracțiunilor comisive de rezultat".

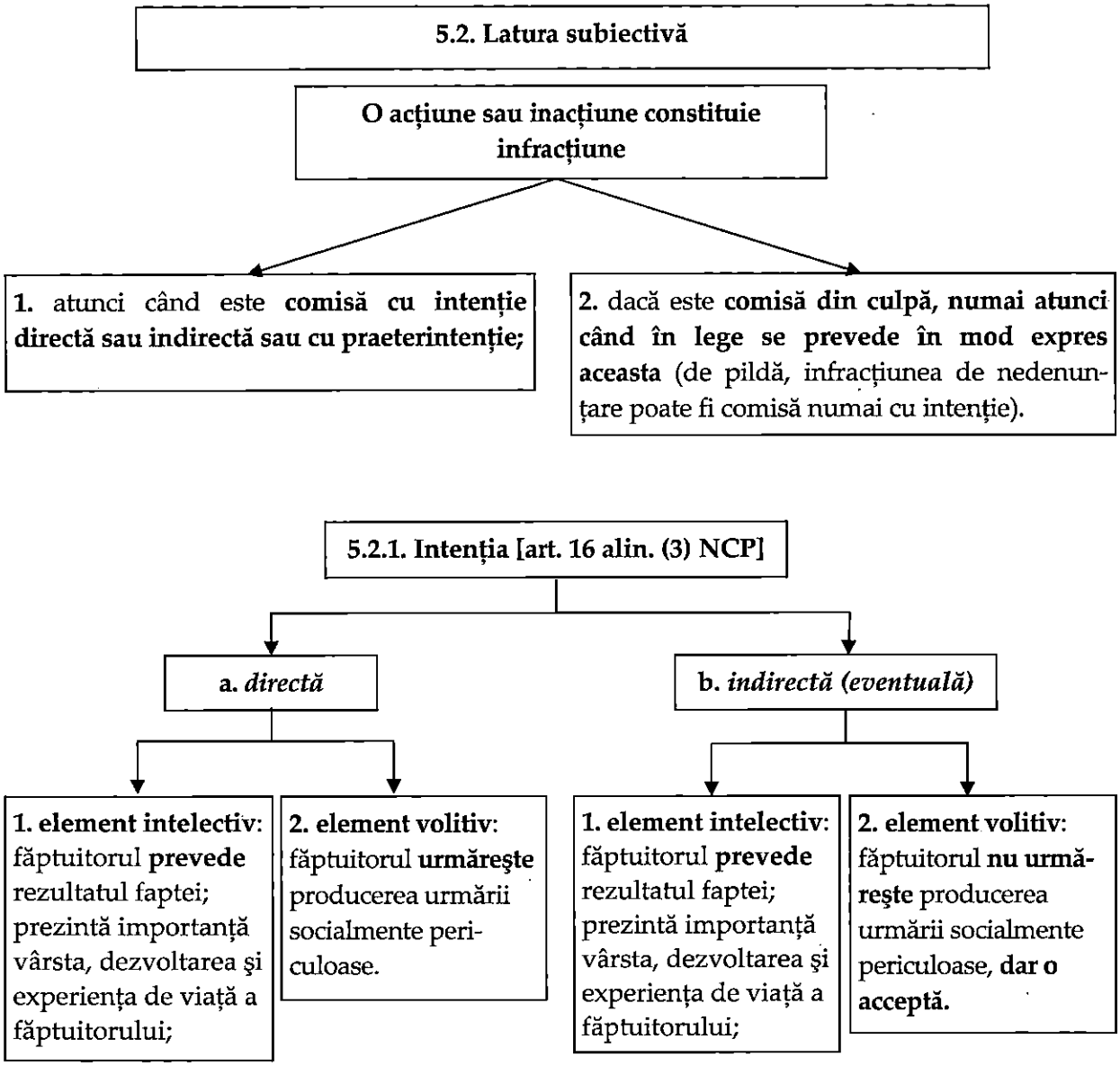
5.2. Latura subiectivă
O acțiune sau inacțiune constituie infracțiune
1. atunci când este comisă cu intenție directă sau indirectă sau cu praeterintenție;
2. dacă este comisă din culpă, numai atunci când în lege se prevede în mod expres aceasta (de pildă, infracțiunea de nedenunțare poate fi comisă numai cu intenție).
5.2.1. Intenția [art. 16 alin. (3) NCP]
a. directă
b. indirectă (eventuală)
1. element intelectiv: făptuitorul prevede rezultatul faptei; prezintă importanță vârsta, dezvoltarea şi experiența de viață a făptuitorului;
2. element volitiv: făptuitorul urmăreşte producerea urmării socialmente periculoase.
1. element intelectiv: făptuitorul prevede rezultatul faptei; prezintă importanță vârsta, dezvoltarea şi experiența de viață a făptuitorului;
2. element volitiv: făptuitorul nu urmăreşte producerea urmării socialmente periculoase, dar o acceptă.

! OBSERVAŢII:

1. în cazul intenţiei indirecte, făptuitorul prevede, cel puţin, o urmare pe care o doreşte (prevăzută sau nu de legea penală) şi o urmare prevăzută de legea penală, pe care nu o doreşte, dar o acceptă; urmarea acceptată nu trebuie să fie în mod necesar mai gravă decât cea dorită, putând fi de aceeaşi gravitate; dacă urmarea nedorită, dar acceptată este inevitabilă, intenţia nu este indirectă, ci directă;
2. în doctrină se mai reţin şi alte clasificări ale intenţiei, pe lângă cea legală: **a.** *simplă* sau *calificată* (legea prevede un scop special); **b.** *iniţială* (rezultatul faptei este prevăzut de la începutul activităţii infracţionale) sau *supravenită* (rezultatul faptei este prevăzut pe parcursul comiterii acesteia); **c.** *spontană (repentină)* – când rezoluţia infracţională este luată într-o stare de tulburare sau emoţie şi aceasta este pusă în executare de îndată sau într-un timp scurt – sau *premeditată* (rezoluţia infracţională este pusă în executare după un interval mai îndelungat de timp); **d.** *determinată* – când făptuitorul are reprezentarea unui anumit rezultat al faptei sale – sau *alternativă* – când făptuitorul îşi reprezintă mai multe rezultate ale faptei sale care s-ar putea produce alternativ;
3. intenţia spontană poate fi reţinută şi în situaţia comiterii faptei în stare de provocare, când se va constata existenţa unei cauze de atenuare a răspunderii penale;
4. intenţia supravenită poate fi reţinută atât în cazul unităţii de infracţiune (de pildă, infracţiunea complexă), cât şi în cazul pluralităţii de infracţiuni (concursul real sau ideal de infracţiuni);
5. caracterul premeditat sau spontan se poate reţine atât în cazul intenţiei directe, cât şi în ipoteza intenţiei indirecte;
6. sunt infracţiuni care se comit **numai cu intenţie directă:** tâlhăria, tâlhăria calificată, înşelăciunea, luarea de mită, darea de mită, traficul de influenţă, cumpărarea de influenţă, falsul în înscrisuri sub semnătură privată, uzul de fals, falsul în declaraţii, falsul privind identitatea;
7. în ipoteza comiterii faptei cu intenţie premeditată, nu este întotdeauna necesar ca făptuitorul să fi făcut şi actele de pregătire;
8. legea prevede aceleaşi sancţiuni pentru comiterea infracţiunii cu intenţie, indiferent dacă aceasta este directă sau indirectă; modalitatea intenţiei poate fi avută în vedere de judecător în procesul de individualizare a pedepsei.

5.2.2. Culpa [art. 16 alin. (4) NCP]

a. ***cu prevedere (uşurinţă)***: făptuitorul **prevede** rezultatul faptei sale, fără să îl urmărească şi fără să-l accepte, **considerând fără temei că acesta nu se va produce**; făptuitorul prevede atât o urmare (licită/ilicită) dorită, cât şi o urmare ilicită neurmărită sau neacceptată.

b. ***fără prevedere (greşeală)***: făptuitorul **nu prevede** rezultatul faptei sale, **deşi** ***trebuia*** (*criteriu obiectiv*, prin raportare la un standard: *bonus pater familias*; se reţine cazul fortuit dacă nicio persoană nu putea să prevadă) ***şi putea să-l prevadă*** (*criteriu subiectiv*: analiza *in concreto* a situaţiei făptuitorului).

FORME DE CULPĂ

1. în doctrină se reţine culpa:
   - *in agendo* – este culpa ce se referă la o acţiune;
   - *in omittendo* – este culpa ce se referă la o omisiune;
   - *comună*, când rezultatul este urmarea activităţii culpabile atât a făptuitorului, cât şi a persoanei vătămate;
   - *concurentă*, când rezultatul se datorează activităţii culpabile a mai multor persoane;
2. reţinerea contribuţiei exclusive a victimei la comiterea infracţiunii din culpă a fost apreciată în jurisprudenţa majoritară ca fiind de natură să conducă la lipsa tipicităţii subiective a faptei autorului.

✓ Constatarea absenţei culpei (tipicităţii subiective) de către instanţa penală nu conduce la lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile exercitate în procesul penal; astfel, instanţa penală trebuie să evalueze dacă poate fi reţinută existenţa unei culpe civile.

! OBSERVAȚII:

1. atât infracțiunile de pericol, cât şi cele de rezultat pot fi comise din culpă;
2. în cazul *intenției indirecte*, făptuitorul **prevede,** nu urmăreşte, **dar acceptă** urmarea, în vreme ce, în cazul *culpei cu prevedere*, făptuitorul **prevede, dar nu acceptă** urmarea. **Se va reține comiterea faptei cu intenție indirectă, iar nu din culpă,** dacă aprecierea făptuitorului că fapta nu se va produce nu se bazează pe temeiuri obiective sau rezonabile, ci pe o evaluare aleatorie, imprevizibilă, nerezonabilă;
3. dacă autorul (persoană nespecializată) nu a prevăzut rezultatul faptei şi nici nu putea față de pregătirea sa, însă o altă persoană (cu o specializare în domeniul în care se comite fapta) putea să o prevadă, nu se va reține nici culpa (fără prevedere), dar nici cazul fortuit.

5.2.3. Praeterintenția [intenția depăşită – art. 16 alin. (5) NCP]

⇩

în structura praeterintenției va exista

a. intenția (directă sau indirectă) – în raport cu rezultatul prevăzut şi urmărit sau acceptat în urma comiterii acțiunii sau inacțiunii prevăzute de legea penală;

b. culpa (cu sau fără prevedere) – în raport cu rezultatul mai grav produs.

! OBSERVAȚII:

1. nu toate infracțiunile progresive sunt comise cu praeterintenție;
2. nu se va reține comiterea faptei cu praeterintenție, ci din culpă, atunci când rezultatul mai grav nu putea fi prevăzut în mod obiectiv de făptuitor;
3. în ipoteza praeterintenției, al doilea rezultat este mai grav decât cel urmărit; rezultatul mai grav este doar prevăzut, însă nu şi acceptat de făptuitor, altfel s-ar reține comiterea faptei cu intenție indirectă; rezultatul mai grav poate fi *de aceeaşi natură* cu cel mai puțin

grav, prevăzut şi urmărit/acceptat (de pildă, în cazul în care făptuitorul urmăreşte doar comiterea unei infracțiuni de lovire sau alte violențe, însă, în urma agravării stării de sănătate a victimei, se reține ca încadrare juridică infracțiunea de vătămare corporală comisă cu praeterintenție), sau *de natură diferită* (de exemplu, în cazul tâlhăriei urmate de moartea victimei).

5.2.4. Mobilul şi scopul infracțiunii

a. *Mobilul*: elementul (sentiment, interes) care l-a determinat pe făptuitor să comită infracțiunea; lipsa oricărui mobil poate fi un indiciu al stării de iresponsabilitate

✓ **poate fi prevăzut de legiuitor:**

1. ca element constitutiv al infracțiunii [în cazul formei asimilate a infracțiunii de abuz în serviciu – art. 297 alin. (2) NCP];

2. ca element al formei agravate a infracțiunii sau ca circumstanță agravantă generală (de pildă, omorul calificat săvârşit *din interes material*).

b. *Scopul*: finalitatea urmărită prin comiterea faptei prevăzute de legea penală

✓ **poate fi prevăzut de legiuitor:**

1. ca element constitutiv al infracțiunii (în cazul infracțiunii de înşelăciune);

2. ca element al formei agravate a infracțiunii (de exemplu, omorul calificat săvârşit pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală ori de la executarea unei pedepse).

! OBSERVAŢII:

1. în absenţa prevederii în norma de incriminare, mobilul şi scopul infracţiunii nu afectează existenţa infracţiunii, putând fi avute în vedere însă la individualizarea pedepsei;
2. prevederea de norma de incriminare a unui mobil special nu este incompatibilă, *de plano*, cu reţinerea comiterii faptei şi cu intenţie indirectă;
3. prevederea de către norma de incriminare a unui scop nu este incompatibilă *de plano* cu posibilitatea comiterii faptei cu intenţie indirectă (a se vedea cazul infracţiunii de furt);
4. nu prezintă importanţă dacă scopul prevăzut de legea penală şi care a fost urmărit de făptuitor a fost atins sau nu;
5. norma de incriminare poate cuprinde scopuri alternative (de pildă, în cazul infracţiunii de favorizare a făptuitorului).

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Potrivit art. 16 alin. (3) lit. a) teza a II-a NCP, ori de câte ori legea penală prevede că pentru a putea fi infracţiune se impune săvârşirea faptei **într-un anume scop, infracţiunea trebuie să fie săvârşită cu intenţie directă, care să rezulte în mod neîndoielnic, din circumstanţele concrete ale cauzei.**

În urma intrării în vigoare a modificării legislative, ori de câte ori norma de incriminare prevede necesitatea existenţei unui scop special pentru comiterea infracţiunii în forma de bază [de pildă, în cazul infracţiunii de furt, prevăzută de art. 228 alin. (1) NCP, scopul este însuşirea pe nedrept a bunului sustras] sau ca element al variantei agravate a infracţiunii [de exemplu, omorul calificat săvârşit pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală ori de la executarea unei pedepse, prevăzut de art. 188 raportat la art. 189 alin. (1) lit. c) NCP], fapta va fi tipică numai dacă este comisă cu intenţie directă.

Modificarea legislativă operează o dezincriminare a faptelor concrete cu privire la care, deşi legea prevede necesitatea unei intenţii calificate, în absenţa vreunei alte precizări, se consideră că pot fi comise şi cu intenţie indirectă.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. X îl loveşte puternic peste picior pe Y, producându-i o plagă deschisă. Condus la spital de către X, Y refuză să îi fie amputat piciorul, în ciuda recomandărilor medicale unanime că aceasta este cea mai buna formă de intervenție medicală şi de tratament al leziunii constatate. Ulterior, Y decedează din cauza suprainfectării piciorului. Poate fi reținută legătura de cauzalitate între fapta lui X şi moartea lui Y?

2. Se va reține în toate cazurile vinovăția pentru uciderea unui pieton în sarcina şoferului care conducea autovehiculul fără a avea permis de conducere?

3. Într-un sat din Maramureş, aflat pe vârful unei coline, izolat de celelalte localități din jur, minorul X, în vârstă de 6 ani, este lăsat nesupravegheat în curtea casei de bunica sa Y. Minorul X iese în stradă şi apare intempestiv în fața căruței lui Z, fiind lovit mortal. Din probele administrate a rezultat că, la momentul producerii impactului, Z (care efectua deplasări în zonă numai cu ajutorul căruței de peste 20 de ani) nu ținea hățurile cailor. Deopotrivă, se reține că, şi în situația în care ar fi ținut hățurile, exista o probabilitate semnificativă să nu fi putut evita coliziunea. Analizați, atât din punctul de vedere al laturii subiective, cât şi al celei obiective, dacă poate fi reținută vreo faptă prevăzută de legea penală în sarcina lui Y sau a lui Z.

4. În luna august 2016, X îşi abandonează copilul în vârstă de 2 ani în pădure, întrucât nu mai avea mijloacele necesare pentru a-l hrăni, sperând că va fi găsit de vreuna dintre persoanele care făceau drumeții. Y se deplasează în pădure pentru a exersa trasul la țintă cu arcul. Una dintre săgețile trase de Y îl răneşte mortal pe copilul abandonat. Se va putea reține răspunderea penală a lui X sau Y pentru decesul copilului?

PARTEA PRACTICĂ

Condiţii de angajare a răspunderii persoanei juridice. Persoanele fizice ce pot atrage răspunderea penală a persoanei juridice pot fi: acţionari, administratori, persoane care au legătură directă cu persoana juridică, fie mandatari care acţionează în temeiul unui mandat, fie el şi nescris, fie terţi de societate, care, cu respectarea condiţiilor art. 191 şi art. 135 NCP, acţionează prin faptele proprii sau în interesul propriu prin intermediul societăţii. Însă în cauză nu se precizează care este persoana fizică care a determinat modalităţile în care ar fi fost săvârşită fapta de SC D. SA, respectiv difuzarea de ştiri cu potenţial presupus negativ în intervalul 16-30 aprilie 2013, difuzarea spotului şi activitatea după data de 30 aprilie 2013, nefiind indicată nicio persoană fizică care ar fi determinat printr-un lanţ de evenimente corect individualizat, de cauzalitate, modalitatea în care aceasta a fost translatată la persoana juridică. (...) *Cu privire la persoana juridică SC I. SA,* instanţa constată că inculpatul F. a săvârşit infracţiunea de şantaj acţionând în calitate de director general al acestei societăţi, iar fapta a fost comisă şi în interesul acesteia, încheierea contractului de retransmisie urmând să profite direct acestei societăţi. Mai mult, inculpatul a folosit în mod direct entităţile media deţinute de această societate la săvârşirea faptei şi a profitat şi de relaţiile comerciale pe care societatea le avea cu SC D. SA tot în acest scop. Drept urmare, sunt întrunite condiţiile atragerii răspunderii penale a persoanei juridice SC I. SA (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 236/A din 28 iunie 2017).

Determinarea legăturii de cauzalitate. 1. Pentru existenţa infracţiunilor de ucidere din culpă sau vătămare corporală din culpă ca urmare a nerespectării măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii este necesar, sub aspectul laturii obiective, să existe o acţiune sau inacţiune a autorului care să producă rezultatul prevăzut de lege, uciderea unei persoane, respectiv vătămarea integrităţii corporale, fiind totodată necesar a exista şi o încălcare a dispoziţiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru efectuarea unei anumite activităţi. (...) Astfel, în cauză trebuie verificat dacă rezultatul produs, moartea şi vătămarea integrităţii corporale, constituie o consecinţă a stării de pericol create prin inacţiunea inculpaţilor de a nu lua măsurile impuse de legea privind securitatea şi sănătatea în muncă. În măsura în care rezultatul tipic este o materializare a stării de pericol produsă prin inacţiunea celor doi de a nu respecta măsurile legale de sănătate şi securitate în muncă, rezultatul poate fi imputat autorului. Imputarea va fi însă exclusă când rezultatul a fost determinat în mod nemijlocit de o cauză străină de acţiunea autorului, datorându-se unui factor extern. Deşi prin inacţiunea celor doi inculpaţi s-a creat în mod indubitabil o stare de pericol în ceea ce priveşte relaţiile sociale

privind sănătatea şi securitatea în muncă, rezultatul produs nu poate fi imputat acestora şi nici nu corespunde scopului normei juridice încălcate, prin care se urmăreşte prevenirea oricărui accident ce ar putea să se producă pe parcursul desfăşurării activității de către angajați. (...) Tocmai aplicând teoria imputării obiective a rezultatului, invocată de apelantul procuror, instanța de apel apreciază că este exclusă legătura de cauzalitate între fapta inculpaților – societate comercială angajatoare şi administratorul acesteia – de nerespectare a prevederilor legale privind sănătatea şi securitatea în muncă şi rezultatul socialmente periculos produs (moartea unei persoane, respectiv vătămarea corporală gravă a alteia, ambele din culpă). Atacul armat asupra celor două persoane reprezintă un eveniment cu totul neaşteptat şi de neprevăzut în mod obişnuit la noi în țară, motiv pentru care nu se poate susține că inculpații nu au prevăzut acest posibil rezultat al încălcării obligațiilor privind securitatea în muncă, deşi trebuiau şi puteau să îl prevadă; modul în care se pare că autorul agresiunii a acționat, rezultat din cercetările efectuate în cauză, denotă o pregătire atentă de către acesta a intervenției sale, existând chiar indiciile unui atac premeditat. Reținând afirmația inculpatului în sensul că a prevăzut posibilitatea unui pericol, fapt ce l-a determinat să interzică celor doi angajați, victime ale atacului armat, să transporte banii, în mod cert nu i se poate imputa faptul că a prevăzut riscul unei agresiuni cu armă de foc, pe care nu l-a acceptat, socotind fără temei că nu se va produce (C.A. Braşov, s. pen., dec. nr. 400 din 18 mai 2016). **2.** Constatarea încălcării unei dispoziții legale referitoare la conducerea autovehiculelor pe drumurile publice nu este suficientă pentru a reține culpa în producerea accidentului rutier şi, implicit, referitor la moartea victimei, fiind necesar să se analizeze în ce măsură încălcarea respectivei dispoziții legale a influențat producerea evenimentului rutier ce a avut drept consecință decesul victimei. (...) instanțele aveau obligația de a analiza raportul de cauzalitate dintre conducerea autoturismului cu dreptul de conducere suspendat şi moartea victimei. Aşa cum rezultă din raportul de expertiză tehnică, inculpatul nu a încălcat alte dispoziții legale şi nu a avut posibilitatea evitării producerii accidentului. În consecință, producerea evenimentului rutier nu poate fi imputată inculpatului, deoarece între conducerea autoturismului cu permisul suspendat şi moartea victimei nu există legătură de cauzalitate. (...) şi în situația în care nu ar fi avut dreptul de conducere suspendat, inculpatul era în imposibilitate de a evita accidentul rutier (C.A. Bucureşti, s. pen., dec. nr. 1009 din 1 iulie 2009).

Tipicitate subiectivă: culpă cu prevedere *vs.* intenție indirectă. Săvârşirea unei fapte ***cu intenție indirectă sau eventuală*** plasează pe autorul ei într-o poziție subiectivă care, deşi presupune reprezentarea şi, deci, înțelegerea desfăşurării întregii conduite, precum şi a rezultatelor acesteia, agentul criminal acționează în astfel de condiții încât sunt posibile, în fapt, cel puțin două urmări: o urmare pe care o doreşte şi care poate să fie sau să nu fie prevăzută de

legea penală şi o urmare, de regulă mai gravă, prevăzută de legea penală, pe care nu o doreşte şi nu o urmăreşte în mod special, dar a cărei realizare apare ca fiind posibilă şi este acceptată în mod conştient de autor. Deşi rezultatul posibil sau eventual nu este urmărit anume de agentul criminal şi nici nu este dorit de acesta, acţiunea sau inacţiunea criminală fiind astfel concepută şi realizată încât poate atrage şi producerea lui, urmarea nedorită fiind acceptată în mod conştient, atitudinea mentală conştientă a autorului trebuie raportată la toate rezultatele faptei, şi nu numai la cele urmărite. Alături de criteriile minimale de identificare a intenţiei indirecte indicate de art. 16 alin. (3) lit. b) NCP, doctrina a evidenţiat şi o particularitate obligatorie a intenţiei indirecte, şi anume aceea că, în planul atitudinii psiho-afective, autorul care acţionează cu intenţie indirectă va adopta o atitudine pasivă, indiferentă faţă de rezultat, care apare doar ca o simplă eventualitate. Cu toată această contrarietate de atitudini, aparent ireconciliabile, pe care le presupun, cele două forme ale intenţiei se vor reuni în conştiinţa şi exprimarea criminală a uneia şi aceleiaşi persoane, fie atunci când aceasta *pune în pericol prin una şi aceeaşi acţiune două sau mai multe valori sociale distincte* (ca în cazul incendiului care ucide şi o persoană), faţă de unele valori comportamentul criminal angajându-se activ, faţă de alte valori cu indiferenţă, *fie când aceasta poate pricinui vătămări de gravitate diferită uneia şi aceleiaşi valori* (ca în cazul unei vătămări grave care pune în pericol şi viaţa victimei). ***Culpa cu prevedere,*** denumită şi uşurinţă criminală, se caracterizează prin aceea că, deşi făptuitorul a prevăzut rezultatul faptei sale, nu l-a urmărit şi nici acceptat, socotind în mod uşuratic, neîntemeiat, că el nu se va produce. Infractorul prevede două urmări ale acţiunii sau inacţiunii sale: una prevăzută sau nu în norma de incriminare, pe care o urmăreşte, şi alta prevăzută întotdeauna de legea penală, care este însă, sub aspectul producerii ei, incertă şi subordonată celei dintâi, pe care nu o doreşte şi nici nu o acceptă. Această formă de culpă criminală se apropie de intenţie eventuală prin elementul comun de prevedere pe care ambele îl comportă. Însă criteriul de delimitare a acestor două forme ale vinovăţiei are în vedere faptul că, în vreme ce în cazul intenţiei indirecte autorul adoptă faţă de rezultatul mai grav o atitudine de expectativă pasivă, indiferentă, în aşteptarea producerii rezultatului care îi apare posibil şi chiar eventual, în ipoteza culpei cu previziune, autorul care face o evaluare uşuratică a posibilităţii evitării rezultatului va adopta o atitudine de preîntâmpinare activă a producerii acestuia, uşurinţa sa constând tocmai în evaluarea greşită a aptitudinii unor factori obiectivi şi subiectivi pe care mizează. În cazul când speranţa în neproducerea rezultatului vătămător sau periculos s-ar întemeia pe o întâmplare, pe un eveniment care ar putea să se producă, dar care în realitate nu are loc, altfel spus, pe hazard, nu ne mai găsim în faţa uşurinţei, ci a intenţiei indirecte, fiind vorba practic de acceptarea de către făptuitor a riscului producerii rezultatului. În materia accidentelor de circulaţie, se reţin, de regulă, ca astfel de împrejurări obiective pe care se fundamentează convingerea autorului privind neproducerea rezultatului, performanţele maşinii, experienţa şi abilitatea în conducere a şoferului, ora târzie şi lipsa traficului ori a

pietonilor etc., chiar dacă, la o analiză obiectivă, ele se relevă insuficiente. Cu toate acestea, în unele situații, datorită gradului ridicat de risc al activității, aceste împrejurări obiective pe care s-ar putea fundamenta convingerea autorului privind neproducerea rezultatului sunt considerate *ab initio* ca insuficiente, întrucât riscul creat este vădit prea mare pentru a putea fi acoperit în mod rezonabil de aceste împrejurări. (...) Curtea constată că atitudinea indiferentă a inculpatului şi acceptarea uciderii unor persoane şi chiar a propriei persoane nu a fost una singulară, ci a caracterizat şi acțiunile anterioare ale inculpatului, când doar norocul a făcut să nu producă alte victime. *Concluzionând, Curtea, raliindu-se la aprecierea făcută prin rechizitoriu, constată că inculpatul, prin nerespectarea celor mai importante reguli de circulație, respectiv circulând cu o viteză cu mult peste cea legală în localitate, trecând linia continuă şi conducând pe distanțe semnificative pe contrasens şi, cel mai periculos, intrând în intersecție pe culoarea roşie a semaforului, a transformat autoturismul într-o armă a crimei, fiindu-i indiferente urmările grave previzibile, şi anume uciderea ori/şi vătămarea unor persoane* (C.A. Iaşi, s. pen., dec. pen. nr. 178 din 14 martie 2018).

FIŞA nr. 6
CAUZELE JUSTIFICATIVE

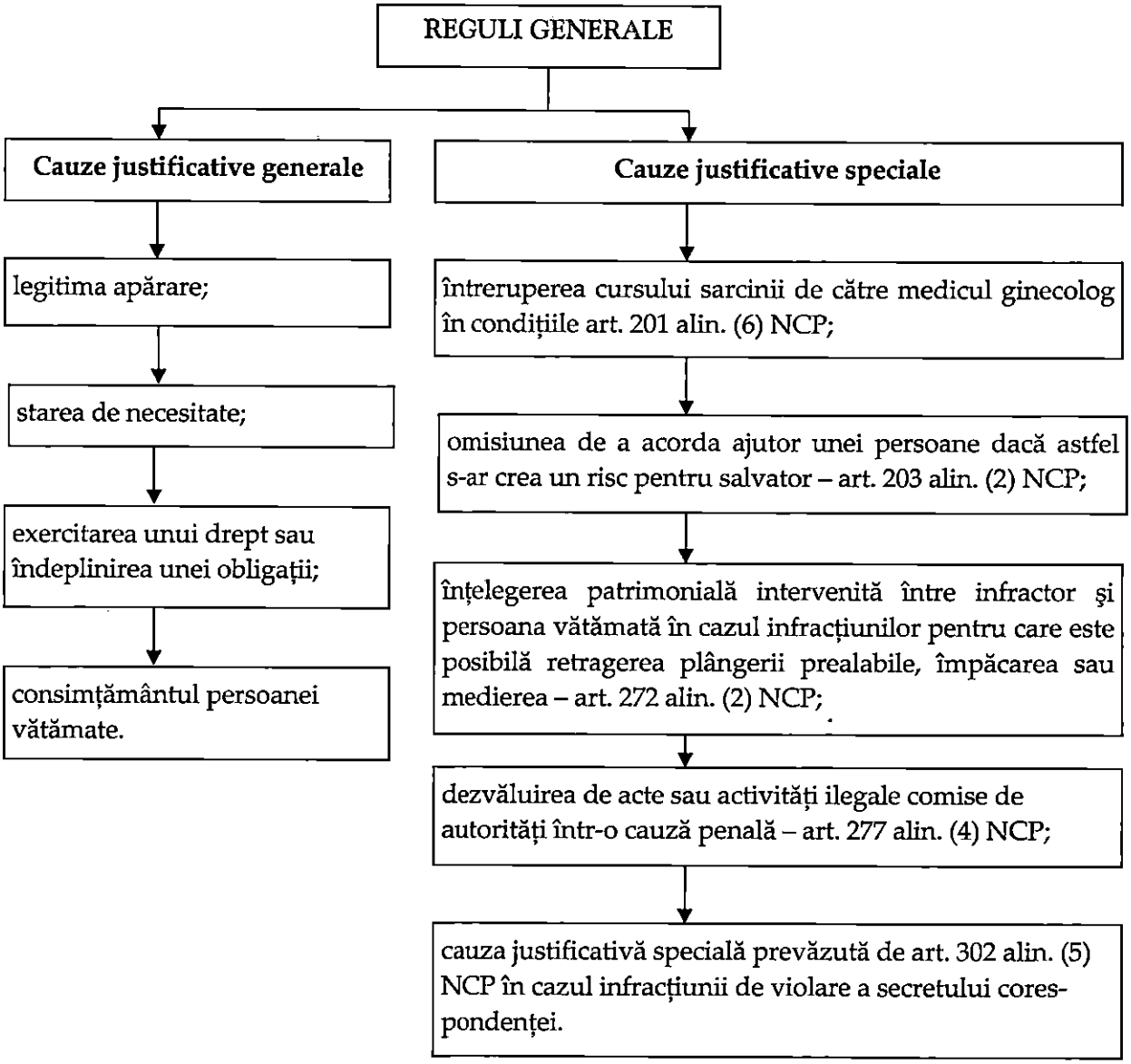
REGULI GENERALE
Cauze justificative generale
legitima apărare;
starea de necesitate;
exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații;
consimțământul persoanei vătămate.
Cauze justificative speciale
întreruperea cursului sarcinii de către medicul ginecolog în condițiile art. 201 alin. (6) NCP;
omisiunea de a acorda ajutor unei persoane dacă astfel s-ar crea un risc pentru salvator – art. 203 alin. (2) NCP;
înțelegerea patrimonială intervenită între infractor şi persoana vătămată în cazul infracțiunilor pentru care este posibilă retragerea plângerii prealabile, împăcarea sau medierea – art. 272 alin. (2) NCP;
dezvăluirea de acte sau activități ilegale comise de autorități într-o cauză penală – art. 277 alin. (4) NCP;
cauza justificativă specială prevăzută de art. 302 alin. (5) NCP în cazul infracțiunii de violare a secretului corespondenței.

EFECTE

1. înlătură numai caracterul antijuridic (ilicit) al faptei prevăzute de legea penală, iar nu vinovăția, sub forma imputabilității faptei;

2. produc efecte cu privire la faptă (*in rem*); nu privesc doar pe autorul faptei, ci şi pe participanții la aceasta;

3. înlătură posibilitatea aplicării de pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță; în principiu, nu se poate dispune obligarea inculpatului în latura civilă a procesului penal.

1. LEGITIMA APĂRARE

Condiții

Atacul | **Apărarea**

(trebuie să fie)

- violență fizică cu sau fără utilizarea de mijloace ofensive (iar nu violențe verbale/scrise);

a. material

- faptă comisivă sau omisivă (proprie ori improprie), în ipoteza în care prin omisiune se aduce atingere valorii sociale protejate de norma penală;
- nu este necesar ca atacul să constituie o infracțiune.

+

a. realizată printr-o **faptă prevăzută de legea penală** (consumată sau tentată), comisă cu orice formă de vinovăție;
- poate fi o faptă tipică simplă sau complexă, în varianta de bază sau agravată, comisă de cel care se apără sau de un terț;

+

b. precedată de atac;

+

- creează un pericol nemijlocit pentru persoana şi drepturile acesteia sau pentru un interes general;

b. direct

- nu implică un contact fizic nemijlocit între agresor şi valoarea ocrotită prin legea penală, însă este necesar să nu existe între acestea un obstacol pe care atacatorul nu îl poate depăşi.

+

- actual (în curs de desfăşurare) sau iminent (este certă producerea);

c. imediat

- începe, de regulă, odată cu consumarea atacului (infracţiunii), dar poate să dispară şi înainte de consumare, în cazul tentativei;
- nu trebuie să existe un interval mare de timp între începerea atacului şi data apariţiei pericolului;
- nu este necesar ca cel agresat să aştepte declanşarea efectivă a atacului.

+

- provine de la o fiinţă umană responsabilă, iar nu de la un animal; acţiunea animalului poate constitui mijlocul prin care se exercită atacul coordonat de paznicul acestuia;
- este necesar ca atacatorul să nu acţioneze el însuşi în legitimă apărare; poate fi considerată atac şi o apărare disproporţionată, care astfel nu mai este justificată;
- presupune lipsa autorizării de lege a atacului ori încălcarea condiţiilor prevăzute de lege pentru exercitarea sa;

d. injust

- fapta poate sau nu să fie prevăzută de legea penală şi poate fi comisă cu orice formă de vinovăţie.

+

e. îndreptat împotriva celui care se apără, împotriva altei persoane, a drepturilor acestora ori a unui interes general

- dacă apărarea se face în favoarea altei persoane, nu are relevanţă dacă cel agresat dorea sau nu să se apere/să fie apărat.

c. necesară pentru respingerea atacului: intervine între momentul atacului iminent şi momentul consumării atacului; nu trebuie să fie prematură sau tardivă;
- trebuie să aibă caracter idoneu;
- nu prezintă importanţă dacă cel care se apără putea să prevadă în mod rezonabil iminenţa atacului sau dacă acesta a fost inopinat;
- *nu se aplică testul de subsidiaritate:* apărarea nu trebuie să fie unicul mijloc de înlăturare a atacului;

+

d. îndreptată, în principiu, împotriva agresorului (nu a unui terţ ori a bunurilor agresorului);

+

e. proporţională cu atacul.
- *testul de proporţionalitate:* se evaluează *in concreto* împrejurările în care a survenit atacul sau a avut loc apărarea, intensitatea atacului, caracterul său inopinat etc.

! OBSERVAȚII:

1. cel atacat de o persoană iresponsabilă va acționa în condițiile legitimei apărări dacă nu cunoaşte starea de iresponsabilitate a agresorului; dacă are cunoştință despre acest aspect, precum şi dacă atacul provine de la un animal, se va putea reține starea de necesitate;
2. atacul poate să provină chiar de la titularul valorii ocrotite de norma penală;
3. în cazul infracțiunilor cu rezultat ireversibil, apărarea nu mai este justificată după consumarea acestora;
4. în cazul infracțiunilor cu rezultat reversibil, apărarea este justificată şi după consumarea lor, în măsura în care există posibilitatea înlăturării rezultatului;
5. indiferent de forma de vinovăție cu care este comisă fapta tipică, făptuitorul trebuie să aibă cunoştință de atac şi să acționeze pentru a-l înlătura; nu este relevant dacă cel care se apără putea să prevadă iminența atacului sau dacă acesta a fost inopinat;
6. dacă atacul se realizează prin intermediul unui animal instigat de agresor, apărarea se poate îndrepta şi împotriva animalului;
7. poate fi reținută legitima apărare şi în situația în care atacul produce un pericol de o gravitate mică sau mijlocie cu condiția ca apărarea să fie proporțională cu atacul;
8. existența unei disproporții între apărare şi atac nu conduce la constatarea existenței infracțiunii, putând fi reținută cauza de neimputabilitate prevăzută de art. 26 NCP (*excesul neimputabil*), când depăşirea limitelor unei apărări proporționale cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul a avut loc *din cauza tulburării ori temerii*.

LEGITIMA APĂRARE PREZUMATĂ

Reguli generale

✓ este prezumată a se afla în stare de legitimă apărare şi persoana care acționează pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit *ținând de aceasta*, fără drept, prin violență, viclenie, efracție sau alte asemenea modalități nelegale ori în timpul nopții;

✓ este **o prezumție legală relativă de îndeplinire a condițiilor atacului;**
✓ **sarcina probei este inversată:** cel care invocă legitima apărare beneficiază de prezumția legală, organele de urmărire penală având însă posibilitatea de a răsturna prezumția, dovedind neîndeplinirea condițiilor legitimei apărări.

Condiții

Atacul

(trebuie să constea într-o)

1. acțiune de pătrundere fără drept (consumată sau în faza tentativei) într-o locuință, încăpere, dependință *sau loc împrejmuit ținând de aceasta;*

+

2. pătrundere/încercare de pătrundere săvârşită prin violență, viclenie, efracție sau prin alte asemenea mijloace *ori în timpul nopții.*

Apărarea

(trebuie)

1. să constituie o faptă prevăzută de legea penală prin care să se urmărească fie respingerea pătrunderii/revenirii în spațiile protejate, fie îndepărtarea atacatorului din spațiile protejate;

+

2. să fie necesară pentru respingerea atacului;

+

3. să fie proporțională cu atacul.

! OBSERVAȚII:

1. **NU** intră în sfera prezumției legale: atacul constând în pătrunderea sau încercarea de pătrundere în locurile împrejmuite sau delimitate prin semne de marcare care nu țin de o locuință, încăpere, dependință; în acest caz sarcina probei referitoare la existența legitimei apărări va aparține celui care o invocă;
2. dacă pătrunderea sau încercarea de pătrundere în spațiile protejate are loc *în timpul nopții*, NCP nu impune, pentru reținerea prezumției de întrunire a condițiilor atacului, și cerința ca pătrunderea sau încercarea de pătrundere să fi fost săvârșită prin violență, viclenie, efracție sau prin alte asemenea mijloace;
3. în ipoteza în care apărarea se realizează în scopul de a-l determina pe atacator să părăsească spațiul privat în care a pătruns, fapta prevăzută de legea penală, dar justificată de legitima apărare prezumată, comisă de cel care se apără, are loc după consumarea infracțiunii comise de atacator.

EFECTE

- a. produce efecte *in rem*, cu privire la toți participanții;
- b. înlătură caracterul penal al faptei săvârșite în condițiile legitimei apărări, care astfel devine justificată;
- c. nu este posibilă aplicarea unei pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță etc.;
- d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;
- e. înlătură răspunderea delictuală, fapta comisă fiind licită.

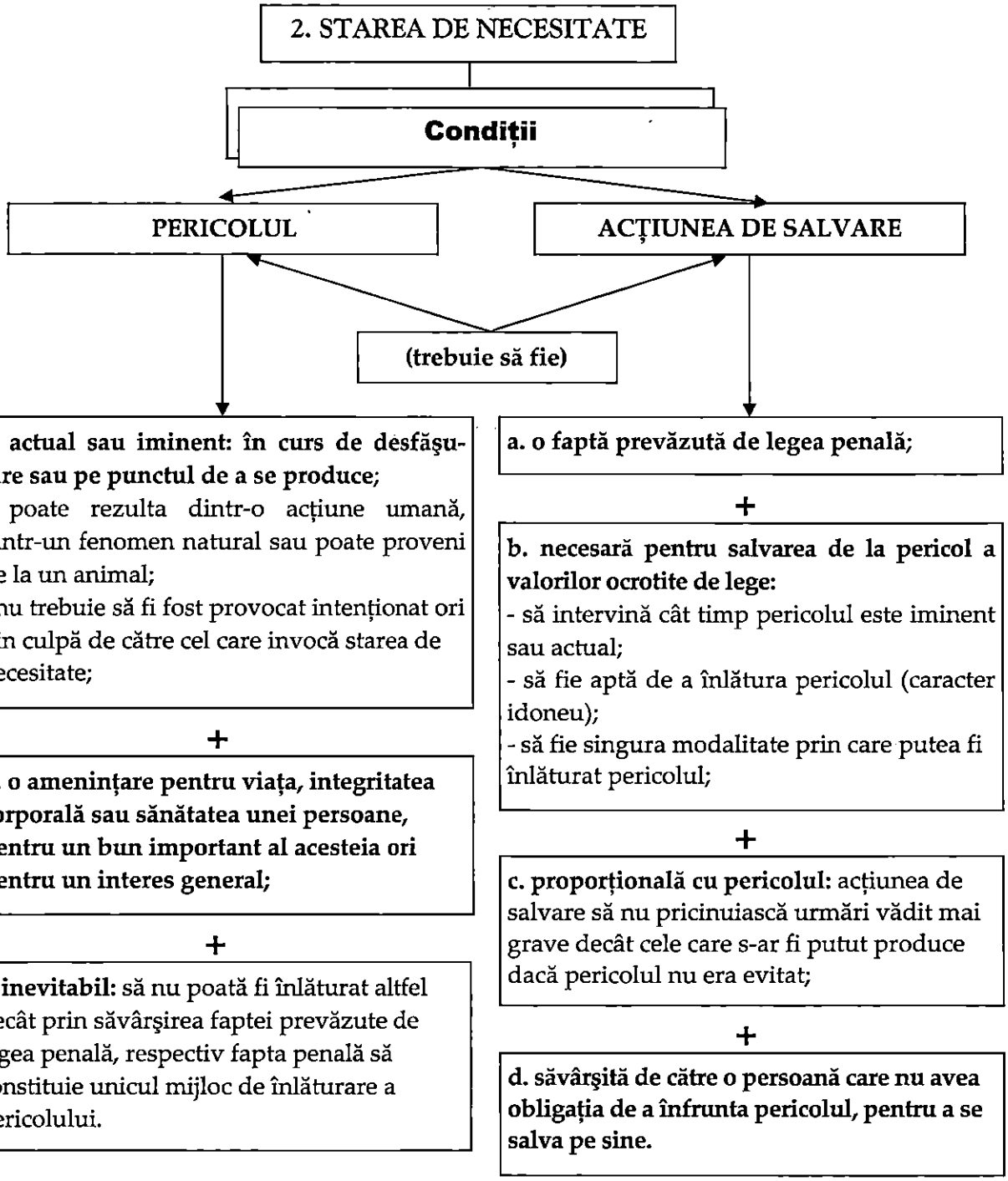
2. STAREA DE NECESITATE
Condiții
PERICOLUL
ACȚIUNEA DE SALVARE
(trebuie să fie)
a. actual sau iminent: în curs de desfăşurare sau pe punctul de a se produce;
- poate rezulta dintr-o acțiune umană, dintr-un fenomen natural sau poate proveni de la un animal;
- nu trebuie să fi fost provocat intenționat ori din culpă de către cel care invocă starea de necesitate;
+
b. o amenințare pentru viața, integritatea corporală sau sănătatea unei persoane, pentru un bun important al acesteia ori pentru un interes general;
+
c. inevitabil: să nu poată fi înlăturat altfel decât prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, respectiv fapta penală să constituie unicul mijloc de înlăturare a pericolului.
a. o faptă prevăzută de legea penală;
+
b. necesară pentru salvarea de la pericol a valorilor ocrotite de lege:
- să intervină cât timp pericolul este iminent sau actual;
- să fie aptă de a înlătura pericolul (caracter idoneu);
- să fie singura modalitate prin care putea fi înlăturat pericolul;
+
c. proporțională cu pericolul: acțiunea de salvare să nu pricinuiască urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era evitat;
+
d. săvârşită de către o persoană care nu avea obligația de a înfrunta pericolul, pentru a se salva pe sine.

! OBSERVAȚII:

1. aprecierea caracterului inevitabil al pericolului se face *in concreto*, în funcție de persoana agentului şi de cunoştințele de care dispunea la momentul comiterii faptei;
2. spre deosebire de legitima apărare, unde atacul (pericolul) provine întotdeauna de la o persoană, în cazul stării de necesitate pericolul poate fi cauzat atât de o persoană acționând cu intenție sau din culpă, cât şi de fenomene naturale ori de un animal;
3. dacă pericolul a fost produs din culpa autorului faptei prevăzute de legea penală, acesta va fi tras la răspundere penală pentru fapta comisă din culpă, în măsura în care este incriminată;
4. nu se va reține cauza justificativă a stării de necesitate dacă pericolul a fost creat în mod intenționat de către făptuitor;
5. indiferent de forma de vinovăție cu care este comisă fapta tipică, făptuitorul trebuie să aibă cunoştință de pericol şi să acționeze pentru a-l înlătura;
6. dacă existau multiple variante de salvare (fiecare constând într-o faptă penală), agentul trebuie să opteze pentru cea mai puțin gravă (testul subsidiarității);
7. evaluarea cerinței de proporționalitate se realizează întotdeauna *in concreto*, în funcție de particularitățile cauzei;
8. persoanele obligate să înfrunte pericolul vor putea să invoce cauza justificativă pentru a înlătura antijuridicitatea faptei prevăzute de legea penală comise *pentru a salva terțe persoane*; nu este justificată fapta tipică comisă de aceste persoane *pentru propria salvare*;
9. se va reține excesul neimputabil (cauză de neimputabilitate) în situația în care făptuitorul nu a avut reprezentarea că va pricinui urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat;
10. dacă făptuitorul a depăşit limitele stării de necesitate, cunoscând că va pricinui urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat, se va reține existența circumstanței atenuante legale prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. c) NCP *(depăşirea limitelor stării de necesitate)*.

EFECTE

- a. produce efecte *in rem, cu privire la toți participanții;*
- b. înlătură caracterul penal al faptei care constituie acțiunea de salvare;
- c. nu este posibilă aplicarea unei pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță etc.;
- d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;
- e. nu înlătură răspunderea delictuală a persoanei care, salvându-se pe sine de la pericol (sau un bun al său) ori fiind salvată (ea sau un bun al său), a produs prejudicii materiale unei terțe persoane;
- f. înlătură răspunderea delictuală a persoanei care prin acțiunea de salvare a produs un prejudiciu celui care a creat starea de pericol.

3. EXERCITAREA UNUI DREPT SAU ÎNDEPLINIREA UNEI OBLIGAȚII

Forme

I. Exercitarea unui drept recunoscut de lege (*autorizarea legii*)

1. poate fi invocată atât de o persoană fizică, cât şi de o persoană juridică;

2. *lege* = atât actul normativ emis de Parlament, cât şi alte acte normative sau o hotărâre judecătorească, un contract etc.;

3. *drept* = atât drepturile subiective, cât şi prerogativele conferite de *lege* unei persoane fizice sau juridice ori unei autorități de stat;

4. exercitarea dreptului trebuie efectuată în limitele prevăzute de lege;

5. în cazul infracțiunilor pentru care legea incriminează săvârşirea faptei, *fără drept sau în mod ilegal*, comiterea faptei în exercitarea dreptului recunoscut de lege înlătură numai tipicitatea, neputând fi reținută şi drept cauză justificativă.

II. Îndeplinirea unei obligații impuse de lege cu respectarea condițiilor şi limitelor prevăzute de aceasta (*ordinul legii*)

1. poate fi invocată atât de o persoană fizică, cât şi de o persoană juridică;

2. îndeplinirea unei obligații impuse de *lege* are caracter imperativ; totuşi, trebuie să urmărească un scop legitim şi să fie proporțională cu acesta.

III. Îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală (*comanda autorității legitime*)

1. obligația este impusă făptuitorului de autoritatea *publică* competentă (civilă sau militară), cu respectarea condițiilor de formă şi de fond prevăzute de lege;

2. se va reține cauza justificativă şi în cazul îndeplinirii unei obligații impuse în mod nelegal de autoritatea competentă, dacă aceasta nu are un ***vădit*** caracter nelegal.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 19/2015: Medicul angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a NCP, nu poate invoca această cauză justificativă prevăzută de art. 21 alin. (1) teza I NCP pentru a justifica primirea de plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în condițiile art. 34 alin. (2) din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003.

EFECTE

- a. produce efecte *in rem, cu privire la toți participanții;*
- b. înlătură caracterul penal al faptei;
- c. nu este posibilă aplicarea unei pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță etc.;
- d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;
- e. în principiu, înlătură răspunderea delictuală, fapta fiind licită;
- f. ca excepție, va putea fi angajată răspunderea civilă dacă: 1. exercitarea dreptului este abuzivă, cu rea-credință (abuz de drept); 2. fapta este săvârșită în îndeplinirea unei obligații impuse ilicit de autoritatea competentă, cu privire la care nelegalitatea nu este vădită; 3. modalitatea de executare este ilicită.

4. CONSIMȚĂMÂNTUL PERSOANEI VĂTĂMATE

Condiții

Consimțământul persoanei vătămate trebuie:

- **a. să fie valabil exprimat** cu privire la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală (să provină de la o persoană cu discernământ, să fie serios, liber şi exprimat în cunoştință de cauză, să fie determinat şi neechivoc);
- **b. să privească valori sociale al căror titular este persoana vătămată şi de care aceasta poate dispune în mod legal;**
- **c. să fie anterior primului act de executare al faptei tipice.**

! OBSERVAȚII:

1. în cazul în care consimțământul persoanei vătămate se regăseşte printre elementele de tipicitate obiectivă, constatarea existenței acestuia nu constituie o cauză justificativă, ci o cauză care înlătură tipicitatea;
2. consimțământul victimei poate conduce la reținerea unei forme atenuate a unei infracțiuni incriminate autonom (de pildă, infracțiunea de ucidere la cererea victimei prevăzută de art. 190 NCP);
3. poate fi invocat atât de o persoană fizică, cât şi de o persoană juridică;
4. fapta poate fi săvârşită cu orice formă de vinovăție (intenție, praeterintenție sau culpă);
5. dacă exprimarea consimțământului victimei survine pe parcursul actelor de executare, se poate reține săvârşirea unei tentative la infracțiune; consimțământul exprimat ulterior încheierii activității infracționale nu are un efect justificativ, fapta constituind infracțiune;
6. în cazul infracțiunilor cu durată de consumare, consimțământul trebuie să rămână valabil exprimat pe întreaga durată a comiterii faptei;
7. dacă există consimțământul valabil pentru comiterea unei fapte tipice cu intenție, însă din culpă se produce un rezultat mai grav decât cel pentru care fusese exprimat consimțământul, făptuitorul va răspunde penal pentru fapta mai gravă comisă din culpă.

EFECTE

- a. produce efecte *in rem, cu privire la toți participanții;*
- b. înlătură caracterul penal al faptei pentru care există un consimțământ valabil al persoanei vătămate;
- c. nu este posibilă aplicarea unei pedepse, măsuri educative, măsuri de siguranță etc.;
- d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;
- e. ***prejudiciul material cauzat bunurilor victimei***: conform art. 1.355 alin. (1) NCC, nu se poate exclude sau limita, prin convenții sau acte unilaterale, răspunderea pentru *prejudiciul material* cauzat altuia printr-o *faptă săvârşită cu intenție sau din culpă gravă;* potrivit art. 1.355 alin. (2) NCC, consimțământul victimei poate conduce la limitarea sau înlăturarea răspunderii civile pentru prejudiciile cauzate bunurilor acesteia numai dacă fapta a fost comisă printr-o simplă imprudență sau neglijență;
- f. ***prejudiciile cauzate integrității fizice sau psihice ori sănătății victimei***: conform art. 1.355 alin. (3) NCC, consimțământul victimei nu produce, în principiu, efecte exoneratoare sau de limitare a răspunderii civile.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. Poate fi reținută starea de necesitate în cazul în care un doctor decide să întrerupă cursul sarcinii unei minore în vârstă de 13 ani, care fusese victima unui viol?

2. În cazul în care o persoană consimte să întrețină raporturi sexuale neprotejate cu alta, despre care cunoaşte că este purtătoare de HIV, se va reține în sarcina acesteia din urmă comiterea vreunei infracțiuni contra vieții? Poate fi consimțământul persoanei vătămate o cauză justificativă?

3. Constituie infracțiune fapta unui doctor care efectuează o operație de separare a două gemene siameze în vârstă de 6 luni, salvând viața numai a uneia dintre acestea?

4. Aflați în propria locuință, doi parteneri întrețin relații sexuale, ocazie cu care practică şi o serie de acte sado-masochiste reciproce, în urma cărora unul dintre aceştia este vătămat corporal, fiindu-i pusă viața în pericol, iar celălalt este doar vătămat corporal. Se poate reține existența vreunei fapte tipice sau a vreunei cauze justificative?

5. X se întoarce acasă de la serviciu la ora 23,00. X constată că în fața scării blocului în care locuia se află o haită de câini agresivi. Fiind, astfel, în imposibilitate de a intra în bloc fără a fi atacat de câini, X decide să îi îndepărteze trăgând două focuri de armă, cu pistol cu aer comprimat deținut în mod legal. Zgomotul produs a tulburat liniştea vecinilor din bloc. Poate X să fie tras la răspundere penală?

6. Evaluați incidența instituțiilor de drept penal, partea generală, prin raportare la constatarea făcută de către instanță că inculpatul este iresponsabil, atât în ipoteza în care această stare a fost anterioară începerii procesului penal, cât şi atunci când starea este survenită demarării procesului penal.

7. Menționați ipotezele în care, în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, consimțământul persoanei vătămate valabil exprimat nu conduce la reținerea unei cauze justificative, ci înlătură tipicitatea obiectivă a faptei.

PARTEA PRACTICĂ

Legitimă apărare. Atac iminent sau actual. Prin *atac imediat* se înţelege un atac iminent, adică pe punctul de a se dezlănţui, sau un atac în curs de desfăşurare. În ambele situaţii se cere ca pericolul pe care îl produce atacul să fie pe punctul de a se ivi (iminent) sau să se fi ivit (actual). *Iminenţa sau actualitatea* atacului este dată de durata de timp aproape imperceptibilă dintre atac şi pericolul grav ce ameninţă persoana sau interesele ei, încât acţiunea în apărare se impune. Când intervalul dintre începerea atacului şi pericolul ce îl prezintă este mai îndelungat, atributul imediat cerut de lege nu este realizat. Cu alte cuvinte, într-un atare caz pericolul nu mai constituie o realitate prezentă, ci este vorba de eventualitatea survenirii pericolului, deci de o ameninţare cu producerea unui pericol (T.S., dec. nr. 354 din 13 februarie 1981).

Stare de necesitate. Test de subsidiaritate. Nu se poate considera că inculpatul – condamnat pentru conducerea unui autovehicul pe drumurile publice, având în sânge o îmbibaţie de alcool ce depăşeşte limita legală – s-a aflat în momentul săvârşirii faptei în stare de necesitate, chiar dacă a efectuat deplasarea pentru a procura medicamente pentru socrul său, bolnav de cancer. Socrul inculpatului suferea de o boală incurabilă, cu o evoluţie lentă şi îndelungată, situaţie în care pericolul nu era nici neprevăzut, nici iminent, iar înlăturarea lui nu era posibilă prin administrarea unor medicamente (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 1457/1998).

FIŞA nr. 7
CAUZELE DE NEIMPUTABILITATE

Cauze de neimputabilitate

1. ***Generale***: constrângerea fizică, constrângerea morală, excesul neimputabil, minoritatea, iresponsabilitatea, intoxicația, eroarea, cazul fortuit

2. ***Speciale***: constrângerea la darea de mită [art. 290 alin. (2) NCP]

! OBSERVAȚII:

1. cauza de neimputabilitate trebuie să existe în momentul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală, respectiv pe tot parcursul săvârşirii faptei, în cazul faptelor cu desfăşurare în timp (continue, continuate);
2. la faptele progresive, cauza de neimputabilitate trebuie să existe la momentul comiterii acțiunii sau inacțiunii prevăzute de legea penală, nefiind necesar ca aceasta să subziste până la producerea rezultatului mai grav;
3. în ipoteza faptelor omisive, este necesar ca o anumită cauză de neimputabilitate să existe pe toată perioada de timp în care făptuitorul avea obligația de a acționa;
4. în situația comiterii la diferite intervale de timp a mai multor fapte prevăzute de legea penală, nejustificate, cauza de neimputabilitate trebuie să existe la momentul comiterii fiecărei fapte în parte.

EFECTE

1. înlătură numai caracterul imputabil al faptei prevăzute de legea penală, nejustificate;

2. *în principiu*, produc efecte *in personam*, care nu se extind asupra participanţilor; reţinerea unei cauze de neimputabilitate în favoarea participantului nu produce efecte cu privire la autor;

excepţie face numai cazul fortuit, care constituie singura cauză de neimputabilitate ce produce efecte *in rem*.

! OBSERVAŢII:

1. în ipoteza în care se reţine o cauză de neimputabilitate care produce efecte *in personam* pentru autorul faptei prevăzute de legea penală, în privinţa coautorilor, complicilor sau instigatorilor care răspund penal se va reţine participaţia improprie (*intenţie – lipsă vinovăţie*);
2. în cazul coautoratului ori al complicităţii concomitente comise în forma participaţiei improprii, prezenţa făptuitorului cu privire la care se reţine o cauză de neimputabilitate care produce efecte *in personam* va fi avută în vedere la analiza reţinerii circumstanţei agravante a comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună, prevăzută de art. 77 lit. a) NCP.

1. CONSTRÂNGEREA FIZICĂ

Condiţii

1. să fie exercitată o constrângere direct asupra fizicului făptuitorului;

✓ constrângerea poate fi exercitată de o terţă persoană, de un animal sau poate rezulta dintr-un eveniment imprevizibil şi irezistibil.

2. constrângerea să fie irezistibilă *in concreto*;

3. fapta (consumată sau tentată) săvârşită în calitate de autor sau de participant sub imperiul constrângerii fizice să fie prevăzută de legea penală şi să fie nejustificată.

! OBSERVAȚII:

1. dacă în cazul stării de necesitate făptuitorul poate analiza oportunitatea efectuării acțiunii de salvare şi este liber să decidă dacă se impune sau nu să realizeze acțiunea de salvare, în cazul constrângerii fizice făptuitorul constrâns nu are nicio opțiune, trebuind să comită fapta prevăzută de legea penală (acțiune sau inacțiune);
2. nu se va reține constrângerea fizică dacă făptuitorul contribuie sau îşi provoacă cu știință starea de constrângere, pentru ca ulterior să o poată invoca drept cauză de neimputabilitate (*actio libera in causa*).

Efectele constrângerii fizice

a. produce efecte *in personam;*

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite ca urmare a constrângerii fizice;

c. persoana care exercită cu intenție acte de constrângere fizică asupra făptuitorului va răspunde penal pentru participație improprie la fapta săvârşită de persoana constrânsă;

d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;

e. înlătură răspunderea delictuală a făptuitorului, însă nu înlătură răspunderea celui care a exercitat actele de constrângere.

2. CONSTRÂNGEREA MORALĂ

Condiţii

1. constrângerea să fie săvârşită prin ameninţarea cu un pericol grav;

- ✓ poate fi cauzată numai de o persoană, iar nu de un animal sau de un fenomen natural etc.;
- ✓ constrângerea constă în ameninţarea cu un rău care poate privi persoana făptuitorului sau o alta (chiar persoana celui care ameninţă);
- ✓ pericolul cu care se ameninţă trebuie să fie *grav, iminent, inevitabil, injust* şi *proporţional* cu urmarea faptei penale ce se solicită a fi săvârşită.

2. să fie irezistibilă *in concreto;*

3. fapta (consumată sau tentată) săvârşită în calitate de autor sau de participant sub imperiul constrângerii morale să fie prevăzută de legea penală şi să fie nejustificată.

! OBSERVAŢII:

1. este necesar ca săvârşirea acţiunii sau inacţiunii prevăzute de legea penală să fi fost solicitată în mod direct sau implicit de către persoana care exercită constrângerea;
2. spre deosebire de starea de necesitate, unde făptuitorul are opţiunea de a realiza sau nu acţiunea de salvare, în cazul constrângerii morale, persoana constrânsă nu are nicio opţiune, trebuind să comită fapta prevăzută de legea penală (acţiune sau inacţiune).

Efectele constrângerii morale

a. produce efecte *in personam;*

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite ca urmare a constrângerii morale;

c. persoana care exercită cu intenție acte de constrângere morală asupra făptuitorului va răspunde penal pentru participație improprie la fapta săvârşită de persoana constrânsă;

d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;

e. înlătură răspunderea delictuală a făptuitorului, însă nu înlătură răspunderea celui care a exercitat actele de constrângere.

! OBSERVAȚII:

1. constrângerea morală afectează libertatea de voință, iar nu pe cea de acțiune (ca în cazul constrângerii fizice);
2. dacă făptuitorul a continuat săvârşirea faptei chiar după încetarea constrângerii, actele îndeplinite după acest moment constituie infracțiune şi atrag răspunderea penală a acestuia.

3. EXCESUL NEIMPUTABIL

A. Excesul neimputabil de apărare

✓ nu este imputabilă fapta celui care acţionează în stare de legitimă apărare şi care, *din cauza tulburării sau temerii, a depăşit limitele unei apărări proporţionale* cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul;

✓ este necesar să fie îndeplinite toate condiţiile legitimei apărări cu privire la atac, precum şi cu privire la apărare, *cu excepţia proporţionalităţii;*

✓ fapta tipică prevăzută de legea penală este comisă în apărare cu intenţie indirectă;

✓ nu se va reţine excesul neimputabil dacă depăşirea limitelor unei apărări proporţionale este determinată de alte cauze decât starea de tulburare sau temere generată de atac, ci *excesul scuzabil,* ce reprezintă o circumstanţă atenuantă legală [art. 75 alin. (1) lit. b) NCP], pe care instanţa o va avea în vedere la individualizarea pedepsei;

✓ poate constitui o cauză de neimputabilitate doar pentru persoana fizică, nu şi pentru persoana juridică.

B. Excesul neimputabil în acţiunea de salvare

✓ nu este imputabilă fapta celui care acţionează în stare de necesitate şi *care nu şi-a dat seama,* în momentul comiterii faptei, că pricinuieşte *urmări vădit mai grave* decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat; se va reţine şi atunci când făptuitorul realizează că urmările produse sunt grave, dar nu conştientizează caracterul *vădit mai grav* al acestora;

✓ este necesar să fie îndeplinite toate condiţiile stării de necesitate cu privire la pericol, precum şi cele referitoare la acţiunea de salvare, *cu excepţia proporţionalităţii,* făptuitorul neavând, la momentul comiterii faptei, reprezentarea că va pricinui urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat;

✓ dacă făptuitorul a depăşit limitele stării de necesitate, *cunoscând că va pricinui urmări vădit mai grave* decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat, se va reţine existenţa circumstanţei atenuante legale prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. c) NCP (*depăşirea limitelor stării de necesitate*);

✓ poate constitui o cauză de neimputabilitate doar pentru persoana fizică, nu şi pentru persoana juridică.

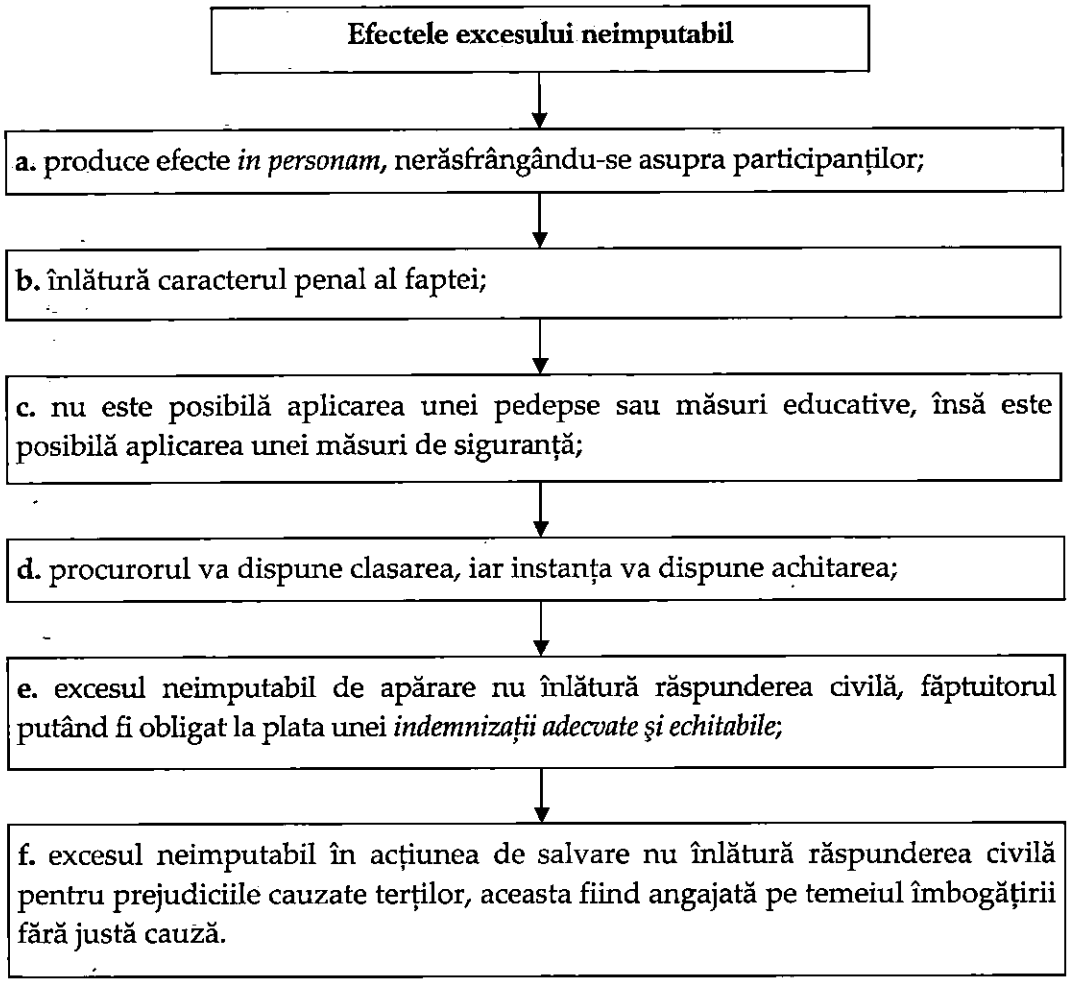
Efectele excesului neimputabil
a. produce efecte *in personam*, nerăsfrângându-se asupra participanților;
b. înlătură caracterul penal al faptei;
c. nu este posibilă aplicarea unei pedepse sau măsuri educative, însă este posibilă aplicarea unei măsuri de siguranță;
d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;
e. excesul neimputabil de apărare nu înlătură răspunderea civilă, făptuitorul putând fi obligat la plata unei *indemnizații adecvate și echitabile;*
f. excesul neimputabil în acțiunea de salvare nu înlătură răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate terților, aceasta fiind angajată pe temeiul îmbogățirii fără justă cauză.

4. MINORITATEA

Condiţii

1. săvârşirea unei fapte nejustificate, prevăzută de legea penală

✓ fapta poate fi săvârşită în orice calitate (autor, instigator, complice) şi poate fi consumată sau rămasă în faza tentativei.

2. existenţa stării de minoritate la momentul săvârşirii faptei

✓ minorii până la 14 ani sunt prezumaţi absolut că nu au discernământ şi nu răspund penal; minorii cu vârsta *între 14 ani (împliniţi) şi 16 ani (neîmpliniţi)* sunt prezumaţi relativ că nu au discernământ şi răspund penal numai dacă se dovedeşte prin expertiză medico-legală psihiatrică faptul că au săvârşit fapta cu discernământ;

✓ în cazul infracţiunii simple sau complexe cu consumare instantanee este necesar ca la data comiterii activităţii infracţionale făptuitorul să nu fi împlinit vârsta de 14 ani;

✓ în cazul infracţiunilor cu durată de consumare (continue, continuate şi de obicei), minorul va răspunde penal numai pentru actele realizate după momentul de la care acesta răspunde penal;

✓ în cazul infracţiunilor progresive, făptuitorul nu va răspunde penal dacă la data comiterii acţiunii sau inacţiunii nu răspundea penal, chiar dacă la momentul epuizării faptei acesta răspundea penal.

Efectele minorității

a. produce efecte *in personam;*

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite în stare de minoritate, ca urmare a lipsei imputabilității; în ipoteza în care minoritatea constituie o cauză de neimputabilitate pentru autorul faptei prevăzute de legea penală, în privința coautorilor, complicilor sau instigatorilor care răspund penal se vor reține participația improprie (*intenție – lipsă vinovăție*), precum şi circumstanța agravantă legală a comiterii faptei împreună cu un minor prevăzută de art. 77 lit. d) NCP;

c. nu pot fi aplicate făptuitorului măsuri educative, însă este posibilă aplicarea unor măsuri de siguranță;

d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;

e. minorul până la 14 ani nu răspunde delictual decât dacă se dovedeşte că a săvârşit fapta cu discernământ; minorul care a împlinit vârsta de 14 ani răspunde de prejudiciul cauzat, în afară de cazul în care dovedeşte că a fost lipsit de discernământ la data săvârşirii faptei; persoana care, în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătoreşti, este obligată să supravegheze un minor va răspunde pentru prejudiciul produs de acesta;

f. față de minorul care a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi care nu răspunde penal, comisia pentru protecția copilului ori, după caz, instanța judecătorească poate dispune măsura plasamentului sau a supravegherii specializate.

5. IRESPONSABILITATEA

Condiţii

1. săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată;

2. existenţa unei stări de incapacitate psihofizică în momentul săvârşirii faptei;

- ✓ incapacitatea psihofizică implică imposibilitatea de a-şi da seama de acţiunile sau inacţiunile sale sau de urmările acestora (factorul intelectiv) şi incapacitatea de a fi stăpân pe ele (factorul volitiv);
- ✓ dacă incapacitatea de înţelegere şi voinţă nu este anihilată, ci numai atenuată, caracterul penal al faptei nu este înlăturat, acest aspect putând fi avut în vedere de instanţă la individualizarea pedepsei.

3. incapacitatea psihofizică să se datoreze unei boli psihice ori altor cauze anormale;

- ✓ este necesar ca boala psihică să fie susceptibilă să afecteze responsabilitatea;
- ✓ alte cauze care pot afecta responsabilitatea pot fi somnambulismul, stările hipnotice etc.

Efectele iresponsabilității

a. produce efecte *in personam*;

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite în stare de iresponsabilitate ca urmare a lipsei imputabilității;

c. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea; nu pot fi aplicate pedepse sau măsuri educative, însă pot fi dispuse unele măsuri de siguranță (de exemplu, obligarea la tratament medical sau internarea medicală);

d. înlătură răspunderea delictuală a făptuitorului, însă poate fi angajată răspunderea delictuală pentru fapta altuia a persoanei care, în temeiul legii, al unei hotărâri judecătoreşti sau al unui contract, avea obligația de supraveghere a iresponsabilului; ca excepție, art. 1.368 NCC prevede o obligație subsidiară de indemnizare a victimei de către iresponsabil în cazul în care nu se poate angaja răspunderea celui care avea obligația de a-l supraveghea.

! OBSERVAȚII:

1. nu pot constitui cauze ale stării de iresponsabilitate acele împrejurări pe care legea le califică drept cauze autonome care înlătură caracterul penal al faptei (beția, minoritatea); totuşi, dacă lipsa discernământului la momentul comiterii faptei a fost determinată de consumul cronic de alcool (de pildă, o tulburare amnezică toxico-etilică), se va reține iresponsabilitatea, iar nu intoxicația drept cauză de neimputabilitate;
2. dacă acțiunile sau inacțiunile infracționale au fost săvârşite de făptuitorul care la momentul comiterii faptei nu era responsabil de acestea, dar care şi-a provocat anterior în mod voluntar sau din culpă această stare de iresponsabilitate într-un moment în care avea deplina capacitate intelectivă şi volitivă *(actio libera in causa)*, nu se va reține cauza de neimputabilitate a iresponsabilității.

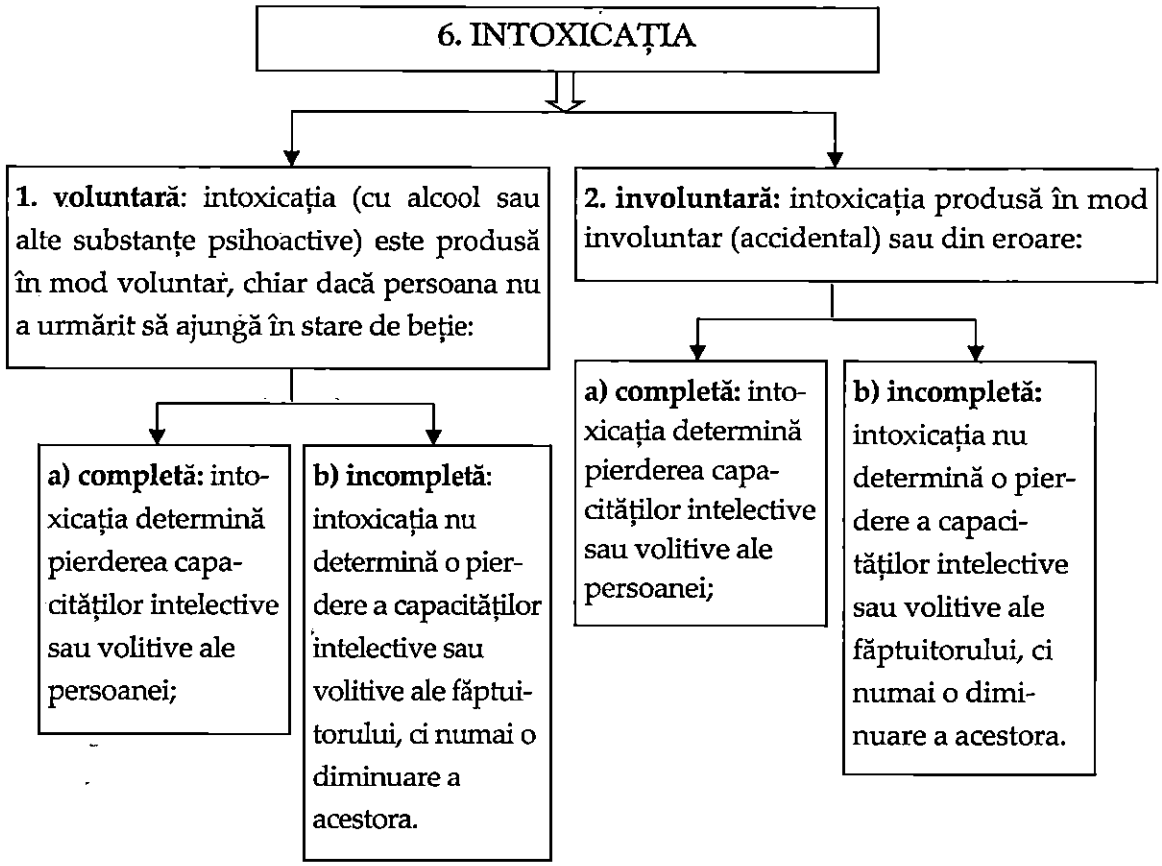
6. INTOXICAȚIA
1. voluntară: intoxicația (cu alcool sau alte substanțe psihoactive) este produsă în mod voluntar, chiar dacă persoana nu a urmărit să ajungă în stare de beție:
2. involuntară: intoxicația produsă în mod involuntar (accidental) sau din eroare:
a) completă: intoxicația determină pierderea capacităților intelective sau volitive ale persoanei;
b) incompletă: intoxicația nu determină o pierdere a capacităților intelective sau volitive ale făptuitorului, ci numai o diminuare a acestora.
a) completă: intoxicația determină pierderea capacităților intelective sau volitive ale persoanei;
b) incompletă: intoxicația nu determină o pierdere a capacităților intelective sau volitive ale făptuitorului, ci numai o diminuare a acestora.

Intoxicația involuntară completă – cauză de neimputabilitate

Condiții

1. să fie săvârşită o faptă prevăzută de legea penală;

2. fapta să fie săvârşită în stare de intoxicație involuntară completă.

Efectele stării de intoxicație involuntară completă

a. produce efecte *in personam*;

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite în stare de intoxicație involuntară completă;

c. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea; organele judiciare nu pot aplica pedepse ori măsuri educative, însă pot aplica unele măsuri de siguranță (de pildă, obligarea la tratament medical sau internarea medicală);

d. înlătură răspunderea delictuală a făptuitorului.

! OBSERVAȚII:

1. intoxicația voluntară nu înlătură caracterul penal al faptei (nici chiar atunci când este completă);
2. *intoxicația voluntară completă* sau *intoxicația voluntară incompletă* poate fi reținută *ca o circumstanță agravantă*, în situația în care intoxicația este preordinată [art. 77 lit. f) NCP], sau ca *element constitutiv al infracțiunii* [de exemplu, în cazul vătămării corporale din culpă, prevăzută de art. 196 alin. (1) NCP] ori poate conduce la concluzia comiterii faptei din culpă;

3. este necesar ca starea de intoxicaţie să existe atât la momentul luării rezoluţiei infracţionale, cât şi la momentul săvârşirii faptei;
4. în cazul infracţiunilor cu durată de consumare (continue, continuate), dacă starea de beţie involuntară completă a existat la începutul comiterii faptei, încetând însă pe parcursul ei, făptuitorul va răspunde pentru acţiunile sau inacţiunile comise când nu se afla în stare de beţie involuntară completă;
5. în cazul infracţiunii progresive, este necesar şi suficient ca starea de intoxicaţie să existe numai la momentul comiterii activităţii infracţionale, chiar dacă la momentul producerii rezultatului mai grav făptuitorul nu se mai află în stare de intoxicaţie.

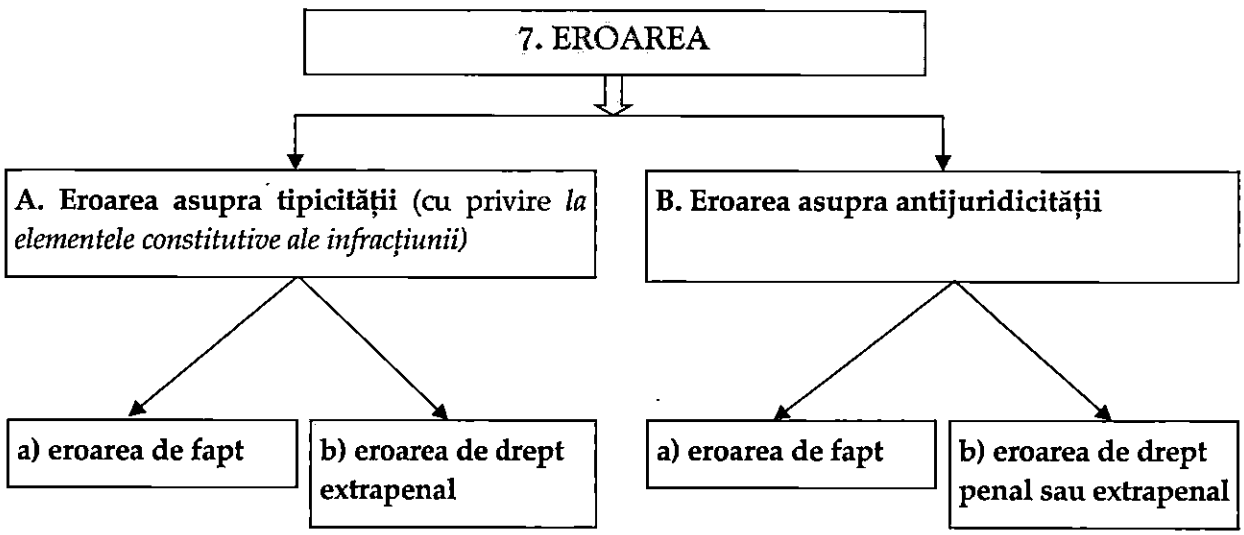
7. EROAREA
A. Eroarea asupra tipicităţii (cu privire la elementele constitutive ale infracţiunii)
B. Eroarea asupra antijuridicităţii
a) eroarea de fapt
b) eroarea de drept extrapenal
a) eroarea de fapt
b) eroarea de drept penal sau extrapenal

A. Eroarea asupra tipicității

Condiții

1. întrunirea condițiilor conținutului generic al infracțiunii, cu excepția tipicității subiective;

2. persoana care a săvârşit fapta să nu fi cunoscut ori să fi cunoscut greşit existența unei stări, situații sau împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei (eroare de fapt), respectiv să nu fi cunoscut ori să fi cunoscut greşit existența unei dispoziții legale extrapenale (eroare de drept) referitoare la tipicitatea faptei; este o eroare asupra unuia sau mai multor elemente de factură obiectivă: subiecții şi obiectul infracțiunii, situația premisă, locul şi timpul comiterii faptei, latura obiectivă;

3. eroarea să existe la momentul săvârşirii faptei.

✓ *„stare"* – modul în care se prezintă o persoană, entitate, bun;

✓ *„situație"* – poziția unei persoane, entități, bun în cadrul relațiilor sociale;

✓ *„împrejurare"* – realitatea exterioară ce caracterizează fapta comisă.

Efectele erorii asupra tipicității

a. *înlătură tipicitatea subiectivă;*

b. eroarea invincibilă – înlătură întotdeauna caracterul penal (tipicitatea subiectivă) al faptei săvârşite din eroare, indiferent dacă fapta este incriminată doar atunci când este comisă cu intenție ori şi atunci când este săvârşită din culpă;

c. eroarea vincibilă – înlătură caracterul penal al faptei pentru fapta comisă cu intenție, însă va fi angajată răspunderea făptuitorului pentru o faptă comisă din culpă, dacă aceasta este incriminată (eroarea fiind rezultatul culpei făptuitorului);

d. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea; nu pot fi aplicate pedepse ori măsuri educative, însă pot fi aplicate unele măsuri de siguranță.

! OBSERVAŢII:

1. eroarea asupra tipicităţii poate fi *o eroare vincibilă* ori *invincibilă* şi nu are natura unei cauze de neimputabilitate, înlăturând tipicitatea subiectivă a faptei;
2. nu este suficientă, pentru reţinerea erorii, existenţa numai a unui dubiu cu privire la tipicitatea faptei;
3. **eroarea de FAPT asupra tipicităţii:** din cauza necunoaşterii sau a cunoaşterii greşite a unei stări, situaţii sau împrejurări, făptuitorul a apreciat, în mod eronat, că fapta sa nu întruneşte elementele de tipicitate;
4. **eroarea de DREPT (extrapenal) asupra tipicităţii:** dispoziţiile referitoare la eroarea DE FAPT asupra tipicităţii se aplică în mod corespunzător şi în cazul necunoaşterii unei dispoziţii legale extrapenale; trebuie ca, la momentul comiterii faptei, norma extrapenală ori comportamentul pe care aceasta îl interzice să nu fi fost cunoscute de făptuitor;
5. nu reprezintă cauză care înlătură caracterul penal eroarea în forma *aberratio ictus* sau *error in personam;*
6. în cazul infracţiunilor continue, continuate, de obicei sau de simplă repetare, eroarea trebuie să existe pe întreaga durată a desfăşurării activităţii infracţionale;
7. în cazul infracţiunii progresive, este necesar ca eroarea să existe la momentul consumării infracţiunii, chiar dacă la momentul epuizării făptuitorul nu se mai află în eroare;
8. în cazul infracţiunilor complexe, eroarea cu privire la tipicitatea infracţiunii absorbante înlătură numai caracterul penal al acesteia, făptuitorul putând fi tras la răspundere penală pentru infracţiunea absorbită; eroarea asupra tipicităţii infracţiunii absorbite poate conduce la înlăturarea caracterului penal al infracţiunii absorbante;
9. eroarea invincibilă ce poartă asupra existenţei unei stări, situaţii, împrejurări ce constituie *circumstanţă agravantă generală sau element circumstanţial de agravare a infracţiunii* are ca efect doar *pierderea caracterului agravat,* infractorul răspunzând penal numai pentru săvârşirea infracţiunii în forma de bază (indiferent dacă fapta este săvârşită cu intenţie ori din culpă).

B. Eroarea asupra antijuridicității

eroarea invincibilă asupra caracterului ilegal al faptei

a) eroarea de fapt asupra antijuridicității implică faptul că, din cauza necunoașterii sau cunoașterii greșite a unei stări, situații sau împrejurări, făptuitorul a apreciat, în mod eronat, că fapta sa este legală, justificată;

b) eroarea de drept asupra antijuridicității poate fi o eroare de drept extrapenal, când făptuitorul nu a cunoscut ori a cunoscut greșit existența unei **dispoziții legale extrapenale** referitoare la existența unei cauze justificative, dar și o eroare de drept penal, când făptuitorul nu a cunoscut ori a cunoscut greșit existența unei **norme penale.**

Efectele erorii (de fapt sau de drept) invincibile asupra antijuridicității

a. produce efecte *in personam;*

b. înlătură caracterul penal al faptei, aceasta nefiind imputabilă făptuitorului;

c. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea; nu pot fi aplicate pedepse ori măsuri educative, însă pot fi aplicate măsuri de siguranță.

! OBSERVAȚII:

1. eroarea asupra antijuridicității nu înlătură vinovăția ca element constitutiv al infracțiunii (tipicitatea subiectivă), ci face ca fapta prevăzută de legea penală să nu fie imputabilă;
2. eroarea vincibilă nu constituie o cauză de neimputabilitate (deoarece caracterul culpabil al erorii face ca fapta să fie în continuare considerată săvârșită cu intenție), urmând a se angaja răspunderea penală a făptuitorului, instanța putând avea în vedere faptul că a acționat din eroare la individualizarea pedepsei.

8. CAZUL FORTUIT

Condiţii

1. suprapunerea unei împrejurări exterioare imprevizibile peste acţiunea sau inacţiunea făptuitorului;

✓ imprevizibilitatea împrejurării exterioare trebuie să aibă caracter general şi obiectiv (nicio persoană aflată în condiţiile date să nu o poată prevedea);

✓ intervenţia împrejurării imprevizibile poate fi anterioară faptei autorului sau concomitentă cu aceasta;

✓ cazul fortuit exclude culpa; dacă făptuitorul nu a prevăzut intervenţia împrejurării exterioare, deşi putea şi trebuia să o facă, caracterul penal al faptei nu va fi înlăturat.

2. acţiunea sau inacţiunea făptuitorului să constituie o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, ca urmare a suprapunerii împrejurării exterioare;

✓ împrejurarea exterioară nu are, în sine, o semnificaţie penală;

✓ acţiunea sau inacţiunea făptuitorului pe care se grefează împrejurarea exterioară poate fi o faptă licită sau ilicită, însă, prin intervenirea împrejurării exterioare, aceasta devine întotdeauna o faptă prevăzută de legea penală.

Efectele cazului fortuit

a. produce efecte *in rem*;

b. înlătură caracterul penal al faptei săvârşite ca urmare a intervenției cazului fortuit, lipsind trăsătura esențială a imputabilității;

c. procurorul va dispune clasarea, iar instanța va dispune achitarea;

d. înlătură răspunderea delictuală a făptuitorului, cu excepția cazului de răspundere obiectivă [fapta lucrului ori a animalului (art. 1.375, art. 1.376 NCC), ruina edificiului (art. 1.378 NCC) etc.].

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. În timp ce se află într-un club, X consumă o cantitate mare de alcool. Aflându-se în stare avansată de ebrietate, se dezechilibrează şi se prăbuşeşte peste balustrada separeului său, căzând peste alți petrecăreți. În urma acestui incident, una dintre persoanele peste care căzuse X a suferit o fractură a coloanei vertebrale, fiind internată de urgență în spital, rămânând ulterior paralizată. Constituie fapta lui X infracțiune?

2. În cazul unui diabetic poate fi reținută cauza de neimputabilitate a iresponsabilității ca urmare a existenței unei stări de hiperglicemie sau hipoglicemie la momentul producerii de către acesta a unui accident rutier cu victime umane?

3. Inculpatul X suferă de o serie de tulburări psihice care nu îi afectează discernământul. După ce X consumă o cantitate însemnată de alcool, având o alcoolemie de 3 g la mie, se deplasează într-un bar şi, din cauza stării de ebrietate avansate, confundă pe o persoană aflată în local, care era îmbrăcată cu un tricou ce imita o țintă de la jocul Darts, cu însăşi

ținta. În consecință, aruncă asupra acesteia mai multe săgeți, care, lovind-o, îi produc pierderea unui ochi. Analizați tipicitatea obiectivă şi subiectivă a faptei. Se poate reține incidența vreunei cauze de neimputabilitate?

4. X, în vârstă de 15 ani şi suferind de un retard mintal care nu îi afecta discernământul, avea credința că în subsolul castelului situat pe insula din parcul oraşului natal era ascuns unul dintre dragonii pe care îi văzuse în serialul „Urzeala Tronurilor" (*Game of Thrones*). Constatând că mai multe persoane din administrația parcului doreau să intre în castel, X ia o puşcă de jucărie, dar care era confecționată din oțel, şi se îndreaptă către acestea, amenințându-le că le va împuşca dacă vor intra în castel pentru a elibera dragonul. Una dintre persoanele amenințate se sperie, crezând că arma este reală şi că persoana pe care a perceput-o drept schizofrenică urmează să le împuşte, şi suferă un atac vascular cerebral, în urma căruia decedează. Constituie fapta lui X infracțiune?

PARTEA PRACTICĂ

Condiții pentru reținerea constrângerii morale. Pentru existența constrângerii morale, trebuie să fie îndeplinite următoarele condiții: **1. să existe o acțiune de constrângere săvârșită de o persoană asupra psihicului unei alte persoane, prin amenințare cu un rău important.** Tocmai existența unei amenințări de acest fel provoacă la persoana amenințată un sentiment de teamă sub imperiul căruia ea săvârșește o faptă prevăzută de legea penală, ca singura alternativă a răului cu care este amenințată. Persoana constrânsă moral este nevoită deci sau să sufere răul cu care este amenințată, sau să săvârșească fapta ce i se pretinde de către cel care exercită constrângerea și care este o faptă ilicită. Amenințarea poate fi orală sau scrisă. Amenințarea orală poate fi însoțită sau nu de gesturi amenințătoare (de exemplu, agitarea unei arme, închiderea ușii cu cheia, ruperea legăturii telefonice etc.), fără ca prin aceasta să înceteze a fi o constrângere morală, exercitată asupra psihicului persoanei; **2. prin amenințare să se creeze un pericol grav pentru persoana amenințată sau pentru o altă persoană, în cazul în care nu s-ar ceda amenințării și nu s-ar săvârși fapta prevăzută de legea penală.** Pericolul poate să privească oricare dintre valorile legate de persoana fizică: viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea, demnitatea etc., fie că este vorba de persoana celui amenințat, fie de orice altă persoană, independent de existența vreunei legături între aceasta și cel amenințat. Legea penală apără și încurajează, și în acest caz, sentimentul de solidaritate și relațiile de ajutor reciproc împotriva agresiunii. Pericolul rezultat din amenințare este considerat grav atunci când se referă la un rău ireparabil sau greu de reparat. Dacă pericolul nu privește vreuna dintre valorile esențiale legate de persoană sau dacă pericolul nu este grav, nu poate exista constrângere morală; **3. pericolul cu care se amenință trebuie să fie de așa natură încât să nu poată fi înlăturat decât prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală.** Dacă era posibilă recurgerea la alte mijloace de înlăturare a pericolului, condiția inevitabilității nu este îndeplinită și nu există constrângere morală (de exemplu, când este posibilă chemarea în ajutor a altor persoane sau a organelor de poliție etc.). Pentru stabilirea evitabilității sau inevitabilității pericolului, pe altă cale decât săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, trebuie să se țină seama, ca și în cazul constrângerii fizice, de împrejurările de fapt și de persoana făptuitorului (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1863/2010).

Răspunderea minorului în cazul infracțiunilor cu durată de consumare. Dacă minorul a săvârșit o parte dintre actele succesive componente ale unei infracțiuni continue sau continuate în perioada de timp în care nu răspundea penal, dar le-a continuat în timpul când era major, va fi tras la răspundere penală pentru activitatea desfășurată în această ultimă perioadă (Plenul T.S., dec. de îndrumare nr. 9/1972).

Exces neimputabil. Exces scuzabil. Legitima apărare propriu-zisă are ca principală caracteristică că apărarea este proporţională cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul. „Excesul de apărare" sau „excesul justificat" are ca principală caracteristică depăşirea limitei unei apărări proporţionale, pe fondul tulburării sau temerii de care a fost stăpânit cel care a săvârşit fapta pentru a înlătura atacul. Legea a ţinut seama şi de existenţa altor situaţii decât cele două menţionate anterior, şi anume că în cazul depăşirii limitelor apărării cauza acestei depăşiri este, de cele mai multe ori, datorată împrejurării că cel atacat nu îşi poate da seama exact de natura atacului, de iminenţa acestuia, de gravitatea pericolului, aşa încât, ţinând seama şi de condiţia psihică în care a acţionat, depăşirea apărării este oarecum explicabilă, în toate cazurile vina primară a acestei depăşiri revenind agresorului, care, în mod firesc, va suferi o parte din riscurile comportării sale. Legea a socotit excesul de apărare, atunci când nu este datorat tulburării sau temerii şi nu este deci asimilat cu legitima apărare, ca o circumstanţă atenuantă legală, cunoscută ca „exces scuzabil". Excesul scuzabil desemnează acea ripostă exagerată care nu este determinată de starea de tulburare sau temere provocată de atac, ci, eventual, de sentimentul de indignare, de mânie, de revoltă în faţa violenţei nejustificate (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 686/2008).

Condiţiile erorii de fapt. Eroarea este exclusă în caz de îndoială, de cunoaştere nesigură, deoarece în acest caz făptuitorul acceptă posibilitatea producerii faptei sale, care, astfel, este săvârşită cu intenţie indirectă. Prin urmare, fapta de a introduce în ţară droguri de risc, fără drept, nu este săvârşită în condiţiile erorii de fapt, dacă făptuitorul, exercitându-şi funcţia şi având experienţă în domeniul transportului internaţional, a introdus în ţară colete cu droguri primite spre transport fără a verifica conţinutul acestora, întrucât cunoaşterea nesigură a conţinutului coletelor implică acceptarea de către făptuitor a posibilităţii de a primi spre transport şi de a introduce în ţară substanţe interzise (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3033/2006).

Eroarea de drept extrapenal. Necunoaşterea legii extrapenale poate constitui cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei, echivalentă erorii, cu condiţia ca făptuitorul să ignore acea dispoziţie legală, ceea ce nu subzistă în cazul angajatului unei firme care importă şi exportă substanţe toxice, dacă acesta sustrage şi deţine asemenea substanţe (C.S.J., s. pen., dec. nr. 2440/1995).

Neîntrunirea condiţiilor de existenţă a cazului fortuit. Lipsa culpei fără prevedere. Culpa fără prevedere este acea formă a vinovăţiei făptuitorului care nu a prevăzut rezultatul faptei sale, deşi *trebuia* (*criteriu obiectiv*, evaluat prin raportare la un *bonus pater familias*) *şi putea*

să-l prevadă (*criteriu subiectiv*, evaluat prin raportare la împrejurările concrete în care a fost comisă fapta, educația, experiența profesională a făptuitorului). Aşadar, pentru reținerea *culpei fără prevedere* este necesar, pe de o parte, ca făptuitorul să nu fi prevăzut rezultatul faptei sale, iar pe de altă parte, să fi fost încălcată obligația de prevedere a acestui rezultat sau făptuitorul să nu fi avut posibilitatea de a prevedea rezultatul socialmente periculos. *Obligația de prevedere* constituie esența criteriului obiectiv de evaluare a existenței culpei şi presupune existența unei obligații cutumiare sau reglementate normativ de diligență şi prudență care îi incumbă făptuitorului în vederea evitării producerii unor stări de pericol sau vătămări ale valorilor juridice protejate. Prin urmare, existența unei obligații de prudență are caracter preventiv. *Posibilitatea de a prevedea* constituie esența criteriului subiectiv de evaluare a existenței culpei şi se evaluează *in concreto* atât prin raportare la ansamblul împrejurărilor de fapt şi la condițiile de acțiune, cât şi cu referire la calitățile şi particularitățile făptuitorului, iar nu prin raportare la un standard abstract al omului dotat cu cele mai bune calități motrice sau intelectuale. Se va putea reține existența culpei în ipoteza în care făptuitorul putea în concret să prevadă rezultatul socialmente periculos. *Per a contrario*, va lipsi culpa în cazurile în care producerea rezultatului socialmente periculos nu era previzibilă pentru făptuitor sau, deşi previzibilă, era inevitabilă. Cazul fortuit este o cauză care înlătură caracterul penal al faptei, constând într-o împrejurare exterioară a cărei intervenție imprevizibilă se adaugă peste acțiunea sau inacțiunea, licită ori ilicită, a unei persoane şi care conduce astfel la producerea unui rezultat ce nu putea fi prevăzut. Pentru a se reține incidența *cazului fortuit* este necesar să fie îndeplinite următoarele condiții: **1.** să existe o împrejurare exterioară imprevizibilă care se suprapune peste acțiunea sau inacțiunea făptuitorului; imprevizibilitatea împrejurării exterioare trebuie să aibă un caracter general, obiectiv (atât autorul, cât şi orice altă persoană nu puteau prevedea intervenția împrejurării exterioare); **2.** acțiunea sau inacțiunea făptuitorului să constituie o faptă prevăzută de legea penală. Prin urmare, *imposibilitatea generală şi absolută de prevedere este de esența cazului fortuit*. În aceste condiții, față de distincțiile realizate mai sus, rezultă că nu în toate ipotezele în care făptuitorul nu putea să prevadă urmarea socialmente periculoasă se va reține existența cazului fortuit, ci doar în cazurile în care atât făptuitorul, cât şi nicio altă persoană nu puteau să prevadă existența împrejurării exterioare (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 609/2015).

FIŞA nr. 8
FORMELE ŞI FAZELE INFRACȚIUNII COMISE CU INTENȚIE

FAZA INTERNĂ A INFRACȚIUNII

Apariția ideii infracționale		
	Deliberarea	
		Luarea hotărârii

} Nu prezintă relevanță penală

FAZA EXTERNĂ A INFRACȚIUNII

Pot fi asimilate tentativei	Acte de pregătire		
Desistare		Începerea executării	
Împiedicarea producerii rezultatului			Executare

Consumare

Faza internă

✓ cuprinde ansamblul proceselor psihice ce conduc în final la adoptarea rezoluției infracționale.

! OBSERVAȚII:

1. faza internă a infracțiunii nu are relevanță penală;
2. în doctrină se apreciază că faza internă a infracțiunii cunoaşte **trei etape: 1. apariția ideii infracționale** (infracțiunea este privită ca fiind posibil a fi comisă), **2. deliberarea** (analiza avantajelor, riscurilor ori a costurilor comiterii infracțiunii) şi **3. luarea hotărârii** (eventual, creionarea unui plan de comitere a infracțiunii).

Actele de pregătire

✓ sunt actele materiale sau intelectuale, licite sau ilicite, săvârşite numai cu intenție şi care au ca scop facilitarea săvârşirii infracțiunii.

! OBSERVAȚII:

1. actele preparatorii nu se încadrează în situațiile ce intră în elementul material al infracțiunii;
2. în principiu, comiterea unei infracțiuni nu implică întotdeauna efectuarea de acte de pregătire; în literatura juridică s-a apreciat că ***actele de pregătire nu sunt posibile*** la infracțiunile al căror element material îmbracă forma inacțiunii (deoarece pregătirea comiterii infracțiunii presupune activități care îmbracă forma acțiunii), la infracțiunile comise din culpă ori la infracțiunile al căror element material constă într-o activitate de pregătire;
3. **REGULĂ:** actele preparatorii nu au relevanță penală; **excepție:** actele de pregătire sunt asimilate unei tentative pedepsibile ori constituie infracțiuni consumate de sine stătătoare;
4. în ipoteza în care actele de pregătire nu sunt efectuate de infractor, ci de o altă persoană, acestea pot avea natura unor acte de complicitate anterioară, în măsura în care au fost folositoare infractorului la comiterea faptei; când actele de pregătire sunt comise chiar de autorul infracțiunii, acestea vor fi absorbite în conținutul infracțiunii;
5. un act ce ar putea avea drept consecință directă şi imediată consumarea infracțiunii comis cu intenție va constitui o tentativă la infracțiune, iar nu un act de pregătire.

Tentativa

Condiții [art. 32 alin. (1) NCP]

1. punerea în executare a **intenției** (directe sau indirecte) de a săvârşi infracțiunea;

2. actul de executare să fi fost întrerupt sau, deşi a fost dus până la capăt, să nu fi produs rezultatul socialmente periculos.

! OBSERVAȚII:

1. tentativa este o infracțiune autonomă; poate fi reținută participația penală în forma coautoratului, a instigării şi a complicității (materiale sau morale, anterioare sau concomitente) la tentativă;
2. se poate reține unitatea legală atunci când există o tentativă comisă în formă continuată;
3. pentru a se reține existența unei tentative în cazul infracțiunii complexe, este necesar să existe un început de executare a acțiunii-mijloc.

Formele şi fazele infracţiunii comise cu intenţie

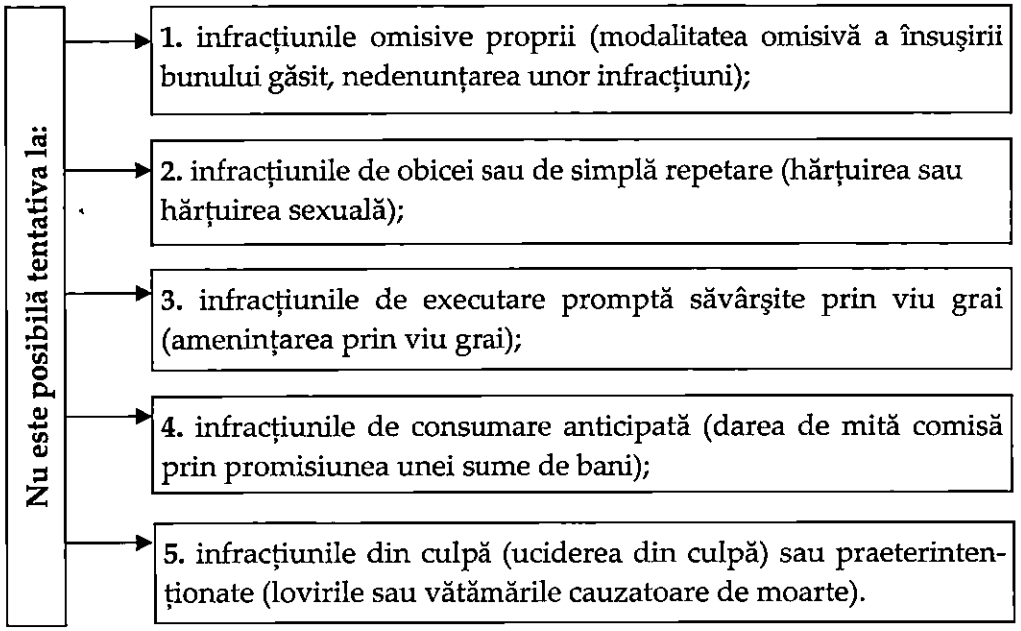
Nu este posibilă tentativa la:
1. infracțiunile omisive proprii (modalitatea omisivă a însuşirii bunului găsit, nedenunțarea unor infracțiuni);
2. infracțiunile de obicei sau de simplă repetare (hărțuirea sau hărțuirea sexuală);
3. infracțiunile de executare promptă săvârşite prin viu grai (amenințarea prin viu grai);
4. infracțiunile de consumare anticipată (darea de mită comisă prin promisiunea unei sume de bani);
5. infracțiunile din culpă (uciderea din culpă) sau praeterintenționate (lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte).

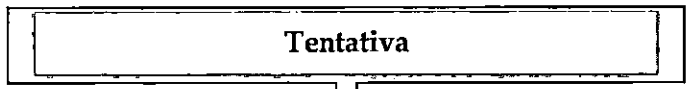

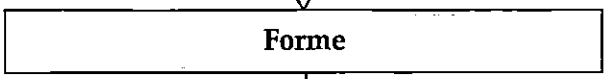

1. ***imperfectă*** **(întreruptă, neterminată):** actul de executare nu este finalizat fie din voința autorului, fie din cauze exterioare;

2. ***perfectă*** **(terminată):** actul de executare a fost finalizat, dar rezultatul prevăzut de norma de incriminare nu s-a produs.

! OBSERVAȚII:

1. tentativa imperfectă este posibilă atât la infracțiunile de pericol, cât şi la cele de rezultat sau atât în cazul infracțiunilor continue, cât şi al celor continuate;
2. la unele infracțiuni de rezultat nu este posibilă tentativa perfectă (de exemplu, act sexual cu un minor);
3. tentativa imperfectă permite drept cauză de nepedepsire **numai desistarea;**
4. tentativa perfectă este, în principiu, posibilă numai la infracțiunile de rezultat şi de pericol concret;

5. tentativa perfectă permite drept cauză de nepedepsire **numai împiedicarea producerii rezultatului;**
6. există infracțiuni de rezultat care nu sunt susceptibile de tentativă perfectă (de pildă, infracțiunile de furt, viol, act sexual cu un minor, când executarea în întregime a acțiunii infracționale echivalează cu consumarea infracțiunii, aceasta nerămânând în stadiul de tentativă);
7. nu este posibilă tentativa perfectă la infracțiunile de pericol abstract.

Tentativa

1. *idonee* (periculoasă)
Condiții:
a) să existe intenția directă sau indirectă a făptuitorului de a săvârşi o infracțiune;
b) intenția de a săvârşi o infracțiune să fi fost pusă în executare;
c) actele de executare să fi fost întrerupte sau, deşi duse până la capăt, să nu îşi fi produs efectul din orice motive.

2. *neidonee* (nepericuloasă)

! OBSERVAȚII:

1. în cazul tentativei idonee este necesar ca săvârşirea faptei să fie concepută în mod propriu (idoneu);
2. aprecierea caracterului idoneu al tentativei se realizează prin raportare la poziția unui *bonus pater familias*, plasat în momentul săvârşirii actelor de executare şi beneficiind de cunoştințele pe care le avea făptuitorul cu privire la ansamblul împrejurărilor de fapt;
3. tentativa neidonee nu este o veritabilă tentativă la comiterea unei infracțiuni, actele de executare neaducând atingere obiectului juridic protejat de lege;
4. în cazul tentativei neidonee, consumarea faptei nu se produce fie din pricina modului eronat (absurd) în care a fost concepută executarea, fie ca urmare a folosirii unor mijloace absolut inapte a produce urmarea sau din cauza imposibilității materiale de a se ajunge la rezultatul dorit;
5. spre deosebire de tentativă, fapta putativă presupune ca făptuitorul să acționeze cu credința eronată că fapta pe care o comite este incriminată penal;
6. atât tentativa perfectă, cât şi cea imperfectă pot fi idonee sau neidonee.

Sancţionarea tentativei

1. *sistemul incriminării limitate* şi cel al *diversificării pedepselor*: pedeapsa principală pentru tentativă (indiferent de forma acesteia) este cuprinsă între jumătatea minimului şi jumătatea maximului prevăzute de lege pentru infracţiunea consumată, fără ca minimul să fie mai mic decât minimul general al pedepsei;

2. dacă pedeapsa prevăzută de lege este detenţiunea pe viaţă, se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani;

3. în cazul persoanei juridice, limitele speciale ale zilelor-amendă (nu şi suma corespunzătoare unei zile-amendă) prevăzute de lege pentru infracţiunea consumată [inclusiv cele majorate cu o treime potrivit art. 137 alin. (5) NCP] se reduc la jumătate.

! OBSERVAŢII:

1. limitele legale ale pedepselor complementare sau accesorii ori ale măsurilor educative nu sunt reduse ca urmare a reţinerii tentativei;
2. în ipoteza în care pedeapsa amenzii este aplicată pe lângă pedeapsa închisorii, în condiţiile art. 61 NCP[1], limitele speciale ale zilelor-amendă nu pot fi reduse la jumătate în ipoteza în care fapta a rămas în faza tentativei;
3. se va aplica pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea consumată atunci când fapta rămâne în faza tentativei, dar se produce praeterintenţionat rezultatul mai grav prevăzut de lege [art. 36 alin. (3) NCP]; această prevedere introdusă prin NCP constituie o excepţie de la sistemul incriminării limitate sau al diversificării, deoarece tentativa se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea consumată.

[1] Prin legea de modificare a NCP au fost abrogate art. 61 alin. (5) şi art. 62 NCP.

Cauze de nepedepsire a tentativei

A. Desistarea:

1. *cauză de nepedepsire a tentativei idonee* constând în renunțarea voluntară *de către autor* la continuarea actelor de executare nemijlocită a infracțiunii începute, înainte de terminarea executării acțiunii tipice *şi de descoperirea faptei;*
2. este necesar ca actul de executare să fi fost întrerupt în mod voluntar de făptuitor (*fie printr-o omisiune, fie printr-o comisiune*) înainte de descoperirea faptei şi ca urmarea socialmente periculoasă să nu se producă;
3. este aplicabilă numai în ipoteza tentativei *imperfecte.*

B. Împiedicarea producerii rezultatului:
- poate interveni numai în cazul tentativei *perfecte.*

1. intervenția personală a autorului:
- trebuie să fie o împiedicare *voluntară şi eficientă* de către autor a producerii urmării socialmente periculoase a faptei prevăzute de norma de incriminare, după executarea în întregime a activității infracționale şi *înainte de descoperirea faptei.*

2. încunoştințarea autorităților de către autor:
- trebuie să fie *voluntară,* să aibă loc după executarea în întregime a activității infracționale şi *înainte de descoperirea faptei,* astfel încât consumarea să poată fi împiedicată;
- împiedicarea producerii rezultatului de către autorități trebuie să fie eficientă.

! OBSERVAȚII:

1. **desistarea şi împiedicarea producerii rezultatului NU se referă la situațiile în care tentativa nu este incriminată; în ambele situații** fapta constituie infracțiune, însă, deşi atrage răspunderea penală, nu poate fi aplicată o pedeapsă/măsură educativă autorului infracțiunii;
2. desistarea şi împiedicarea producerii rezultatului prevăzute de art. 34 NCP *înlătură posibilitatea aplicării pedepsei/măsurii educative* ***pentru autorul faptei;*** în privința instigatorului şi complicelui se va analiza dacă sunt întrunite condițiile art. 51 NCP referitoare la *împiedicarea săvârşirii infracțiunii.*

Efectele desistării şi împiedicării producerii rezultatului:

1. înlătură răspunderea penală, iar nu caracterul penal al faptei;

2. dacă actele îndeplinite până în momentul desistării/împiedicării producerii rezultatului constituie infracţiune, se aplică pedeapsa pentru acea infracţiune (*acte de executare calificate*).

! OBSERVAŢII:

1. în cazul desistării, întreruperea actului de executare nu trebuie să fie urmarea unei constrângeri (fizice sau morale) sau a unui obstacol de neînlăturat;
2. este necesar ca toţi coautorii să se fi desistat; dacă numai unul dintre coautori s-a desistat, doar acesta va beneficia de cauza de nepedepsire;
3. cauza de nepedepsire constând în desistare are caracter personal: complicii sau instigatorii la infracţiune nu vor profita de efectele desistării autorului;
4. *complicele* nu poate beneficia de cauza de nepedepsire a desistării chiar dacă renunţă voluntar la continuarea actelor de ajutorare sau înlesnire a comiterii faptei înainte de terminarea executării actelor de executare nemijlocite de autor şi de descoperirea faptei, în cazul în care autorul nu se desistă şi realizează o tentativă pedepsibilă ori consumă fapta;
5. împiedicarea producerii rezultatului nu se confundă cu înlăturarea rezultatului sau a consecinţelor infracţiunii, care se situează, din punct de vedere temporal, ulterior consumării infracţiunii;
6. dacă are loc împiedicarea efectivă a producerii rezultatului în condiţiile prevăzute de art. 34 alin. (1) teza a II-a NCP, *fapta rămâne tentativă la infracţiune, dar nu se mai pedepseşte/nu pot fi aplicate măsuri educative;*
7. dacă făptuitorul, deşi a încercat să împiedice producerea rezultatului, nu a reuşit sau atunci când, deşi făptuitorul informează în timp util autorităţile, acestea nu reuşesc să intervină eficient pentru împiedicarea producerii rezultatului, *se va reţine comiterea unei*

infracțiuni consumate/epuizate, însă la individualizarea pedepsei instanța va putea reține incidența circumstanței atenuante judiciare a eforturilor depuse pentru înlăturarea consecințelor infracțiunii, prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. a) NCP;

8. este necesar ca toți coautorii să fi împiedicat producerea rezultatului; dacă numai unul dintre coautori a împiedicat producerea rezultatului infracțional, doar acesta va beneficia de cauza de nepedepsire;
9. cauza de nepedepsire constând în împiedicarea producerii rezultatului are caracter personal: complicii sau instigatorii la infracțiune nu vor profita de împiedicarea producerii rezultatului realizată de autor;
10. desistarea nu poate interveni în orice moment situat între data începerii actelor de executare şi data consumării infracțiunii, deoarece este necesar ca fapta să nu fi fost descoperită.

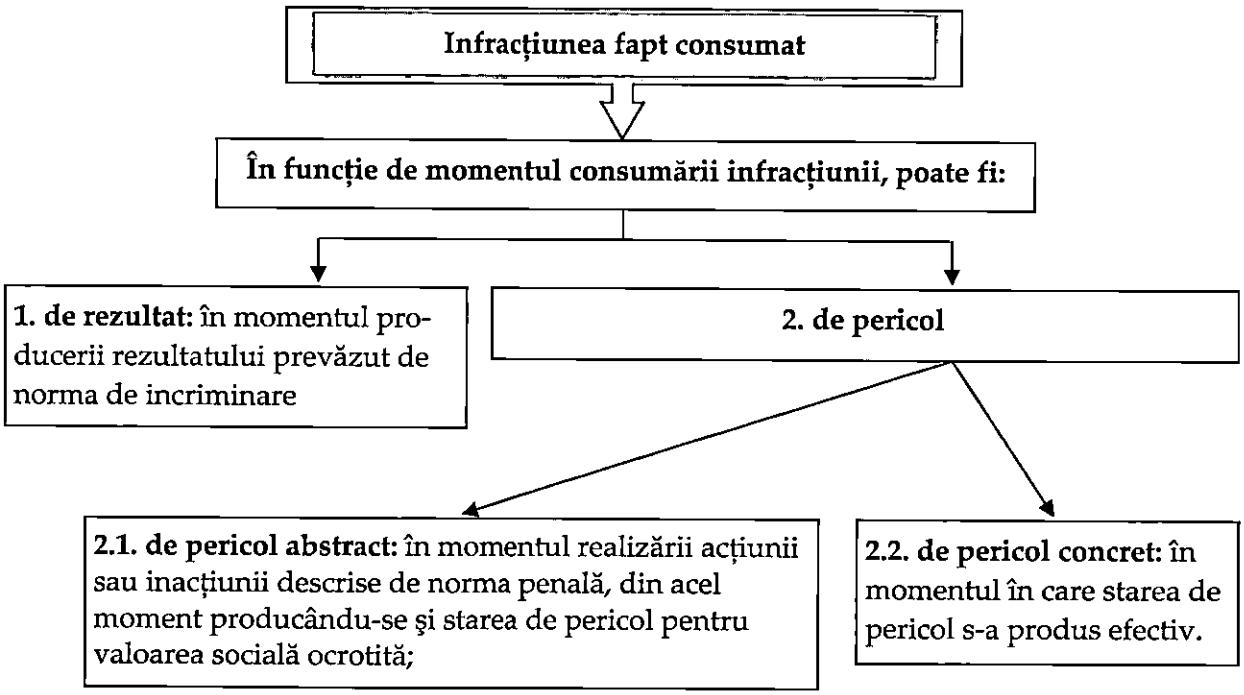
Infracțiunea fapt consumat
În funcție de momentul consumării infracțiunii, poate fi:
1. de rezultat: în momentul producerii rezultatului prevăzut de norma de incriminare
2. de pericol
2.1. de pericol abstract: în momentul realizării acțiunii sau inacțiunii descrise de norma penală, din acel moment producându-se şi starea de pericol pentru valoarea socială ocrotită;
2.2. de pericol concret: în momentul în care starea de pericol s-a produs efectiv.

! OBSERVAŢII:

1. din momentul consumării infracţiunii, toate actele comise în cadrul fazelor anterioare (actele de pregătire, tentativa) se subsumează infracţiunii consumate care le absoarbe;
2. odată consumată infracţiunea, nu mai poate reveni într-una dintre fazele anterioare, indiferent de atitudinea făptuitorului;
3. de regulă, momentul consumării coincide cu momentul epuizării, cu excepţia infracţiunilor cu durată de consumare.

Epuizarea infracţiunii: este momentul final al consumării infracţiunii, când, din cauza continuării activităţii infracţionale ori augmentării rezultatului, se produc ultimele urmări ale infracţiunii.

! OBSERVAŢII:

1. în cazul infracţiunilor cu durată de consumare (infracţiunile continue, continuate, de obicei, de simplă repetare sau progresive), se face distincţie între momentul consumării, respectiv cel al epuizării, care însă face parte tot din stadiul infracţiunii fapt consumat;
2. în cazul infracţiunilor continue, continuate, de obicei, de simplă repetare, în raport cu momentul epuizării se va determina aplicarea legii penale în timp, a legii de amnistie/graţiere etc.;
3. în cazul infracţiunii progresive, legea aplicabilă este cea de la momentul comiterii activităţii infracţionale (momentul consumării infracţiunii), iar nu cea de la momentul producerii rezultatului (al epuizării infracţiunii).

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. În casa lui X are loc o petrecere la care participă mai multe persoane, inclusiv Y. Profitând de aglomerație şi de lipsa de vigilență a participanților, Y se decide să sustragă una dintre hainele lui X, pe care o considera ca provenind de la o firmă care comercializează produse de lux şi care avea aceeaşi culoare cu a hainei cu care el venise îmbrăcat. Din eroare, Y ia din cuier propria haină, având credința că este haina lui X. Se va putea reține în sarcina lui Y comiterea unei tentative de furt?

2. X încearcă să o convingă pe Y că nu are vreun motiv să mai trăiască, întrucât viața este lipsită de sens, iar viitorul anunță condiții economice precare. În acest context, X o conduce pe Y pe acoperişul clădirii în care locuia, încurajând-o să se sinucidă, pentru a scăpa de orice dificultăți materiale în viitor. Y îi aduce la cunoştință lui X că, deocamdată, nu intenționează să îşi pună capăt zilelor, dar cedează insistențelor acestuia şi acceptă să se urce pe balustrada clădirii. Y este salvată de alpiniştii utilitari, care, în acel moment, montau un panou publicitar pe clădire şi care au intervenit, considerând că aceasta voia să se sinucidă. Se va putea reține în sarcina lui X comiterea unei tentative sau a unei fapte consumate prevăzute de legea penală?

PARTEA PRACTICĂ

Fazele infracţiunii. În desfăşurarea activităţii infracţionale, doctrina este unanimă în a aprecia că există două perioade: perioada internă (care cuprinde trei momente: al naşterii şi conceperii ideii de a săvârşi infracţiunea, al deliberării şi al luării deciziei de a săvârşi infracţiunea) şi perioada externă (care cuprinde faza actelor de pregătire, faza actelor de executare şi faza urmărilor). Perioada externă presupune trecerea la executarea hotărârii infracţionale, îndeplinindu-se acţiuni, activităţi specifice laturii obiective, pornind de la activităţi menite să pregătească săvârşirea infracţiunii (acte preparatorii), continuând cu începerea executării (tentativa) şi executarea propriu-zisă a infracţiunii, finalizată prin producerea urmării periculoase (consumarea). Ceea ce deosebeşte actele preparatorii de actele de executare, în cadrul perioadei externe, este împrejurarea că activităţile specifice actelor preparatorii nu intră în sfera actului de conduită interzis prin norma de incriminare (*verbum regens*) şi nici nu sunt legate nemijlocit de acţiunea tipică a infracţiunii pentru a dovedi orientarea împotriva obiectului infracţiunii. Intră în sfera actelor preparatorii activităţi de pregătire morală sau materială, precum procurarea de date şi informaţii legate de modul de săvârşire a infracţiunii, atragerea de complici sau alţi participanţi, stabilirea condiţiilor de săvârşire, procurarea de instrumente, modalităţi şi mijloace de săvârşire a faptei etc. În prezenta cauză, probele administrate susţin concluzia certă că cei doi inculpaţi, în desfăşurarea activităţilor infracţionale pentru care au fost trimişi în judecată, au trecut de la perioada internă în desfăşurarea activităţii infracţionale la perioada externă, trecere realizată odată cu abordarea martorului T.S.C., căruia i-au solicitat găsirea unui criminal profesionist, fiind dispuşi să plătească suma de 5.000 de dolari, şi continuată cu discuţiile legate de modul în care uciderea lui S.M.A. s-ar putea realiza. Aceleaşi probe susţin şi concluzia certă că activitatea infracţională a inculpaţilor s-a oprit în prezenta cauză la această fază a actelor de pregătire, curtea însuşindu-şi în totalitate argumentele expuse în apărare cu privire la faptul că persoana instigată să săvârşească infracţiunea de omor dorită de cei doi inculpaţi nu a trecut la executarea infracţiunii la care a fost instigată, nesăvârşind nici măcar vreun act de executare susceptibil de a fi calificat cel puţin ca tentativă pedepsibilă la infracţiunea de omor. Într-o astfel de situaţie, activităţile infracţionale ale celor doi inculpaţi reprezintă o instigare neurmată de executare, nu ca formă de participaţie penală, ci ca faptă distinctă. În drept, faptele inculpaţilor S.R. şi S.M.L., care, în perioada sfârşitul lunii noiembrie 2012-15 decembrie 2012, au încercat să-l determine pe martorul T.S.C. ca, direct sau prin intermediul altei persoane, să comită infracţiunea de omor calificat, pentru care legea prevede pedeapsa

detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii mai mari de 10 ani, faptă prin care au urmărit uciderea numitului S.M.A., fostul soţ al inculpatei, în schimbul acestui serviciu cei doi inculpaţi oferind o sumă de 5.000 de dolari, întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de încercare de a determina săvârşirea unei infracţiuni, prevăzută de art. 370 NCP (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 30/2017, nepublicată).

Distincţie tentativă – acte de pregătire. Spre deosebire de tentativă, actele preparatorii, deşi se înscriu şi ele în perioada externă a activităţii infracţionale, se caracterizează prin desfăşurarea unor acţiuni de pregătire a executării propriu-zise a activităţii infracţionale, pregătire materială (cum este cazul procurării unor mijloace ce urmează a fi folosite la săvârşirea infracţiunii) sau, după caz, morală. Specific acestei faze este faptul că nu se execută acţiuni ce conturează elementul material al laturii obiective, ci doar activităţi menite să pregătească executarea. În noţiunea de „tentativă" nu pot fi cuprinse numai acţiunile prevăzute de *verbum regens*, căci aceasta ar restrânge prea mult sfera actelor de executare, ci şi acele acţiuni anterioare sau concomitente cu acţiunea tipică elementului material, legate nemijlocit de aceasta şi care sunt angajate în mod neechivoc în sensul săvârşirii faptei (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 1388/2002).

Punerea în executare a intenţiei de a comite fapta prevăzută de legea penală. Momentul iniţial al tentativei este marcat de începutul unui act de executare. Actele de executare sunt acele acte care au aptitudinea sau capacitatea, prin ele însele sau raportate la împrejurările în care au fost efectuate, de a „trăda" sau a da în vileag rezoluţia infracţională în vederea căreia au fost comise. Constituie un asemenea act de executare – al infracţiunii de furt calificat – fapta inculpatului care, într-o seară, a pătruns prin efracţia încuietorilor într-o baracă a unui şantier de construcţii, fiind surprins de muncitori în timp ce, folosindu-se de o lanternă, căuta printre hârtii. Această faptă este un act de executare care vădeşte scopul în vederea căruia fusese făcut sau, cu alte cuvinte, care lasă să se vadă limpede legătura cu infracţiunea de furt pe care inculpatul se hotărâse să o comită (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. pen. nr. 44/1997).

Tentativă de omor – vătămare corporală. Există tentativă de omor, şi nu vătămare corporală, ori de câte ori infractorul acţionează în aşa mod încât provoacă leziuni la nivelul organelor vitale ale organismului victimei ori foloseşte instrumente sau procedee specifice uciderii. Nu are relevanţă timpul necesar pentru îngrijiri medicale, deoarece acesta este caracteristic infracţiunilor de vătămare corporală şi nu exprimă dinamismul interior al actului

infracţional. Anumite stări ale infractorului ori defectuozitatea mijloacelor folosite de el în executarea actului nu au relevanţă în sine, întrucât intenţia de omor se deduce din modul în care a acţionat, iar nu din elemente exterioare. Forma şi modalitatea intenţiei, element al laturii subiective a infracţiunii, rezultă din materialitatea actului, printre altele, din relaţiile personale anterioare existente între inculpat şi victimă, din obiectul vulnerant folosit, numărul şi intensitatea loviturilor, zona anatomică vizată, comportamentul ulterior al inculpatului etc. (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1227 din 2 aprilie 2009).

Condiţiile desistării. Neîndeplinire. Pentru a beneficia de efectele desistării, este necesar să fie îndeplinite două condiţii, şi anume: pe de o parte, atitudinea inculpatului să fie suficientă prin ea însăşi, fără concursul unor cauze exterioare, pentru a zădărnici consumarea infracţiunii, iar, pe de altă parte, inculpatul să fie convins că desistarea sa constituie unicul factor care împiedică desăvârşirea executării. Aceste condiţii nu sunt îndeplinite în cazul în care, pe de o parte, inculpatul a părăsit incinta magaziei aparţinând părţii vătămate fără a lua bunurile, pentru motivul că a fost văzut de un martor, şi, pe de altă parte, chiar dacă a renunţat în cele din urmă la bunurile sustrase şi partea vătămată nu a fost prejudiciată prin luarea acestora, lipsa unei pagube nu se datorează voinţei inculpatului, ci împrejurărilor că acesta nu a găsit în magazia în care a intrat bani sau alte bunuri uşor valorificabile şi că a fost văzut de către martora menţionată (C.A. Cluj, s. pen., dec. nr. 55/2007).

Legea aplicabilă infracţiunii continuate. În cazul în care, în timpul duratei unei infracţiuni continue, se adoptă mai multe legi penale, fapta se încadrează potrivit legii în vigoare la data când activitatea infracţională s-a încheiat, iar nu potrivit legii sub imperiul căreia a început şi a durat o perioadă de timp (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2570/2005).

Sancţionarea tentativei. Pedepse alternative. Dacă infracţiunea a cărei executare a rămas în faza tentativei se sancţionează cu pedepse alternative, instanţa, ţinând seama de criteriile generale de individualizare a pedepsei, trebuie să se fixeze mai întâi asupra uneia dintre aceste pedepse, pe care ar fi pronunţat-o în ipoteza în care infracţiunea s-ar fi consumat, şi apoi, în raport cu pedeapsa asupra căreia s-a fixat, să aplice regulile de sancţionare specifice tentativei. Pedeapsa alternativă asupra căreia instanţa înţelege să se fixeze trebuie indicată în mod expres în conţinutul hotărârii, pentru a da astfel posibilitatea instanţei superioare să exercite dreptul său de control asupra acelei hotărâri, sub aspectul legalităţii temeiniciei pedepsei aplicate (T.S., s. pen., dec. nr. 1554/1978, în *Repertoriu 1976-1980*, p. 289).

Tentativă la viol în formă continuată. Sunt îndeplinite condiţiile pentru reţinerea formei continuate a tentativei la infracţiunea de viol săvârşită de inculpat, repetarea actelor sexuale, acţiunea fiind întreruptă înainte de realizarea raportului sexual, producându-se la intervale diferite de timp, în condiţiile în care partea vătămată, după prima acţiune a inculpatului, a reuşit să fugă pe fereastră, fiind urmărită de inculpat, adusă cu forţa în cameră, acesta reluând acţiunea de realizare a unui act sexual cu partea vătămată minoră prin constrângere, acţiune, de asemenea, nefinalizată prin consumare, acţiunea sexuală rămânând la stadiul de tentativă (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1099/2013).

FIŞA nr. 9
UNITATEA NATURALĂ DE INFRACȚIUNE

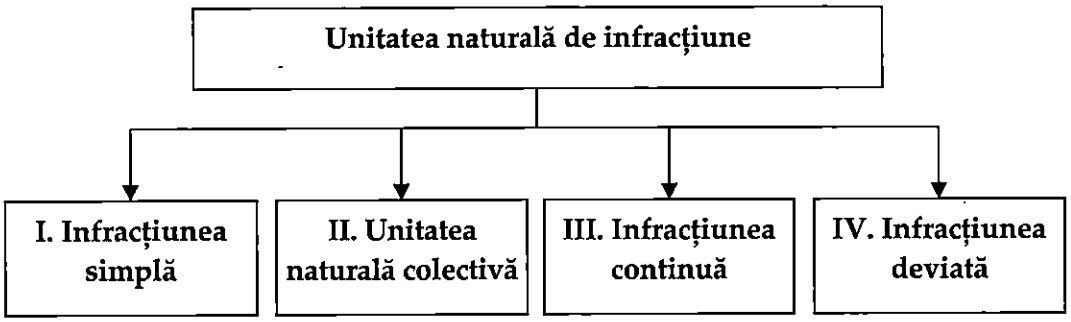

! OBSERVAȚIE:

Unitatea naturală de infracțiune poate consta fie în infracțiuni instantanee (infracțiunea simplă sau infracțiunea deviată), fie în infracțiuni cu durată de consumare (infracțiunea continuă).

I. Infracțiunea simplă

1. NOȚIUNE

✓ constă într-o singură activitate infracțională, comisă cu orice formă de vinovăție, care produce un singur rezultat.

2. STRUCTURA INFRACȚIUNII

A. Obiect juridic

unic

B. Subiect

1. Activ

orice persoană fizică (minoră sau majoră) ori juridică; participația penală este, în principiu, posibilă la toate infracțiunile simple;

2. Pasiv

necircumstanțiat

C. Latura obiectivă

1. Element material

✓ poate fi realizată prin unul sau mai multe acte materiale de executare, comisive sau omisive;

✓ se va reține existența unei infracțiuni simple atât în ipoteza în care făptuitorul comite mai multe dintre variantele alternative ale unei infracțiuni, cât și atunci când în urma comiterii unei fapte sunt produse mai multe rezultate prevăzute alternativ de legea penală;

✓ poate fi o infracțiune *în forma de bază sau o variantă agravată ori atenuată a infracțiunii.*

2. Urmarea imediată

✓ este unică;

✓ în funcție de urmarea imediată, infracțiunea simplă poate fi o infracțiune *de rezultat* [de pildă, vătămarea corporală prevăzută de art. 194 alin. (1) lit. b) NCP] sau de *pericol* [de pildă, amenințarea (art. 206 NCP)].

D. Latura subiectivă

poate fi comisă cu intenție, praeterintenție sau din culpă.

E. Sancțiunea

cea stipulată de norma de incriminare.

! OBSERVAŢII:

1. există infracţiuni simple la care nu este posibil coautoratul (de exemplu, mărturia mincinoasă) ori la care instigarea şi complicitatea morale sunt absorbite în autorat (de pildă, nedenunţarea);
2. dacă *prin acţiunea unică* se aduce atingere vieţii, integrităţii corporale sau sănătăţii mai multor persoane, pluralitatea de subiecţi pasivi va determina o pluralitate de infracţiuni (de exemplu, două infracţiuni concurente de vătămare corporală) sau o formă de unitate legală (de pildă, complexitatea legală în ipoteza uciderii cu intenţie sau din culpă a mai multor victime), iar nu reţinerea unei infracţiuni simple (unitatea naturală);
3. în situaţia în care prin acţiunea unică sunt afectate mai multe patrimonii, nu este exclusă reţinerea unităţii naturale de infracţiune în ipoteza în care infractorul a avut reprezentarea că aduce atingere unui singur patrimoniu; prin urmare, subiectul pasiv al infracţiunii simple poate fi unic sau multiplu.

II. Unitatea naturală colectivă – modalitate a infracţiunii simple

↓

Condiţii

↓

a. actele de executare din cuprinsul acţiunii unice să fie realizate *în baza unei rezoluţii infracţionale unice (la infracţiunile intenţionate sau praeterintenţionate) ori numai din culpă;*

+

b. existenţa unui proces executional unic [în acelaşi loc şi fără alte întreruperi decât cele pe care le implică în mod firesc săvârşirea faptei (evaluare *in concreto*)];

+

c. actele de executare să fie de aceeaşi natură, chiar dacă nu sunt identice;

+

d. actele să fie realizate de aceeaşi persoană şi să urmărească aceeaşi finalitate;

+

e. actele să întrunească elementele constitutive ale aceleiaşi infracţiuni.

! OBSERVAȚII:

1. în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, vol. II, p. 12) s-a arătat că pentru a fi reținută existența unei *unități naturale colective* trebuie întrunite următoarele condiții: 1. *unitatea de acțiune* [a) unitatea manifestării de voință, luând în considerare *scopul acțiunii desfășurate de către autor*, b) unitatea spațio-temporală, care presupune ca actele de executare susceptibile de încadrare în conținutul aceleiași infracțiuni să fie comise în același loc și într-un interval scurt de timp, și c) omogenitatea materială a actelor]; 2. *omogenitatea juridică* (fiecare act din structura acțiunii unice să își găsească un corespondent în structura aceleiași norme de incriminare); 3. *unitatea subiectului pasiv* (în cazul infracțiunilor contra persoanei). În condițiile în care Curtea Constituțională a respins în mod explicit, prin **Decizia nr. 368/2017 și Decizia nr. 650/2018,** posibilitatea de a reține drept condiție a infracțiunii continuate unitatea de subiect pasiv, credem că nici în materia unității naturale de infracțiune nu se mai impune cerința ca actele de executare din cuprinsul acțiunii infracționale unice *să fie îndreptate împotriva aceluiași subiect pasiv;*

2. unitatea naturală colectivă poate fi comisă cu orice formă de vinovăție (intenție, praeterintenție sau culpă). Dacă, în cadrul procesului executional unic, unele acte sunt comise cu intenție, iar altele din culpă, se va reține existența unui concurs de infracțiuni, iar nu o unitate naturală colectivă;

3. nu prezintă importanță dacă unele acte de executare constituie forma de bază a infracțiunii, iar alte acte de executare reprezintă varianta agravată a acesteia, în acest caz urmând a se reține o unitate de infracțiune prin raportare la varianta mai gravă; tot astfel, unele acte de executare din cadrul acțiunii infracționale unice pot îmbrăca forma tentată, iar altele forma consumată, în această ipoteză urmând a se reține o unitate de infracțiune prin raportare la forma consumată;

4. dacă elementul material al infracțiunii constă în mai multe variante normative alternative, nu va prezenta importanță pentru reținerea unității naturale colective dacă, în aceeași împrejurare, autorul comite numai o modalitate a elementului material sau mai multe modalități alternative ale infracțiunii; o soluție similară trebuie adoptată și în situația în care, prin același act, se produc *mai multe dintre rezultatele prevăzute alternativ de norma de incriminare;*

5. sancțiunea pentru unitatea naturală colectivă este cea stipulată de norma de incriminare;

6. infracțiunea simplă (inclusiv unitatea naturală colectivă) poate fi comisă în formă continuată.

III. Infracțiunea continuă

Condiții

a. unitatea de rezoluție infracțională;

+

b. unitatea de subiect activ;

+

c. prelungirea în timp a elementului material al infracțiunii;

+

d. păstrarea unității elementului material până la epuizarea faptei.

1. NOȚIUNE

✓ este infracțiunea caracterizată prin aceea că executarea sa se prelungeşte în timp, după momentul consumării infracțiunii, până la intervenția unei noi manifestări contrare de voință sau a unei hotărâri de condamnare, chiar nedefinitivă.

2. STRUCTURA INFRACȚIUNII

A. Obiect juridic

unic

B. Subiect

1. Activ

✓ orice persoană fizică (minoră sau majoră) sau juridică;
✓ participația la infracțiunea continuă este posibilă în toate formele (coautorat, instigare, complicitate), putând interveni și după momentul consumării infracțiunii, până la data epuizării acesteia.

2. Pasiv

✓ necircumstanțiat;
✓ în principiu, unic; ca excepție, poate exista și o unică infracțiune continuă cu mai mulți subiecți pasivi secundari.

Recursuri în interesul legii

RIL. Dec. I.C.C.J. nr. 4/2017: Infracțiunea de abandon de familie săvârșită prin neplata, cu rea-credință, timp de trei luni, a pensiei de întreținere, instituită printr-o singură hotărâre judecătorească în favoarea mai multor persoane, constituie o infracțiune unică continuă.

C. Latura obiectivă

1. Element material

✓ infracțiunea continuă poate fi săvârşită atât prin omisiune, cât şi prin comisiune; poate îmbrăca şi forma infracțiunii comisive prin omisiune;

✓ poate fi o infracțiune *în forma de bază sau o variantă agravată ori atenuată a infracțiunii;*

✓ poate fi o infracțiune:

a. *permanentă*: presupune un element material care nu este susceptibil de a fi întrerupt fără afectarea unității naturale a infracțiunii;

b. *succesivă*: presupune un element material care, prin natura sa, este susceptibil de întreruperi ce nu afectează însă unitatea naturală a infracțiunii.

2. Urmarea imediată

✓ este unică;

✓ în funcție de urmarea imediată, infracțiunea continuă poate fi atât o infracțiune de rezultat (de exemplu, furtul de curent), cât şi o infracțiune de pericol (de pildă, conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe – art. 336 NCP).

D. Latura subiectivă

poate fi comisă cu intenție, praeterintenție sau din culpă.

E. Forme

- poate rămâne în faza *tentativei*, care în unele cazuri este incriminată (de pildă, în cazul lipsirii de libertate în mod ilegal);
- se consumă în momentul în care fapta întruneşte condiţiile de tipicitate prevăzute de norma de incriminare şi se epuizează în momentul încetării activităţii infracţionale;
- dacă infracţiunea continuă s-a consumat în timpul minorităţii făptuitorului, dar s-a epuizat după majorat, întregii unităţi naturale i se va aplica regimul infracţiunii săvârşite de un major;
- poate fi săvârşită în formă continuată.

F. Sancţiunea

cea stipulată de norma de incriminare.

! OBSERVAŢII:

1. în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, p. 28) s-a arătat că pentru a fi reținută existența unei infracțiuni continue trebuie întrunite următoarele condiții: 1. *existența unui act de executare (acțiune sau inacțiune) susceptibil de prelungire în timp dincolo de momentul consumării,* determinat prin utilizarea conjugată a următoarelor criterii: definiția legală a infracțiunii, natura valorii sociale ocrotite şi modul concret de săvârşire a infracțiunii; existența unui rezultat care se prelungeşte sau se amplifică în timp, acest lucru nefiind decât o consecință a prelungirii acțiunii; şi 2. *unitatea elementului subiectiv* (prelungirea în timp a acțiunii sau inacțiunii infracționale trebuie să se datoreze voinței agentului; este necesar a se constata că manifestarea de voință inițială, ce a caracterizat momentul consumării, s-a menținut pe întreaga durată a acțiunii sau inacțiunii);

2. infracţiunea continuă poate fi comisă în formă continuată sau poate îmbrăca forma unei infracţiuni complexe;
3. pentru a înlătura caracterul penal al faptei, este necesar să se facă dovada faptului că, atât la momentul consumării faptei prevăzute de legea penală, cât şi pe tot parcursul săvârşirii faptei, până la epuizare, a existat o cauză de neimputabilitate;
4. legea aplicabilă infracţiunii continue este cea de la momentul epuizării acesteia;
5. spre deosebire de *infracţiunea continuată*, în cazul *infracţiunii continue succesive* rezoluţia infracţională poate fi nedeterminată, iar prelungirea în timp a activităţii infracţionale este datorată naturii acţiunii sau inacţiunii ce constituie elementul material al infracţiunii, şi nu voinţei făptuitorului.

IV. Infracţiunea deviată

Modalităţi

a. ***aberratio ictus***: activitatea infracţională îndreptată împotriva unei persoane sau bun este deviată către un alt subiect sau obiect din cauza realizării defectuoase a actelor de executare sau ca urmare a unui eveniment neprevăzut, având drept repercusiune un alt rezultat decât acela urmărit, dar de aceeaşi natură cu acesta.

b. ***error in rem*** **sau** ***error in personam***: făptuitorul, din eroare, îşi îndreaptă actele de executare (prevăzute de norma de incriminare) asupra altei persoane ori asupra altui obiect decât acela împotriva căruia credea că acţionează.

! OBSERVAŢII:

1. eroarea intervine în momentul desfăşurării acţiunii infracţionale în caz de *aberratio ictus*, respectiv înainte de începerea executării în caz de *error in rem* sau *error in personam*;
2. eroarea nu înlătură caracterul penal al faptei;
3. se va reţine o unică infracţiune intenţionată faţă de persoana sau obiectul efectiv lezat.

FIŞA nr. 10
UNITATEA LEGALĂ DE INFRACȚIUNE

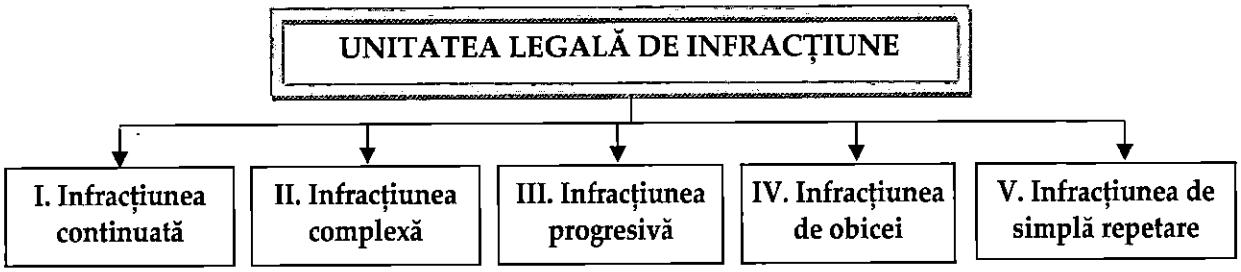

! OBSERVAȚIE:

Unitatea legală de infracțiune poate consta fie în infracțiuni instantanee (infracțiunea complexă), fie în infracțiuni cu durată de consumare (infracțiunea continuată, infracțiunea progresivă, infracțiunea de obicei).

I. Infracţiunea continuată

Condiţii

a. **să existe o unitate de subiect activ:** toate acţiunile/inacţiunile sunt săvârşite de aceeaşi persoană (fizică sau juridică, minoră sau majoră);

b. **să existe o pluralitate de acţiuni sau inacţiuni infracţionale săvârşite la diferite intervale de timp:** existenţa unităţii legale este condiţionată de existenţa a cel puţin două acţiuni/inacţiuni infracţionale (tipice), comise prin unul sau mai multe acte de executare;

c. **să existe o unitate de conţinut al infracţiunii:** fiecare faptă trebuie să întrunească conţinutul aceleiaşi infracţiuni (indiferent dacă este comisă în forma de bază sau îmbracă o variantă agravată şi indiferent dacă este comisă în forma consumată sau a rămas în formă tentată); în cazul infracţiunilor cu conţinut alternativ, unitatea de conţinut este realizată chiar dacă sunt săvârşite modalităţi alternative diferite prevăzute de norma de incriminare; poate fi o infracţiune comisivă sau omisivă;

d. **unitate de rezoluţie infracţională:** intenţie directă sau indirectă; făptuitorul trebuie să aibă reprezentarea ansamblului activităţilor infracţionale *înainte de comiterea primului act de executare (ex ante)* şi să dorească să realizeze în timp acţiunile sau inacţiunile din conţinutul aceleiaşi infracţiuni; în Decizia C.C.R. nr. 368/2017 s-a reţinut că „pentru a stabili dacă toate acţiunile sau inacţiunile au fost comise în realizarea aceleiaşi rezoluţii infracţionale sau dacă îşi au sursa în rezoluţii distincte este indispensabilă examinarea tuturor împrejurărilor de fapt şi a condiţiilor în care au fost săvârşite, putând fi avută în vedere, printre alte elemente, şi identitatea persoanei vătămate. De asemenea, alte criterii de stabilire a existenţei infracţiunii continuate ar putea fi: săvârşirea la intervale de timp relativ scurte a acţiunilor componente; comiterea acţiunilor asupra unor bunuri de acelaşi fel; folosirea aceloraşi metode, procedee, mijloace; comiterea acţiunilor în aceleaşi împrejurări sau condiţii, precum şi unitatea de scop".

Sancționare

a. sancționarea infracțiunii continuate se realizează într-o unică etapă;
b. *infractori persoane fizice majore:* pedeapsa prevăzută de lege, al cărei maxim special *poate fi sporit* cu până la 3 ani/o treime din maximul special al amenzii (*sporire facultativă*);
c. *infractori persoane fizice minore*: în cazul infracțiunilor săvârşite (consumate/epuizate) în timpul minorității, forma continuată a infracțiunii va fi avută în vedere la alegerea măsurii educative şi va produce efecte numai între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă, neoperând o majorare a acestor limite;
d. *infractori persoane juridice:* pedeapsa amenzii prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită, la care se poate adăuga un spor de până la o treime din acest maxim.

! OBSERVAȚII:

1. în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, p. 42) s-a arătat că pentru a fi reținută existența unei infracțiuni continuate trebuie întrunite următoarele condiții: *1. pluralitate de acțiuni sau inacțiuni săvârşite la diferite intervale de timp* (pluralități de conduite „autonome" ce dau naştere unor episoade distincte în procesul de materializare a rezoluției infracționale); *2. omogenitatea juridică a acțiunilor sau inacțiunilor* (acțiunile sau inacțiunile comise la diferite intervale de timp trebuie să realizeze conținutul aceleiaşi infracțiuni, să se încadreze în conținutul aceleiaşi incriminări-tip); *3. unitate de rezoluție infracțională* (factor intelectiv – constând în prevederea întregii activități desfăşurate eşalonat şi a urmării acesteia – şi factor volitiv – concretizat în dorința de a comite în mod succesiv acțiunile care alcătuiesc activitatea infracțională); *4. unitate de subiect activ; 5. unitate de subiect pasiv (în cazul infracțiunilor contra persoanei).* Ultima condiție învederată nu credem că mai poate fi reținută față de considerentele Deciziei C.C.R. nr. 650/2018, în care Curtea Constituțională a arătat că, „analizând considerentele Deciziei C.C.R. nr. 368/2017, Curtea constată că acestea *nu disting în privința obiectului juridic al infracțiunilor continuate* pentru care art. 35 alin. (1) NCP prevede condiția unicității subiectului pasiv, stabilind că impunerea acestei condiții creează discriminare între subiecții activi ai diferitelor infracțiuni, care, în

funcție de circumstanțele concrete ale cauzelor, pot sau nu să cunoască aspectul unicității subiectului pasiv al infracțiunilor pe care le comit la diferite intervale de timp, în realizarea aceleiaşi rezoluții infracționale, unicitatea subiectului pasiv al infracțiunii continuate neputând constitui un criteriu obiectiv de aplicare a unui regim sancționator diferit în privința făptuitorilor";

2. o infracțiune simplă, continuă, complexă sau progresivă poate fi comisă în formă continuată;
3. unitatea de conținut implică doar unitatea de obiect juridic, nu şi pe cea de obiect material, în cazul infracțiunii continuate putându-se reține o diversitate de obiecte materiale;
4. acțiunile sau inacțiunile infracționale nu trebuie confundate cu actele de executare de aceeaşi natură realizate de aceeaşi persoană, în baza unei rezoluții infracționale unice şi în cadrul unui proces execuțional unic, când se vor reține *o singură acțiune sau inacțiune (unitate naturală de infracțiune) infracțională şi mai multe acte de executare;*
5. dacă toate acțiunile au rămas în stadiul tentativei, se va reține tentativa la infracțiune în formă continuată;
6. dacă o persoană participă la un singur act de executare, se va reține participația la săvârşirea infracțiunii continuate numai dacă aceasta a cunoscut ori a prevăzut că ceilalți participanți săvârşesc infracțiunea în formă continuată;
7. nu pot fi comise în formă continuată: infracțiunile săvârşite din culpă ori praeterintenționate sau infracțiunile cu rezultat ireversibil ori cele de obicei;
8. infracțiunea continuată se consumă în momentul săvârşirii celei de-a doua infracțiuni care face parte din unitatea legală şi se epuizează la momentul săvârşirii ultimei fapte;
9. legea aplicabilă infracțiunii continuate este cea de la momentul epuizării acesteia; dacă infracțiunea continuată s-a consumat în timpul minorității făptuitorului, dar s-a epuizat după majorat, infractorul va răspunde ca major, însă la individualizarea pedepsei se va avea în vedere aspectul că unele acte au fost comise în minorat;
10. în cazul în care din probele administrate rezultă că sunt dovedite numai o parte dintre acțiunile sau inacțiunile infracționale ce intră în cuprinsul infracțiunii continuate, se va adopta o soluție unică pentru actele materiale dovedite, cu excluderea din conținutul infracțiunii continuate a acțiunilor/inacțiunilor nedovedite, în acest mod nefiind afectată unitatea legală de infracțiune;

11. conform art. 37 NCP, se poate proceda la ***recalcularea pedepsei*** dacă cel condamnat definitiv pentru o *infracțiune simplă sau continuată* este judecat ulterior şi pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiaşi *infracțiuni continuate*; astfel, ținându-se seama de infracțiunea săvârşită în întregul ei, se stabileşte o pedeapsă corespunzătoare, *care nu poate fi mai uşoară decât cea pronunțată anterior*; recalcularea pedepsei nu se realizează prin intermediul instituției revocării sau anulării suspendării sub supraveghere, întrucât aceste două ipoteze presupun existența unei alte infracțiuni (comise în termenul de supraveghere sau descoperite ulterior), pe când în cazul recalculării pedepsei este vorba de o singură infracțiune (unitate legală de infracțiune); *recalcularea pedepsei* reglementată de art. 37 NCP constituie o ipoteză de *modificare a pedepsei* prevăzută de art. 585 alin (1) lit. d) NCPP, care poate avea loc numai după rămânerea definitivă a hotărârilor judecătoreşti; în cadrul procedurii de *modificare (recalculare) a pedepsei,* instanța competentă desființează hotărârile definitive pronunțate, reține existența autorității de lucru judecat cu privire la existența infracțiunii şi a pedepsei aplicate (care nu va putea fi micşorată), nu însă şi cu privire la modalitatea de executare, care va putea fi modificată *in peius* sau menținută prin raportare la pedeapsa aplicată în urma recalculării.

II. Infracţiunea complexă

1. NOŢIUNE

✓ infracţiunea în al cărei conţinut se regăseşte, ca element constitutiv (forma de bază) sau ca circumstanţă agravantă (forma agravată), o acţiune sau inacţiune ce constituie ea însăşi o faptă prevăzută de legea penală [art. 35 alin. (2) NCP].

a. *forma de bază*: în conţinutul acestei infracţiuni intră *ca element constitutiv* una sau mai multe acţiuni sau inacţiuni care sunt în mod distinct prevăzute de norma de incriminare; astfel, forma de bază se realizează fie *prin reunirea* a două sau mai multor fapte prevăzute de legea penală, fie *prin absorbţia* unor elemente suplimentare care duc la o nouă încadrare juridică;

b. *forma agravată*: presupune crearea unei forme agravate a unei infracţiuni (infracţiunea absorbantă) prin absorbţia unei fapte penale distincte; dacă nu se poate proba existenţa elementului circumstanţial agravant, instanţa urmează să schimbe încadrarea juridică şi să reţină forma de bază a infracţiunii.

o cerinţă esenţială a infracţiunii complexe prin absorbţie o reprezintă caracterul necesar al absorbţiei – fapta absorbantă să nu poată fi comisă în nicio altă ipoteză fără săvârşirea infracţiunii absorbite; existenţa absorbţiei se analizează *in abstracto*, prin raportare la norma de incriminare, iar nu *in concreto*;

este necesar ca infracţiunea absorbantă să aibă un maxim special al pedepsei mai mare decât maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru sancţionarea infracţiunii absorbite.

! OBSERVAȚII:

1. în privința condițiilor necesare pentru reținerea infracțiunii complexe, în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, p. 62) s-au reținut următoarele: *1. caracterul necesar al absorbției* (infracțiunea complexă nu se poate comite niciodată fără săvârşirea infracțiunii absorbite; necesitatea absorbției trebuie să fie consecința modului de incriminare a unei infracțiuni, şi nu a naturii intrinsece a faptei); *2. caracterul determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite* (când infracțiunea absorbită este determinată de lege, sfera faptelor susceptibile de integrare în conținutul infracțiunii complexe nu poate fi extinsă pe cale de interpretare; în situația în care *termenii utilizați sunt de maximă generalitate şi nesusceptibili să circumscrie măcar o anumită categorie de fapte,* nu se mai poate vorbi de un conținut complex); *3. diferența de pericol social între cele două fapte* (în măsura în care infracțiunea aparent complexă este sancționată cu o pedeapsă inferioară sau egală cu cea prevăzută de lege pentru infracțiunea „absorbită", cele două fapte se vor reține în concurs);
2. lezarea obiectului juridic al infracțiunii complexe se poate face prin acțiuni distincte sau printr-o unică acțiune;
3. complexitatea naturală nu reprezintă o formă a unității legale, ci presupune absorbția firească ce operează în cazul infracțiunilor mai puțin grave în conținutul uneia mai grave de aceeaşi natură (vătămarea corporală în infracțiunea de omor).

2. STRUCTURA INFRACȚIUNII

A. Obiect juridic

presupune două valori sociale de aceeaşi natură sau de naturi diferite (în acest din urmă caz una principală, iar cealaltă secundară).

B. Subiect

1. Activ

✓ orice persoană fizică (minoră/majoră) sau juridică;
✓ participaţia la infracţiunea complexă este posibilă în toate formele (coautorat, instigare, complicitate); o particularitate prezintă participaţia penală în cazul infracţiunilor complexe praeterintenţionate, când este necesar ca poziţia subiectivă a instigatorului şi a complicelui să fie aceeaşi cu cea a autorului pentru ca aceştia să răspundă pentru rezultatul mai grav produs prin infracţiune.

2. Pasiv

se poate reţine fie unicitatea, fie pluralitatea de subiecţi pasivi; în ipoteza infracţiunilor complexe al căror obiect juridic este alcătuit din două valori juridice identice, va exista întotdeauna o pluralitate de subiecţi pasivi; de regulă, se constată existenţa unui subiect pasiv principal şi a unui subiect pasiv secundar.

C. Latura obiectivă

1. Element material

✓ infracţiunea complexă poate fi săvârşită atât prin omisiune, cât şi prin comisiune; poate îmbrăca şi forma infracţiunii comisive prin omisiune;

✓ poate fi o infracţiune *în forma de bază sau o variantă agravată ori atenuată a infracţiunii.*

2. Urmarea imediată

✓ rezultatul(-ele) produs(e) de faptele absorbite sau reunite;

✓ poate fi o infracţiune de rezultat sau de pericol.

D. Latura subiectivă

poate fi comisă cu intenție, praeterintenție sau din culpă.

E. Forme

în principiu, tentativa este posibilă şi incriminată la infracțiunile complexe;

se consumă în momentul producerii rezultatului acțiunii principale;

este posibil să existe şi un moment al epuizării, dacă infracțiunea complexă îmbracă forma unei infracțiuni progresive (de pildă, tâlhăria urmată de moartea victimei) ori a unei infracțiuni continue (de pildă, lipsirea ilegală de libertate urmată de moartea victimei);

poate fi săvârşită în formă continuată.

F. Sancțiunea

cea stipulată de norma de incriminare; art. 36 alin. (3) NCP prevede că infracțiunea complexă săvârşită *cu intenție depăşită*, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, *se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată.*

III. Infracţiunea progresivă

✓ presupune agravarea urmării imediate (fie prin agravarea rezultatului iniţial, fie prin producerea de noi urmări) fără o nouă intervenţie din partea autorului;

✓ poate fi o infracţiune simplă, complexă, continuă sau continuată.

! OBSERVAŢII:

1. infracţiunea progresivă poate fi comisă printr-o acţiune sau printr-o omisiune, cu orice formă de vinovăţie (intenţie, culpă, praeterintenţie); participaţia penală este posibilă în toate formele (coautorat, instigare sau complicitate);
2. se poate comite fie printr-o acţiune, fie printr-o inacţiune, poate fi şi o infracţiune comisivă prin omisiune;
3. în principiu, infracţiunea progresivă este o infracţiune de rezultat;
4. încadrarea juridică a faptei se face în funcţie de rezultatul mai grav;
5. legea nu prevede vreun regim special de sancţionare a infracţiunii progresive;
6. legea aplicabilă infracţiunii progresive este cea de la momentul realizării activităţii infracţionale (momentul consumării);
7. în cazul infracţiunilor progresive *comise de minori*, nu se va reţine răspunderea penală dacă, la momentul săvârşirii faptei (acţiune sau inacţiune), minorul nu avea capacitate penală (anterior vârstei de 14 ani, respectiv de 16 ani, în cazul săvârşirii faptei fără discernământ), chiar dacă urmarea mai gravă se produce după ce minorul a atins vârsta de la care începe să răspundă penal; dacă infracţiunea progresivă s-a consumat înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, epuizându-se după acest moment, va fi aplicat regimul răspunderii penale a minorilor.

IV. Infracţiunea de obicei

✓ presupune săvârşirea de către o persoană, în realizarea aceleiaşi rezoluţii infracţionale, de acţiuni care nu au relevanţă penală până în momentul repetării lor de un număr suficient de ori încât să indice obişnuinţa.

! OBSERVAȚII:

1. în literatura de specialitate (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, pp. 75-79) au fost înve-derate următoarele condiții necesare pentru reținerea infracțiunii de obicei: *1. pluralitate de acte omogene săvârșite la diferite intervale de timp* (numărul actelor necesare pentru a se consuma infracțiunea este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței, în funcție de împrejurările concrete; constatarea obișnuinței nu depinde exclusiv de numărul acestor acte, prezentând relevanță și intervalul de timp scurs între actele consecutive, împrejurările în care s-au comis aceste acte, natura faptei; omogenitatea nu presupune o identitate sub aspect material, ci doar în planul semnificației lor juridice); *2. irelevanța penală individuală a actelor comise* (actele care intră în structura infracțiunii, analizate în mod individual, nu sunt tipice; ele dobândesc acest caracter numai ca efect al integrării lor în seria de acte similare și în măsura în care probează existența obișnuinței); *3. unitatea manifestării de voință* (este suficientă o rezoluție generică, fără a interesa dacă la momentul inițial făptuitorul și-a reprezentat numărul actelor și împrejurările în care le va comite); *4. unitate de subiect activ și pasiv* (în situația în care persoana fizică sau juridică apare doar ca subiect pasiv secundar, pluralitatea subiecților pasivi nu va afecta unitatea infracțiunii de obicei);
2. infracțiunea se consumă în momentul în care se realizează un număr suficient de acte de executare care să indice obiceiul și se epuizează la data ultimului act de executare;
3. legea nu prevede vreun regim special de sancționare a infracțiunii de obicei, pedeapsa fiind cea prevăzută de norma de incriminare;
4. legea aplicabilă infracțiunii de obicei este cea de la momentul epuizării;
5. în cazul infracțiunii de obicei există o unitate de subiect activ și pasiv;
6. participația penală este posibilă în toate formele: coautoratul, instigarea sau complicitatea;
7. *de lege lata*, infracțiunea de obicei se săvârșește numai prin acțiuni comise cu intenție;
8. tentativa nu este posibilă la infracțiunea de obicei;
9. infracțiunea de obicei nu poate fi săvârșită în formă continuată.

V. Infracțiunea de simplă repetare

✓ formă similară infracțiunii de obicei, cu distincția că, în cazul *infracțiunii de simplă repetare*, legiuitorul prevede explicit câte acte de executare trebuie comise pentru ca fapta să aibă relevanță penală.

! OBSERVAŢII:

1. infracţiunea se consumă în momentul în care se realizează numărul de acte prevăzut de lege pentru ca fapta să aibă caracter penal şi se epuizează la data ultimului act de executare;
2. legea nu prevede vreun regim special de sancţionare a infracţiunii de simplă repetare;
3. legea aplicabilă infracţiunii de simplă repetare este cea de la momentul epuizării.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 20/2016:** În cazul în care infracţiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituţiei, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi minore, în „aceeaşi împrejurare", se va reţine o singură infracţiune de proxenetism, prevăzută de art. 213 alin. (1) şi (3) NCP, în formă simplă. Ori de câte ori infracţiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituţiei, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi/sau minore, fără legătură între ele, sa va reţine un concurs de infracţiuni, prevăzut de art. 213 alin. (1), art. 213 alin. (3) sau art. 213 alin. (1) şi (3) NCP, după caz, cu reţinerea dispoziţiilor art. 38 alin. (1) NCP.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

Fișele nr. 9-10

1. X pătrunde prin efracție într-o mașină parcată în fața unui club, de unde sustrage un ruj, un aparat de tuns barba şi un cărucior pentru plimbat copii nou-născuți. Se va reține în cauză vreo formă a unității de infracțiune?

2. X, înarmat, sustrage bunuri dintr-un magazin şi, urmărit fiind de trei polițişti, ia prizonieră pe Y, pe care o plasează în fața sa ca pe un scut pentru a nu fi împuşcat de organele de poliție, care îl somaseră deja să se predea. X trage asupra polițiştilor, însă glonțul îl loveşte mortal pe fratele lui Y, care venise să ajute la salvarea surorii sale. În replică, unul dintre polițişti execută un foc de armă în direcția inculpatului, glonțul lovind-o mortal pe Y. Se va reține în cauză vreo formă a unității de infracțiune?

3. Identificați infracțiuni care pot fi, în acelaşi timp, forme ale unității legale de infracțiune şi ale unității naturale de infracțiune.

PARTEA PRACTICĂ

Infracţiunea continuată. Condiţii generale. În cauză sunt întrunite condiţiile necesare pentru reţinerea formei continuate a infracţiunii de folosire a funcţiei pentru favorizarea unei persoane, prevăzute de art. 301 NCP, având în vedere că din probele administrate rezultă:

1. existenţa *unei pluralităţi de acţiuni* (dispoziţiile de desemnare în calitate de evaluator imobiliar a afinului său de gradul al II-lea, M.R.C., realizate prin delegaţiile şi încheierile emise în dosarele execuţionale) săvârşite în perioada 04.11.2010-02.05.2017, la diferite intervale de timp, de inculpatul B.A.G.;

2. *omogenitatea juridică a acţiunilor comise* de inculpatul B.A.G., în condiţiile în care acţiunile concrete realizate la diferite intervale de timp realizează conţinutul aceleiaşi infracţiuni prevăzute de art. 301 NCP, fiind îndreptate astfel împotriva aceleiaşi valori sociale (unitate a obiectului juridic);

3. *unitatea de subiect activ*, toate acţiunile infracţionale fiind comise de inculpatul B.A.G.;

4. *unitatea de rezoluţie infracţională*, în condiţiile în care, după dobândirea calităţii de evaluator de către inculpatul M.R.C., inculpatul B.A.G. a luat hotărârea de a-l desemna în calitate de evaluator în mai multe cauze aflate pe rolul Societăţii de Executori Judecătoreşti B. Astfel, în momentul luării hotărârii, inculpatul B.A.G. a avut o reprezentare de ansamblu a faptului că în viitor îl va desemna pe inculpatul M.R.C. în calitate de evaluator, acţiunile infracţionale urmând a se comite fracţionat, la diferite intervale de timp. Aşadar, rezoluţia infracţională a fost *unică, determinată, anterioară* primei dispoziţii de desemnare prin delegaţie în calitate de evaluator imobiliar a lui M.R.C. *şi s-a menţinut* pe întreaga perioadă infracţională cu care a fost sesizată instanţa. Astfel, Curtea opinează că în cauză este întrunit, pe de o parte, factorul intelectiv al rezoluţiei infracţionale, în condiţiile în care inculpatul B.A.G. a avut o reprezentare de ansamblu a acţiunilor de desemnare în calitate de evaluator a inculpatului M.R.C., acţiuni care urmau să se desfăşoare la diferite intervale de timp, în dosarele de executare silită care impuneau realizarea unei evaluări, precum şi a urmărilor acestora referitoare la naşterea de drepturi de creanţă asupra onorariilor aferente rapoartelor de evaluare. Pe de altă parte, se va reţine şi existenţa factorului volitiv, deoarece inculpatul B.A.G. a dorit să comită acţiunile infracţionale în mod succesiv la diferite intervale de timp (C.A. Oradea, s. pen., sent. nr. 109/2018, nepublicată).

Condiția pluralității de acțiuni în cazul infracțiunii continuate. Purtarea unor discuții repetate cu mai multe persoane aflate împreună, urmată de primirea unor foloase de la acestea în același timp și loc, nu atribuie faptei semnificația unei infracțiuni continuate de trafic de influență, caracterizată prin săvârșirea repetată a unor acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ci constituie o *unitate naturală de infracțiune*; această unitate nu este incompatibilă cu existența unei pluralități de acte materiale, cu condiția ca acestea, considerate în ansamblul lor, prin legătura firească dintre ele, să alcătuiască o singură acțiune în vederea aceluiași rezultat (I.C.C.J., Completul de 9 judecători, dec. nr. 604/2003).

Condiția unității de conținut a infracțiunii continuate. Existența infracțiunii continuate nu este condiționată de omogenitatea faptică a acțiunilor componente. Pentru aceasta este însă necesar ca, pe de o parte, deosebirile de ordin material dintre diverse acțiuni să nu afecteze omogenitatea juridică a acestora și, pe de altă parte, acele deosebiri să fie compatibile cu unitatea de rezoluție. Acțiunile plurale care – atunci când prezintă elementele aceleiași infracțiuni tip (în cazul de față, furt) – alcătuiesc o infracțiune continuată nu trebuie să fie identice sub aspectul realizării lor materiale; unele dintre ele se pot comite într-o anumită modalitate, iar alta sau altele în altă modalitate. Asemenea deosebiri, dacă nu modifică rezoluția inițială, nu exclud subordonarea acțiunilor plurale unei unități infracționale de tipul infracțiunii continuate și nu generează un concurs de infracțiuni (C.A. Constanța, s. pen., dec. nr. 11/1997).

Condiția unității de rezoluție în cazul infracțiunii continuate. Pentru existența infracțiunii unice, continuate, nu este necesară o rezoluțiune infracțională care să aibă în vedere în mod concret, până la detalii, faptele succesive ce urmează a fi săvârșite, fiind suficient să existe o hotărâre generică, cu obiective clare însă, hotărâre urmată – ca o consecință imediată – de mai multe fapte comise la intervale de timp diferite (C.A. Brașov, s. pen., dec. nr. 211/R/1996).

Determinarea unității de rezoluție. 1. La stabilirea unității de rezoluție infracțională, necesară pentru existența infracțiunii continuate (...), trebuie avute în vedere toate împrejurările de fapt, de natură să determine concluzia că, în momentul luării hotărârii, autorul a avut reprezentarea, în concret, a activității infracționale, în ansamblul ei. Dintre elementele ce pot concura, alături de alte împrejurări, la stabilirea unității de rezoluție, vor fi avute în vedere unitatea obiectului infracțiunii, a locului, a persoanei vătămate, precum și unitatea de timp (Plenul T.S., dec. de îndrumare nr. 1/1963). **2.** Potrivit practicii judiciare cristalizate sub

imperiul Codului penal din 1969, pentru a stabili dacă toate acţiunile sau inacţiunile au fost comise în realizarea aceleiaşi rezoluţii infracţionale sau dacă îşi au sursa în rezoluţii distincte este indispensabilă examinarea tuturor împrejurărilor de fapt şi a condiţiilor în care au fost săvârşite, putând fi avută în vedere, printre alte elemente, şi identitatea persoanei vătămate. De asemenea, alte criterii de stabilire a existenţei infracţiunii continuate ar putea fi: săvârşirea la intervale de timp relativ scurte a acţiunilor componente; comiterea acţiunilor asupra unor bunuri de acelaşi fel; folosirea aceloraşi metode, procedee, mijloace; comiterea acţiunilor în aceleaşi împrejurări sau condiţii, precum şi unitatea de scop (C.C.R., dec. nr. 368/2017).

Lipsa unităţii de rezoluţie. Spre deosebire de comiterea faptelor de luare de mită, pe care inculpata le-a săvârşit în baza unei rezoluţii infracţionale unice, cele două fapte de trafic de influenţă, comise de inculpata M.E., nu sunt rezultatul unei cunoaşteri anticipate a condiţiilor în care acţiuni ilicite vor fi comise. Dacă în cazul faptelor de luare de mită inculpata era conştientă că, datorită atribuţiilor sale de serviciu specifice, putea pretinde şi/sau primi foloase materiale injuste cu titlu de regularitate, în cazul celor două fapte de trafic de influenţă reţinute în sarcina acesteia, acest element de previzibilitate apriorică a hotărârii infracţionale lipseşte, întrucât pentru săvârşirea traficului de influenţă este necesară şi participarea unei alte persoane, cumpărătorul de influenţă, a cărui intervenţie nu era previzibilă la momentul anterior săvârşirii celor două acte de executare (I.C.C.J, s. pen., dec. nr. 1140 din 31 martie 2014).

Infracţiunea continuată. Unicitatea soluţiei. Nu se poate dispune pentru o parte dintre acţiunile ce intră în conţinutul infracţiunii continuate achitarea, iar pentru alte acte de executare ale aceleiaşi infracţiuni continuate condamnarea inculpatului, întrucât acţiunile care prezintă fiecare în parte conţinutul aceleiaşi infracţiuni nu reprezintă infracţiuni distincte cu care instanţa a fost sesizată şi asupra cărora să se pronunţe. În această situaţie, instanţa a fost sesizată cu o singură infracţiune de înşelăciune continuată, urmând să pronunţe o soluţie unică pentru actele materiale dovedite, cu excluderea din conţinutul infracţiunii a acţiunilor nedovedite, în acest mod nefiind afectată unitatea legală de infracţiune (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2647 din 4 septembrie 2012).

Imposibilitatea ruperii unităţii infracţionale la infracţiunea continuată. Nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice prin reţinerea a două infracţiuni distincte, aflate în concurs, pe considerentul dezincriminării unora dintre actele materiale ce compun infracţiunea, în condiţiile în care în cursul cercetării judecătoreşti nu au apărut elemente care să înlăture unitatea legală a infracţiunii reţinute în sarcina inculpatului. Într-o asemenea situaţie,

unitatea infracțiunii impune pronunțarea unei soluții unice, restrângerea activității infracționale datorându-se modificărilor legislative, şi nu schimbărilor apărute, în cursul cercetării judecătoreşti, cu privire la elemente ce caracterizează situația de fapt (I.C.C.J., s. pen., sent. nr. 460/2014).

Infracțiunea complexă – concurs cu conexitate etiologică. Față de particularitățile cauzei de față, Curtea consideră că se impune efectuarea unor precizări cu privire la structura infracțiunii complexe de tâlhărie şi la relația ce trebuie să existe între actele de violență şi cele de furt. Pe de o parte, Curtea constată că în cazul infracțiunii complexe de tâlhărie legiuitorul a reunit în conținutul aceleiaşi infracțiuni două infracțiuni distincte, care în absența unității legale ar fi trebuit reținute în concurs (infracțiunea de furt şi cea de lovire sau alte violențe). Prin comiterea ambelor infracțiuni se ajunge la vătămarea relațiilor sociale care alcătuiesc obiectul juridic complex al infracțiunii de tâlhărie. Pe de altă parte, Curtea consideră că între acțiunea principală (furtul) şi cea adiacentă (lovire sau alte violențe) trebuie să existe o conexitate etiologică, constând în aceea că actele de violență anterioare sau concomitente (infracțiunea mijloc) trebuie comise în scopul comiterii furtului (infracțiunea scop). Față de natura conexității, Curtea opinează că pentru reținerea infracțiunii complexe de tâlhărie este necesar ca atât rezoluția infracțională pentru comiterea furtului, cât şi rezoluția infracțională pentru exercitarea actelor de violență să fie anterioare comiterii infracțiunii mijloc. Din probele administrate în cauză Curtea apreciază că se poate reține numai existența unei legături (obiective) spațio-temporale între actele de violență şi cele de furt, nu şi a unei conexități etiologice între acestea. Astfel, inculpatul D.R.M. s-a întâlnit, în mod accidental, cu persoana vătămată B.G. în incinta Hotelului Termal din Băile Felix, pe scările de acces spre vestiarul aflat la demisolul 2, şi, ca urmare a unor neînțelegeri anterioare existente între aceştia, inculpatul D.R.M. a agresat-o pe persoana vătămată B.G., aplicându-i mai multe lovituri în zona feței. Persoana vătămată B.G. a părăsit locul agresiunii, abandonând geanta pe care o avea asupra sa, din care inculpatul D.R.M. împreună cu inculpata B.M.S. au luat portmoneul, iar ulterior, după ce a verificat conținutul acestuia, inculpatul D.R.M. l-a aruncat într-un gard ornamental aflat la marginea bazinului, la o distanță de aproximativ 20 de metri de locul agresiunii. Față de această dinamică a situației de fapt, Curtea apreciază că actele de violență nu au fost comise în scopul sustragerii bunurilor persoanei vătămate şi că rezoluția inculpaților D.R.M. şi B.M.S. privind comiterea infracțiunii scop este ulterioară începerii executării acțiunii mijloc de către inculpatul D.R.M. Prin urmare, existența a două rezoluții infracționale succesive conduce la reținerea în sarcina inculpatului D.R.M. a unui concurs de infracțiuni între lovire sau alte violențe şi furt, iar nu a infracțiunii complexe de tâlhărie (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 64/2018, nepublicată).

FIŞA nr. 11
CONCURSUL DE INFRACŢIUNI

NOŢIUNE

✓ presupune existenţa a două sau mai multor infracţiuni, susceptibile de a fi supuse judecăţii, săvârşite *de aceeaşi persoană fizică sau juridică* prin acţiuni/inacţiuni distincte ori prin aceeaşi acţiune/inacţiune, mai înainte de a se fi pronunţat o condamnare definitivă pentru vreuna dintre acestea.

CONDIŢII

1. să fie comise două sau mai multe infracţiuni;

- ✓ faptele comise trebuie să fie tipice (obiectiv şi subiectiv), antijuridice şi imputabile;
- ✓ infracţiunile pot fi consumate sau epuizate (simple, continue, progresive, complexe, continuate sau de obicei) ori rămase în faza tentativei idonee pedepsibile (perfecte sau imperfecte), cu orice formă de vinovăţie, pe teritoriul României ori în străinătate, prin acţiuni/inacţiuni diferite ori printr-o acţiune/inacţiune unică, împotriva aceluiaşi subiect pasiv ori faţă de mai mulţi subiecţi pasivi.

2. infracţiunile să fie săvârşite de aceeaşi persoană (*fizică sau juridică, minoră sau majoră*);

- ✓ nu are relevanţă calitatea în care au fost comise (autor, instigator, complice) şi nici aspectul că unele fapte au fost comise în timpul minorităţii (14-18 ani).

3. infracțiunile să fie săvârșite înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare pentru vreuna dintre ele;

- ✓ trebuie stabilită data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare pentru vreuna dintre infracțiuni potrivit art. 551 şi art. 552 NCPP;
- ✓ în cazul **infracțiunilor simple**, data săvârşirii se analizează prin raportare la ***momentul comiterii faptei de autor***; **în cazul infracțiunii continue, continuate sau de obicei,** se va avea în vedere ***momentul epuizării,*** iar în cazul **infracțiunii progresive** se va avea în vedere ***momentul comiterii activității (acțiunii sau inacțiunii) infracționale (data consumării),*** **iar nu** momentul producerii rezultatului mai grav (al epuizării).

4. pentru cel puțin două infracțiuni să poată fi dispusă o soluție de condamnare/renunțare la aplicarea pedepsei/ amânare a aplicării pedepsei.

- ✓ este necesar să nu existe vreo cauză de nepedepsire generală sau specială ori de înlăturare a răspunderii penale sau vreun alt impediment prevăzut de art. 16 NCPP.

! OBSERVAȚII:

1. se va reține existența concursului de infracțiuni, iar nu recidiva postcondamnatorie, dacă noua infracțiune este comisă chiar în ziua rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti de condamnare pronunțate pentru infracțiunea anterioară;
2. se va reține existența concursului de infracțiuni şi în cazul în care una (sau unele) dintre infracțiuni a fost săvârşită după rămânerea definitivă a hotărârii, dacă ulterior aceasta este anulată/desființată ca urmare a exercitării unei căi extraordinare de atac (revizuire, contestație în anulare, recurs în casație), iar noua hotărâre a rămas definitivă după săvârşirea acestor infracțiuni.

FORME

1. Concursul REAL (material) de infracțiuni: infracțiunile concurente sunt comise prin acțiuni/inacțiuni distincte.

2. Concursul IDEAL (formal) de infracțiuni: este comisă o singură acțiune/inacțiune care, față de urmările pe care le-a produs, întruneşte conținutul constitutiv al mai multor infracțiuni.

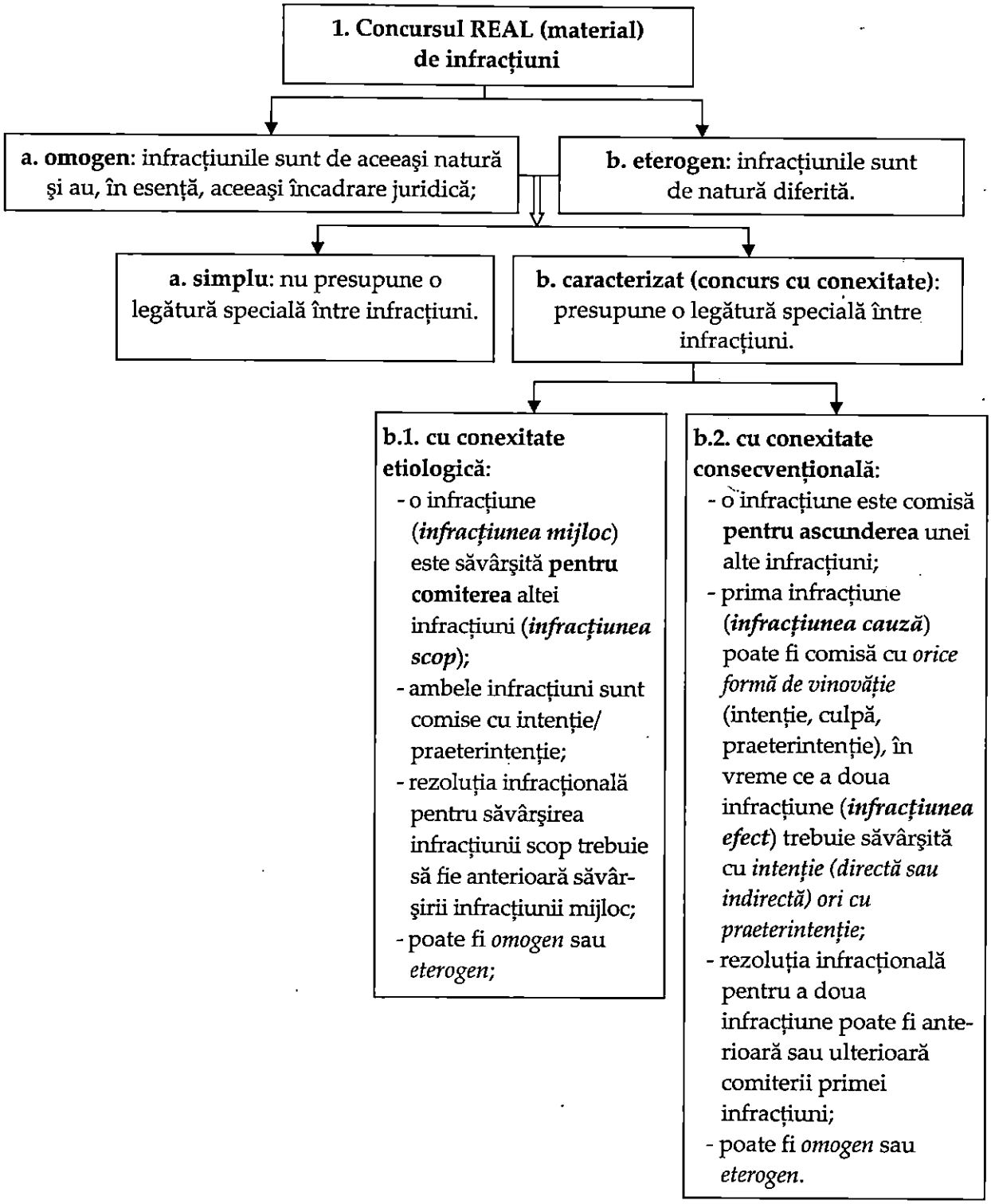
1. Concursul REAL (material) de infracţiuni
a. omogen: infracţiunile sunt de aceeaşi natură şi au, în esenţă, aceeaşi încadrare juridică;
b. eterogen: infracţiunile sunt de natură diferită.
a. simplu: nu presupune o legătură specială între infracţiuni.
b. caracterizat (concurs cu conexitate): presupune o legătură specială între infracţiuni.
b.1. cu conexitate etiologică:
- o infracţiune (infracţiunea mijloc) este săvârşită pentru comiterea altei infracţiuni (infracţiunea scop);
- ambele infracţiuni sunt comise cu intenţie/ praeterintenţie;
- rezoluţia infracţională pentru săvârşirea infracţiunii scop trebuie să fie anterioară săvârşirii infracţiunii mijloc;
- poate fi omogen sau eterogen;
b.2. cu conexitate consecvenţională:
- o infracţiune este comisă pentru ascunderea unei alte infracţiuni;
- prima infracţiune (infracţiunea cauză) poate fi comisă cu orice formă de vinovăţie (intenţie, culpă, praeterintenţie), în vreme ce a doua infracţiune (infracţiunea efect) trebuie săvârşită cu intenţie (directă sau indirectă) ori cu praeterintenţie;
- rezoluţia infracţională pentru a doua infracţiune poate fi anterioară sau ulterioară comiterii primei infracţiuni;
- poate fi omogen sau eterogen.

! OBSERVAȚII:

1. pe de o parte, se va reține un concurs real omogen și în cazul în care se comit un furt (art. 228 NCP) și un furt calificat (art. 229 NCP) sau o tâlhărie (art. 233 NCP) și o tâlhărie calificată (art. 234 NCP), omogenitatea concursului nefiind afectată de faptul că o infracțiune este comisă în forma de bază, iar alta/altele în varianta agravată. Pe de altă parte, în cazul infracțiunilor cu conținuturi alternative, omogenitatea juridică trebuie analizată în fiecare caz în parte;
2. nu este posibil ca vreuna dintre infracțiunile ce intră în cadrul concursului cu conexitate etiologică să fie comisă din culpă;
3. **concurs – infracțiune continuată:** în cazul concursului de infracțiuni trebuie să existe o pluralitate de rezoluții infracționale (concurs), în vreme ce în cazul infracțiunii continuate trebuie să existe unitate de rezoluție infracțională pentru toate actele de executare; totodată, în cazul infracțiunii continuate este necesară existența unui subiect pasiv unic, în cazul concursului de infracțiuni activitatea infracțională putând fi îndreptată împotriva aceleiași persoane ori împotriva unor persoane diferite;
4. poate fi reținut un concurs real între o unitate naturală de infracțiune și una legală (de exemplu, o infracțiune simplă și una continuată) sau între mai multe unități naturale de infracțiune (de pildă, două sau mai multe infracțiuni continue), respectiv mai multe unități legale de infracțiune (de exemplu, două sau mai multe infracțiuni continuate).

2. Concursul IDEAL (formal) de infracțiuni

- **a. omogen:** infracțiunile sunt de aceeași natură;
- **b. eterogen:** infracțiunile sunt de natură diferită.

! OBSERVAȚII:

1. infracțiunile care formează concursul *ideal* de infracțiuni pot fi consumate sau rămase în faza tentativei incriminate;
2. infracțiunile care formează concursul *ideal* de infracțiuni pot fi comise cu orice formă de vinovăție (intenție, culpă, intenție depăşită);
3. în structura concursului ideal pot intra două infracțiuni progresive sau două infracțiuni continuate;
4. **concurs de infracțiuni – concurs de legi:** concursul ideal de infracțiuni nu trebuie confundat cu concursul de legi penale cu privire la aceeaşi faptă (aceeaşi faptă este incriminată şi într-o lege cu caracter general, dar şi în alta ce are caracter special); în cazul concursului de infracțiuni vom avea o pluralitate de infracțiuni, în vreme ce în cazul concursului de legi penale vom avea o singură infracțiune cu privire la care se vor aplica întotdeauna dispozițiile legii speciale.

SANCȚIONAREA CONCURSULUI DE INFRACȚIUNI

A. În cazul infractorului major persoană fizică

1. **Aplicarea pedepsei principale**
2. **Aplicarea pedepselor accesorii în cazul concursului de infracțiuni**
3. **Aplicarea pedepselor complementare în cazul concursului de infracțiuni**
4. **Aplicarea măsurilor de siguranță în cazul concursului de infracțiuni**

B. În cazul infractorului persoană juridică

1. **Aplicarea pedepsei principale**
2. **Aplicarea pedepselor complementare în cazul concursului de infracțiuni**
3. **Aplicarea măsurilor de siguranță în cazul concursului de infracțiuni**

A. În cazul infractorului major persoană fizică

1. Aplicarea pedepsei principale implică două etape:

I. instanța STABILEŞTE/APLICĂ pedepsele pentru fiecare infracțiune concurentă având în vedere pericolul social al acesteia, fără a ține seama de existența unei pluralități de infracțiuni;

- ✓ pluralitatea de infracțiuni sub forma concursului nu constituie o circumstanță agravantă a infracțiunii privită *ut singuli*, ci evidențiază o periculozitate sporită a infractorului.

II. instanța STABILEŞTE/APLICĂ pedeapsa pentru concursul de infracțiuni după cum urmează:

a) dacă s-a stabilit pedeapsa detențiunii pe viață şi una/mai multe pedepse cu închisoarea, se va aplica pedeapsa detențiunii pe viață (*sistemul absorbției*);

b) dacă s-au stabilit numai pedepse cu închisoarea, se va aplica pedeapsa cea mai grea, la care se va adăuga un spor obligatoriu de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite (*sistemul cumulului juridic*) – dacă toate pedepsele au acelaşi cuantum, pedeapsa de bază va fi cea pentru infracțiunea la care legea prevede un maxim special mai ridicat;

c) dacă s-au stabilit numai pedepse cu amenda, se va aplica amenda cea mai mare, la care se adaugă un spor obligatoriu de o treime din totalul celorlalte amenzi stabilite (*sistemul cumulului juridic*); raportarea pentru a se determina *pedeapsa de bază* se va face numai la cuantumul pedepsei (suma finală de plătit în urma înmulțirii numărului de zile-amendă cu cuantumul unei zile-amendă), iar nu la numărul zilelor-amendă sau la cuantumul acestora; *sporul fix şi obligatoriu* va fi de o treime din totalul celorlalte pedepse cu amenda; *pedeapsa rezultantă va fi* suma rezultată din adunarea pedepsei de bază cu sporul; pentru *determinarea structurii pedepsei rezultante se va proceda mai întâi la determinarea*

numărului zilelor-amendă „rezultante": la numărul cel mai mare al zilelor-amendă stabilite pentru o infracţiune se va adăuga sporul de o treime din numărul zilelor-amendă stabilite pentru celelalte infracţiuni, iar apoi se va determina *„cuantumul rezultant" al unei zile-amendă*: prin împărţirea cuantumului pedepsei rezultante de executat la numărul „zilelor-amendă rezultante";

d) dacă s-a stabilit o pedeapsă cu închisoarea şi o pedeapsă cu amenda penală, se va aplica pedeapsa închisorii, la care se va adăuga amenda în întregime (*sistemul cumulului aritmetic*); atunci când pentru o infracţiune s-a aplicat pe lângă pedeapsa închisorii şi pedeapsa amenzii în condiţiile art. 62 NCP, iar pentru cea de-a doua infracţiune s-a aplicat pedeapsa amenzii, se va aplica tot *sistemul cumulului aritmetic*;

e) dacă s-a stabilit o pedeapsă cu închisoarea şi mai multe pedepse cu amenda penală, se va aplica pedeapsa închisorii, la care se va adăuga în întregime amenda stabilită potrivit regulilor de la lit. c);

f) dacă au fost stabilite mai multe pedepse cu închisoarea şi o pedeapsă cu amenda penală, se va aplica pedeapsa închisorii potrivit regulilor de la lit. b), la care se va adăuga în întregime amenda;

g) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea şi mai multe pedepse cu amenda penală, se va aplica pedeapsa închisorii potrivit regulilor de la lit. b), la care se va adăuga în întregime amenda, potrivit regulilor de la lit. c). Tot astfel se va proceda şi atunci când pentru două sau mai multe infracţiuni concurente s-a aplicat pe lângă pedeapsa închisorii şi pedeapsa amenzii în condiţiile art. 62 NCP.

✓ **Pedeapsa rezultantă aplicată concursului de infracţiuni nu poate depăşi maximul general al pedepsei.**

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

S-a revenit la sistemul ***cumulului juridic cu spor variabil şi facultativ*** pentru stabilirea pedepsei rezultante în cazul pedepselor cu amenda aplicate pentru infracțiuni concurente. Această modificare a fost apreciată ca fiind constituțională prin Dec. C.C.R. nr. 650/2018.

În aceste condiții, pct. c) de mai sus va avea următorul conținut:

c) când s-au stabilit numai pedepse cu amenda penală, se va aplica ***amenda cea mai grea, la care se poate adăuga un spor de până la o treime din acel maxim.***

În ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. c) NCP, pentru a se identifica pedeapsa rezultantă, se va proceda după cum urmează:

1. determinarea pedepsei de bază: raportarea pentru a se determina pedeapsa de bază se va face numai la cuantumul pedepsei amenzii stabilite (suma finală de plătit în urma înmulțirii numărului de zile-amendă cu cuantumul unei zile-amendă), iar nu la numărul zilelor-amendă sau la cuantumul acestora; astfel, *pedeapsa de bază va fi amenda care are cuantumul cel mai mare;*

2. evaluarea necesității aplicării unui spor: în cazul în care instanța apreciază că pedeapsa amenzii cea mai grea nu este suficientă pentru a satisface scopul pedepsei, aceasta poate fi sporită; prin legea de modificare a NCP nu se face trimitere la posibilitatea sporirii inițiale a pedepsei până la maximul special, pentru ca numai apoi să fie aplicat un spor, ci se stipulează că acesta poate fi aplicat la pedeapsa de bază; fracția de o treime se va raporta la maximul special al zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracțiunea pentru care a fost aplicată pedeapsa amenzii cea mai grea, cu menținerea neschimbată a cuantumului zilei-amendă anterior stabilit.

Limite

În toate cazurile enumerate mai sus, nu se poate însă niciodată depăşi

1. maximul special al pedepsei, la care se adaugă sporul de o treime din maximul special al zilelor-amendă;

2. totalul aritmetic al pedepselor stabilite pentru infracțiunile concurente.

! OBSERVAŢII:

1. în cazul în care instanţa dispune amânarea aplicării pedepsei rezultante, pedepsele individuale vor fi doar stabilite, iar nu aplicate. Tot astfel, se va stabili, iar nu aplica pedeapsa rezultantă. Dacă instanţa dispune o soluţie de condamnare pentru fiecare dintre infracţiunile concurente, se va aplica pedeapsa astfel cum a fost individualizată. Deopotrivă, se va aplica pedeapsa rezultantă;
2. atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, iar pedeapsa rezultantă calculată potrivit art. 39 alin. (1) NCP este *închisoarea de 40 de ani sau mai mare şi când* pentru cel puţin una dintre infracţiunile concurente maximul special prevăzut de lege pentru forma consumată a infracţiunii este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, instanţa poate fie să aplice pedeapsa închisorii în maximul general (30 de ani închisoare), fie să înlocuiască pedeapsa închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă; spre deosebire de dispoziţiile art. 39 alin. (2) NCP din materia concursului de infracţiuni, pentru a căror aplicare trebuie ca pedeapsa rezultantă să fie închisoarea de 40 de ani sau mai mare de 40 de ani, în cazul recidivei postcondamnatorii, art. 43 alin. (3) NCP impune ca pedeapsa rezultantă să fie mai mare de 40 de ani închisoare[1];
3. în cazul în care una/unele dintre infracţiunile concurente sunt comise în minorat, iar alta/altele după majorat, noul Cod penal stabileşte un regim special de sancţionare în art. 129 NCP.

2. Aplicarea pedepselor accesorii în cazul concursului de infracţiuni

1. dacă a fost stabilită o singură *pedeapsă accesorie* pe lângă una dintre infracţiunile concurente, aceasta se va aplica pe lângă pedeapsa principală rezultantă;

2. când s-au stabilit mai multe pedepse accesorii de natură diferită sau de aceeaşi natură, dar cu conţinut diferit, se vor aplica *toate* alături de pedeapsa principală rezultantă;

3. dacă s-au stabilit mai multe pedepse accesorii de aceeaşi natură şi cu acelaşi conţinut, se va aplica *cea mai grea dintre ele pe lângă pedeapsa principală rezultantă; în toate cazurile,* pedeapsa accesorie rezultantă se execută până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale rezultante, iar nu până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale pe lângă care pedepsele accesorii au fost aplicate iniţial.

[1] Prin legea de modificare a NCP s-a renunţat la ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (2) NCP referitoare la **înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.**

3. Aplicarea pedepselor complementare în cazul concursului de infracțiuni

art. 45 alin. (1)-(3) NCP stipulează modalitatea în care se va aplica pedeapsa complementară rezultantă pe lângă pedeapsa principală rezultantă, indiferent dacă infracțiunile concurente sunt judecate în aceeaşi cauză sau în cauze diferite. În toate situațiile, pentru determinarea pedepsei complementare rezultante sunt avute în vedere de legiuitor pedepsele complementare aplicate pe lângă una sau mai multe infracțiuni concurente, nefiind posibilă aplicarea de pedepse complementare direct pe lângă pedeapsa principală rezultantă.

IPOTEZE

1. dacă a fost stabilită **o singură *pedeapsă complementară*** pe lângă una dintre pedepsele amenzii/ închisorii aplicate pentru una dintre infracțiunile concurente, aceasta **se va aplica pe lângă pedeapsa rezultantă (*principiul totalizării sancțiunilor*);**

2. când s-au stabilit mai multe pedepse complementare de natură diferită (interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară, respectiv publicarea hotărârii de condamnare) sau de aceeaşi natură, dar cu conținut diferit (această ipoteză vizează doar pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, al cărei conținut poate fi diferit în funcție de natura drepturilor interzise), se vor aplica *toate* alături de pedeapsa închisorii;

3. dacă s-au stabilit **mai multe pedepse complementare *de aceeaşi natură şi cu acelaşi conținut concret***, se va aplica ***cea mai grea dintre ele (principiul absorbției pedepselor complementare)***.

4. Aplicarea măsurilor de siguranță în cazul concursului de infracțiuni

1. măsurile de siguranță ***de natură diferită sau de aceeaşi natură, dar cu un conținut concret, diferit,*** luate în cazul infracțiunilor concurente, se vor cumula;

2. dacă s-au luat mai multe măsuri de siguranță ***de aceeaşi natură şi cu acelaşi conținut concret,*** dar pe durate diferite, se va aplica o singură dată măsura de siguranță cu durata cea mai lungă;

3. măsurile de siguranță constând în confiscarea unor bunuri dispuse potrivit art. 112 NCP, pe lângă fiecare infracțiune concurentă ori pe lângă unele dintre acestea, se vor cumula *atât în cazul confiscării în natură sau prin echivalent a unor bunuri diferite, cât şi atunci când, în aplicarea principiului proporționalității, se dispune confiscarea în parte prin echivalent bănesc a aceluiaşi bun folosit în condițiile art. 112 alin. (1) lit. b) şi c) NCP.* Valoarea bunului va constitui limita cumulării măsurilor confiscării speciale în parte prin echivalent bănesc.

! OBSERVAȚII:

1. deşi obligarea la tratament medical este o măsură de siguranță de aceeaşi natură cu internarea medicală, ambele având caracter medical, dar cu un conținut diferit, aceste măsuri nu pot fi cumulate;
2. interzicerea ocupării unei funcții este o măsură de siguranță de aceeaşi natură cu interzicerea exercitării unei profesii sau meserii, dar cu un conținut diferit;
3. confiscarea specială este o măsură de siguranță de aceeaşi natură cu confiscarea extinsă, însă având un conținut diferit; cumularea acestora se va face în condițiile art. 45 alin. (6) NCP;
4. dacă față de aceeaşi persoană care a comis un concurs de infracțiuni s-au dispus mai multe măsuri de confiscare extinsă, se va aplica o singură măsură de siguranță rezultantă, avându-se în vedere diferența cea mai mare dintre veniturile licite şi valoarea bunurilor dobândite.

B. În cazul infractorului persoană juridică

1. Aplicarea pedepsei principale implică două etape

1. instanța STABILEȘTE pedepsele cu amenda pentru fiecare infracțiune concurentă fără a ține seama de existența concursului;

2. instanța APLICĂ pedeapsa pentru concurs: se va aplica amenda cea mai mare, *precum și un spor (fix și obligatoriu) de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.*

2. Aplicarea pedepselor complementare în cazul concursului de infracțiuni

1. dacă s-a stabilit o pedeapsă complementară pe lângă una dintre pedepsele principale, aceasta se va aplica și pe lângă pedeapsa rezultantă;

2. dacă s-au stabilit mai multe pedepse complementare, de natură diferită sau de aceeași natură, dar cu conținut diferit, se vor aplica în mod cumulativ (cu excepția dizolvării);

3. dacă s-au stabilit mai multe pedepse complementare de aceeași natură și având același conținut, se va aplica pedeapsa cea mai grea.

3. Aplicarea măsurilor de siguranță în cazul concursului de infracțiuni

✓ dacă s-au dispus mai multe măsuri de confiscare de aceeași natură și cu același conținut, dar având ca obiect bunuri diferite, acestea se vor cumula.

JUDECAREA SEPARATĂ A INFRACȚIUNILOR CONCURENTE

Ipoteze

1. după condamnarea definitivă pentru o infracțiune, infractorul este judecat pentru o altă infracțiune concurentă

✓ pedeapsa stabilită pentru infracțiunea dedusă judecății se va contopi potrivit regulilor concursului cu pedeapsa anterioară, care are autoritate de lucru judecat, urmând ca din rezultantă să se scadă partea din pedeapsă deja executată;

✓ din pedeapsa principală rezultantă aplicată va fi scăzută partea din pedeapsa principală executată efectiv sau chiar integral pedeapsa deja executată la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care s-a aplicat pedeapsa rezultantă pentru concursul de infracțiuni.

2. infracțiunile concurente au fost definitiv judecate în cauze diferite

✓ instanța va proceda la contopirea pedepselor stabilite definitiv potrivit regulilor de la concurs;

✓ din pedeapsa rezultantă se va deduce partea din pedeapsa executată deja.

3. contopirea pedepselor în cazul înlocuirii/ comutării detențiunii pe viață cu închisoarea

✓ dacă, la împlinirea vârstei de 65 de ani de către condamnat, instanța decide înlocuirea detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii de 30 de ani şi pedeapsa interzicerii unor drepturi pe o durată de 5 ani, se vor aplica regulile cumulului juridic de la concurs, urmând ca din pedeapsa rezultantă a închisorii de 30 de ani să fie dedusă perioada de timp deja executată;

✓ dispozițiile art. 39 NCP se vor aplica şi atunci când prin legea de grațiere pedeapsa detențiunii pe viață *este comutată* într-o pedeapsă cu închisoarea de 30 de ani sau mai mică.

! OBSERVAȚII:

1. în cazul prevăzut *supra*, la pct. 1, dacă pentru infracțiunea judecată definitiv s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, se va dispune mai întâi anularea amânării, respectiv a suspendării, iar apoi se va proceda la contopire potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni;
2. în cazul prevăzut *supra*, la pct. 1, pentru realizarea contopirii, este necesar ca pedepsele să fie executabile, adică să nu intervenit vreo cauză care înlătură executarea (grațierea totală sau a restului de pedeapsă);
3. în cazul prevăzut *supra*, la pct. 2, dacă au fost pronunțate hotărâri de condamnare definitive pentru infracțiuni concurente, rezultantele parțiale vor fi descontopite, pedepsele stabilite pentru fiecare infracțiune vor fi repuse în individualitatea lor, urmând ca instanța de executare a ultimei hotărâri sau, când cel condamnat se află în stare de deținere, instanța corespunzătoare în a cărei rază teritorială se află locul de deținere, din oficiu, la cererea procurorului ori a celui condamnat, să procedeze la recontopirea acestora potrivit regulilor descrise mai sus;
4. în cazul prevăzut *supra*, la pct. 2, pentru realizarea contopirii, este necesar ca pedepsele să fie executabile, adică să nu fi intervenit vreo cauză care înlătură executarea.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 29/2015: În cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicată în temeiul Codului penal din 1969 pentru o infracțiune săvârşită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârşită sub Codul penal din 1969, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform **art. 5 NCP**.

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 7/2016: În aplicarea dispozițiilor **art. 5 NCP**, în cazul pluralității de infracțiuni constând în săvârşirea unor infracțiuni anterior datei de 1 februarie 2014, respectiv a unor infracțiuni comise după intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru infracțiunile săvârşite anterior datei de 1 februarie 2014 se va aplica legea penală mai favorabilă – identificată ca fiind legea veche sau legea nouă –, iar pentru infracțiunile săvârşite sub imperiul legii penale noi, precum şi pentru tratamentul

sancționator al concursului de infracțiuni se va aplica legea nouă, conform art. 3 NCP şi art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 11/2016:** În aplicarea dispozițiilor **art. 5 NCP**, conform Deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86[1] C.pen. 1969 şi o infracțiune săvârşită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea şi executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează conform art. 96 alin. (4) şi (5) NCP.

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 15/2017:** Acțiunea continuă de transport al drogurilor de risc/mare risc pe teritoriul unui stat străin, peste frontiera de stat a României şi pe teritoriul României, fără drept, *se încadrează în ipoteza concursului formal de infracțiuni, prevăzută de art. 38 alin. (2) din Codul penal.* Astfel, acțiunea continuă de transport al drogurilor, datorită împrejurărilor în care a avut loc – pe parcursul transportului drogurile au fost introduse pe teritoriul României, fără drept –, întruneşte elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 2 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, în modalitatea normativă a transportului de droguri, şi ale infracțiunii prevăzute de art. 3 din acelaşi act normativ, în modalitatea introducerii în țară de droguri. În ipoteza *concursului formal (ideal) de infracțiuni*, într-o singură acțiune sau inacțiune sunt comprimate elementele constitutive a două sau mai multe infracțiuni. În acțiunea continuă de transport al drogurilor de risc/mare risc pe teritoriul unui stat străin, peste frontiera de stat a României şi pe teritoriul României sunt comprimate, la momentul trecerii drogurilor peste frontiera de stat a României, elementele constitutive ale infracțiunilor prevăzute în art. 2 şi în art. 3 din Legea nr. 143/2000, întrucât, pe parcursul transportului, este realizată introducerea în țară de droguri. (...) Acțiunea continuă de transport al drogurilor de risc/mare risc pe teritoriul unui stat străin şi pe teritoriul României, fără drept, datorită împrejurărilor în care a avut loc, realizează atât conținutul infracțiunii prevăzute în art. 2 din Legea nr. 143/2000, cât şi conținutul infracțiunii prevăzute în art. 3 din acelaşi act normativ. Un argument în plus îl reprezintă şi faptul că transportul de droguri, fără drept, nu presupune introducerea drogurilor în țară, ci se poate realiza în interiorul frontierelor României, iar introducerea în țară de droguri, fără drept, nu necesită, în mod obligatoriu, transportul de droguri, ci se poate efectua prin expedierea unui colet sau prin intermediul unei alte persoane.

Recursuri în interesul legii

RIL. Dec. I.C.C.J. nr. 21/2017: Având în vedere că infracțiunea prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 reprezintă o variantă specială a infracțiunilor de fals în înscrisuri sub semnătură privată şi uz de fals, prevăzută într-o normă penală cuprinsă într-o lege specială, încadrarea juridică a acțiunilor făptuitorului constând în înregistrarea unor facturi fiscale şi chitanțe de plată întocmite în fals în numele unor societăți comerciale care nu recunosc tranzacțiile sau care au avut în perioada funcționării comportamentul fiscal asemănător societăților comerciale „fantomă", în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale, în cadrul acesteia se impune, fără a fi posibilă sancționarea făptuitorului şi pentru infracțiunea cuprinsă în Codul penal, norma generală. (...) Fapta de evidențiere în actele contabile sau în alte documente legale a cheltuielilor care nu au la bază operațiuni reale ori evidențierea altor operațiuni fictive, prin folosirea de facturi şi chitanțe fiscale falsificate, în scopul sustragerii de la îndeplinirea obligațiilor fiscale, constituie infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale.

RIL. Dec. I.C.C.J. nr. 1/2018: Cererea de recunoaştere a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii pronunțată de o instanță străină, formulată de persoana condamnată, aflată în România, în vederea contopirii cu pedepse aplicate de instanțele române şi deducerii duratei executate în străinătate, este o cerere incidentală de competența instanței învestite cu soluționarea cererii de contopire.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. X sustrage o maşină de lux. Ulterior, îi schimbă seria de şasiu şi valorifică bunul sustras. Se va reține în cauză existența concursului de infracțiuni?

2. Exemplificați situații în care, în sarcina aceleiaşi persoane, pot fi reținute în acuzare, în aceeaşi cauză, atât un concurs real, cât şi un concurs ideal de infracțiuni.

3. Care sunt diferenţele dintre concursul real (inclusiv dintre diferitele forme ale concursului real) şi concursul ideal de infracţiuni din perspectiva prescripţiei răspunderii penale (termene, modalităţi de întrerupere etc.)?

4. X săvârşeşte două infracţiuni concurente de lovire sau alte violenţe [art. 193 alin. (2) NCP], fiind judecat în cauze diferite. În prima cauză instanţa dispune condamnarea la pedeapsa amenzii de 7.200 lei [180 zile-amendă x 40 lei (cuantumul unei zile-amendă)], iar în a doua cauză la pedeapsa amenzii de 4.000 lei [200 zile-amendă x 20 lei (cuantumul unei zile-amendă)]. Procedaţi la stabilirea pedepsei rezultante pentru concursul de infracţiuni.

PARTEA PRACTICĂ

Formele concursului de infracțiuni. În Codul penal sunt reglementate două forme ale concursului de infracțiuni: concursul real în art. 38 alin. (1) NCP, atunci când se reține existența mai multor acțiuni sau inacțiuni care întrunesc fiecare în parte conținutul constitutiv al unei infracțiuni, şi concursul formal (ideal) în art. 38 alin. (2) NCP, în ipoteza în care o unică acțiune sau inacțiune infracțională întruneşte elementele constitutive ale mai multor infracțiuni. Aşadar, unitatea de acțiune constituie principalul criteriu în baza căruia se realizează distincția între concursul real şi cel formal (ideal) de infracțiuni. În cauză, Curtea constată că, în data de 11 iunie 2016, inculpatul B.D. a realizat două acțiuni infracționale: pe de o parte, conducerea unui moped care nu figura înmatriculat şi înregistrat în circulație pe drumurile publice fără a avea dreptul de a conduce, iar pe de altă parte, refuzul de a se supune prelevării de mostre biologice în vederea stabilirii alcoolemiei. Mai întâi, Curtea consideră că sunt îndeplinite cerințele legale pentru reținerea pluralității de infracțiuni sub forma concursului, deoarece prin cele două acțiuni au fost comise de aceeaşi persoană trei infracțiuni în formă consumată/epuizată [fiind întrunite trăsăturile esențiale prevăzute de art. 15 NCP pentru fiecare dintre următoarele infracțiuni: conducerea unui vehicul neînmatriculat, prevăzută de art. 334 alin. (1) NCP, conducerea unui vehicul fără permis de conducere, prevăzută de art. 335 alin. (1) NCP, şi refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice, prevăzută de art. 337 NCP], înainte de a fi intervenit o hotărâre definitivă de condamnare a inculpatului pentru vreuna dintre ele. Fiecare infracțiune concurentă comisă de inculpatul B.D. este susceptibilă să atragă aplicarea unei pedepse, putând fi aplicat tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni constatate. Apoi, Curtea apreciază că acțiunea unică a inculpatului B.D. de a conduce un moped care nu figura înmatriculat şi înregistrat în circulație, pe drumurile publice, fără a avea dreptul de a conduce, determină reținerea unui concurs formal (ideal) omogen, deoarece actul de executare (conducerea mopedului) realizat de inculpatul B.D. în aceeaşi împrejurare spațio-temporală şi în baza unei manifestări unice de voință este comun pentru două infracțiuni comise [conducerea unui vehicul neînmatriculat, prevăzută de art. 334 alin. (1) NCP, şi conducerea unui vehicul fără permis de conducere, prevăzută de art. 335 alin. (1) NCP]. În final, Curtea opinează că, deşi a fost comisă cu aceeaşi ocazie, acțiunea infracțională de refuz de a se supune prelevării de mostre biologice în vederea stabilirii alcoolemiei este distinctă şi ulterioară celei de conducere, fiind astfel în prezența unei pluralități de acțiuni care atrage reținerea concursului real (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 183/2018, nepublicată).

Aplicarea pedepsei complementare la infracţiunile concurente. În caz de condamnare pentru un concurs de infracţiuni, aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi se face, când este cazul, pentru fiecare infracţiune concurentă în parte, urmând a însoţi fiecare pedeapsă principală stabilită. Este deci greşită aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi direct pe lângă pedeapsa rezultantă (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 19/1994).

Contopirea pedepselor executabile. În caz de concurs de infracţiuni, dintre care pentru unele s-au stabilit pedepse ce intră sub incidenţa graţierii, dispoziţiile referitoare la contopire se aplică numai cu privire la pedepsele executabile ce nu au făcut obiectul graţierii sau care au fost graţiate parţial. Graţierea individuală, în cazul concursului de infracţiuni, vizează numai pedeapsa rezultantă (I.C.C.J., S.U., dec. nr. 5/2005).

FIŞA nr. 12
RECIDIVA POSTCONDAMNATORIE

A. RECIDIVA POSTCONDAMNATORIE ÎN CAZUL PERSOANEI FIZICE

TERMENUL I

Condiții

1. existența unei hotărâri definitive de condamnare pentru săvârşirea unei infracțiuni intenționate/ praeterintenționate;

✓ nu prezintă importanță dacă este o faptă consumată/epuizată/tentată şi nici calitatea participantului de autor/instigator/complice;

2. pedeapsa aplicată de instanță prin hotărârea definitivă să fie detențiunea pe viață/închisoarea mai mare de un an;

✓ pedeapsa poate fi aplicată în considerarea unei infracțiuni unice sau a unui concurs de infracțiuni;

✓ nu prezintă importanță dacă instanța a dispus prin hotărâre executarea pedepsei închisorii mai mari de un an în regim de detenție sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei ori dacă, pe lângă pedeapsa închisorii mai mare de un an, a fost aplicată pedeapsa amenzii în condițiile art. 62 NCP.

3. pedeapsa aplicată să nu fi fost executată sau considerată ca executată;

4. să nu fie condamnări pentru infracțiuni comise din culpă, pentru care a intervenit amnistia postcondamnatorie sau pentru fapte care au fost dezincriminate.

Când pedeapsa este aplicată prin hotărârea definitivă în considerarea unui concurs de infracțiuni, se va reține existența primului termen al recidivei

a. dacă toate infracțiunile care fac parte din concurs sunt intenționate/ praeterintenționate, iar pedeapsa rezultantă este mai mare de un an (chiar dacă pedeapsa aplicată pentru fiecare infracțiune este mai mică de un an închisoare sau pentru unele s-a stabilit chiar amenda);

b. dacă pentru una/unele dintre infracțiunile intenționate/ praeterintenționate au fost aplicate pedepse de peste un an/de un an/mai mici de un an închisoare, iar pentru infracțiunea/infracțiunile din culpă s-a aplicat pedeapsa amenzii, pedeapsa rezultantă fiind de peste un an închisoare şi amenda;

c. dacă pentru infracțiunea/infracțiunile intenționate/praeterintenționate s-a aplicat pedeapsa închisorii mai mare de un an, iar pentru cea/cele din culpă s-a stabilit pedeapsa închisorii de până la un an.

! OBSERVAȚIE:

Pentru reținerea îndeplinirii condițiilor primului termen al recidivei în ipoteza concursului de infracțiuni, analiza va viza *pedeapsa rezultantă*, prin raportare la pedepsele stabilite pentru infracțiunile intenționate sau praeterintenționate comise.

Nu se va reține existența primului termen al recidivei

1. dacă pentru infracțiunile intenționate/ praeterintenționate s-a aplicat pedeapsa amenzii/închisorii de cel mult un an închisoare [fără a fi îndeplinite condițiile de la pct. b) de mai sus] şi numai pentru infracțiuni din culpă s-a aplicat pedeapsa de peste un an închisoare;

2. dacă în cadrul concursului intră atât infracțiuni intenționate sau praeterintenționate, cât şi infracțiuni din culpă, iar pedeapsa aplicată pentru fiecare dintre infracțiuni este de un an închisoare sau mai mică, însă pedeapsa rezultantă aplicată este de peste un an închisoare [fără a fi îndeplinite condițiile de la pct. b) de mai sus].

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 7/2017:** În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) NCP, la stabilirea stării de recidivă se are în vedere, ca prim termen al recidivei, pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 NCP).

! OBSERVAȚII:

1. poate constitui prim termen al recidivei postcondamnatorii şi o condamnare în străinătate, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută în România în condițiile Legii nr. 302/2004 sau dacă s-a dat efect direct hotărârii străine în privința individualizării pedepsei în aplicarea hotărârii pronunțate de CJUE în 5 iulie 2018 în cauza *Dániel Bertold Lada* (C-390/16), în care s-a reținut că „Decizia-cadru 2008/675/JAI, examinată în lumina articolului 82 TFUE, trebuie interpretată în sensul că se opune ca luarea în considerare într-un stat membru, cu ocazia unui nou proces penal desfăşurat împotriva unei persoane, a unei hotărâri de condamnare penală definitive pronunțate anterior de o instanță dintr-un alt stat membru împotriva aceleiaşi persoane, pentru fapte diferite, să fie supusă unei proceduri speciale de recunoaştere prealabilă de către instanțele acestui prim stat membru";
2. nu poate constitui prim termen al recidivei o hotărâre definitivă prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, nefiind o hotărâre de condamnare.

TERMENUL al II-lea

Condiții

1. infracțiunea să fie comisă cu intenție/praeterintenție;

2. pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă să fie detențiunea pe viață/închisoarea de un an sau mai mare;

- ✓ poate fi pedeapsă unică sau alternativă cu amenda;
- ✓ pedeapsa prevăzută de lege reprezintă pedeapsa prevăzută pentru fapta consumată; nu vor fi luate în considerare efectele circumstanțelor atenuante/agravante, ale infracțiunii continuate sau ale cauzelor de reducere a pedepsei; vor fi însă avute în vedere pedepsele prevăzute de lege pentru variantele agravate sau atenuate ale infracțiunii;
- ✓ nu are relevanță pedeapsa în concret aplicată, aceasta putând fi mai mică de un an închisoare sau amenda.

3. infracțiunea să fie săvârşită înainte de începerea executării pedepsei (inclusiv în cazul în care s-a dispus suspendarea executării pedepsei ori în caz de sustragere a condamnatului de la executare), **în timpul executării pedepsei, în stare de evadare** (infracțiunea de evadare poate constitui al doilea termen al recidivei), în perioada în care executarea pedepsei a fost întreruptă sau în termenul de încercare al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, cu condiția de a fi descoperită în acest termen, al grațierii condiționate sau al liberării condiționate.

! OBSERVAȚII:

1. se va reține **recidiva postcondamnatorie** dacă o infracțiune continuă, continuată sau de obicei *s-a consumat înainte* de rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, *epuizându-se după* acest moment;
2. se va reține **recidiva postcondamnatorie** în cazul în care o infracțiune progresivă, continuă, continuată sau de obicei *s-a consumat în termenul de supraveghere* al liberării condiționate sau al suspendării sub supraveghere, *epuizându-se după* aceasta, dacă infracțiunea *a fost descoperită* în termenul de supraveghere;
3. în cazul concursului de infracțiuni, starea de recidivă va fi verificată pentru fiecare infracțiune în parte, dintre cele concurente, iar tratamentul sancționator prevăzut de art. 43 alin. (2) NCP se va aplica dacă cel puțin una dintre infracțiunile concurente a fost comisă în stare de recidivă.

Aplicarea pedepsei principale pentru infracțiunea/infracțiunile comise în stare de recidivă postcondamnatorie

Aplicarea pedepsei în cazul recidivei postcondamnatorii presupune o operațiune **în doi paşi**:

a. **se aplică** pedeapsa pentru infracțiunea ce constituie termenul al II-lea, făcându-se abstracție de starea de recidivă;
b. **se aplică** pedeapsa pentru recidivă (cumulul aritmetic).

1. atât termenul I, cât şi termenul al II-lea al recidivei sunt formaţi dintr-o infracţiune

a. Regim sancţionator: pedeapsa aplicată pentru infracţiunea săvârşită ulterior şi pedeapsa aplicată pentru prima infracţiune/restul rămas neexecutat la momentul comiterii noii infracţiuni se **cumulează aritmetic**.

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii noii infracţiuni (al doilea termen) şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventuala reţinere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracţiunea ce constituie al II-lea termen al recidivei).

! OBSERVAŢII:

1. la calculul restului de pedeapsă de executat se vor avea în vedere atât partea din pedeapsă executată efectiv, cât şi zilele câştigate prin efectul aplicării art. 55^1 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 ca măsură compensatorie pentru privarea de libertate în condiţii necorespunzătoare, fără a fi luate în considerare zilele câştigate ca urmare a muncii prestate în penitenciar;
2. pedeapsa rezultantă aplicată nu poate depăşi maximul general al pedepselor.

2. termenul al II-lea al recidivei este infracţiunea de evadare

a. Regim sancţionator: pedeapsa aplicată pentru infracţiunea de evadare se va **cumula (aritmetic)** cu restul rămas neexecutat din pedeapsa din a cărei executare a evadat condamnatul.

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii evadării şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventuala reţinere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracţiunea de evadare).

! OBSERVAȚII:

1. nu se va putea depăși maximul general al pedepselor;
2. dacă infractorul a evadat din starea de reținere sau de arest preventiv, va exista concurs, și nu recidivă, între evadare și infracțiunea pentru care infractorul fusese reținut sau arestat;
3. dacă în stare de evadare din executarea pedepsei închisorii ori detențiunii pe viață este săvârșită o nouă infracțiune, se vor aplica regulile generale de sancționare pentru situația în care al doilea termen al recidivei postcondamnatorii constă într-un concurs de infracțiuni (evadarea și infracțiunea nou-săvârșită); în mod similar se va proceda și dacă noua infracțiune este săvârșită înaintea evadării ori în timpul evadării; se aplică **mai întâi** pedeapsa potrivit regulilor de la **concursul** de infracțiuni pentru cel de-al doilea termen, **iar apoi** pedeapsa rezultantă potrivit regulilor de la **recidivă**.

3. termenul I al recidivei este format dintr-un concurs de infracțiuni (prim termen multiplu), iar al II-lea termen este format dintr-o infracțiune

a. Regim sancționator: pedeapsa aplicată pentru infracțiunea săvârșită ulterior (al doilea termen) și pedeapsa rezultantă aplicată pentru concursul de infracțiuni din primul termen (în cazul în care infracțiunea ce constituie al doilea termen a fost săvârșită înainte de începerea executării pedepsei rezultante anterioare), respectiv restul din pedeapsa rezultantă ce a mai rămas de executat la momentul săvârșirii noii infracțiuni, **se cumulează aritmetic**.

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârșirii noii infracțiuni (al doilea termen) și data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești (inclusiv eventuala reținere/arestul preventiv/la domiciliu pentru infracțiunea ce constituie al II-lea termen al recidivei).

! OBSERVAȚII:

1. primul termen al recidivei va fi avut în vedere ca pedeapsă unică;
2. pedeapsa rezultantă aplicată nu poate depăși maximul general al pedepselor.

4. termenul I al recidivei este format dintr-o infracțiune, iar termenul al II-lea dintr-un concurs de infracțiuni (termen secund multiplu)

a. Regim sancționator: se va da eficiență mai întâi regulilor de la **concursul** de infracțiuni pentru cel de-al doilea termen, **iar apoi** pedeapsa rezultantă se va aplica potrivit regulilor de la **recidivă** (***cumul aritmetic dintre rezultanta parțială ce constituie al doilea termen şi primul termen/restul rămas neexecutat din primul termen la momentul comiterii primei infracțiuni concurente,*** când se naşte pluralitatea de infracțiuni sub forma recidivei).

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii primei infracțiuni ce alcătuieşte concursul (şi care constituie cel de-al doilea termen) şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventuala reținere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru vreuna dintre infracțiunile concurente, ce împreună constituie al II-lea termen al recidivei).

! OBSERVAȚII:

1. dispozițiile art. 43 alin. (2) NCP vizează numai termenul al II-lea al recidivei şi, față de caracterul lor de excepție, nu pot fi aplicate prin analogie şi cu privire la primul termen al recidivei;
2. dacă una/unele infracțiuni concurente sunt comise în stare de recidivă, iar alta/altele în pluralitate intermediară, se va aplica pedeapsa potrivit regulilor de la recidivă, neputând fi omisă calitatea de recidivist a infractorului;
3. pedeapsa rezultantă aplicată nu poate depăşi maximul general al pedepselor.

5. ambii termeni ai recidivei sunt formați dintr-un concurs de infracțiuni

✓ se vor aplica corespunzător regulile de la punctele 3 şi 4.

! OBSERVAȚII:

1. **atunci când** pedeapsa rezultantă este *închisoarea mai mare de 40 de ani* şi când pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente maximul special prevăzut de lege pentru forma consumată a infracțiunii este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, instanța poate fie să aplice pedeapsa închisorii în maximul general (30 de ani închisoare), fie să înlocuiască pedeapsa închisorii cu pedeapsa detențiunii pe viață;
2. când primul termen al recidivei sau pedeapsa aplicată pentru infracțiunea săvârşită în stare de recidivă este detențiunea pe viață, se va executa pedeapsa detențiunii pe viață;
3. NCP nu prevede reguli speciale de sancționare a recidivei postcondamnatorii în ipoteza revocării suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii, a revocării grațierii condiționate ori în ipoteza revocării liberării condiționate; se va aplica regimul general de sancționare a recidivei postcondamnatorii (cumul aritmetic).

Descoperirea ulterioară a stării de recidivă postcondamnatorie

✓ atrage reindividualizarea pedepsei, dându-se efect regimului sancționator al recidivei postcondamnatorii, când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare şi mai înainte ca pedeapsa să fie executată ori considerată ca executată *se descoperă* că, la data săvârşirii faptei, infractorul se afla în stare de recidivă;
✓ se va proceda la cumularea aritmetică a pedepsei aplicate cu autoritate de lucru judecat prin hotărârea definitivă pentru infracțiunea care constituie termenul al doilea al recidivei cu pedeapsa sau restul de pedeapsă neexecutat la data comiterii noii infracțiuni;
✓ *nu se va proceda la schimbarea de încadrare juridică prin reținerea stării de recidivă postcondamnatorie, ci se va da efect acesteia numai în ceea ce priveşte tratamentul sancționator;*

✓ este necesar ca, la momentul pronunțării hotărârii de condamnare, instanța de judecată să nu fi putut cunoaşte din probele administrate în cauză existența stării de recidivă.

Regimul pedepselor accesorii, complementare şi al măsurilor de siguranţă

✓ de regulă, aplicarea de pedepse accesorii, complementare sau măsuri de siguranţă pe lângă pedeapsa rezultantă pentru recidiva postcondamnatorie va urma regulile de la concursul de infracţiuni;
✓ trebuie dedusă din pedeapsa complementară rezultantă şi durata executată între data comiterii infracţiunii în stare de recidivă şi data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare;

✓ ca excepţie, în privinţa pedepselor accesorii şi complementare de aceeaşi natură şi cu acelaşi conţinut, se va aplica *sistemul cumulului aritmetic* (prin alăturarea pedepselor complementare nu poate fi depăşit maximul general de 5 ani).

B. RECIDIVA POSTCONDAMNATORIE ÎN CAZUL PERSOANEI JURIDICE

TERMENUL I

Condiţii

- **1. să existe o hotărâre definitivă de condamnare pentru săvârşirea unei infracţiuni intenţionate/praeterintenţionate;**
- **2. pedeapsa la care a fost condamnat infractorul să fie amenda** (indiferent de cuantum);
- **3. amenda penală aplicată să nu fi fost executată sau considerată ca executată;**
- **4. condamnarea să nu fie pentru infracţiuni din culpă, pentru care a intervenit amnistia postcondamnatorie sau pentru fapte care au fost dezincriminate şi să nu fi intervenit reabilitarea.**

TERMENUL al II-lea

Condiții

1. infracțiunea să fie comisă cu intenție/praeterintenție;

2. infracțiunea să fie săvârșită înainte de executarea integrală/considerarea ca executată a amenzii aplicate prin hotărâre definitivă.

Aplicarea pedepsei pentru infracțiunea/infracțiunile comise de o persoană juridică în stare de recidivă postcondamnatorie

1. instanța va aplica pedeapsa pentru infracțiunea nou-săvârșită (al doilea termen), având în vedere dispozițiile art. 146 alin. (2) NCP, potrivit căruia ***limitele speciale ale numărului de zile-amendă*** prevăzut de lege pentru noua infracțiune *se majorează cu jumătate,* fără a depăși maximul general al pedepsei amenzii;

2. instanța va aplica pedeapsa rezultantă prin *cumularea aritmetică* a acestei pedepse cu amenda anterioară (pedeapsă unică sau rezultantă) ori restul rămas neexecutat din aceasta ***la momentul săvârșirii noii infracțiuni.***

! OBSERVAȚII:

1. când primul termen al recidivei postcondamnatorii este format numai dintr-o infracțiune, iar cel de-al doilea dintr-un concurs de infracțiuni, stabilirea pedepsei se va face în următoarele etape: a. ***aplicarea pedepselor pentru fiecare dintre infracțiunile concurente nou-săvârșite,*** având în vedere pentru fiecare infracțiune în parte dispozițiile art. 146 alin. (2) NCP; b. aplicarea regulilor de la ***concursul de infracțiuni;*** c. ***cumularea aritmetică*** a acestei pedepse rezultante (suma astfel obținută) cu amenda anterioară sau restul rămas neexecutat din aceasta ***la momentul comiterii primei infracțiuni concurente;*** dispozițiile art. 43 alin. (2) NCP se vor aplica pe calea suplimentului analogic și în ceea ce privește termenul al II-lea al recidivei postcondamnatorii în cazul persoanei juridice;
2. aplicarea pedepselor complementare sau a măsurilor de siguranță în cazul săvârșirii de o persoană juridică a unei infracțiuni în stare de recidivă postcondamnatorie se realizează după același mecanism ca în situația persoanelor fizice.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 11/2016: În aplicarea dispoziţiilor art. 5 NCP, conform Deciziei Curţii Constituţionale nr. 265/2014, în cazul pluralităţii de infracţiuni constând într-o infracţiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 861 C.pen. 1969 şi o infracţiune săvârşită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea şi executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează conform art. 96 alin. (4) şi (5) NCP.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. **X comite 4 infracţiuni de furt calificat:**
Infracţiunea 1: comisă în *martie 2014*, pentru care a fost condamnat la pedeapsa de 2 ani închisoare prin sentinţa penală definitivă la data de **13 noiembrie 2014**;
Infracţiunea a 2-a: comisă în *august 2014*, pentru care a fost condamnat la pedeapsa de un an închisoare prin sentinţa penală definitivă la data de **7 mai 2015**;
Infracţiunea a 3-a: comisă în *iunie 2014*, pentru care a fost condamnat la pedeapsa de un an închisoare prin sentinţa penală definitivă la data de **9 aprilie 2015**;
Infracţiunea a 4-a: comisă *în decembrie 2014*, pentru care este judecat în prezent.
Infracţiunile 1, a 2-a şi a 3-a au fost contopite prin hotărârea definitivă în octombrie 2015, dispunându-se suspendarea sub supraveghere a pedepsei de 2 ani şi 8 luni închisoare.
Cum va proceda instanţa sesizată în anul 2016 pentru a stabili pedeapsa rezultantă pentru ansamblul activităţii infracţionale în cazul condamnării lui X pentru infracţiunea a 4-a la o pedeapsă de 3 ani închisoare?

2. În data de **22 februarie 2015** X comite o infracţiune de tâlhărie pentru care este trimis în judecată **(I. 6).** În mai 2017, în cursul judecăţii, instanţa constată din fişa de cazier judiciar că X:
1) a fost condamnat prin hotărârea rămasă definitivă la data de **9 iunie 2015** pentru comiterea unei infracţiuni de tâlhărie la pedeapsa de 3 ani închisoare cu suspendarea sub

supraveghere a executării pedepsei pe un termen de supraveghere de 4 ani. Fapta care a făcut obiectul acestei hotărâri de condamnare fusese comisă la data de **23 octombrie 2014 (I. 5);**

2) a fost condamnat printr-o hotărâre definitivă la data de **20 decembrie 2016** pentru patru infracțiuni de furt calificat, la: **8 luni închisoare (I. 1,** comisă în data de **27 septembrie 2014), 8 luni închisoare (I. 2,** comisă în data de **28 septembrie 2014), 8 luni închisoare (I. 3,** comisă în data de **28 septembrie 2014)** şi **9 luni închisoare (I. 4,** comisă în data de **29 septembrie 2014).** Instanța a mai dispus prin această din urmă hotărâre anularea suspendării sub supraveghere a pedepsei de 3 ani închisoare dispuse anterior prin hotărârea rămasă definitivă la data de **9 iunie 2015** (pentru **I. 5)** şi, **contopind pedepsele pentru infracțiunile I. 1-I. 5, a aplicat pedeapsa rezultantă de 3 ani şi 11 luni închisoare.**

Având în vedere pluralitatea de infracțiuni comise de X, stabiliți pedeapsa pentru infracțiunea **I. 6** şi aplicați pedeapsa rezultantă pentru întreaga pluralitate de infracțiuni **(I. 1-I. 6).**

PARTEA PRACTICĂ

Grațiere. Recidivă postcondamnatorie. Dacă primul termen al recidivei îl constituie o pedeapsă grațiată condiționat, aceasta se consideră executată după împlinirea termenului stipulat expres în actul de clemență. Acest termen curge fie de la data intrării în vigoare a actului de clemență, în cazul unor condamnări anterioare, fie de la data rămânerii definitive a hotărârilor pronunțate ulterior apariției legii. Săvârşirea infracțiunii în cursul acestui termen atrage incidența recidivei postcondamnatorii, iar nu a recidivei postexecutorii (C.A. Ploieşti, s. pen., dec. pen. nr. 289/1994).

FIŞA nr. 13
RECIDIVA POSTEXECUTORIE

A. RECIDIVA POSTEXECUTORIE ÎN CAZUL PERSOANEI FIZICE

TERMENUL I

Condiții

1. existența unei hotărâri definitive de condamnare pentru săvârşirea unei infracțiuni intenționate/praeterintenționate;

✓ nu prezintă importanță dacă este o faptă consumată/epuizată sau calitatea participantului de autor/instigator/complice.

2. pedeapsa aplicată să fie detențiunea pe viață/închisoarea mai mare de un an;

3. pedeapsa să fie executată sau considerată ca executată (în caz de grațiere totală/a restului de pedeapsă, împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei);

✓ în dec. nr. **15/HP/2018** instanța supremă a opinat că în noțiunea de *pedeapsă considerată ca executată* intră şi perioada de timp executată în condiții necorespunzătoare în regim de detenție, pentru compensarea căreia a fost instituit mecanismul prevăzut de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013; astfel, s-a apreciat că prin pedeapsă *executată sau considerată ca executată,* ce constituie primul termen al recidivei, se are în vedere şi *pedeapsa recalculată* ca urmare a aplicării art. 55[1] din Legea nr. 254/2013.

4. hotărârea de condamnare nu trebuie să vizeze: infracțiuni comise din culpă, infracțiuni pentru care a intervenit amnistia postcondamnatorie sau fapte care au fost dezincriminate ori pentru care a intervenit reabilitarea de drept ori pentru care s-a împlinit termenul de reabilitare judecătorească.

Când pedeapsa este aplicată prin hotărârea definitivă în considerarea unui concurs de infracțiuni, se va reține existența primului termen al recidivei

a. dacă toate infracțiunile care fac parte din concurs sunt intenționate/ praeterintenționate, iar pedeapsa rezultantă este mai mare de un an (chiar dacă pedeapsa aplicată pentru fiecare infracțiune este mai mică de un an închisoare sau pentru unele s-a stabilit chiar amenda);

b. dacă pentru una/unele dintre infracțiunile intenționate/ praeterintenționate au fost stabilite pedepse de peste un an/de un an/mai mici de un an închisoare, iar pentru infracțiunea/infracțiunile din culpă s-a aplicat pedeapsa amenzii, pedeapsa rezultantă fiind de peste un an închisoare (şi amenda);

c. dacă pentru infracțiunea/ infracțiunile intenționate/ praeterintenționate s-a aplicat pedeapsa închisorii mai mare de un an, iar pentru cea/cele din culpă s-a stabilit pedeapsa închisorii de până la un an.

✓ **NU se va reține existența primului termen al recidivei** dacă pentru infracțiunile intenționate/praeterintenționate s-a aplicat pedeapsa amenzii/închisorii de cel mult un an şi numai pentru infracțiuni din culpă s-a stabilit pedeapsa de peste un an închisoare.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 7/2017:** În aplicarea dispozițiilor art. 41 alin. (1) NCP, la stabilirea stării de recidivă se are în vedere, ca prim termen al recidivei, pedeapsa stabilită prin cumul, potrivit art. 83 din Codul penal anterior (art. 96 raportat la art. 43 NCP).

! OBSERVAȚII:

1. poate constitui prim termen al recidivei postexecutorii și o condamnare în străinătate, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută în România în condițiile Legii nr. 302/2004 sau dacă s-a dat efect direct hotărârii străine în privința individualizării pedepsei în aplicarea hotărârii pronunțate de CJUE în 5 iulie 2018 în cauza *Dániel Bertold Lada* (C-390/16), în care s-a reținut că „Decizia-cadru 2008/675/JAI, examinată în lumina articolului 82 TFUE, trebuie interpretată în sensul că se opune ca luarea în considerare într-un stat membru, cu ocazia unui nou proces penal desfășurat împotriva unei persoane, a unei hotărâri de condamnare penală definitive pronunțate anterior de o instanță dintr-un alt stat membru împotriva aceleiași persoane, pentru fapte diferite, să fie supusă unei proceduri speciale de recunoaștere prealabilă de către instanțele acestui prim stat membru";
2. o hotărâre definitivă prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei nu poate constitui prim termen al recidivei (nefiind o hotărâre de condamnare); *nu poate constitui prim termen al recidivei postexecutorii* o hotărâre definitivă prin care s-a dispus condamnarea unei persoane la pedeapsa amenzii sau la pedeapsa închisorii de un an sau mai mică de un an care a fost executată;
3. pedepsele cu închisoarea aplicate în baza dispozițiilor vechiului Cod penal pentru infracțiuni comise în timpul minorității nu vor fi luate în considerare la stabilirea stării de recidivă potrivit dispozițiilor noului Cod penal;
4. se va putea reține ca prim termen al recidivei condamnarea pronunțată pentru o infracțiune consumată cât timp inculpatul era minor, dar epuizată după ce acesta a devenit major, cu excepția infracțiunii progresive, când, pentru a se reține recidiva, starea de minoritate nu trebuie să existe la momentul consumării infracțiunii;
5. în cazul în care o infracțiune progresivă, continuă, continuată sau de obicei comisă cu intenție sau praeterintenție *s-a consumat în termenul de supraveghere* al suspendării sub supraveghere/liberării condiționate, *epuizându-se după aceasta, dacă infracțiunea nu a fost descoperită în acest termen*, nu se va dispune revocarea suspendării/liberării, *însă se va reține starea de recidivă postexecutorie* (dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de art. 41 NCP), având în vedere că, odată cu expirarea termenului de supraveghere, pedeapsa este considerată ca executată;
6. aplicarea dispozițiilor art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 prezintă importanță numai pentru a se stabili dacă pedeapsa anterioară este executată sau considerată ca executată, nefiind apță să conducă la o modificare a pedepsei aplicate care să influențeze cercetarea îndeplinirii acestei condiții în componenta referitoare la cuantumul pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă;

7. pedeapsa închisorii mai mare de un an se consideră executată la împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei, la expirarea termenului de supraveghere al suspendării sau al liberării condiționate, la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care s-a constatat grațierea antecondamnatorie integrală a pedepsei sau a restului de pedeapsă, respectiv la momentul în care s-au produs efectele grațierii postcondamnatorii;
8. dacă pe lângă pedeapsa închisorii este aplicată şi pedeapsa amenzii în condițiile art. 62 NCP[1], condiția executării pedepsei aplicate pentru infracțiunea care constituie primul termen al recidivei implică să fie executate sau considerate ca executate atât pedeapsa închisorii, cât şi pedeapsa amenzii, iar nu doar pedeapsa închisorii;
9. în legătură cu **decizia nr. 15/HP/2018** se impune a se formula următoarele precizări:
   a. forma de pluralitate de infracțiuni şi tratamentul sancționator incident se determină în funcție de data comiterii faptei prin raportare la legea în vigoare la acest moment, dacă ulterior nu a intervenit o lege penală mai favorabilă;
   b. măsura compensatorie instituită de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 a fost destinată să producă efecte *in favorem* atât persoanelor aflate în executarea pedepselor, cât şi celor liberate condiționat sau cu privire la care pedeapsa era executată sau considerată executată la momentul intrării în vigoare a legii;
   c. nu se poate pune în discuție aplicarea deciziei nr. 15/HP/2018 din perspectiva principiului aplicării legii penale mai favorabile, care ar implica, pe de o parte, considerarea deciziei I.C.C.J. ca producând efectele unei legi, iar, pe de altă parte, că această decizie este o „lege" mai defavorabilă, față de considerentele **Deciziei C.C.R. nr. 651/2018 şi ale deciziei I.C.C.J. nr. 21/HP/2014**;
   d. singura interpretare care să asigure deplina compatibilitate a deciziei nr. 15/HP/2018 cu art. 7 CEDO, precum şi cu art. 15 alin. (2) din Constituția României este următoarea:
      i) dacă noua infracțiune este comisă la data intrării în vigoare a art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 sau ulterior acestei date, în urma recalculării perioadei executate efectiv din pedeapsa care constituie primul termen al pluralității de infracțiuni prin aplicarea art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, se poate reține recidiva postexecutorie în locul celei postcondamnatorii sau pluralitatea nenumită în locul pluralității intermediare;

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP, care permite aplicarea pedepsei amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

ii) dacă noua infracțiune este comisă anterior datei intrării în vigoare a art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, iar, în funcție de legea în vigoare la acel moment, erau întrunite condițiile recidivei postcondamnatorii, aceasta va fi menținută și după această dată, când se vor da efecte mecanismului compensatoriu, însă fără schimbarea formei de recidivă, iar în condițiile în care pedeapsa de la primul termen va fi considerată integral executată, infractorul va executa doar pedeapsa de la termenul al doilea al recidivei postcondamnatorii.

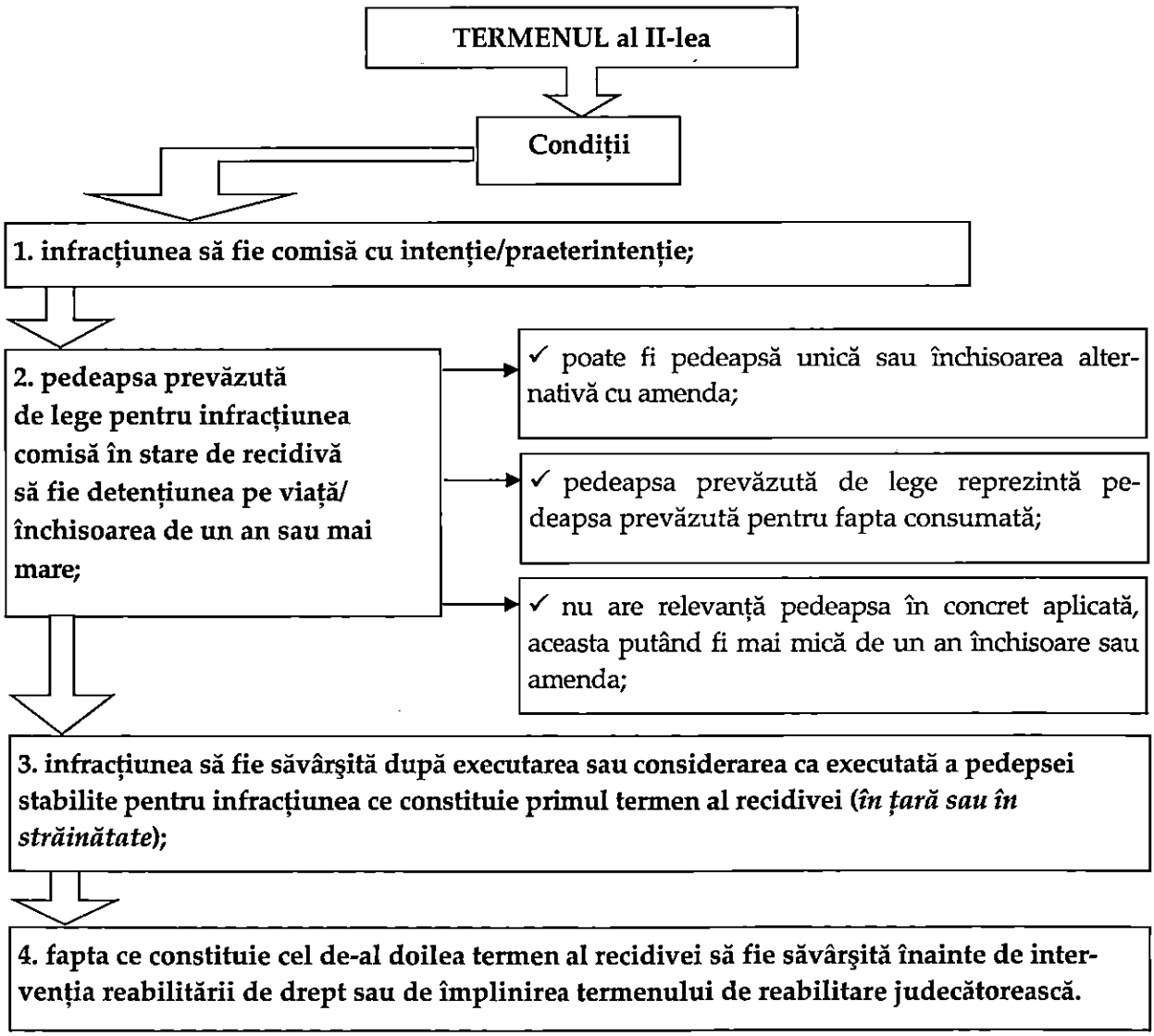
TERMENUL al II-lea
Condiții
1. infracțiunea să fie comisă cu intenție/praeterintenție;
2. pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă să fie detențiunea pe viață/ închisoarea de un an sau mai mare;
✓ poate fi pedeapsă unică sau închisoarea alternativă cu amenda;
✓ pedeapsa prevăzută de lege reprezintă pedeapsa prevăzută pentru fapta consumată;
✓ nu are relevanță pedeapsa în concret aplicată, aceasta putând fi mai mică de un an închisoare sau amenda;
3. infracțiunea să fie săvârșită după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei stabilite pentru infracțiunea ce constituie primul termen al recidivei (*în țară sau în străinătate*);
4. fapta ce constituie cel de-al doilea termen al recidivei să fie săvârșită înainte de intervenția reabilitării de drept sau de împlinirea termenului de reabilitare judecătorească.

! OBSERVAȚII:

1. de regulă, în cazul infracțiunilor continue, continuate sau de obicei, se va reține numai recidiva postexecutorie în cazul în care epuizarea acestora are loc după momentul la care prima pedeapsă fusese executată sau considerată ca executată, chiar dacă consumarea infracțiunii avusese loc înainte de acest moment;
2. în cazul în care o infracțiune progresivă este săvârşită înainte ca pedeapsa să fie executată ori considerată ca executată, iar rezultatul mai grav se produce după acest moment, se va reține numai starea de recidivă postcondamnatorie;
3. în caz de concurs de infracțiuni, starea de recidivă postexecutorie va fi verificată pentru fiecare infracțiune în parte; se va reține starea de recidivă postexecutorie dacă una, mai multe sau toate infracțiunile concurente sunt intenționate sau praeterintenționate, iar legea prevede pentru cel puțin una dintre acestea pedeapsa închisorii de un an sau mai mare (alternativ sau nu cu amenda) ori pedeapsa detențiunii pe viață (alternativ sau nu cu închisoarea de cel puțin un an).

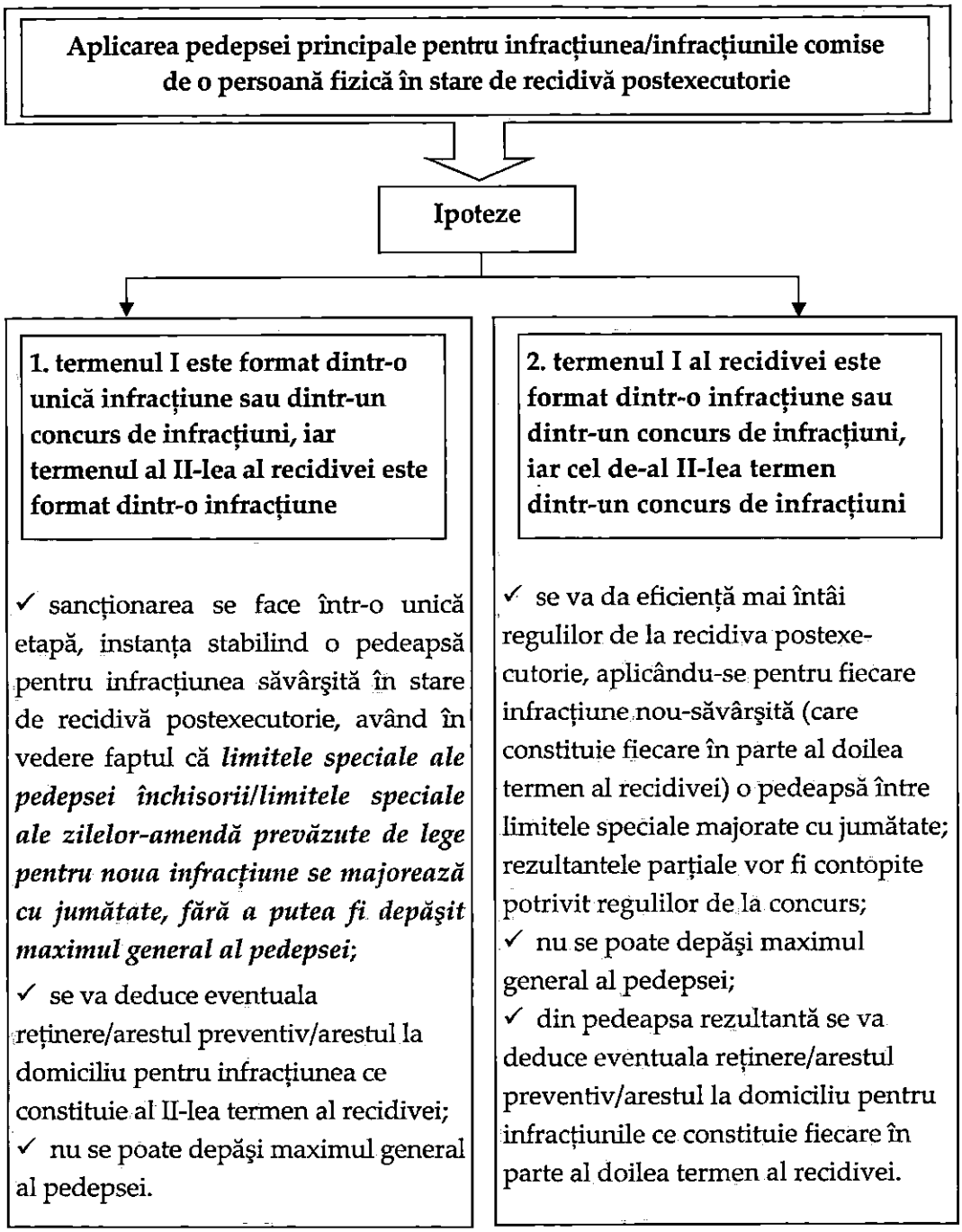
Aplicarea pedepsei principale pentru infracțiunea/infracțiunile comise de o persoană fizică în stare de recidivă postexecutorie
Ipoteze
1. termenul I este format dintr-o unică infracțiune sau dintr-un concurs de infracțiuni, iar termenul al II-lea al recidivei este format dintr-o infracțiune
✓ sancționarea se face într-o unică etapă, instanța stabilind o pedeapsă pentru infracțiunea săvârşită în stare de recidivă postexecutorie, având în vedere faptul că *limitele speciale ale pedepsei închisorii/limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a putea fi depăşit maximul general al pedepsei;*
✓ se va deduce eventuala reținere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracțiunea ce constituie al II-lea termen al recidivei;
✓ nu se poate depăşi maximul general al pedepsei.
2. termenul I al recidivei este format dintr-o infracțiune sau dintr-un concurs de infracțiuni, iar cel de-al II-lea termen dintr-un concurs de infracțiuni
✓ se va da eficiență mai întâi regulilor de la recidiva postexecutorie, aplicându-se pentru fiecare infracțiune nou-săvârşită (care constituie fiecare în parte al doilea termen al recidivei) o pedeapsă între limitele speciale majorate cu jumătate; rezultantele parțiale vor fi contopite potrivit regulilor de la concurs;
✓ nu se poate depăşi maximul general al pedepsei;
✓ din pedeapsa rezultantă se va deduce eventuala reținere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracțiunile ce constituie fiecare în parte al doilea termen al recidivei.

Pedepsele complementare şi măsurile de siguranță

1. dacă al II-lea termen al recidivei postexecutorii este format dintr-o singură infracțiune (s-a săvârşit o singură faptă în stare de recidivă postexecutorie), pedepsele complementare şi măsurile de siguranță se aplică potrivit dreptului comun pe lângă pedeapsa stabilită într-o singură etapă;

2. dacă al II-lea termen al recidivei postexecutorii este format dintr-un concurs de infracțiuni (s-au săvârşit mai multe fapte în stare de recidivă postexecutorie în concurs), pedepsele complementare şi măsurile de siguranță stabilite pentru fiecare infracțiune se vor aplica pe lângă pedeapsa rezultantă, potrivit regulilor de la recidiva postcondamnatorie.

! OBSERVAȚII:

1. în ipoteza în care se reţin alături de aceasta una sau mai multe cauze de agravare, apreciem că ***mai întâi se va da efect recidivei postexecutorii*** *(limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se vor majora cu jumătate)*, iar apoi se vor aplica următoarele cauze de agravare: circumstanțele agravante, infracțiunea continuată, concursul şi recidiva postcondamnatorie;
2. dacă o infracțiune a fost săvârşită atât în condițiile stării de recidivă postcondamnatorie, cât şi în cele ale stării de recidivă postexecutorie, se aplică mai întâi tratamentul sancționator al recidivei postexecutorii (majorarea limitelor de pedeapsă cu jumătate), iar apoi, după individualizarea pedepsei, cel al recidivei postcondamnatorii (cumul aritmetic cu restul de pedeapsă de executat);
3. în cazul în care se comite un concurs de infracțiuni în stare de recidivă postexecutorie, nu se va face aplicarea prevederilor art. 43 alin. (2) NCP în sensul aplicării inițiale a dispozițiilor de la concursul de infracțiuni şi mai apoi a regimului recidivei postexecutorii, deoarece acestea au aplicabilitate numai în legătură cu termenul al II-lea al recidivei postcondamnatorii;
4. dacă se reține că mai multe infracțiuni concurente au fost săvârşite atât în condițiile stării de recidivă postcondamnatorie, cât şi în cele ale stării de recidivă postexecutorie, se aplică mai întâi tratamentul sancționator al recidivei postexecutorii (majorarea

limitelor de pedeapsă cu jumătate), iar apoi, după individualizarea pedepsei, cel al concursului (contopirea pedepselor stabilite) şi, în final, regimul recidivei postcondamnatorii (cumul aritmetic al pedepsei rezultante cu pedeapsa de executat/restul de pedeapsă de executat);

5. în cazul recidivei postexecutorii, NCP nu prevede posibilitatea înlocuirii pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă, dispoziţiile art. 43 alin. (3) NCP (care fac trimitere numai la ipotezele de recidivă postcondamnatorie) neputând fi aplicate prin analogie în defavoarea acuzatului; totuşi, dacă termenul al doilea al recidivei postexecutorii este format dintr-un concurs de infracţiuni, se va putea dispune înlocuirea pedepsei rezultante a închisorii de 40 de ani sau mai mare cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă în condiţiile art. 39 alin. (2) NCP[1].

Descoperirea ulterioară a stării de recidivă postexecutorie

1. atrage reindividualizarea pedepsei, dându-se efect regimului sancţionator al recidivei postexecutorii, când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare se descoperă că, la data săvârşirii faptei, infractorul se afla în stare de recidivă;

✓ se va proceda la reindividualizarea pedepsei avându-se în vedere limitele speciale majorate cu jumătate ale pedepsei prevăzute de norma de incriminare, reţinută cu autoritate de lucru judecat în hotărârea definitivă, sau reţinerea pedepsei alternative mai severe, ale cărei limite vor fi, de asemenea, majorate cu jumătate;

✓ nu se va proceda la schimbarea de încadrare juridică prin reţinerea stării de recidivă postexecutorie, *ci se va da efect acesteia numai în ceea ce priveşte tratamentul sancţionator;*

2. este necesar ca, la momentul pronunţării hotărârii de condamnare, instanţa de judecată să nu fi putut cunoaşte, din probele administrate în cauză, existenţa stării de recidivă.

[1] Prin legea de modificare a NCP s-a renunţat la ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (2) NCP referitoare la **înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.**

B. RECIDIVA POSTEXECUTORIE ÎN CAZUL PERSOANEI JURIDICE

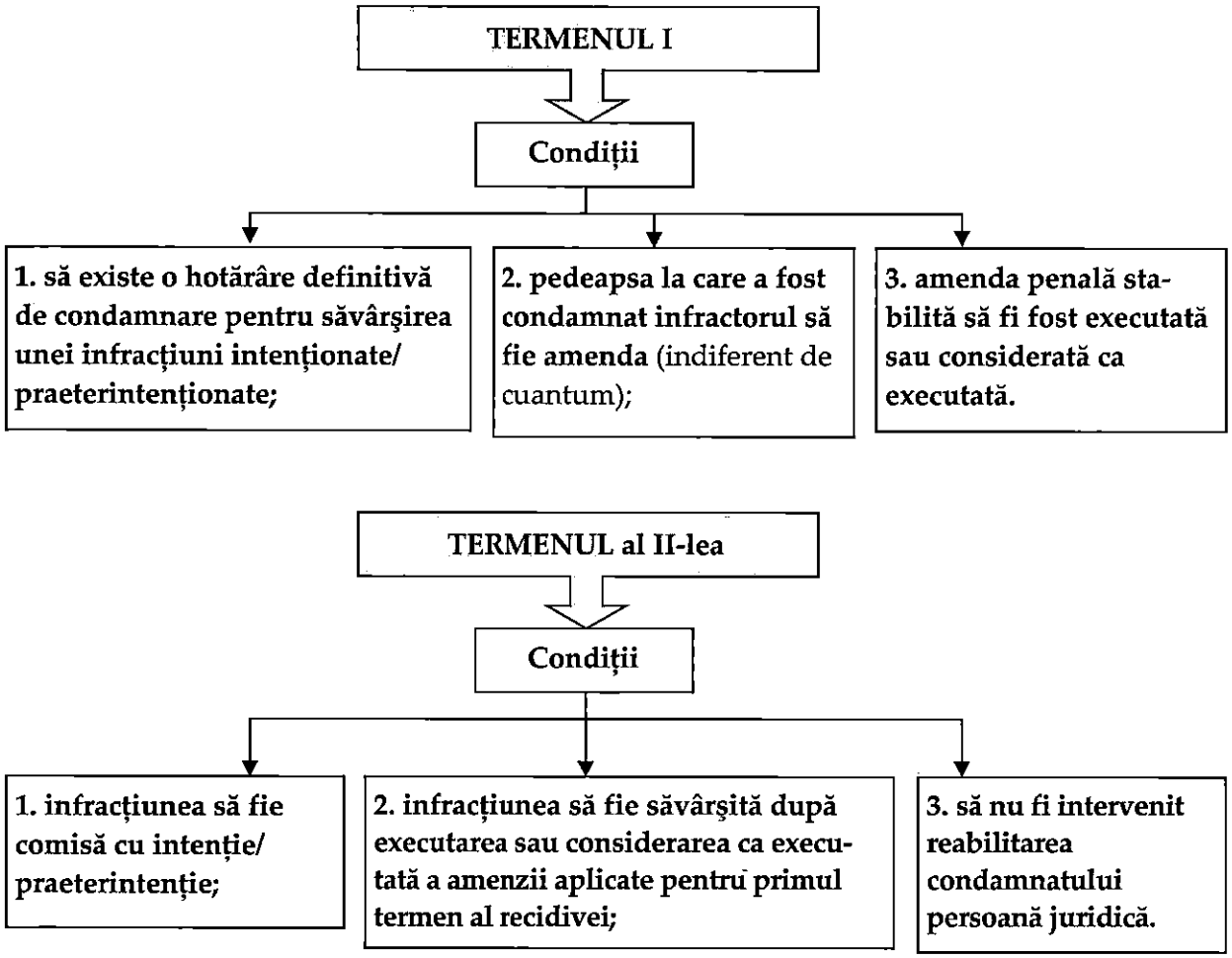
TERMENUL I
Condiţii
1. să existe o hotărâre definitivă de condamnare pentru săvârşirea unei infracţiuni intenţionate/ praeterintenţionate;
2. pedeapsa la care a fost condamnat infractorul să fie amenda (indiferent de cuantum);
3. amenda penală stabilită să fi fost executată sau considerată ca executată.
TERMENUL al II-lea
Condiţii
1. infracţiunea să fie comisă cu intenţie/ praeterintenţie;
2. infracţiunea să fie săvârşită după executarea sau considerarea ca executată a amenzii aplicate pentru primul termen al recidivei;
3. să nu fi intervenit reabilitarea condamnatului persoană juridică.

Aplicarea pedepsei pentru infracțiunea/infracțiunile comise de o persoană juridică în stare de recidivă postexecutorie

↓

✓ instanța va proceda la stabilirea pedepsei pentru infracțiunea nou-săvârşită (al doilea termen), având în vedere dispozițiile art. 146 alin. (2) NCP, potrivit căruia „limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a depăşi maximul general al pedepsei amenzii"; în acest caz, se va majora numai numărul zilelor-amendă, care constituie minimul special şi maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă de persoana juridică;

↓

✓ când primul termen al recidivei postexecutorii este format dintr-o infracțiune sau dintr-un concurs de infracțiuni, iar cel de-al doilea termen dintr-un concurs de infracțiuni, stabilirea pedepsei se va face în următoarele etape: **a.** stabilirea pedepselor pentru fiecare dintre infracțiunile concurente nou-săvârşite, având în vedere pentru fiecare infracțiune în parte dispozițiile art. 146 alin. (2) NCP; **b.** aplicarea regulilor de la concursul de infracțiuni;

↓

✓ în situația în care se reține că infracțiunea a fost săvârşită atât în condițiile stării de recidivă postcondamnatorie, cât şi în cele ale stării de recidivă postexecutorie, se aplică mai întâi tratamentul sancționator al recidivei postexecutorii, iar apoi, după individualizarea pedepsei, cel al recidivei postcondamnatorii;

↓

✓ în cazul în care se reține că mai multe infracțiuni concurente au fost săvârşite atât în condițiile stării de recidivă postcondamnatorie, cât şi în cele ale stării de recidivă postexecutorie, se aplică mai întâi tratamentul sancționator al recidivei postexecutorii, iar apoi, după individualizarea pedepsei, cel al concursului şi, în final, regimul recidivei postcondamnatorii.

Pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă

1. dacă al II-lea termen al recidivei postexecutorii este format dintr-o singură infracţiune (s-a săvârşit o singură faptă în stare de recidivă postexecutorie), pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă se aplică potrivit dreptului comun pe lângă pedeapsa stabilită într-o singură etapă;

2. dacă al II-lea termen al recidivei postexecutorii este format dintr-un concurs de infracţiuni (s-au săvârşit mai multe fapte în stare de recidivă postexecutorie în concurs), pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă stabilite pentru fiecare infracţiune se vor aplica pe lângă pedeapsa rezultantă potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni.

! OBSERVAŢIE:

Dispoziţiile privind descoperirea ulterioară a stării de recidivă se aplică în mod corespunzător şi în cazul persoanei juridice.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

În ultimii 7 ani, X a comis 7 infracţiuni: 5 cu intenţie directă, una cu praeterintenţie şi una din culpă. Identificaţi o situaţie juridică în care se vor putea reţine în sarcina lui X atât concursul de infracţiuni, cât şi recidiva postcondamnatorie şi recidiva postexecutorie.

PARTEA PRACTICĂ

Coexistența recidivei postcondamnatorii cu cea postexecutorie. În cazul săvârşirii unei noi infracțiuni, de către o persoană condamnată definitiv la mai multe pedepse, dintre care unele au fost executate, iar pentru altele durata pedepsei nu s-a împlinit, trebuie să se rețină că acea infracțiune a fost săvârşită atât în condițiile stării de recidivă *postcondamnatorie,* cât şi în cele ale stării de recidivă *postexecutorie* (I.C.C.J., S.U., dec. nr. 18/2007).

FIŞA nr. 14
PLURALITATEA INTERMEDIARĂ

NOŢIUNE

✓ formă a pluralităţii de infracţiuni ce presupune situaţia în care, înaintea începerii executării/în timpul executării/în stare de evadare, cel condamnat mai comite o nouă infracţiune şi nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru reţinerea stării de **recidivă postcondamnatorie** (fie condiţiile privind primul termen al recidivei, fie cele referitoare la termenul al II-lea, fie condiţiile referitoare la ambele termene).

A. PLURALITATEA INTERMEDIARĂ ÎN CAZUL PERSOANEI FIZICE

TERMENE

a. termenul I al pluralităţii intermediare

NU poate consta:
1. într-o condamnare pentru care a intervenit amnistia, prescripţia executării, reabilitarea ori într-o faptă care a fost ulterior dezincriminată;
2. într-o hotărâre definitivă prin care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.

POATE consta: într-o condamnare pentru o infracţiune sancţionată cu pedeapsa închisorii mai mică sau egală cu un an ori numai cu amenda sau într-o infracţiune săvârşită din culpă;

b. termenul al II-lea al pluralităţii intermediare poate consta într-o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de un an sau numai pedeapsa amenzii ori o infracţiune săvârşită din culpă.

! OBSERVAȚII:

1. pluralitatea intermediară poate fi reținută și atunci când noua infracțiune este comisă în termenul de supraveghere al liberării condiționate sau al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, dacă nu sunt întrunite condițiile recidivei postcondamnatorii, iar instanța dispune revocarea suspendării/liberării;
2. primul termen al pluralității intermediare poate consta într-o condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață în ipoteza în care pe parcursul executării condamnatul comite o infracțiune din culpă sau pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de un an sau numai pedeapsa amenzii;
3. primul termen al pluralității intermediare poate consta într-o infracțiune comisă fie cu intenție, fie cu praeterintenție sau din culpă;
4. în doctrină (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, p. 186) s-a arătat că este posibil ca infracțiunea care formează al doilea termen al pluralității intermediare să fie concomitent în stare de recidivă postexecutorie față de o infracțiune comisă anterior, a cărei pedeapsă fusese deja executată, caz în care se vor aplica mai întâi regulile recidivei postexecutorii prin aplicarea pedepsei în limitele majorate, pentru ca ulterior să fie aplicat tratamentul specific pluralității intermediare.

Aplicarea pedepsei principale pentru infracțiunea/infracțiunile comise de o persoană fizică în pluralitate intermediară

Ipoteze

1. atât termenul I, cât și termenul al II-lea al pluralității intermediare sunt formați dintr-o infracțiune

a. Regim sancționator: se va contopi *întreaga pedeapsă anterioară* (chiar dacă a fost în parte executată) cu pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune, potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni, iar la pedeapsa de bază se adaugă în mod obligatoriu *și un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite (în cazul în care sunt numai pedepse cu închisoarea sau numai pedepse cu amenda).*

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce perioada deja executată din pedeapsa anterioară (inclusiv eventuala reținere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracțiunea ce constituie al II-lea termen al pluralității).

2. infracţiunea ce constituie al II-lea termen al pluralităţii este comisă după evadare

a. Regim sancţionator: pedeapsa stabilită pentru infracţiunea de evadare, **cumulată (aritmetic)** cu pedeapsa din a cărei executare s-a evadat (care nu întruneşte condiţiile pentru a fi prim termen al recidivei), se va contopi potrivit regulilor concursului cu pedeapsa stabilită pentru infracţiunea ce constituie al II-lea termen al pluralităţii intermediare.

Limită: nu se va putea depăşi maximul general al pedepsei.

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii noii infracţiuni (al doilea termen) şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventuala reţinere/arestul preventiv/arestul la domiciliu pentru infracţiunea ce constituie al doilea termen al pluralităţii); totodată, se va deduce şi eventuala durată a prevenţiei.

3. termenul I al pluralităţii intermediare este format dintr-un concurs de infracţiuni, iar al II-lea termen este format dintr-o infracţiune

a. Regim sancţionator: pedeapsa rezultantă aplicată pentru concursul de infracţiuni se va contopi potrivit regulilor concursului cu **pedeapsa stabilită pentru infracţiunea** ce constituie cel de-al II-lea termen.

Limită: nu se va putea depăşi maximul general al pedepsei închisorii.

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii noii infracţiuni şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventuala reţinere/arest preventiv/arest la domiciliu pentru infracţiunea ce constituie al II-lea termen al pluralităţii).

4. termenul I al pluralității este format dintr-o infracțiune, iar cel de-al II-lea dintr-un concurs de infracțiuni

a. Regim sancționator: se va da eficiență **mai întâi *regimului sancționator al pluralității intermediare* pentru fiecare infracțiune, *iar apoi regimului sancționator al concursului de infracțiuni* în vederea stabilirii pedepsei rezultante ce urmează a fi executată (vor fi aplicabile două sporuri, unul rezultând din concurs, iar altul din starea de pluralitate intermediară).**

b. Deducere: din pedeapsa rezultantă se va deduce ceea ce s-a executat între data săvârşirii noii infracțiuni (al doilea termen) şi data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti (inclusiv eventualele reţineri/arestări preventive).

Limită: nu se poate depăşi maximul general al pedepsei.

✓ în situația în care, înainte ca prima pedeapsă la care o persoană a fost condamnată definitiv să fie executată sau considerată executată, sunt săvârşite mai multe infracțiuni, unele în stare de recidivă postcondamnatorie, iar altele în stare de pluralitate intermediară, se va aplica **pentru toate regimul sancționator al recidivei.**

5. ambii termeni ai pluralității sunt formați dintr-un concurs de infracțiuni

✓ se vor aplica corespunzător regulile de la punctele 3 şi 4.

6. primul sau al doilea termen al pluralității intermediare constă într-o condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață

✓ pedeapsa rezultantă va fi tot detențiunea pe viață.

! OBSERVAŢII:

1. dacă sunt săvârşite ***mai multe infracţiuni concurente în stare de pluralitate intermediară,*** nu vor fi incidente dispoziţiile art. 43 alin. (2) NCP, care se aplică numai în privinţa termenului al II-lea al recidivei postcondamnatorii, şi nici nu va putea fi aplicat într-o singură etapă tratamentul sancţionator al concursului;
2. în ipoteza în care infracţiunea de evadare este comisă în condiţiile pluralităţii intermediare, regimul sancţionator va fi cel al cumulului aritmetic, prevăzut de art. 285 alin. (4) NCP, iar nu cel al concursului, stipulat de art. 44 alin. (2) NCP; pedeapsa aplicată pentru infracţiunea de evadare **se va cumula aritmetic** cu restul rămas de executat din pedeapsă la data evadării;
3. având în vedere faptul că pedeapsa pentru pluralitatea intermediară se aplică potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni, apreciem că sunt incidente şi în materia pluralităţii intermediare dispoziţiile art. 39 alin. (2) NCP[1], care prevăd o ipoteză suplimentară ce priveşte înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.

Pedepsele complementare, pedepsele accesorii şi măsurile de siguranţă se vor aplica potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni.

Descoperirea ulterioară a stării de pluralitate intermediară

1. atrage reindividualizarea pedepsei, când, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, se descoperă că, la data săvârşirii faptei, infractorul se afla în stare de pluralitate intermediară;
- ✓ se va aplica tratamentul sancţionator al pluralităţii intermediare;
- ✓ în această procedură nu se va putea dispune schimbarea de încadrare juridică prin reţinerea stării de pluralitate intermediară, ci se va da efect acesteia numai în ceea ce priveşte tratamentul sancţionator.

2. este necesar ca, la momentul pronunţării hotărârii de condamnare, instanţa de judecată să nu fi putut cunoaşte, din probele administrate în cauză, existenţa stării de pluralitate intermediară.

[1] Prin legea de modificare a NCP s-a renunţat la ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (2) NCP referitoare la **înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.**

B. PLURALITATEA INTERMEDIARĂ ÎN CAZUL PERSOANEI JURIDICE

TERMENE

1. termenul I al pluralității intermediare NU poate consta într-o condamnare pentru care a intervenit amnistia, prescripția executării, reabilitarea ori pentru o faptă care a fost ulterior dezincriminată, dar poate consta într-o condamnare pentru o infracțiune comisă din culpă;

2. termenul al II-lea al pluralității intermediare poate consta şi într-o infracțiune comisă din culpă.

Aplicarea pedepsei principale pentru infracțiunea/infracțiunile comise de o persoană juridică în pluralitate intermediară

Ipoteze

1. atât termenul I, cât şi termenul al II-lea al pluralității intermediare sunt formați dintr-o infracțiune

Regim sancționator: instanța va stabili pedeapsa amenzii pentru noua infracțiune, pe care o va contopi cu amenda aplicată anterior după regulile de la concurs; apoi, instanța va aplica amenda cea mai mare, la care va adăuga un spor de **1/3** din totalul celorlalte pedepse aplicate.

✓ **Limită:** pedeapsa rezultantă nu va putea depăşi maximul general al pedepsei amenzii.

2. termenul I al pluralității intermediare este format dintr-un concurs de infracțiuni, iar al II-lea termen este format dintr-o infracțiune

✓ **Regim sancționator:** amenda rezultantă aplicată pentru concursul de infracțiuni se va contopi potrivit regulilor concursului cu pedeapsa amenzii ce formează cel de-al doilea termen al pluralității intermediare.

✓ **Limită:** nu se va putea depăşi maximul general al pedepsei amenzii.

3. termenul I al pluralității intermediare este format dintr-o infracțiune, iar cel de-al II-lea termen este format dintr-un concurs de infracțiuni

✓ **Regim sancționator:** se va da eficiență mai întâi regulilor de la pluralitatea intermediară, fiecare amendă stabilită pentru infracțiunile nou-săvârşite contopindu-se cu amenda aplicată pentru infracțiunea ce constituie primul termen, aplicându-se regulile de la concurs, rezultantele parțiale astfel obținute urmând să fie contopite potrivit regulilor de la concurs (se vor aplica două sporuri, unul rezultând din concurs, iar altul din starea de pluralitate intermediară).

✓ **Limită:** nu se poate depăşi maximul general al pedepsei.

4. ambii termeni ai pluralității intermediare sunt formați dintr-un concurs de infracțiuni

✓ se vor aplica corespunzător regulile de la punctele 2 şi 3.

Pedepsele complementare şi măsurile de siguranță **se vor aplica potrivit regulilor de la concurs.**

! OBSERVAȚIE:

În cazul în care, după executarea pedepsei sau considerarea acesteia ca executată (pedeapsă care întruneşte condițiile primului termen al recidivei), condamnatul săvârşeşte o nouă faptă (care nu îndeplineşte condițiile celui de-al doilea termen al recidivei), cu toate că ne aflăm în prezența unei pluralități de infracțiuni, aceasta nu reprezintă o formă a pluralității intermediare (care se reține numai în cazul în care nu sunt întrunite condițiile legale prevăzute pentru vreunul sau ambii termeni ai recidivei postcondamnatorii, iar nu postexecutorii), ci constituie o pluralitate nenumită, ce nu atrage un tratament sancționator special.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 13/2015: În aplicarea dispozițiilor art. 5 NCP, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă cu suspendarea condiționată a executării care, conform art. 41 alin. (1) NCP, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 83 alin. 1 C.pen. 1969.

TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

1. În ultimii 7 ani, X a comis 7 infracțiuni: 5 cu intenție directă, una cu praeterintenție și una din culpă. Identificați o situație juridică în care se vor putea reține în sarcina lui X atât concursul de infracțiuni, cât și recidiva postcondamnatorie și pluralitatea intermediară.

2. X este condamnat definitiv la pedeapsa închisorii de 3 ani pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie. După eliberarea sa în urma executării pedepsei în integralitate în regim de detenție, X comite 3 infracțiuni: un furt și o ucidere din culpă în București în termenul de reabilitare, pentru care este trimis în judecată la data de 1 martie 2018, fiind sesizată Judecătoria Sectorului 6 București, și o tâlhărie în Bacău după expirarea termenului de reabilitare, pentru care este trimis în judecată la data 1 februarie 2018, fiind sesizată Judecătoria Bacău. Ce forme de pluralitate de infracțiuni pot reține cu privire la X cele două instanțe sesizate?

FIŞA nr. 15
PLURALITATEA DE FĂPTUITORI

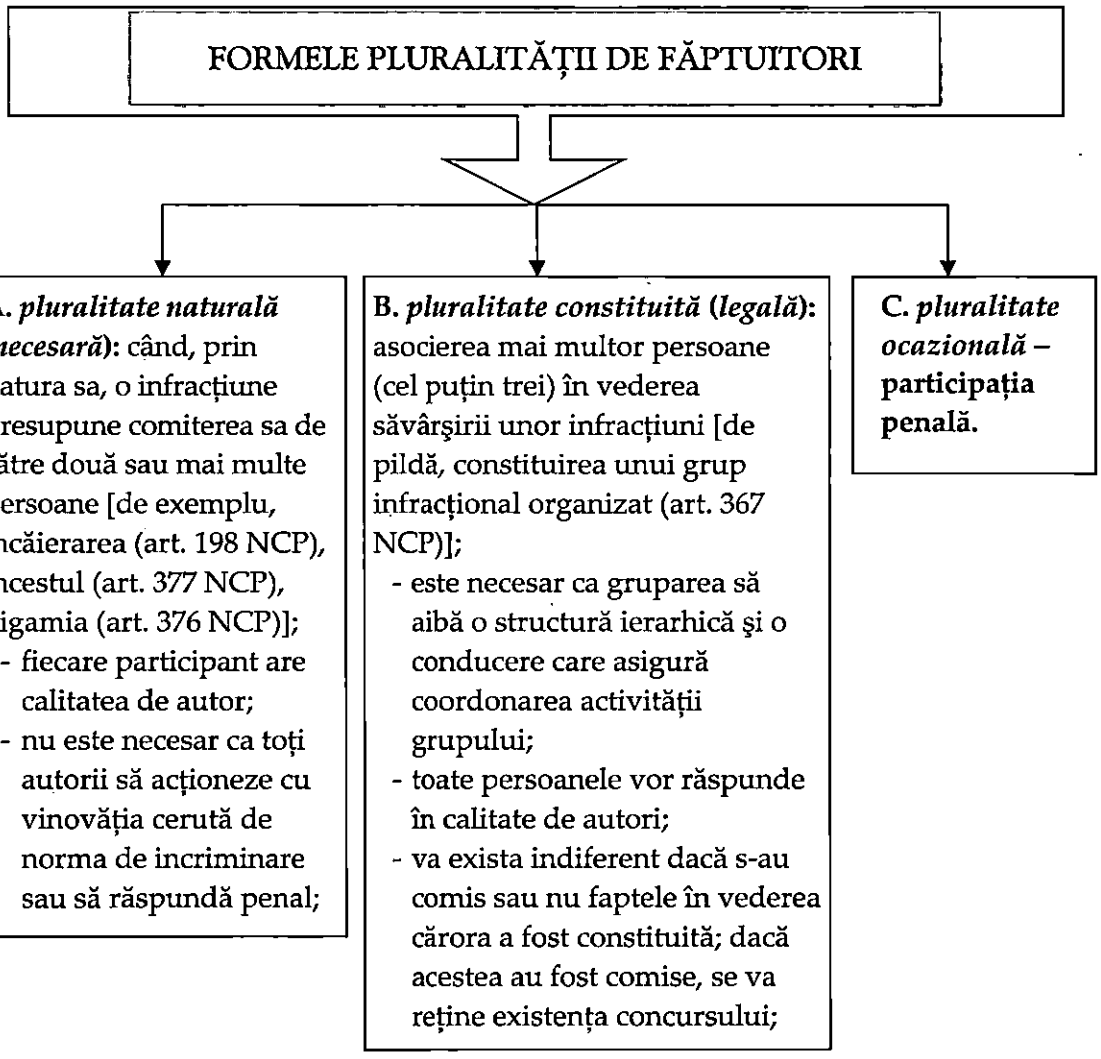
FORMELE PLURALITĂȚII DE FĂPTUITORI
A. *pluralitate naturală (necesară)*: când, prin natura sa, o infracțiune presupune comiterea sa de către două sau mai multe persoane [de exemplu, încăierarea (art. 198 NCP), incestul (art. 377 NCP), bigamia (art. 376 NCP)];
- fiecare participant are calitatea de autor;
- nu este necesar ca toți autorii să acționeze cu vinovăția cerută de norma de incriminare sau să răspundă penal;
B. *pluralitate constituită (legală)*: asocierea mai multor persoane (cel puțin trei) în vederea săvârşirii unor infracțiuni [de pildă, constituirea unui grup infracțional organizat (art. 367 NCP)];
- este necesar ca gruparea să aibă o structură ierarhică şi o conducere care asigură coordonarea activității grupului;
- toate persoanele vor răspunde în calitate de autori;
- va exista indiferent dacă s-au comis sau nu faptele în vederea cărora a fost constituită; dacă acestea au fost comise, se va reține existența concursului;
C. *pluralitate ocazională* – **participația penală.**

Condițiile participației penale

1. săvârşirea faptei prevăzute de legea penală de către mai multe persoane (coautori, instigatori sau complici);

+

2. între participanţi să existe o legătură subiectivă stabilită înainte sau în timpul săvârşirii faptei;

+

3. conținutul infracțiunii să nu presupună comiterea faptei de mai multe persoane;

+

4. fapta să constituie infracțiune (consumată sau tentativă), fiind necesar ca cel puțin unul dintre participanți să fi comis fapta cu vinovăție.

! OBSERVAȚII:

1. este posibilă participația penală atât la pluralitatea necesară, cât şi la pluralitatea constituită;
2. *actele autorului/coautorilor* sunt acte de executare nemijlocite; *actele instigatorului* sunt, în principiu, acte intelectuale de determinare a autorului/coautorilor la comiterea infracțiunii şi sunt anterioare comiterii activității infracționale; *actele complicelui* sunt materiale şi/sau intelectuale şi sunt anterioare şi/sau concomitente comiterii activității infracționale;
3. plângerea prealabilă formulată față de unul dintre participanți este considerată a fi formulată şi față de ceilalți participanți;
4. în cazul infracțiunii progresive, legătura subiectivă dintre participanți trebuie evaluată în funcție de momentul consumării, iar nu prin raportare la perioada de timp de după consumare până la epuizarea infracțiunii.

Forme ale participaţiei penale

Participaţie

1. *proprie*: toţi participanţii acţionează cu aceeaşi formă de vinovăţie;
2. *improprie*: unii participanţi acţionează cu intenţie, iar alţii din culpă (cu sau fără prevedere) ori fără vinovăţie (când există o cauză de neimputabilitate, cu excepţia cazului fortuit).

Participaţie

1. *principală*: autori, coautori;
2. *secundară*: instigatori, complici.

! OBSERVAŢII:

1. participaţia improprie poate fi reţinută la toate formele de participaţie (coautorat, instigare, complicitate);
2. formele secundare ale participaţiei penale sunt absorbite în cele principale (instigarea absoarbe actele de complicitate la aceeaşi faptă; autoratul absoarbe actele de instigare/complicitate la aceeaşi faptă);
3. data şi locul săvârşirii infracţiunii se analizează prin raportare la momentul şi locul săvârşirii faptei de autor, neprezentând importanţă data/locul când/unde au fost efectuate actele de instigare sau complicitate;
4. participaţia proprie la săvârşirea unei infracţiuni poate fi reţinută în *concurs real sau ideal* cu participaţia improprie;
5. nu se va putea reţine participaţia improprie la infracţiunea de nedenunţare.

A. Autorul

- ✓ persoana (fizică sau juridică) care *săvârşeşte în mod nemijlocit* o acţiune sau inacţiune concretă prevăzută de norma de incriminare (autor material);
- ✓ autorul nu este participant la comiterea infracţiunii, adică nu săvârşeşte fapta prevăzută de legea penală în mod mijlocit.

! OBSERVAȚIE:

La participația proprie autorul săvârșește fapta numai cu intenție directă/indirectă sau cu praeterintenție, iar în ipoteza participației penale improprii autorul săvârșește fapta din culpă ori fără vinovăție.

B. Coautorii

- ✓ persoanele care *săvârșesc nemijlocit* aceeași faptă prevăzută de legea penală;
- ✓ coautorii participă, ocazional, succesiv sau simultan, pe baza unei legături subiective anterioare sau concomitente executării activității infracționale, la săvârșirea aceleiași fapte tipice; existența legăturii subiective trebuie analizată prin raportare la acțiunea nemijlocită a coautorilor, iar nu la urmarea acesteia;
- ✓ fiecare coautor va răspunde pentru rezultatul final al actelor conjugate, chiar dacă, privite *individual*, acestea nu erau de natură a-l produce;
- ✓ nu este necesar ca toți coautorii să fie prezenți la locul săvârșirii infracțiunii;
- ✓ în cazul infracțiunilor complexe, activitatea coautorilor nu trebuie să fie identică, putând fi comise diferite acte corespunzătoare acțiunilor ce constituie elementul material al faptei penale;
- ✓ la infracțiunile continue, actele de coautorat pot interveni pe tot parcursul desfășurării activității infracționale, până la momentul epuizării acesteia;
- ✓ în cazul infracțiunilor continuate, nu este necesar ca toate actele de executare să fie comise în coautorat, participarea penală putând exista și numai pentru o parte dintre actele de executare;
- ✓ în ipoteza infracțiunilor pentru care legea prevede că autorul trebuie să aibă o anumită calitate (subiect activ nemijlocit calificat), este necesar ca toți coautorii să aibă această calitate.

! OBSERVAȚII:

1. *în cazul participației proprii*, coautorii trebuie să săvârşească fapta prevăzută de legea penală cu aceeaşi formă de vinovăție (intenție, praeterintenție, culpă);
2. în cazul lipsei legăturii subiective între coautori, fiecare participant va răspunde în calitate de autor, iar nu de coautor, la săvârşirea infracțiunii;
3. NU este posibil coautoratul la infracțiunile omisive proprii, la infracțiunile cu autor exclusiv ori în cazul pluralității naturale sau constituite. Este posibil coautoratul în cazul infracțiunii de obicei sau al infracțiunilor omisive improprii;
4. în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă, nu poate fi reținut coautoratul dacă fapta este comisă de un martor, dar este posibilă participația penală în această formă în cazul în care fapta este comisă de echipa de experți desemnați să efectueze expertiza;
5. coautorul va fi luat în calcul pentru reținerea circumstanței agravante generale prevăzute de art. 77 lit. a) NCP, a comiterii faptei de trei sau mai multe persoane *împreună*; în cazul în care un coautor este minor, iar celălalt major, se va reține în sarcina majorului circumstanța agravantă prevăzută de art. 77 lit. d) NCP.

C. Instigatorul

- ✓ determină cu intenție o persoană la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală; în cazul participației penale proprii, actele de instigare sunt doar acte intelectuale, nu şi acte materiale;
- ✓ instigarea trebuie să fie urmată de efectuarea de către cel instigat a cel puțin unei tentative; se va reține existența instigării şi în situația în care autorul beneficiază de cauza de nepedepsire a desistării ori a împiedicării producerii urmării socialmente periculoase;
- ✓ instigatorul nu va răspunde penal dacă autorul nu realizează niciun act de executare a faptei tipice sau dacă tentativa săvârşită nu este pedepsită de legea penală;
- ✓ în cazul existenței unui act de instigare, dacă autorul se desistează sau împiedică producerea rezultatului, instigatorul va răspunde pentru tentativă, cu excepția cazului în care beneficiază el însuşi de cauza de nepedepsire a împiedicării comiterii faptei.

! OBSERVAȚII:

1. activitatea instigatorului este întotdeauna anterioară adoptării rezoluției infracționale de către cel instigat şi se poate realiza *numai printr-o acțiune,* iar nu printr-o inacțiune;
2. dacă activitatea instigatorului este ulterioară adoptării rezoluției infracționale, fapta nu reprezintă instigare, ci complicitate morală;
3. *coinstigarea:* presupune cooperarea (simultană sau succesivă) a mai multor persoane la instigare;
4. *instigările succesive:* este necesar ca cel instigat să fi luat rezoluția infracțională după activitatea de determinare a tuturor coinstigatorilor;
5. *instigare mediată:* instigatorul nu îl determină în mod direct pe autor să comită o infracțiune, ci prin intermediul unei terțe persoane; aceasta din urmă nu va avea calitatea de instigator, ci pe cea de complice moral anterior;
6. în cazul infracțiunii de nedenunțare, participația penală este posibilă în forma instigării, care va fi însă absorbită natural în autoratul la această infracțiune (dacă nu îmbracă vreuna dintre modalitățile prevăzute de art. 272 NCP);
7. *concursul de instigări:* mai multe persoane acționează independent unele de altele pentru a determina săvârşirea unei infracțiuni;
8. instigatorul nu intră în sfera participanților care pot determina reținerea circumstanței agravante legale prevăzute de art. 77 lit. a) NCP, a comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună;
9. instigarea este posibilă atât la infracțiunile comise din culpă (când se va reține participația improprie), cât şi la infracțiunile săvârşite cu intenție sau praeterintenție;
10. instigatorul trebuie să acționeze cu intenție directă sau indirectă, iar nu din culpă;
11. dacă instigatorul participă alături de autor la săvârşirea infracțiunii, instigarea este absorbită în autorat sau coautorat;
12. în ipoteza infracțiunilor cu autor calificat, nu este necesar ca instigatorul să aibă şi calitatea cerută de lege pentru autor;
13. dacă instigarea la mărturia mincinoasă este realizată prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârşită asupra subiectului activ nemijlocit ori asupra unui membru de familie al acestuia, se va reține comiterea infracțiunii de influențare a declarațiilor [art. 272 alin. (1) NCP], iar nu o instigare la mărturia mincinoasă.

D. Complicele

- ✓ persoana care, cu intenție (directă sau indirectă), *înlesneşte sau ajută* în orice mod (material, moral) la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală ori care *promite*, înainte sau în timpul săvârşirii faptei, *că va primi, dobândi sau transforma bunurile provenite din aceasta ori că va înlesni valorificarea lor sau că va da ajutor* făptuitorului pentru a îngreuna ori zădărnici urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei, chiar dacă după săvârşirea faptei promisiunea nu este îndeplinită;
- ✓ *înlesnirea* comiterii faptei constituie o *complicitate anterioară* (materială sau morală), iar *ajutorul* dat la comiterea faptei o *complicitate concomitentă* (materială sau morală);
- ✓ înlesnirea sau ajutorul acordat sau promisiunea că va primi, dobândi sau transforma bunurile provenite din fapta prevăzută de legea penală ori că va înlesni valorificarea lor sau că va da ajutor făptuitorului pentru a îngreuna ori zădărnici urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei trebuie să fie *anterioare sau concomitente săvârşirii faptei;*
- ✓ activitatea complicelui (licită sau ilicită) trebuie să servească efectiv autorului.

Complicitatea	**Tăinuirea**	**Favorizarea făptuitorului**
- poate consta în promisiunea de tăinuire a bunurilor provenite din săvârşirea faptei prevăzute de legea penală realizată **înainte sau în timpul săvârşirii faptei** (*formă de complicitate morală*).	- constă în dobândirea unui bun provenit din infracțiune ori în transformarea sau înlesnirea valorificării bunului, după săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, **fără să fi existat o promisiune anterioară făcută autorului;** - când, după comiterea unui prim act de tăinuire, făptuitorul promite că va asigura valorificarea în continuare şi a altor bunuri sustrase, se va reține comiterea în **concurs real a infracțiunii de tăinuire cu complicitatea la infracțiunea de furt**, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită.	- înțelegerea de a-l ajuta pe făptuitor **are loc după săvârşirea faptei.**

! OBSERVAȚII:

1. tentativa la complicitate nu este prevăzută de legea penală;
2. complicele acționează cu intenție (directă sau indirectă) ori cu praeterintenție (dacă a avut o atitudine subiectivă similară celei a autorului, raportat la rezultatul mai grav);
3. în ipoteza infracțiunilor cu autor calificat, nu este necesar ca în persoana complicelui să fie regăsită calitatea cerută de lege pentru autor;
4. *complicele anterior* nu intră în sfera participanților care pot determina reținerea circumstanței agravante legale prevăzute de art. 77 lit. a) NCP, a comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună; în schimb, *complicele concomitent* va fi avut în vedere la reținerea circumstanței agravante legale prevăzute de art. 77 lit. a) NCP;
5. activitatea complicelui poate consta în acțiuni sau inacțiuni licite sau ilicite (prevăzute, eventual, de legea penală);
6. se va reține complicitatea indiferent dacă subiectul activ nemijlocit comite fapta în formă tentată, consumată sau epuizată;
7. atunci când persoana care a realizat actele de ajutorare participă nemijlocit la comiterea infracțiunii, nu se va reține complicitatea concomitentă, ci coautoratul;
8. în cazul infracțiunii de nedenunțare, participația penală este posibilă în forma complicității morale, care va fi însă absorbită natural în autoratul la această infracțiune (dacă nu îmbracă vreuna dintre modalitățile prevăzute de art. 272 NCP);
9. nu se pot reține în concurs ideal complicitatea la o infracțiune şi tăinuirea bunului provenit din aceasta;
10. nu se pot reține în concurs ideal complicitatea la o infracțiune şi favorizarea făptuitorului;
11. atât complicitatea materială, cât şi complicitatea morală: **a.** pot fi realizate fie printr-o acțiune, fie printr-o inacțiune; **b.** pot fi anterioare sau concomitente activității infracționale; **c.** sunt posibile atât la infracțiunile de pericol, cât şi la infracțiunile de rezultat;
12. *complicitatea negativă:* nu constituie o formă a participației penale; dacă persoanele care surprind comiterea infracțiunii nu au realizat anterior sau concomitent o legătură subiectivă cu autorul infracțiunii, ci au doar calitatea de martori oculari, nu se va reține calitatea acestora de complici morali la comiterea infracțiunii.

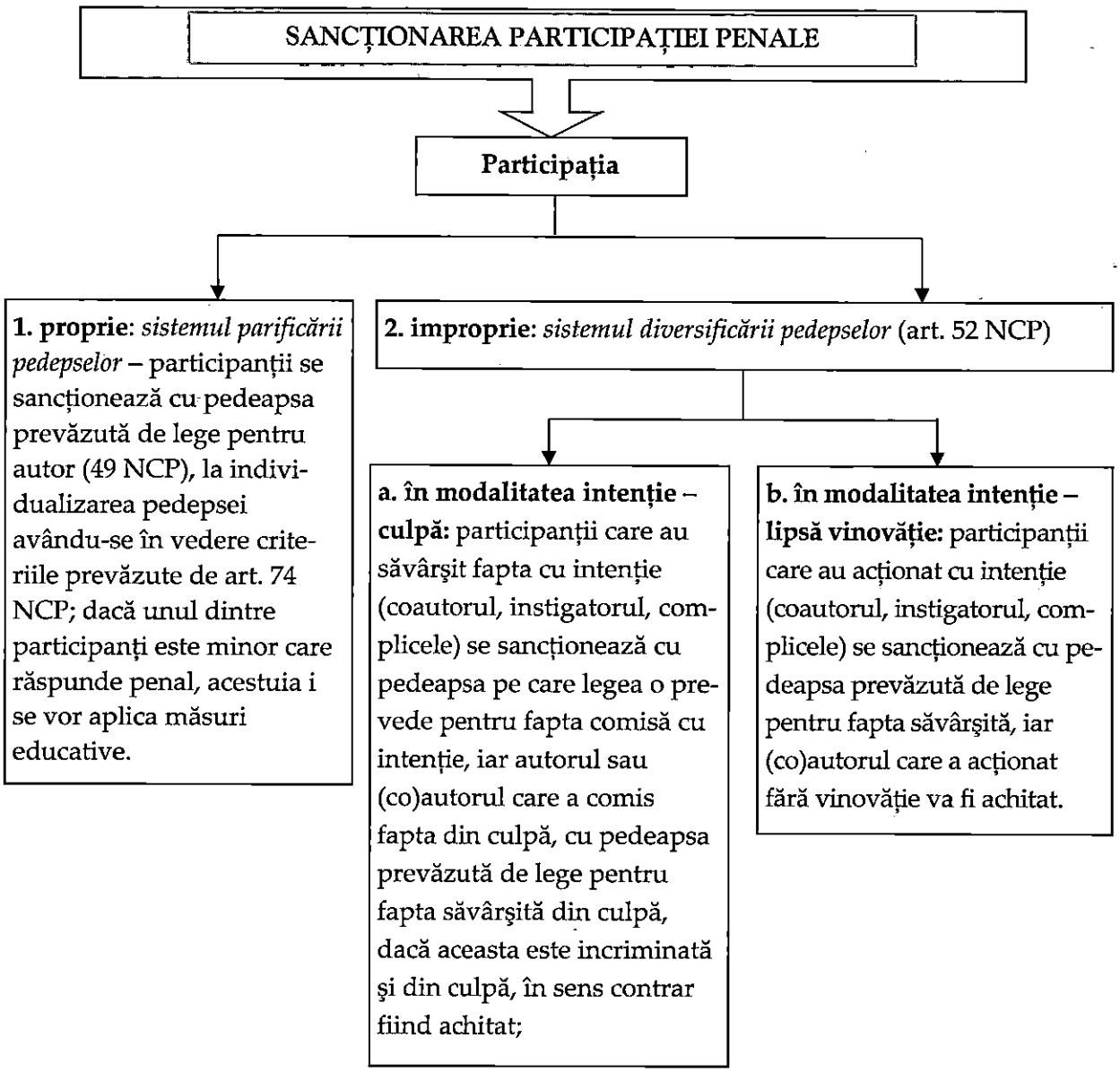
SANCŢIONAREA PARTICIPAŢIEI PENALE
Participaţia
1. proprie: sistemul parificării pedepselor – participanţii se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor (49 NCP), la individualizarea pedepsei avându-se în vedere criteriile prevăzute de art. 74 NCP; dacă unul dintre participanţi este minor care răspunde penal, acestuia i se vor aplica măsuri educative.
2. improprie: sistemul diversificării pedepselor (art. 52 NCP)
a. în modalitatea intenţie – culpă: participanţii care au săvârşit fapta cu intenţie (coautorul, instigatorul, complicele) se sancţionează cu pedeapsa pe care legea o prevede pentru fapta comisă cu intenţie, iar autorul sau (co)autorul care a comis fapta din culpă, cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârşită din culpă, dacă aceasta este incriminată şi din culpă, în sens contrar fiind achitat;
b. în modalitatea intenţie – lipsă vinovăţie: participanţii care au acţionat cu intenţie (coautorul, instigatorul, complicele) se sancţionează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârşită, iar (co)autorul care a acţionat fără vinovăţie va fi achitat.

! OBSERVAȚII:

1. pot fi aplicate pedepse diferite autorului şi participanților şi în funcție de importanța contribuției acestora la comiterea faptei, legea neimpunând aplicarea aceleiaşi pedepse, ci numai raportarea la aceleaşi limite de pedeapsă prevăzute de lege;
2. dacă legea prevede pedeapsa închisorii alternativ cu pedeapsa amenzii, este posibil ca autorului să îi fie aplicată pedeapsa închisorii, iar unuia sau tuturor celorlalți participanți pedeapsa amenzii.

ÎMPIEDICAREA SĂVÂRŞIRII INFRACȚIUNII DE CĂTRE PARTICIPANT

✓ este o cauză de nepedepsire **cu caracter personal** de care beneficiază participantul pentru forma tentată a infracțiunii la care a contribuit (coautor, instigator, complice) dacă:

- **a)** după începerea executării şi înainte de descoperirea infracțiunii, împiedică ***personal şi efectiv*** producerea rezultatului;
- **b)** după începerea executării şi înainte de descoperirea infracțiunii, o ***denunță autorităților,*** iar, ca urmare a intervenției acestora, este efectiv împiedicată producerea rezultatului;

✓ *în cazul infracțiunilor de rezultat,* împiedicarea săvârşirii infracțiunii de către participant poate interveni în cursul executării acesteia, dar şi *după executarea activității infracționale, însă înainte de producerea urmării acesteia;*

✓ cauza de nepedepsire a participantului este incidentă numai dacă participanții împiedică efectiv producerea rezultatului infracțiunii, fapta rămânând în faza tentativei, nu şi atunci când aceştia se desistă;

✓ cauza de nepedepsire are *caracter personal* (*circumstanță personală subiectivă*) şi nu se răsfrânge asupra celorlalți participanți; va profita numai participantului care a împiedicat săvârşirea infracțiunii, ceilalți urmând să răspundă pentru tentativă, în măsura în care aceasta este posibilă şi incriminată; în cazul în care consumarea este împiedicată de un terț, toți participanții vor răspunde pentru tentativă, dacă aceasta este incriminată;

↓

✓ dacă actele săvârşite de participant până în momentul împiedicării constituie o altă faptă prevăzută de legea penală, i se va aplica pedeapsa pentru această faptă.

! OBSERVAȚII:

1. în cazul autorului unic se va analiza incidența *desistării sau a* ***împiedicării producerii rezultatului*** drept cauze de nepedepsire a tentativei prevăzute de art. 34 alin. (1) NCP; în cazul participanților (coautori, instigatori sau complici) se va analiza, în principiu, incidența dispozițiilor art. 51 NCP, referitoare la ***împiedicarea săvârşirii infracțiunii***; ca excepție, se va reține cauza de nepedepsire stipulată de art. 34 alin. (1) NCP, atunci când are loc o desistare a tuturor coautorilor;
2. potrivit art. 51 NCP, cauza de nepedepsire se poate reține nu numai în situația în care împiedicarea săvârşirii infracțiunii de către participant intervine în cursul executării acesteia, dar şi în ipoteza în care aceasta intervine *după executarea activității infracționale, dar înainte de producerea urmării acesteia (în cazul infracțiunilor de rezultat)*; momentul intervenției acțiunii de împiedicare constituie diferența față de condițiile necesare pentru a se reține în privința autorului cauza de nepedepsire a împiedicării producerii rezultatului stipulată de art. 34 alin. (1) NCP, care, fiind specifică tentativei perfecte, poate interveni numai după realizarea actelor de executare a activității infracționale;
3. dacă unul dintre coautori împiedică săvârşirea infracțiunii, ceilalți coautori, instigatori sau complici vor răspunde penal pentru tentativă, dacă aceasta este incriminată;
4. dacă instigatorul împiedică săvârşirea infracțiunii, cauza de nepedepsire va opera numai cu privire la acesta, autorul şi complicele urmând a fi traşi la răspundere penală pentru tentativa la săvârşirea infracțiunii respective, dacă aceasta este incriminată;
5. în cazul în care complicele împiedică săvârşirea infracțiunii, acesta va beneficia de cauza de nepedepsire, în vreme ce autorul şi instigatorul vor răspunde penal pentru tentativă, dacă aceasta este incriminată;

6. *cauză specială de nepedepsire a participantului:* nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele de constituire a unui grup infracțional organizat dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit şi să se fi început săvârşirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului [art. 367 alin. (4) NCP].

CIRCUMSTANȚE PERSONALE ȘI REALE

A. Circumstanțe personale (distincție doctrinară: personale subiective şi personale de individualizare)

A.1. circumstanțele personale subiective sunt considerate cele în legătură cu atitudinea psihică a participantului față de fapta comisă ori cele care se referă la diferite calități personale ale participantului care nu sunt cerute de norma de incriminare; efectele circumstanțelor personale subiective nu se răsfrâng asupra autorului ori a celorlalți participanți;

A.2. circumstanțele personale de individualizare: deşi sunt personale, pentru că se referă la persoana participantului, produc efecte similare circumstanțelor reale, deoarece sunt cerute de norma de incriminare;
✓ sunt prevăzute de norma de incriminare în legătură cu subiectul activ al infracțiunii, deci fac parte din trăsătura esențială a tipicității faptei;
✓ produc efecte cu privire la încadrarea juridică a faptei care urmează a fi reținută în sarcina participanților;
✓ față de prevederea în norma de incriminare, se consideră că aceste circumstanțe vor produce efecte similare circumstanțelor reale: asupra tuturor participanților, în măsura în care aceştia le-au cunoscut ori prevăzut.

B. Circumstanțe reale (privitoare la faptă)

✓ constau în aspecte legate de modalitatea de comitere a faptei, loc, timp, persoana victimei etc.;

✓ circumstanțele agravante reale produc efecte asupra tuturor participanților, în măsura în care aceştia le-au cunoscut ori prevăzut;

✓ circumstanțele atenuante reale produc efecte asupra tuturor participanților, chiar dacă nu au fost prevăzute sau cunoscute.

! OBSERVAȚII:

1. când autorul săvârşeşte o faptă mai gravă decât cea la care a fost instigat/ajutat, instigatorul/complicele va răspunde doar pentru fapta pentru care a efectuat actele de complicitate, cu excepția situației în care a prevăzut şi acceptat posibilitatea săvârşirii de către autor a faptei mai grave;
2. dacă autorul săvârşeşte o faptă mai puțin gravă decât cea la care a fost instigat/ajutat, instigatorul/complicele va răspunde pentru fapta efectiv săvârşită;
3. în situația în care autorul comite o altă faptă decât cea la care a fost instigat/ajutat, nu va exista participație, iar participanții nu vor răspunde penal.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. X joacă o partidă de poker cu Y, miza fiind aceea că pierzătorul va fi de acord ca învingătorul să întrețină raporturi sexuale cu soția pierzătorului. X pierde partida de poker şi o determină pe soția sa să rămână singură într-o cameră de hotel cu Y. După mai multe discuții avute, în care soția lui X îi spune că nu doreşte să întrețină raporturi sexuale cu acesta, Y întreține prin constrângere raporturi sexuale cu soția lui X, invocând faptul că aceasta a fost miza meciului de poker. Se va putea reține complicitatea lui X la fapta lui Y?

2. Dacă X, care locuia într-un cartier bucureştean rău famat, în care rata infracționalității cu violență este extrem de crescută, îl invită la locuința sa pe Y, care, în timp ce se afla pe drum, este agresat de o bandă de cartier, se va putea reține vreo formă de responsabilitate penală a lui X pentru vătămările corporale suferite de Y?

3. X şi Y ies la o terasă după terminarea serviciului. X îşi comandă o sticlă de vin şi, deşi cunoştea că Y este cu maşina şi că intenționează să se întoarcă cu aceasta acasă, îl convinge pe acesta să bea vin împreună, susținând că pe ruta lui Y spre casă nu a existat niciodată vreun filtru al poliției (situație de fapt reală). Y consumă vinul pe care X îl pusese în pahare, iar apoi pleacă spre casă cu maşina. Fiind oprit pe drum de poliție, se constată că Y avea în sânge o alcoolemie peste limita legală, ce atrăgea incidența dispozițiilor art. 336 NCP. Se va putea reține participația penală a lui X la fapta comisă de Y?

4. X şi Y erau într-o relație de prietenie de peste 3 luni. X (în vârstă de 19 ani) se duce la farmacie cu prietena sa Y (în vârstă de 14 ani) pentru a cumpăra anticoncepționale. Z, farmacistă şi mătuşă a lui Y, vinde pastilele anticoncepționale celor doi, apreciind că în acest fel nu există niciun risc ca nepoata sa Y să rămână însărcinată. Se va putea reține complicitatea lui Z la comiterea infracțiunii de act sexual cu un minor?

5. Participanții nepedepsibili din cadrul pluralității necesare ar putea fi sancționați în cadrul unei participații ocazionale (ca instigatori ori complici)?

6. Este posibilă complicitatea la infracțiunile omisive?

7. În cazul în care X, instigator la comiterea infracțiunii de furt de către Y, realizează şi acte de complicitate concomitentă şi, în acest cadru, îl convinge pe Y să se desisteze, se poate reține răspunderea penală a lui X sau Y?

8. Se poate reține atât în sarcina autorului, cât şi a complicelui la comiterea aceleiaşi infracțiuni circumstanța atenuantă a provocării? Dar în sarcina instigatorului şi a autorului?

PARTEA PRACTICĂ

Unitatea de acţiune a coautorilor. Există coautorat numai când participanţii acţionează împreună prin desfăşurarea unor activităţi materiale concordante, când ei contribuie nemijlocit la săvârşirea faptei, iar acţiunile lor se află într-o unitate indivizibilă. Simpla prezenţă fizică a unei persoane, alături de inculpat, la locul şi în momentul săvârşirii, de către acesta din urmă, a unui omor, nu constituie coautorat (T.S., s. pen., dec. nr. 2819/1982).

Natura contribuţiilor coautorilor. În situaţia săvârşirii infracţiunii de omor, împrejurarea că loviturile mortale au fost aplicate numai de unul dintre inculpaţi nu duce la concluzia inexistenţei coautoratului, atât timp cât, în condiţiile în care a fost concepută executarea infracţiunii, din punct de vedere obiectiv, activitatea celuilalt inculpat, care a pus victima în imposibilitate de a se apăra, s-a învederat indispensabilă comiterii omorului, iar, sub aspect subiectiv, acest inculpat a prevăzut rezultatul produs, moartea victimei, şi a acţionat nemijlocit pentru realizarea lui (T.S., s. pen., dec. nr. 71/1979).

Condiţiile de reţinere a coautoratului. Există coautorat la omor ori de câte ori mai mulţi făptuitori săvârşesc în mod intenţionat împotriva unei persoane acte specifice de violenţă de natură să-i cauzeze moartea. Se produce, într-un anume fel, o distribuţie a acţiunilor, unele de intensitate mai mare, altele mai mică, dar toate orientate spre aceeaşi finalitate: suprimarea vieţii persoanei. Ea dirijează actele fiecărui coautor, stabilind caracterul de faptă unică realizată de toţi împreună, indiferent dacă contribuţiile sunt simultane sau succesive, în acelaşi loc sau în locuri diferite. Pentru ca unul dintre coautori să răspundă pentru omor, el trebuie să fi săvârşit împotriva victimei, direct sau indirect, activ sau pasiv, un act de violenţă. În acelaşi timp, actul de violenţă al făptuitorului nu trebuie să acopere în întregime sfera actului tipic, căci el nu se priveşte izolat, ci în raport cu totalitatea actelor săvârşite de coautori. Cu alte cuvinte, fiecare act de violenţă conţine un dinamism propriu, fizic şi psihic, prin care participă la fapta în ansamblu, demonstrând astfel unitatea structurală a acesteia. Potrivit doctrinei juridice, condiţiile coautoratului sunt: a) unitatea indivizibilă a acţiunilor mai multor făptuitori; b) cooperarea subiectivă a făptuitorilor. În cele mai multe cazuri, contribuţiile coautorilor sunt inegale, în sensul că numai unul sau o parte dintre aceştia săvârşesc acte specifice de ucidere, iar ceilalţi săvârşesc acte care, în sine, nu posedă eficienţa necesară rezultatului, dar se

află în strânsă interdependență cu primele, completându-le. Dacă s-ar privi fracționat contribuțiile, nu s-ar realiza nimic concludent asupra sensului juridic al coautoratului. Jurisprudența a confirmat, în mod constant, acest punct de vedere. Astfel, au caracter de acte de coautorat la omor: lovirea victimei cu cuțitul, chiar dacă nu a provocat decesul acesteia, dar a fost de natură să slăbească puterea de rezistență şi de apărare, permițând celuilalt inculpat să aplice lovitura mortală; aplicarea de lovituri peste spate, în timp ce alt inculpat loveşte victima în cap; lovirea victimei cu obiecte şi cu picioarele, ceea ce a contribuit la înfrângerea rezistenței acesteia şi a posibilității de apărare; în general, acțiunile care sunt conjugate şi indispensabile comiterii infracțiunii de omor. Imobilizarea victimei, pentru ca un alt făptuitor să fie în măsură să-i aplice lovitura mortală, exprimă forță şi dinamism într-un moment decisiv şi, ca urmare, constituie, împreună cu acțiunea de ucidere, o unitate indivizibilă. În loc ca infractorul singur să lupte cu victima, să-i învingă rezistența şi apoi să-i aplice lovitura mortală, un coautor, sau mai mulți, imobilizează victima chiar în momentul în care un altul aplică acea lovitură. Ca urmare, activitatea de imobilizare a victimei este legată direct şi nemijlocit de activitatea care constituie latura obiectivă a infracțiunii de omor. Unitatea acțiunii de imobilizare a victimei cu acțiunea de ucidere, efectuată de alt coinculpat, se axează pe caracterul indispensabil al primei acțiuni, fără de care cealaltă acțiune nu ar fi posibilă. De fapt, imobilizarea victimei în momentul de pericol maxim pentru viața ei echivalează cu un adevărat act de violență, susceptibil de a cauza moartea acelei victime. Aşadar, toate contribuțiile care au legătură între ele, fiind conjugate şi unificate într-un ansamblu specific, orientat spre realizarea uciderii persoanei, au caracter de acte de coautorat la omor. Nu are relevanță, din punct de vedere al cauzalității juridice, care dintre actele săvârşite de coautori a provocat leziunea care, în final, a cauzat moartea victimei, căci ceea ce caracterizează coautoratul este unitatea acțiunilor, capacitatea lor de a se integra aceluiaşi sistem sau model de explicație. Coautorul nu acționează singur, ci în cooperare cu alt făptuitor (sau mai mulți). Ca atare, coautorul trebuie să urmărească şi să accepte producerea rezultatului cauzat nu numai de acțiunea lui, ci de totalitatea acțiunilor, ceea ce presupune că el trebuie să cunoască celelalte acțiuni şi finalitatea lor şi, în mod conştient, să-şi orienteze activitatea astfel încât să se integreze finalității în ansamblu. Elementul cooperării subiective – adică reprezentarea totalității acțiunilor şi voința de a se realiza, prin efortul comun, activitatea de ucidere a unei persoane – se obține din analiza împrejurărilor în care fapta a fost comisă. În situațiile în care, după o înțelegere expresă sau tacită, toți făptuitorii atacă victima şi îi aplică lovituri sau acționează într-o modalitate care, în ansamblu, îi cauzează moartea, nu mai are relevanță împrejurarea că unele lovituri au fost de mai mică gravitate şi nu puteau – singure – să producă rezultatul, căci intenția de coautori la omor rezultă din materialitatea actelor săvârşite. Aceeaşi situație este şi în cazul în care, fără consens prealabil, unul dintre inculpați acționează agresiv, cunoscând intenția celorlalți şi asociindu-se, astfel, conştient la realizarea uciderii (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 300/2012).

Instigarea mediată şi imediată. Fapta unei persoane de a îndemna o altă persoană ca aceasta, la rândul ei, să determine o a treia persoană să comită o faptă prevăzută de legea penală nu constituie instigare la infracțiunea respectivă, dacă cea de-a doua persoană nu a dat curs îndemnului ce i s-a făcut şi, astfel, instigarea nu a ajuns la autorul care urma să comită infracțiunea. În cazul în care îndemnul de a comite infracțiunea ar fi ajuns la cel vizat ca autor, prima persoană ar fi fost instigator mediat (indirect), iar cea de-a doua instigator imediat (direct) şi deci față de ambele s-ar fi putut aplica dispozițiile legale referitoare la instigarea urmată de executare sau neurmată de executare, după caz (T.S., s. pen., dec. nr. 126/1971).

Instigare – complicitate. Fapta unei persoane care, având cunoştință despre intenția inculpaților de a ucide victima, le-a întărit această intenție, prin sfaturi şi îndemnuri repetate, permanente, insuflându-le ideea că trebuie să scape de victimă omorând-o, constituie complicitate morală la infracțiunea de omor, iar nu instigare la această infracțiune (T.S., s. pen., dec. pen. nr. 3686/1971).

Instigare neurmată de executare – infracțiune autonomă. Cei doi inculpați, în desfăşurarea activităților infracționale pentru care au fost trimişi în judecată, au trecut de la perioada internă în desfăşurarea activității infracționale la perioada externă, trecere realizată odată cu abordarea martorului T.S.C., căruia i-au solicitat găsirea unui criminal profesionist, fiind dispuşi să plătească suma de 5.000 de dolari, şi continuată cu discuțiile legate de modul în care uciderea lui S.M.A. s-ar putea realiza. Activitatea infracțională a inculpaților s-a oprit în prezenta cauză la această fază a actelor de pregătire, persoana instigată să săvârşească infracțiunea de omor dorită de cei doi inculpați nu a trecut la executarea infracțiunii la care a fost instigată, nesăvârşind nici măcar vreun act de executare susceptibil de a fi calificat cel puțin ca tentativă pedepsibilă la infracțiunea de omor. Într-o astfel de situație, activitățile infracționale ale celor doi inculpați reprezintă o instigare neurmată de executare, nu ca formă de participație penală, ci ca faptă distinctă. În drept, faptele inculpaților S.R. şi S.M.L., care, în perioada sfârşitul lunii noiembrie 2012-15 decembrie 2012, au încercat să-l determine pe martorul T.S.C. ca, direct sau prin intermediul altei persoane, să comită infracțiunea de omor calificat, pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, faptă prin care au urmărit uciderea numitului S.M.A., fostul soț al inculpatei, în schimbul acestui serviciu cei doi inculpați oferind o sumă de 5.000 de dolari, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de încercare de a determina săvârşirea unei infracțiuni, prevăzută de art. 370 NCP, care se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani sau cu amendă. Dispozițiile art. 370 NCP sunt mai favorabile decât cele prevăzute de art. 29 C.pen. 1969, care

sancționau instigarea neurmată de executare cu o pedeapsă cuprinsă între minimul special al pedepsei pentru infracțiunea la care s-a instigat (15 ani închisoare) și minimul general (15 zile închisoare) (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 30/2017, nepublicată).

Tentativă la complicitatea morală. Probele nu au confirmat dincolo de orice echivoc că strigătele inculpatei C.S. ar fi fost auzite de inculpați și că aceste strigăte ar fi avut vreun rol în continuarea agresiunii din partea autorilor F.C. și F.M., care nu au sosit la fața locului împreună cu C.S. (aceasta sosise la fața locului la finalul incidentului) și care, în aplicarea loviturilor, au fost determinați de alte motive (starea conflictuală dintre cele două familii și incidentul anterior din cursul aceleiași zile), fără nicio legătură cu îndemnurile inculpatei. În condițiile în care nu s-a dovedit nici existența unei coeziuni psihice între complice și autori și nici că strigătele ar fi contribuit în fapt la comiterea faptei de către autori, că acestea s-ar fi concretizat în îndemnuri și încurajări care să fi determinat efectiv pe autori să continue actele de agresiune asupra victimei, fapta inculpatei C.S. nu poate fi calificată decât ca o tentativă la complicitate. Or, legea penală nu incriminează în art. 48 NCP nici „încercarea de a înlesni", nici „încercarea de a ajuta" la săvârșirea unei infracțiuni, ci „înlesnirea" sau „ajutorul", adică acele acte de complicitate care au fost duse până la capăt și care și-au produs efectul, adică au contribuit efectiv la săvârșirea faptei de către autori (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 690/2017, nepublicată).

Latura subiectivă a participației în forma complicității. Participația sub forma complicității se poate realiza, din punct de vedere subiectiv, și cu intenție indirectă. Așa fiind, există complicitate nu numai atunci când rezultatul acțiunii autorului este prevăzut ca fiind cert, ci și atunci când acesta este prevăzut ca fiind eventual. De asemenea, pentru existența complicității, nu este necesar ca cel care ajută sau înlesnește comiterea faptei să dorească să coopereze la săvârșirea acesteia, fiind suficient să accepte că prin activitatea sa contribuie la comiterea infracțiunii (C.A. București, s. a II-a pen., dec. nr. 969/1997).

Complicitatea morală (conținut obiectiv și subiectiv). 1. Complicitatea imaterială sau morală se caracterizează prin aceea că efectele sale poartă asupra psihicului făptuitorului, prin întărirea sau întreținerea intenției autorului de a săvârși fapta prevăzută de legea penală. În cauză, inculpatul, deși nu a săvârșit acte materiale de agresiune asupra victimei, a fost totuși de acord să însoțească pe autorul infracțiunii de omor, s-a înarmat cu un par și, împreună cu acesta, a pătruns în curtea victimei, în timp ce autorul omorului a început să o lovească în cap pe victimă. Prin urmare, activitatea inculpatului întrunește elementele constitutive ale complicității morale, reprezentând o încurajare a autorului direct al infracțiunii de omor, care, altfel, fără acest ajutor moral, nu ar fi îndrăznit să intre în curtea victimei și să reușească s-o omoare

pe aceasta (C.S.J., s. pen., dec. nr. 5478/2001). **2.** Complicitatea morală sau imaterială se caracterizează prin aceea că efectele sale poartă asupra psihicului făptuitorului prin întărirea sau întreţinerea intenţiei autorului de a săvârşi o faptă prevăzută de legea penală. Ceea ce caracterizează complicitatea morală este caracterul ei de contribuţie indirectă, de ajutorare sau înlesnire în orice mod la săvârşirea actelor de executare propriu-zisă, după cum există situaţii în care, deşi o persoană a luat hotărârea de a săvârşi o infracţiune, evită să o pună în executare datorită unor îndoieli care fac ca hotărârea să nu fie fermă, iar dacă o persoană intervine şi înlătură asemenea îndoieli prin încurajare sau invocarea unor argumente care consolidează hotărârea, convingând-o să o pună în executare, ne aflăm, de asemenea, în prezenţa unei complicităţi morale. Plecând de la analiza cerinţelor impuse de principiul prezumţiei de nevinovăţie şi translatând analiza către infracţiunea de complicitate la şantaj pentru care a fost condamnat inculpatul în primă instanţă, instanţa de control judiciar constată că ceea ce s-a dovedit în cauză a fost doar faptul că inculpatul H. avea cunoştinţă de demersul iniţiat de inculpatul F., însă, în contextul lipsei acelor probe ce nu lasă loc de îndoială vizând împrejurarea că ştia şi de scopul real al acestui demers, pe baza unor prezumţii, deducţii, nu se poate pronunţa o hotărâre de condamnare (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 236/A din 28 iunie 2017).

Condiţiile complicităţii. Referitor la inculpatul M.R.C., Curtea opinează că nu sunt întrunite în cauză condiţiile cumulative prevăzute de art. 48 alin. (1) NCP pentru reţinerea participaţiei penale sub forma complicităţii la comiterea infracţiunii de folosire a funcţiei pentru favorizarea unor persoane în formă continuată, întrucât: **a)** procurorul nu a prezentat vreo probă din care să rezulte existenţa unor acţiuni sau inacţiuni comise de inculpatul M.R.C. prin care acesta să fi înlesnit sau ajutat la desemnarea sa în calitate de evaluator de către inculpatul B.A.G. în cele 46 de dosare de executare silită sus-menţionate. Astfel, acţiunile inculpatului M.R.C. constând în elaborarea de rapoarte de evaluare au fost *ulterioare* consumării fiecăreia dintre acţiunile infracţionale comise de inculpatul B.A.G., neplasându-se nici în faza actelor de pregătire şi nefiind nici concomitente cu actele de executare comise de autor; **b)** chiar dacă, în cazul infracţiunii continuate, actul de complicitate poate interveni şi după consumarea infracţiunii, până la momentul epuizării acesteia, din probele administrate nu rezultă existenţa unei/unor acţiuni de înlesnire sau ajutorare în orice mod a autorului pentru comiterea infracţiunii. Astfel, prin acţiunile sale de întocmire a rapoartelor de evaluare în cauzele având ca obiect executarea silită în care a fost desemnat prin delegaţie sau încheiere de executorul judecătoresc, inculpatul M.R.C. nu a creat nicio stare de pericol pentru valorile sociale care constituie obiectul juridic al infracţiunii de folosire a funcţiei pentru favorizarea unor persoane, deoarece acţiunile sale nu sunt apte de a înlesni sau ajuta la comiterea acţiunii tipice, prin care autorul lezează valoarea socială. Deopotrivă, trebuie avut în vedere că, faţă de particularităţile cauzei, în care decizia de desemnare a aparţinut exclusiv executorului jude-

cătoresc în urma discuțiilor cu creditorii, este cert că lezarea valorii sociale protejate de art. 301 NCP nu a fost nici facilitată, nici încurajată şi nici sprijinită prin acțiunile inculpatului M.R.C. de întocmire a rapoartelor de evaluare; **c)** nu se poate reține din probele administrate că inculpatul M.R.C. a prevăzut şi urmărit sau acceptat atât comiterea infracțiunii în calitate de autor de către inculpatul B.A.G., cât şi faptul că prin acțiunile sale înlesneşte sau ajută la acțiunea autorului (C.A. Oradea, s. pen., sent. nr. 109/2018, nepublicată).

Cauze de nepedepsire. Cauza de nepedepsire prevăzută în art. 51 alin. (1) teza a II-a NCP este aplicabilă participantului care, înainte de descoperirea faptei, împiedică el însuşi consumarea infracțiunii. Dispozițiile art. 51 alin. (1) teza a II-a NCP sunt incidente în cazul instigatorului – pentru instigarea la săvârşirea tentativei la infracțiunea prevăzută în art. 18^1 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 – dacă, înainte de descoperirea faptei, a reziliat contractul fals, inexact sau incomplet folosit ori prezentat de autor şi a determinat autorul să retragă cererea de fonduri europene anterior obținerii acestora, împiedicând consumarea infracțiunii prevăzute în art. 18^1 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 prin neacordarea fondurilor europene. Formularea unui denunț, după rezilierea contractului fals, inexact sau incomplet şi după determinarea autorului de către instigator să retragă cererea de fonduri europene, nu determină inaplicabilitatea cauzei de nepedepsire prevăzute în art. 51 alin. (1) teza a II-a NCP, chiar dacă autorul a retras în mod efectiv cererea de fonduri europene la o dată ulterioară formulării denunțului, cu condiția ca autorul să nu fi avut cunoştință de denunț (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 444/RC din 15 noiembrie 2017).

FIŞA nr. 16
PEDEPSELE PRINCIPALE

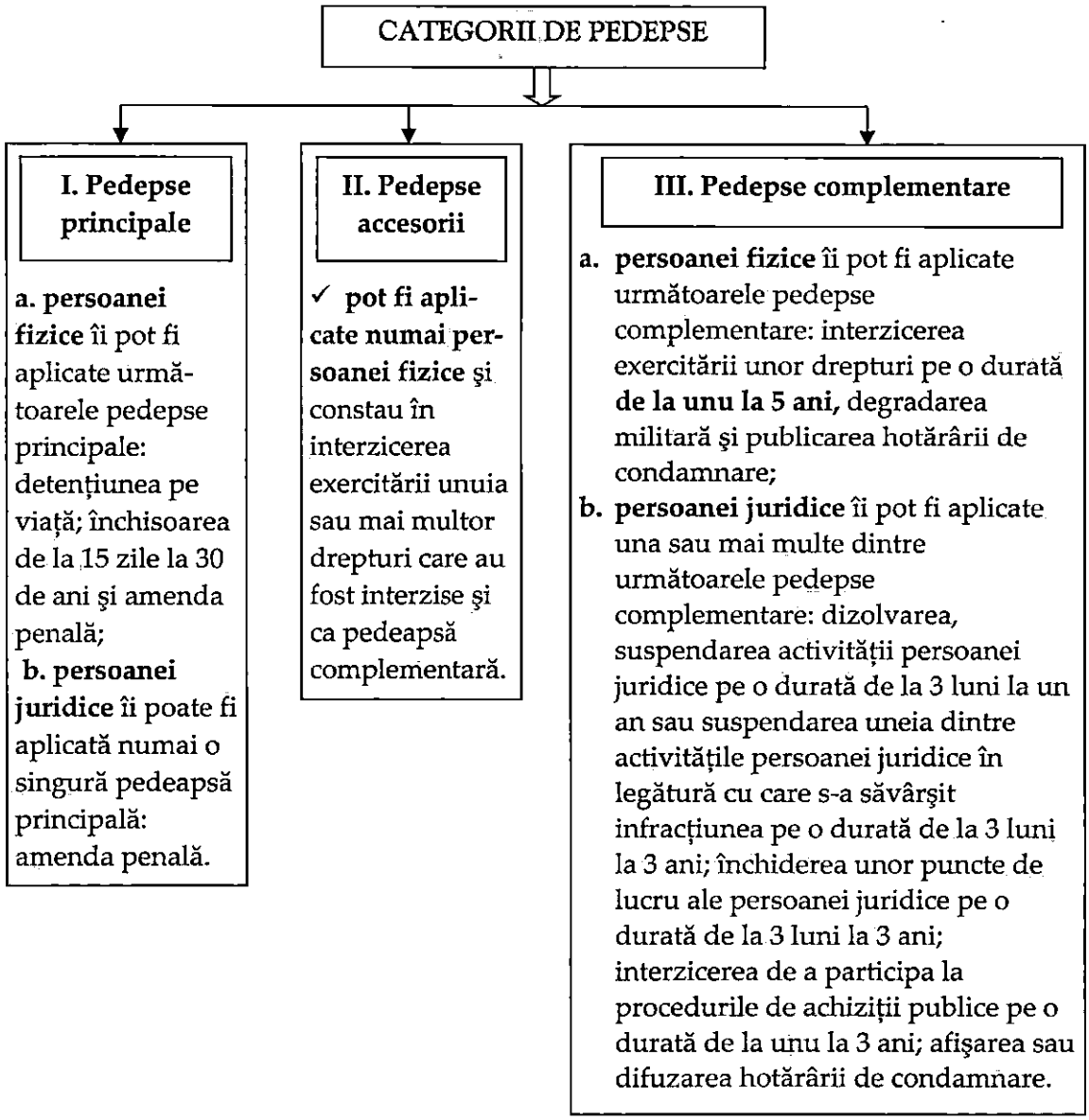
CATEGORII DE PEDEPSE
I. Pedepse principale
a. persoanei fizice îi pot fi aplicate următoarele pedepse principale: detenţiunea pe viaţă; închisoarea de la 15 zile la 30 de ani şi amenda penală;
b. persoanei juridice îi poate fi aplicată numai o singură pedeapsă principală: amenda penală.
II. Pedepse accesorii
✓ pot fi aplicate numai persoanei fizice şi constau în interzicerea exercitării unuia sau mai multor drepturi care au fost interzise şi ca pedeapsă complementară.
III. Pedepse complementare
a. persoanei fizice îi pot fi aplicate următoarele pedepse complementare: interzicerea exercitării unor drepturi pe o durată de la unu la 5 ani, degradarea militară şi publicarea hotărârii de condamnare;
b. persoanei juridice îi pot fi aplicate una sau mai multe dintre următoarele pedepse complementare: dizolvarea, suspendarea activităţii persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la un an sau suspendarea uneia dintre activităţile persoanei juridice în legătură cu care s-a săvârşit infracţiunea pe o durată de la 3 luni la 3 ani; închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani; interzicerea de a participa la procedurile de achiziţii publice pe o durată de la unu la 3 ani; afişarea sau difuzarea hotărârii de condamnare.

DETENȚIUNEA PE VIAȚĂ

✓ poate fi prevăzută de lege ca pedeapsă unică sau alternativ cu pedeapsa închisorii, fiind aplicabilă *inculpatului care nu a împlinit vârsta de 65 de ani la data pronunțării hotărârii de condamnare;*

✓ infractorului minor nu îi poate fi aplicată pedeapsa detențiunii pe viață, instanța putând aplica numai măsuri educative privative sau neprivative de libertate;

✓ alături de pedeapsa detențiunii pe viață poate fi aplicată pedeapsa complementară a degradării militare sau a publicării hotărârii de condamnare, nu şi pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi;

✓ în cazul în care pedeapsa principală stabilită de instanță este detențiunea pe viață, se va putea dispune ca pedeapsă accesorie interzicerea exercitării tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP sau a unora dintre acestea;

✓ alături de pedeapsa detențiunii pe viață pot fi aplicate măsuri de siguranță (de pildă, confiscarea specială);

✓ când infractorul a fost condamnat definitiv la pedeapsa detențiunii pe viață înainte de a fi împlinit vârsta de 65 de ani, la data împlinirii acestei vârste detențiunea pe viață poate fi înlocuită cu pedeapsa închisorii de 30 de ani *şi pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi* pe o durată de 5 ani; perioada de detențiune executată se consideră ca fiind parte executată din pedeapsa închisorii;

✓ pentru a dispune **înlocuirea detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii,** instanţa va avea în vedere (în mod cumulativ) următoarele aspecte:

a. dacă persoana condamnată a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

b. dacă persoana condamnată a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare (exceptând cazul în care dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească);

c. dacă persoana condamnată a făcut progrese constante şi evidente în vederea reintegrării sociale.

✓ **pedeapsa închisorii poate fi înlocuită cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă:**

i. în cazul **concursului** de infracţiuni/ **pluralităţii intermediare,** atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăşi cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puţin una dintre infracţiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare;

ii. în cazul **recidivei postcondamnatorii,** dacă prin însumarea pedepselor s-ar depăşi cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puţin una dintre infracţiunile săvârşite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare.

ÎNCHISOAREA

✓ **limitele generale** ale pedepsei închisorii sunt **de la 15 zile (minimul general) la 30 de ani (maximul general);**

✓ ziua în care începe executarea pedepsei şi ziua în care aceasta încetează se socotesc în durata executării;

✓ alături de pedeapsa închisorii pot fi aplicate pedepse complementare, pedepse accesorii sau măsuri de siguranță;

✓ în ipoteza în care instanța dispune condamnarea, poate stabili ca pedeapsa închisorii să se execute în regim de detenție sau să dispună suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei închisorii.

! OBSERVAŢII:

1. prin art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 a fost reglementat un mecanism de calcul compensatoriu pentru executarea pedepsei în condiţii necorespunzătoare care constă într-o ficţiune juridică având următorul obiect: considerarea ca executate a unor zile care în realitate nu au fost petrecute în executarea pedepsei ori a măsurii arestării preventive; astfel, *indiferent de regimul de executare a pedepsei, la calcularea pedepsei executate efectiv se are în vedere, ca măsură compensatorie, şi executarea pedepsei în condiţii necorespunzătoare* începând cu 24 iulie 2012, caz în care, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiţii necorespunzătoare, chiar dacă acestea nu sunt consecutive, se consideră executate, suplimentar, 6 zile din pedeapsa aplicată. Acest algoritm se aplică în mod corespunzător şi la calcularea pedepsei executate efectiv ca măsură preventivă/pedeapsă în centrul de reţinere şi arestare preventivă în condiţii necorespunzătoare; este însă necesar ca persoana privată de libertate să nu fi fost despăgubită pentru condiţii necorespunzătoare de detenţie, prin hotărâri definitive ale instanţelor naţionale sau ale CtEDO, pentru perioada pentru care s-au acordat despăgubiri şi a fost transferată sau mutată într-un spaţiu de detenţie având condiţii necorespunzătoare;

2. de efectele mecanismului compensatoriu prevăzut de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 beneficiază nu numai persoanele care au comis infracţiuni după liberarea condiţionată, ci şi acelea care au comis fapta în timp ce se aflau în executarea pedepsei închisorii; în ipoteza în care infracţiunea a fost comisă în termenul de supraveghere al liberării condiţionate, se vor avea în vedere deciziile nr. 7/HP/2018 şi nr. 15/HP/2018;

3. acordarea compensării în condiţiile art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 operează *ex officio*; recalcularea perioadei executate prin aplicarea efectelor acestei dispoziţii legale este obligatorie, nefiind dependentă de opţiunea persoanei care a fost privată de libertate în condiţii necorespunzătoare, întrucât modificarea legislativă este menită să producă întotdeauna efecte *in favorem*.

AMENDA PENALĂ ÎN CAZUL PERSOANEI FIZICE

LIMITELE PEDEPSEI AMENZII

1. generale: între **30 de zile şi 400 de zile-amendă;** cuantumul *unei zile-amendă* este cuprins între **10 lei şi 500 lei;** rezultă că *limitele generale ale pedepsei amenzii* sunt cuprinse între **300 lei şi 200.000 lei;**

2. speciale – între:
a) **60 şi 180** de zile-amendă, când *legea prevede* pentru infracţiunea săvârşită numai pedeapsa amenzii;
b) **120 şi 240** de zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii de cel mult 2 ani;
c) **180 şi 300** de zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani.
✓ *Pedeapsa prevăzută de lege* = pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită *în forma consumată,* fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei.

! OBSERVAŢII:

1. stabilirea cuantumului amenzii se realizează în **trei etape:**
   a) instanţa stabileşte **numărul zilelor-amendă** la care va fi condamnat inculpatul având în vedere criteriile generale de individualizare a pedepsei, prevăzute de art. 74 NCP;
   b) instanţa stabileşte **cuantumul unei zile-amendă** ţinând seama de criteriul general prevăzut de art. 61 alin. (3) teza a II-a NCP, constând în situaţia materială a inculpatului şi obligaţiile legale ale inculpatului faţă de persoanele aflate în întreţinerea sa, astfel încât să nu îl pună pe inculpat în situaţia de a nu-şi putea îndeplini îndatoririle privitoare la întreţinerea, creşterea, învăţătura şi pregătirea profesională a persoanelor faţă de care are aceste obligaţii legale;
   c) **amenda de executat reprezintă produsul dintre numărul zilelor-amendă şi cuantumul unei zile-amendă;**

pentru determinarea situaţiei materiale a inculpatului vor fi avute în vedere nu numai veniturile nete ale acestuia obţinute din activitatea desfăşurată cu caracter permanent, ci şi orice alte elemente de natură patrimonială care pot conduce la determinarea situaţiei patrimoniale;

2. dacă prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit **obţinerea unui folos patrimonial**, iar pedeapsa prevăzută de lege este numai **amenda** ori instanţa optează pentru aplicarea acestei pedepse, limitele speciale ale zilelor-amendă **se pot majora cu o treime** (*cauză de agravare facultativă*);

3. reţinerea unor cauze de atenuare ori agravare are efecte *numai asupra limitelor speciale ale zilelor-amendă*, nu şi asupra cuantumului unei zile-amendă; când în cazul aceleiaşi infracţiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect reducerea pedepsei, ***limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege** pentru infracţiunea săvârşită (nu şi ale cuantumului unei zile-amendă) **se reduc*** prin aplicarea ***succesivă*** a dispoziţiilor privitoare la ***tentativă, circumstanţe atenuante şi cazurile speciale de reducere a pedepsei***, în această ordine; în situaţia în care sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect *agravarea* răspunderii penale, ***limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege** pentru infracţiunea săvârşită (nu şi ale cuantumului unei zile-amendă) **se majorează** prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor privitoare la **recidiva postexecutorie, circumstanţele agravante şi infracţiunea continuată***;

4. raportarea efectelor cauzelor de atenuare sau agravare potrivit art. 79 NCP nu se va face întotdeauna la limitele speciale ale zilelor-amendă stipulate de norma de incriminare, ci fie la acestea (dacă instanţa consideră că nu e necesară sau proporţională cu scopul urmărit majorarea acestor limite), fie la cele rezultate în urma aplicării dispoziţiilor art. 61 alin. (5) NCP[1] (când instanţa consideră că se impune o astfel de majorare); prin urmare, în cazul reţinerii şi a unor cauze de atenuare, faţă de efectul specific al dispoziţiilor art. 61 alin. (5) NCP[2], nu se poate considera că natura de cauză de agravare conduce la aplicarea mai întâi a cauzelor de atenuare, potrivit art. 79 alin. (1) NCP, iar apoi a cauzei de agravare;

5. persoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să achite integral amenda în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare şi să comunice judecătorului delegat cu executarea dovada plăţii, în termen de 15 zile de la efectuarea acesteia. Dacă persoana condamnată se află în imposibilitate de a achita integral amenda în acest termen, *judecătorul delegat cu executarea*, la cererea acesteia, poate dispune eşalonarea plăţii amenzii în rate lunare, pe o perioadă ce nu poate depăşi 2 ani;

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 61 alin. (5) NCP.
[2] *Idem.*

6. dacă persoana condamnată **nu a achitat amenda**, în tot sau în parte, în termenul de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau în termenele stabilite prin eşalonare, judecătorul delegat cu executarea *sesizează instanța de executare*, care poate dispune:
   a) **executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității**, în afară de cazul în care persoana nu poate presta această muncă din cauza stării de sănătate, când constată că **neexecutarea nu este imputabilă** condamnatului;
   b) **înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea**, când constată că neexecutarea **nu este imputabilă** condamnatului şi acesta nu îşi dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității;
   c) **înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea**, când constată **neexecutarea cu rea-credință** a amenzii;
7. în vederea garantării executării pedepsei amenzii, procurorul, judecătorul de cameră preliminară[1] sau instanța de judecată poate lua măsuri asigurătorii;
8. dacă în situația prevăzută de art. 61 alin. (5) NCP[2] pedeapsa stabilită este amenda, în ipoteza stipulată de art. 62 NCP[3], în care prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, instanța de judecată stabileşte pedeapsa închisorii, pe lângă care va putea aplica şi pedeapsa amenzii [tot ca o cauză de agravare facultativă, ca şi în cazul art. 61 alin. (5)[4]].

AMENDA CARE ÎNSOȚEȘTE PEDEAPSA ÎNCHISORII[5]

1. dacă, prin infracțiunea săvârşită, inculpatul *a urmărit obținerea unui folos patrimonial pentru sine sau pentru altul*, iar instanța apreciază că sancțiunea închisorii nu este suficientă pentru a-şi atinge scopul, ***va putea aplica (cauză de agravare facultativă)*** **pe lângă pedeapsa închisorii şi pedeapsa amenzii;**

[1] Conform art. III din legea de modificare a NCPP, în toate situațiile în care Codul de procedură penală se referă la *judecătorul de cameră preliminară*, se înțelege că referirea se face la *instanța de judecată competentă potrivit legii* (în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanță, care a luat locul fazei de cameră preliminară, când se procedează la evaluarea legalității şi loialității urmăririi penale).

[2] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 61 alin. (5) NCP.

[3] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP, care permite aplicarea pedepsei amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

[4] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 61 alin. (5) NCP.

[5] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

2. nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 62 NCP dacă legea prevede ca variantă agravată a infracţiunii comiterea faptei în scopul de a dobândi un folos patrimonial;

3. aplicarea sancţiunii amenzii pe lângă pedeapsa închisorii este posibilă atât în cazul în care legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa închisorii, ca pedeapsă unică ori alternativă cu pedeapsa amenzii, cât şi în situaţia în care, deşi legea prevede pedeapsa închisorii alternativ cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă, instanţa de judecată se orientează către pedeapsa închisorii;

4. pedeapsa amenzii se poate aplica pe lângă pedeapsa închisorii şi în ipoteza în care executarea pedepsei închisorii este suspendată sub supraveghere (executarea pedepsei amenzii nu este suspendată) ori în cazul în care se dispune amânarea aplicării pedepsei (amânarea aplicării va privi atât pedeapsa închisorii, cât şi pe cea a amenzii);

5. nu este necesar ca folosul material să fi fost efectiv obţinut, legea impunând numai condiţia ca făptuitorul să fi urmărit obţinerea folosului; pot fi aplicate dispoziţiile art. 62 NCP chiar şi atunci când folosul obţinut în urma comiterii infracţiunii este supus confiscării speciale;

6. pedeapsa amenzii alăturată sancţiunii închisorii se va stabili între următoarele limite speciale (limitele speciale ale zilelor-amendă ce nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare ori agravare a pedepsei): a. **120 şi 240** de zile-amendă, când pedeapsa închisorii **stabilită** de instanţă este de cel mult doi ani; b. **180 şi 300** de zile-amendă, când pedeapsa închisorii **stabilită** de instanţă este mai mare de 2 ani.; aşadar, în această ipoteză, limitele speciale ale zilelor-amendă vor fi stabilite **numai în funcţie de *pedeapsa închisorii efectiv stabilită*** de instanţă pentru infracţiunea săvârşită, *iar nu în funcţie de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită, ca în situaţia în care amenda se aplică drept pedeapsă unică;*

7. cuantumul unei zile-amendă este cuprins între 10 lei şi 500 lei, iar la stabilirea acestuia se va ţine seama de **valoarea folosului patrimonial obţinut sau urmărit** [*criteriul special* prevăzut de art. 62 alin. (3) NCP].

ÎNLOCUIREA PEDEPSEI AMENZII CU PEDEAPSA ÎNCHISORII

Cazuri

a. dacă persoana condamnată nu execută, cu rea-credință, pedeapsa amenzii, în tot sau în parte;

- ✓ reaua-credință a condamnatului presupune ca acesta să posede mijloace financiare suficiente pentru achitarea amenzii, dar să refuze efectuarea plății;
- ✓ înlocuirea are ***caracter obligatoriu;***
- ✓ nu prezintă importanță faptul că persoana condamnată își dă consimțământul să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității sau că amenda a fost eşalonată în rate lunare de judecătorul delegat cu executarea.

b. dacă pedeapsa amenzii nu poate fi executată (în tot sau în parte) din motive neimputabile condamnatului, iar acesta nu își dă consimțământul la executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității;

- ✓ neexecutarea pedepsei amenzii nu se realizează cu rea-credință, ci din motive neimputabile condamnatului;
- ✓ pentru stabilirea motivelor care au dus la neexecutarea pedepsei amenzii, instanța va solicita date privind situația materială a condamnatului;
- ✓ nu prezintă importanță faptul că persoana condamnată își dă consimțământul să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității sau că amenda a fost eşalonată în rate lunare de judecătorul delegat cu executarea;
- ✓ înlocuirea are ***caracter obligatoriu;***
- ✓ pedeapsa amenzii poate fi stabilită ca pedeapsă autonomă sau pe lângă pedeapsa închisorii în condițiile art. 62 NCP[1].

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

c. dacă persoana condamnată nu execută obligaţia de muncă în folosul comunităţii în condiţiile stabilite de instanţă;

- ✓ această ipoteză presupune ca, după dispunerea executării pedepsei amenzii prin munca neremunerată în folosul comunităţii, persoana condamnată să nu presteze munca în condiţiile stabilite de către instanţă;
- ✓ înlocuirea are ***caracter obligatoriu.***

d. dacă, după rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunităţii, persoana condamnată săvârşeşte o nouă infracţiune, descoperită înainte de executarea integrală a obligaţiei de muncă în folosul comunităţii, pentru care se pronunţă o soluţie de condamnare

- ✓ nu are relevanţă forma de vinovăţie cu care este săvârşită infracţiunea, înlocuirea putând interveni şi în cazul faptelor săvârşite din culpă;
- ✓ nu are relevanţă momentul în care se pronunţă hotărârea judecătorească cu privire la fapta nou-comisă, fiind necesar numai ca aceasta să fie descoperită înainte de executarea integrală a muncii în folosul comunităţii;
- ✓ înlocuirea are ***caracter obligatoriu.***

! OBSERVAŢII:

1. înlocuirea pedepsei amenzii stabilită de instanţă cu cea a închisorii este posibilă atât în cazul în care legea prevede pentru acea infracţiune pedeapsa unică a amenzii, cât şi atunci când prevede pedeapsa închisorii alternativ cu amenda;
2. numărul zilelor-amendă neexecutate (prin plată sau prin munca în folosul comunităţii) se înlocuieşte cu un număr corespunzător de zile cu închisoare; zilele de muncă în folosul comunităţii efectuate în executarea pedepsei amenzii între data comiterii noii infracţiuni şi data condamnării definitive nu vor fi avute în vedere la stabilirea zilelor de închisoare pe care condamnatul trebuie să le execute;
3. pedeapsa închisorii care a înlocuit amenda se va executa numai în regim de detenţie, neputându-se dispune amânarea aplicării pedepsei ori suspendarea sub supraveghere.

EXECUTAREA PEDEPSEI AMENZII PRIN PRESTAREA UNEI MUNCI NEREMUNERATE ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

Condiții

a) pedeapsa amenzii să nu poată fi executată, în tot sau în parte, *din motive neimputabile* persoanei condamnate;

b) să existe consimțământul persoanei condamnate;

c) persoana condamnată să fie aptă din punct de vedere medical să presteze munca în folosul comunității.

! OBSERVAȚII:

1. pedeapsa amenzii poate fi stabilită ca pedeapsă autonomă sau pe lângă pedeapsa închisorii;
2. nu poate fi dispusă dacă persoana condamnată nu poate presta munca în folosul comunității din cauza stării de sănătate, dovedită prin acte medicale;
3. reprezintă o formă de executare a pedepsei amenzii prin munca în folosul comunității, iar nu o înlocuire pedepsei amenzii cu munca în folosul comunității;
4. dacă sunt îndeplinite condițiile de mai sus, *instanța de executare sesizată de judecătorul delegat cu executarea este obligată* să dispună executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității;
5. executarea muncii în folosul comunității se face într-un termen de maximum 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii de executare a pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității (unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității);
6. dacă pedeapsa amenzii ce se execută prin prestarea unei munci în folosul comunității a fost aplicată pe lângă pedeapsa închisorii, munca neremunerată în folosul comunității se va presta după ce pedeapsa închisorii este executată sau considerată ca executată;
7. executarea pedepsei amenzii prin munca neremunerată în folosul comunității *încetează* la data executării ultimei zile de muncă stabilită de către instanță sau prin plata amenzii corespunzătoare zilelor-amendă rămase neexecutate, în cazul în care persoana condamnată nu mai este insolvabilă şi nu mai doreşte să continue munca.

AMENDA PENALĂ ÎN CAZUL PERSOANEI JURIDICE

1. limitele generale ale zilelor-amendă sunt de 30 de zile şi 600 de zile, iar *cuantumul unei zile-amendă* este cuprins între 100 şi 5.000 lei; astfel, *limitele generale ale pedepsei amenzii* sunt cuprinse între 3.000 şi 300.000 lei;

2. limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între:

- 60 şi 180 de zile-amendă, când *legea prevede* pentru infracţiunea săvârşită numai pedeapsa amenzii;
- 120 şi 240 de zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, unică sau alternativ cu pedeapsa amenzii;
- 180 şi 300 de zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani;
- 240 şi 420 de zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa închisorii de cel mult 20 de ani;
- 360 şi 510 zile-amendă, când *legea prevede* pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani sau detenţiunea pe viaţă.

3. limite speciale ale cuantumului unei zile-amendă în cazul unor infracţiuni comise de persoana juridică:

- în cazul infracţiunii de **nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive**, art. 345 alin. (6) NCP, introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, prevede că suma corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică este cuprinsă între 500 lei şi 25.000 lei;
- în cazul infracţiunii de **infectare a apei**, art. 356 alin. (3) NCP, introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, prevede că suma corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică este cuprinsă între 500 lei şi 25.000 lei.

! OBSERVAȚII:

1. mecanismul de stabilire a pedepsei amenzii în cazul persoanei juridice este similar, în privința etapelor de urmat, cu cel din cazul persoanei fizice: **a.** ***instanța va stabili numărul zilelor-amendă*** la care o va obliga pe persoana juridică inculpată, având în vedere criteriile generale de individualizare a pedepsei, prevăzute de art. 74 NCP; **b.** ***instanța va stabili cuantumul unei zile-amendă***, ținând seama de ***cifra de afaceri*** (în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ; se determină anual și constă în valoarea bunurilor și serviciilor facturate), respectiv de ***valoarea activului patrimonial*** (în cazul persoanei juridice fără scop lucrativ), precum și de celelalte obligații ale persoanei juridice; **c.** pedeapsa rezultantă va reprezenta ***produsul dintre numărul zilelor-amendă și cuantumul unei zile-amendă;***
2. în situația în care instanța reține existența unei cauze de atenuare (tentativă, circumstanțe atenuante) sau de agravare a pedepsei (infracțiune continuată, recidivă postexecutorie, circumstanțe agravante), **fracțiile stabilite de lege pentru aceste cauze** *se aplică* ***numai limitelor speciale ale zilelor-amendă,*** *nu și cuantumului unei zile-amendă;* când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziții care au ca efect reducerea pedepsei, ***limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege*** *pentru infracțiunea săvârșită* ***se reduc*** prin aplicarea ***succesivă*** a dispozițiilor privitoare la ***tentativă, circumstanțe atenuante*** **și** ***cazuri speciale de reducere a pedepsei,*** în această ordine; în situația în care sunt incidente două sau mai multe dispoziții care au ca efect *agravarea* răspunderii penale, ***limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege*** *pentru infracțiunea săvârșită (nu și ale cuantumului unei zile-amendă)* ***se majorează*** *prin aplicarea succesivă a dispozițiilor privitoare la* ***circumstanțele agravante și infracțiunea continuată;***
3. dacă, prin săvârșirea infracțiunii, persoana juridică *a urmărit obținerea unui folos patrimonial,* limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă ***se pot majora cu o treime*** fără a se depăși maximul general al zilelor-amendă; la stabilirea amenzii se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit;
4. amenda penală aplicată persoanei juridice trebuie executată integral în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare; dacă persoana juridică se află în imposibilitate de a achita integral amenda în termenul de 3 luni, *judecătorul delegat cu executarea,* la cererea acesteia, poate dispune *eșalonarea plății amenzii* în rate lunare, pe o perioadă ce nu poate depăși doi ani;
5. spre deosebire de inculpatul persoană fizică, inculpatul persoană juridică nu poate beneficia de renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei și suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei ca alternative la executarea efectivă a pedepsei amenzii.

FIŞA nr. 17
PEDEPSELE COMPLEMENTARE

PEDEPSE COMPLEMENTARE APLICABILE PERSOANEI FIZICE

- **Interzicerea exercitării unor drepturi**
- **Degradarea militară**
- **Publicarea hotărârii definitive de condamnare**

Interzicerea exercitării unor drepturi

✓ constă în interzicerea, pe o durată de **la unu la 5 ani, a exercitării unuia sau unora dintre următoarele drepturi:**

a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice (de pildă, dreptul de a fi ales în cadrul alegerilor locale, al celor pentru Parlament, funcția de Preşedinte ori pentru Parlamentul European sau în alte funcții publice);

b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat (una dintre cele din cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătoreşti);

✓ în doctrină (F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, vol. II, p. 339) s-a apreciat că *„funcția* desemnează activitatea administrativă prestată în mod regulat şi organizat, integrat ierarhic în cadrul unei instituții; (...) *profesia* trimite la un complex de cunoştințe teoretice şi practice ce definesc pregătirea, cu alte cuvinte are în vedere persoanele cu pregătire superioară; (...) *meseria* implică o îndeletnicire cu caracter permanent, ce se bazează pe un complex de cunoştințe obținute prin şcolarizare şi prin practică, nefiind necesară o pregătire superioară; (...) *activitatea* desemnează un ansamblu de acte fizice sau intelectuale efectuate în scopul obținerii unui rezultat, caracterizându-se, de regulă, prin absența caracterului de permanență, dar totuşi prin existența anumitor reguli care trebuie respectate în desfăşurarea ei";

c) dreptul străinului (persoană care nu are cetățenia română sau apatrid) de a se afla pe teritoriul României; odată expulzat, străinul nu are dreptul de a reveni pe teritoriul României pe durata pedepsei complementare;

d) dreptul de a alege (în cadrul alegerilor locale, al celor pentru Parlament, funcția de Președinte ori pentru Parlamentul European);

e) drepturile părinteşti (ce decurg din autoritatea părintească referitoare la persoana minorului sau la bunurile acestuia);

f) dreptul de a fi tutore sau curator;

g) dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii (nedemnitatea infractorului de a exercita aceste activități);

h) dreptul de a deține, purta şi folosi orice categorie de arme;

i) dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță;

j) dreptul de a părăsi teritoriul României; se poate aplica inculpatului (cetățean român sau străin ori apatrid) în cazul în care instanța apreciază că prezența acestuia în străinătate poate constitui un risc de comitere a unor noi infracțiuni;

k) dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public;

l) dreptul de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă;

m) dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

n) dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea;

o) dreptul de a se apropia de locuinţa, locul de muncă, şcoala sau alte locuri unde victima desfăşoară activităţi sociale, în condiţiile stabilite de instanţa de judecată.

! OBSERVAŢII:

1. pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată de instanţa de judecată în cazul condamnării inculpatului la pedeapsa închisorii ori a amenzii penale (indiferent de cuantum), dacă se constată că, faţă de natura şi gravitatea infracţiunii, împrejurările cauzei şi persoana inculpatului, aplicarea acestei pedepse este necesară;
2. pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi dispusă atât în cazul în care pedeapsa se execută în regim de detenţie, cât şi atunci când s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ori suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei;
3. nu poate fi aplicată pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi *în cazul în care pedeapsa principală stabilită de instanţă este detenţiunea pe viaţă*, dar pot fi aplicate degradarea militară şi publicarea hotărârii de condamnare;
4. pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi nu poate fi aplicată infractorului care a săvârşit infracţiunea în timp ce era minor, chiar dacă la data pronunţării hotărârii este major;

5. în caz de concurs de infracțiuni, instanța trebuie să aplice pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pe lângă fiecare infracțiune concurentă, iar nu direct pe lângă pedeapsa rezultantă;

6. aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi este obligatorie în cazul în care legea prevede expres această pedeapsă pentru infracțiunea săvârșită, natura drepturilor a căror exercitare este interzisă fiind stabilită de instanță; deopotrivă, în ipoteza înlocuirii detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii (art. 58 NCP) este obligatorie aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata de 5 ani; tot astfel, este obligatorie aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi pe durata de 5 ani și atunci când nu se poate aplica detențiunea pe viață deoarece inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, caz în care i se aplică pedeapsa de 30 de ani închisoare (art. 57 NCP); se remarcă însă și existența unor cazuri de aplicare obligatorie a pedepsei complementare, în care legea nu prevede numai caracterul imperativ al impunerii pedepsei complementare, ci și precizează drepturile a căror interzicere se impune [art. 201 alin. (4) NCP];

7. interzicerea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice [lit. a)] se dispune cumulativ cu interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat [lit. b)];

8. instanța poate dispune interzicerea exercitării unuia sau mai multora dintre drepturile prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP, neputând însă să dispună interzicerea exercitării tuturor drepturilor;

9. dacă s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, pedepsele complementare nu se vor executa pe durata termenului de supraveghere și nici după expirarea acestuia;

10. nu pot fi aplicate pedepse complementare dacă s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei;

11. instanța de judecată trebuie să stabilească perioada de timp pentru care sunt interzise drepturile, *care nu poate fi mai mică de un an și nici mai mare de 5 ani*; aceste limite nu vor fi reduse în cazul comiterii unei tentative, al reținerii circumstanțelor agravante, a stării de recidivă postexecutorie ori a formei continuate a infracțiunii; *ca excepție*, legea prevede aplicarea pedepsei complementare pe o durată determinată: *a) 5 ani* – când nu se poate aplica detențiunea pe viață, deoarece inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, caz în care i se aplică pedeapsa de 30 de ani închisoare (art. 57 NCP), precum și în ipoteza comutării/înlocuirii detențiunii pe viață cu pedeapsa de 30 de ani închisoare (art. 58 NCP); *b) 3 ani* – în cazul stabilirii/aplicării pedepsei pentru infracțiunea de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane (art. 301 NCP);

12. sustragerea de la executare ori neexecutarea în condiţiile legii a unei pedepse complementare constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale, prevăzută de art. 288 alin. (1) NCP. Nerespectarea interzicerii de a se reîntoarce în ţară, ca urmare a expulzării, poate constitui infracţiunea de trecere frauduloasă a frontierei de stat, prevăzută de art. 262 NCP; în acest caz nu se poate reţine infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale (art. 288 NCP), faţă de caracterul subsidiar al acestei incriminări.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 1/2019:** Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzute în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) nu realizează condiţiile de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 288 alin. (1) NCP.

Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi începe:

→ **a) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii;**

✓ persoana condamnată va executa *în paralel* atât pedeapsa principală, cât şi pe cea complementară;

✓ dacă s-a dispus înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată *la data înlocuirii* se va executa după executarea pedepsei închisorii ori după ce aceasta este considerată ca executată.

→ **b) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere;**

✓ suspendarea nu are efect asupra pedepselor complementare, care se vor executa de la data rămânerii definitive a hotărârii;

✓ dacă se dispune revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru alte motive decât săvârşirea unei noi infracţiuni, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată *la data revocării* se va executa după executarea pedepsei închisorii ori după ce aceasta este considerată ca executată.

c) după executarea pedepsei închisorii, după graţierea totală ori a restului de pedeapsă sau după împlinirea termenului de prescripţie a executării pedepsei;

✓ graţierea postcondamnatorie a pedepsei închisorii nu are efecte asupra pedepselor complementare, în afară de cazul în care prin actul de graţiere se dispune altfel (spre deosebire de amnistia postcondamnatorie, când pedeapsa complementară nu se mai execută).

d) după expirarea termenului de supraveghere a liberării condiţionate, în cazul în care instanţa a dispus liberarea condiţionată din executarea pedepsei închisorii;

✓ ca excepţie, în cazul în care s-a dispus liberarea condiţionată, *interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României se execută la data liberării,* iar nu la data expirării termenului de supraveghere al liberării.

Degradarea militară

✓ constă în pierderea definitivă a gradului militar şi a dreptului de a purta uniformă;

✓ poate fi aplicată condamnaţilor militari în activitate, în rezervă sau în retragere;

✓ degradarea militară se execută de îndată ce hotărârea judecătorească a rămas definitivă.

! OBSERVAŢII:

1. prin *cadre militare* se înţelege cetăţenii români cărora li s-a acordat grad de ofiţer, maistru militar sau subofiţer, în raport cu pregătirea lor militară şi cu specialitatea, în condiţiile prevăzute de lege;
2. pedeapsa degradării militare: **a.** *este obligatoriu a fi dispusă* când pedeapsa principală stabilită prin hotărârea de condamnare pentru săvârşirea unei infracţiuni este închisoarea mai mare de 10 ani sau detenţiunea pe viaţă; **b.** *poate fi dispusă* când pedeapsa principală stabilită prin hotărârea de condamnare pentru săvârşirea cu intenţie (nu din culpă) a unei infracţiuni este închisoarea de cel puţin 5 ani şi cel mult 10 ani; **c.** *nu se poate dispune* dacă pedeapsa stabilită (inclusiv pentru infracţiuni comise cu intenţie) este amenda sau închisoarea mai mică de 5 ani;
3. instanţa de judecata poate dispune pedeapsa complementară a degradării militare alături de celelalte două pedepse complementare fie pentru aceeaşi infracţiune, fie pentru infracţiuni concurente diferite;
4. dispunerea reabilitării judecătoreşti sau intervenţia unei legi de dezincriminare nu are ca efect redobândirea gradului militar pierdut.

Publicarea hotărârii definitive de condamnare

↓

✓ presupune publicarea hotărârii definitive de condamnare într-un cotidian local sau naţional.

! OBSERVAŢII:

1. pedeapsa complementară constând în publicarea hotărârii definitive de condamnare are caracter *facultativ*, putându-se dispune indiferent de pedeapsa principală stabilită de către instanţa de judecată, dacă aceasta apreciază că publicarea va contribui la prevenirea săvârşirii altor asemenea infracţiuni;
2. instanţa nu poate aplica această pedeapsă complementară dacă dispune renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei;

3. executarea pedepsei complementare *se face imediat după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare;* publicarea hotărârii definitive de condamnare se face o singură dată, pe cheltuiala persoanei condamnate, fără a se dezvălui identitatea victimei sau a altor participanți în procesul penal;
4. neexecutarea în condițiile legii a pedepsei complementare constituie infracțiunea de neexecutare a sancțiunilor penale, prevăzută de art. 288 alin. (1) NCP.

PEDEPSE COMPLEMENTARE APLICABILE PERSOANEI JURIDICE

1. Dizolvarea (se aplică dacă):

- **a.** persoana juridică a fost constituită în scopul săvârşirii de infracțiuni (cu intenție sau praeterintenție);
- **b.** obiectul de activitate al persoanei juridice a fost deturnat în scopul comiterii de infracțiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită este închisoarea mai mare de 3 ani;
- **c.** persoana juridică nu a executat cu rea-credință pedepsele complementare la care a fost obligată.

Condiții

☝ **NU** poate fi aplicată instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, sau persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei;

☝ dacă persoana juridică a fost condamnată definitiv la plata amenzii penale, fiind aplicată drept pedeapsă complementară dizolvarea şi, totodată, s-au dispus confiscarea unor bunuri ale acesteia, precum şi obligarea la plata despăgubirilor civile, dizolvarea se va realiza după executarea celorlalte măsuri dispuse de instanță;

☝ **NU** poate fi dispusă cumulativ cu alte pedepse complementare.

2. Suspendarea activităţii persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani sau suspendarea uneia dintre activităţile persoanei juridice în legătură cu care s-a săvârşit infracţiunea pe o durată de la 3 luni la 3 ani

- ✓ dacă persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa *dispune* suspendarea activităţii ori a uneia dintre activităţi până la punerea în executare a pedepsei complementare, însă nu mai mult 3 luni; dacă până la împlinirea termenului de 3 luni persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice;
- ✓ **NU** poate fi aplicată instituţiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, organizaţiilor religioase ori aparţinând minorităţilor naţionale, constituite potrivit legii, sau persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei.

3. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani

- ✓ poate fi aplicată numai inculpaţilor persoane juridice care au un scop lucrativ şi vizează numai punctul/punctele de lucru în care a fost comisă infracţiunea;
- ✓ nu atrage interdicţia de a fi deschis un alt punct de lucru;
- ✓ **NU** se poate aplica persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei.

4. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziţii publice pe o durată de la unu la 3 ani

- ✓ instituie interdicţia pentru viitor ca o persoană juridică să participe direct/prin interpuşi la procedurile pentru atribuirea contractelor de achiziţii publice;
- ✓ poate fi aplicată atât persoanelor juridice cu scop lucrativ, cât şi celor fără scop lucrativ.

5. Plasarea sub supraveghere judiciară

- ✓ presupune desemnarea de către instanță a unui mandatar judiciar care va supraveghea, pe o perioadă de la unu la 3 ani, desfăşurarea activității ce a ocazionat săvârşirea infracțiunii;
- ✓ **NU** poate fi aplicată instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, sau persoanelor juridice care îşi desfăşoară activitatea în domeniul presei;
- ✓ **NU** poate fi dispusă cumulativ cu pedeapsa complementară a suspendării activității;
- ✓ dacă persoana juridică împiedică exercitarea atribuțiilor mandatarului judiciar, acesta îl va informa de îndată pe judecătorul delegat cu executarea, în vederea sesizării instanței pentru înlocuirea pedepsei complementare dispuse cu pedeapsa suspendării activității persoanei juridice; în situația în care persoana juridică nu respectă nici pedeapsa suspendării activității, se dispune dizolvarea.

6. Afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare

- ✓ poate fi aplicată oricărei persoane juridice căreia i s-a stabilit o pedeapsă principală pentru săvârşirea oricărei infracțiuni;
- ✓ **afişarea** hotărârii de condamnare se realizează în extras, în forma şi la locul stabilite de instanță, pentru o perioadă cuprinsă între o lună şi 3 luni;
- ✓ **publicarea** hotărârii de condamnare se face în extras şi în forma stabilită de instanță, în presa scrisă sau audiovizuală ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuală, stabilite de instanță; instanța va stabili prin hotărâre şi numărul aparițiilor în presa scrisă sau audiovizuală, fără a fi depăşite 10 apariții, iar în cazul difuzării prin alte mijloace audiovizuale, nu se poate depăşi o perioadă de 3 luni;

↳✓ dacă persoana juridică nu execută cu rea-credinţă pedeapsa complementară a afişării sau publicării hotărârii de condamnare, instanţa dispune suspendarea activităţii sau a uneia dintre activităţile persoanei juridice până la punerea în executare a acestei pedepse complementare, dar nu mai mult de 3 luni; în situaţia în care nici până la împlinirea acestui termen pedeapsa complementară nu a fost executată, instanţa dispune dizolvarea persoanei juridice.

! OBSERVAŢII:

1. aplicarea pedepselor complementare persoanei juridice nu este întotdeauna obligatorie în cazurile în care legea prevede obligativitatea aplicării pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi persoanei fizice, ci doar în cazurile în care legea prevede explicit că alături de pedeapsa principală a amenzii se va aplica şi o pedeapsă complementară, dacă infracţiunea a fost comisă de o persoană juridică;
2. instanţa are posibilitatea de a aplica pedepse complementare persoanei juridice condamnate atunci când constată, faţă de natura şi gravitatea infracţiunii, precum şi faţă de împrejurările în care a fost săvârşită, că aceste pedepse sunt necesare şi proporţionale cu scopul urmărit;
3. pot fi aplicate una sau mai multe pedepse complementare, cu excepţia dizolvării, care nu poate fi cumulată cu alte pedepse;
4. nu se poate dispune cumulativ pedeapsa complementară a suspendării întregii activităţi şi cea a închiderii tuturor punctelor de lucru;
5. executarea pedepselor complementare aplicate persoanei juridice începe după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare (odată cu executarea pedepsei principale a amenzii);
6. dacă persoana juridică căreia i-a fost impusă pedeapsa complementară a suspendării activităţii ori a uneia dintre activităţi, a închiderii unor puncte de lucru sau a interzicerii de a participa la procedurile de achiziţii publice nu o execută cu rea-credinţă, instanţa va dispune dizolvarea persoanei juridice;
7. nu pot fi aplicate pedepse accesorii în cazul persoanei juridice.

FIŞA nr. 18
PEDEPSELE ACCESORII

PEDEPSELE ACCESORII

✓ pot fi aplicate de instanță numai persoanei fizice condamnate la pedeapsa **detențiunii pe viață sau a închisorii;**

✓ constau în interzicerea unuia sau a mai multor drepturi (la care se referă pedeapsa complementară), **a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară,** *cu excepția dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care poate fi interzis doar ca pedeapsă complementară, când pedeapsa principală stabilită este închisoarea;*

✓ pentru a putea fi aplicată o pedeapsă accesorie trebuie îndeplinite următoarele condiții: **a.** instanța de judecată să fi pronunțat o hotărâre de condamnare a inculpatului persoană fizică majoră la pedeapsa detențiunii pe viață sau la pedeapsa închisorii; **b.** pe lângă pedeapsa principală a închisorii să fi fost stabilită pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi; în cazul în care pedeapsa stabilită este detențiunea pe viață, se vor aplica pe lângă aceasta doar pedepsele accesorii, nefiind posibilă aplicarea şi a pedepselor complementare;

✓ instanța va stabili şi individualiza mai întâi pedeapsa complementară, urmând ca apoi exercitarea aceloraşi drepturi [cu excepția celui prevăzut de art. 66 alin. (1) lit. c) NCP] să fie interzisă ca pedeapsă accesorie;

✓ instanța **va dispune** ca pedeapsă accesorie interzicerea exercitării **tuturor drepturilor** prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP (inclusiv a dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care se va pune în executare la data liberării condiționate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată) **sau a unuia/unora dintre acestea,** în cazul în care pedeapsa principală stabilită este **detențiunea pe viață;** interzicerea exercitării dreptului prevăzut de art. 66 alin. (1) lit. c) NCP este posibilă în acest caz, deoarece alături de pedeapsa principală nu se mai aplică şi pedeapsa complementară;

✓ pedeapsa accesorie se execută începând cu momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (chiar dacă persoana condamnată nu a fost încă încarcerată) până la momentul executării integrale a pedepsei ori până când aceasta este considerată ca executată;

✓ **NU** se vor aplica pedepse accesorii în cazul în care *instanța a dispus* amânarea aplicării pedepsei ori renunțarea la aplicarea pedepsei;

✓ în cazul în care s-a dispus liberarea condiționată, interdicțiile impuse ca urmare a aplicării unei pedepse accesorii operează şi pe parcursul termenului de supraveghere al liberării condiționate.

! OBSERVAȚII:

1. există o singură pedeapsă accesorie, care constă în interzicerea exercitării unuia, mai multora sau a tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP;
2. spre deosebire de pedepsele complementare, unde art. 66 alin. (1) NCP face referire la interzicerea exercitării *unuia sau a mai multor drepturi,* în cazul pedepselor accesorii art. 65 alin. (2) NCP prevede posibilitatea interzicerii ca pedeapsă accesorie a exercitării unuia, mai multora sau a tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP [„În cazul detențiunii pe viață pedeapsa accesorie constă în interzicerea de către instanță a exercitării *drepturilor* prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a)-o) *sau a unora dintre acestea*"];

3. nu pot fi aplicate pedepse accesorii inculpatului condamnat la pedeapsa amenzii; acestuia i se pot aplica însă pedepse complementare;

4. când aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi este *facultativă*, dacă instanța apreciază că pe lângă pedeapsa închisorii nu se impune aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, *nu vor putea fi aplicate nici pedepse accesorii; dacă însă* instanța apreciază că pe lângă pedeapsa închisorii se impune aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, *se vor aplica şi pedepse accesorii;*

5. pot exista situații în care pe lângă pedeapsa principală să se aplice pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi fără a putea fi aplicate şi pedepse accesorii (în ipoteza în care pedeapsa principală este amenda);

6. pot exista situații în care pe lângă pedeapsa principală nu se aplică pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, dar se vor aplica pedepse accesorii (în ipoteza în care pedeapsa principală este detențiunea pe viață);

7. intervalul de timp în care se execută pedeapsa accesorie poate fi mai mare decât durata pedepsei principale, egal cu durata pedepsei principale, dar şi mai mic decât durata pedepsei principale;

8. în cazul în care instanța a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei închisorii şi a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, *se va mai aplica şi pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării unor drepturi, care însă nu se va executa,* având în vedere faptul că executarea pedepsei complementare începe de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere[1].

[1] Prin legea de modificare a NCP, art. 65 NCP a fost completat cu alin. (3¹), potrivit căruia pe durata suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii se suspendă executarea pedepselor accesorii.

Din art. 65 alin. (3¹) NCP rezultă, pe de o parte, posibilitatea aplicării pedepsei accesorii în cazul în care instanța a dispus condamnarea la pedeapsa închisorii, pe lângă care a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, şi suspendarea executării pedepsei principale, iar, pe de altă parte, că executarea pedepsei accesorii este suspendată *ope legis* pe durata termenului de supraveghere. În cazul în care, ulterior, instanța dispune anularea sau revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii şi executarea acesteia în regim de detenție, devine executabilă şi pedeapsa accesorie.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

În cazul în care X este condamnat la pedeapsa de 3 ani închisoare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei pentru comiterea infracțiunii de luare de mită, precizați ce pedepse complementare şi accesorii pot fi aplicate, în ce limite şi care va fi modalitatea de executare a acestora.

FIŞA nr. 19
CALCULUL DURATEI PEDEPSEI

DURATA EXECUTĂRII PEDEPSEI ÎNCHISORII SAU A DETENȚIUNII PE VIAȚĂ

a. ***Dies a quo:*** durata executării *pedepsei privative de libertate* se socoteşte din ziua în care condamnatul a început efectiv executarea hotărârii definitive de condamnare;

- nu prezintă importanță momentul rămânerii definitive a hotărârii, ci data încarcerării;
- ziua în care începe executarea pedepsei şi ziua în care încetează se socotesc în durata executării;
- luna şi anul se socotesc împlinite cu o zi înainte de ziua corespunzătoare datei de la care au început să curgă;
- dacă limita de pedeapsă este exprimată într-un termen pe luni care nu este divizibil cu fracția de majorare sau reducere ce ar urma să se aplice, fracția se va aplica asupra termenului transformat în zile, după care durata obținută se transformă în luni. În acest caz, luna se socoteşte de 30 de zile şi se iau în calcul doar zilele întregi rezultate din aplicarea fracției;
- în cazul limitelor de pedeapsă exprimate în ani se aplică în mod corespunzător ipoteza de mai sus, transformarea făcându-se între ani şi luni.

b. Perioada în care condamnatul, în cursul executării pedepsei, se află bolnav în spital intră în durata executării, în afară de cazul în care şi-a provocat în mod voit boala, iar această împrejurare se constată în cursul executării pedepsei.

c. Permisiunile de ieşire din penitenciar, acordate condamnatului conform legii de executare a pedepselor, intră în durata executării pedepsei; în schimb, perioada în care executarea pedepsei a fost întreruptă nu intră în durata executării pedepsei.

COMPUTAREA DURATEI MĂSURILOR PREVENTIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE

a. **În cazul în care o instanță română a dispus condamnarea inculpatului la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii:**

- se scade din durata pedepsei închisorii pronunțate perioada privării de libertate prin măsura reținerii, arestării preventive sau arestului la domiciliu ori ca urmare a dispunerii măsurii procesuale a internării în scopul efectuării unei expertize psihiatrice sau a internării medicale provizorii;

- deducerea privării de libertate se realizează şi atunci când pedeapsa stabilită este detențiunea pe viață, având în vedere că această pedeapsă poate fi înlocuită cu pedeapsa închisorii;

- scăderea se face şi atunci când condamnatul a fost urmărit sau judecat, în acelaşi timp ori în mod separat, pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive.

b. În situația în care o instanță română a dispus condamnarea inculpatului la pedeapsa amenzii:

- perioada în care o persoană a fost privată de libertate prin măsura preventivă a reținerii, arestării preventive sau arestului la domiciliu ori ca urmare a dispunerii măsurii procesuale a internării în scopul efectuării unei expertize psihiatrice sau a internării medicale provizorii se scade şi în caz de condamnare la pedeapsa amenzii, prin înlăturarea în tot sau în parte a zilelor-amendă;

- în cazul amenzii care însoțește pedeapsa închisorii[1], perioada în care o persoană a fost privată de libertate se scade din durata pedepsei închisorii.

! OBSERVAȚII:

1. dacă s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei închisorii, este necesară efectuarea operațiunii de deducere (constatare) a perioadei de privare de libertate. Aceste mențiuni pot prezenta relevanță în ipoteza anulării sau revocării suspendării sub supraveghere. Deducerea privării de libertate nu afectează durata termenului de supraveghere;
2. şi în cazul în care instanța a dispus o soluție de amânare a aplicării pedepsei sau de renunțare la aplicarea pedepsei, în minuta hotărârii pronunțate trebuie menționată perioada privării de libertate în cauză. Aceste constatări pot prezenta relevanță în ipoteza anulării sau revocării amânării sau renunțării;
3. potrivit art. 404 alin. (4) lit. a) NCPP, se va proceda la deducerea internării medicale, fără a se distinge dacă aceasta a fost dispusă în scopul efectuării unei expertize psihiatrice sau ca măsură procesuală provizorie;
4. art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 prevede că, *indiferent de regimul de executare a pedepsei, la calcularea pedepsei executate efectiv se are în vedere, ca măsură compensatorie, şi executarea pedepsei în condiții necorespunzătoare*, începând cu 24 iulie 2012, caz în care, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiții necorespunzătoare, chiar dacă acestea nu sunt consecutive, se consideră executate, suplimentar, 6 zile din pedeapsa aplicată. Acest algoritm se aplică în mod corespunzător şi la calcularea pedepsei

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP, care permite aplicarea pedepsei amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

executate efectiv ca măsură preventivă/pedeapsă în centrul de reţinere şi arestare preventivă în condiţii necorespunzătoare; este însă necesar ca persoana privată de libertate să nu fi fost despăgubită pentru condiţii necorespunzătoare de detenţie, prin hotărâri definitive ale instanţelor naţionale sau ale CtEDO, pentru perioada pentru care s-au acordat despăgubiri şi a fost transferată sau mutată într-un spaţiu de detenţie având condiţii necorespunzătoare. Potrivit art. 55[1] alin. (3) din Legea nr. 254/2013, se consideră executare a pedepsei în condiţii necorespunzătoare cazarea în oricare dintre situaţiile următoare: a) cazarea într-un spaţiu mai mic sau egal cu 4 mp/deţinut, care se calculează, excluzând suprafaţa grupurilor sanitare şi a spaţiilor de depozitare a alimentelor, prin împărţirea suprafeţei totale a camerelor de deţinere la numărul de persoane cazate în camerele respective, indiferent de dotarea spaţiului în cauză; b) lipsa accesului la activităţi în aer liber; c) lipsa accesului la lumină naturală sau aer suficient ori disponibilitatea de ventilaţie; d) lipsa temperaturii adecvate a camerei; e) lipsa posibilităţii de a folosi toaleta în privat şi de a se respecta normele sanitare de bază, precum şi cerinţele de igienă; f) existenţa infiltraţiilor, igrasiei şi mucegaiului în pereţii camerelor de detenţie. Conform art. 55[1] alin. (5) din aceeaşi lege, nu se consideră executare a pedepsei în condiţii necorespunzătoare ziua sau perioada în care persoana a fost: a) internată în infirmerii din cadrul locurilor de deţinere, în spitale din reţeaua sanitară a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor, a Ministerului Afacerilor Interne sau din reţeaua sanitară publică; b) în tranzit.

c. Atunci când o instanţă străină a dispus condamnarea inculpatului:

- art. 73 NCP prevede că, în cazul infracţiunilor săvârşite în străinătate pentru care legea penală română se aplică în temeiul principiilor personalităţii, realităţii sau universalităţii, partea din pedeapsă (inclusiv amenda), precum şi durata măsurilor preventive privative de libertate executate în afara teritoriului ţării se scad din durata pedepsei aplicate pentru aceeaşi infracţiune în România;

- atunci când executarea pedepsei a început în străinătate, după transferarea persoanei condamnate de autorităţile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata privării de libertate în străinătate se va deduce din durata pedepsei care urmează a fi executată în România în urma recunoaşterii hotărârii străine.

! OBSERVAȚIE:

Art. 73 NCP vine în conflict cu principiul *ne bis in idem* prevăzut de art. 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene; art. 129 alin. (1) din Legea nr. 302/2004 prevede că o persoană (inclusiv un cetățean român sau o persoană juridică română) în privința căreia s-a pronunțat o hotărâre definitivă pe teritoriul unui stat membru al spațiului Schengen **nu poate fi urmărită sau judecată pentru aceleași fapte** dacă, în caz de condamnare, hotărârea a fost executată, este în curs de executare sau nu mai poate fi executată potrivit legii statului care a pronunțat condamnarea. Excepțiile prevăzute de alin. (2) al art. 129 din Legea nr. 302/2004 sunt aplicabile numai în cazul în care, pentru aceleași fapte, statul membru interesat nu a cerut preluarea urmăririi penale sau nu a acordat extrădarea persoanei în cauză și privesc următoarele situații: **a)** faptele vizate de hotărârea străină s-au săvârșit în tot sau în parte pe teritoriul României. În acest caz, excepția nu se aplică dacă faptele s-au săvârșit în parte pe teritoriul statului membru unde s-a pronunțat hotărârea (*în acest caz nu se aplică legea română potrivit principiului personalității*); **b)** faptele vizate de hotărârea străină constituie o infracțiune contra securității naționale sau împotriva altor interese esențiale ale României; **c)** faptele vizate de hotărârea străină au fost săvârșite de un funcționar român prin încălcarea obligațiilor sale de serviciu.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 15/2015:** După transferarea persoanei condamnate de autoritățile judiciare străine, în vederea continuării executării pedepsei în România, durata de pedeapsă considerată ca executată de statul de condamnare pe baza muncii prestate și a bunei conduite, acordată ca beneficiu în favoarea persoanei condamnate, de autoritatea judiciară străină, nu trebuie scăzută din pedeapsa ce se execută în România.

Recursuri în interesul legii

RIL. **Dec. I.C.C.J. nr. 22/2018:** În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 184 alin. (28) din Codul de procedură penală, din durata pedepsei se deduce perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat voluntar sau nevoluntar într-o instituție de specialitate, în vederea efectuării expertizei psihiatrice.

PARTEA PRACTICĂ

Regimul măsurilor compensatorii – art. 55¹ din Legea nr. 254/2013. Curtea reţine că instituţia compensării cazării în condiţii necorespunzătoare stipulată de art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 a fost introdusă în legislaţia română prin Legea nr. 169/2017. Pe de o parte, Curtea apreciază că art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 *are natura unei norme penale substanţiale*, chiar dacă este prevăzut în Legea nr. 254/2013 şi produce efecte cu privire la dispoziţiile relative la calculul pedepselor. Pe de altă parte, Curtea opinează că prin art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 a fost reglementat un mecanism de calcul compensatoriu pentru executarea pedepsei în condiţii necorespunzătoare, care constă într-o *ficţiune juridică* având următorul obiect: considerarea ca executate a unor zile care, în realitate, nu au fost petrecute în executarea pedepsei ori a măsurii arestării preventive. Spre deosebire de alte zile considerate ca executate în baza Legii nr. 254/2013 (de pildă, în considerarea muncii prestate în perioada de deţinere ori a cursurilor de calificare ori de recalificare absolvite sau a elaborării de lucrări ştiinţifice), ce prezintă relevanţă numai în materia liberării condiţionate, *zilele considerate ca executate în baza art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 produc efecte în legătură cu toate instituţiile de drept penal.* În acest sens, în decizia nr. 7/2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală (publicată în Monitorul Oficial al României nr. 548 din 2 iulie 2018) s-a arătat că „evoluţia procesului legislativ care a condus la adoptarea Legii nr. 169/2017 relevă, cu claritate, voinţa legiuitorului (...) de a nu limita acordarea măsurii compensatorii la instituţia liberării condiţionate, aplicabilă ulterior intrării în vigoare a legii menţionate. În acest sens se remarcă faptul că, în forma iniţială a proiectului legii, aprobată în Guvern, dispoziţiile privitoare la măsura compensatorie erau incluse în capitolul consacrat liberării condiţionate din Legea nr. 254/2013, iar iniţiatorul restrângea în mod explicit aplicabilitatea acestor dispoziţii la instituţia liberării condiţionate. Modificările operate ulterior de legiuitor asupra formei iniţiale a proiectului, prin eliminarea reglementării măsurii compensatorii din capitolul consacrat liberării condiţionate şi includerea acestei reglementări în capitolul dedicat condiţiilor de detenţie, dar mai ales prin eliminarea referirii la liberarea condiţionată, reflectă voinţa acestuia de a nu restrânge aplicabilitatea dispoziţiilor art. 55¹ alin. (1) şi (8) din Legea nr. 254/2013 la persoanele private de libertate aflate în executarea pedepsei închisorii, care au vocaţia de a beneficia de liberarea condiţionată ulterior intrării în

vigoare a legii menționate". Având în vedere deciziile nr. 7/HP/2018 şi nr. 15/HP/2018, Curtea consideră că efectele art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 sunt, în esență, similare celor produse de dispozițiile art. 6 NCP privind incidența legii penale mai favorabile ulterior hotărârii definitive, care implică faptul că acestea trebuie aplicate în mod obligatoriu în toate ipotezele descrise mai sus, inclusiv atunci când pedeapsa era integral executată în penitenciar la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 11/2019, nepublicată).

FIŞA nr. 20
INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSELOR. REGULI GENERALE

CRITERII GENERALE DE INDIVIDUALIZARE

1. împrejurările şi modul de comitere a infracţiunii, precum şi mijloacele folosite;
2. starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;
3. natura şi gravitatea rezultatului produs ori a altor consecinţe ale infracţiunii;
4. motivul săvârşirii infracţiunii şi scopul urmărit;
5. natura şi frecvenţa infracţiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;
6. conduita după săvârşirea infracţiunii şi în cursul procesului penal;
7. nivelul de educaţie, vârsta, starea de sănătate, situaţia familială şi socială.

! OBSERVAŢII:

1. criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt *obligatorii şi se iau în considerare cumulativ* la stabilirea şi aplicarea pedepsei (atât în cazul infractorului persoană fizică, cât şi în cazul persoanei juridice);
2. la stabilirea **numărului zilelor-amendă** pentru infractorul ***persoană juridică*** se ţine seama tot de criteriile generale de mai sus; determinarea cuantumului unei zile-amendă se va face în funcţie de criteriile speciale prevăzute de art. 137 alin. (3) teza a II-a NCP.

CRITERII SPECIALE DE INDIVIDUALIZARE

a. participanții la o infracțiune intenționată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor, iar la stabilirea pedepsei se ține seama de ***contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii,*** precum și de criteriile generale de mai sus;

b. la stabilirea pedepsei amenzii, numărul zilelor-amendă se stabilește potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei, însă **cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă** se stabilește ***ținând seama de situația materială a condamnatului și de obligațiile legale ale condamnatului față de persoanele aflate în întreținerea sa;*** în ipoteza în care amenda însoțește pedeapsa închisorii[1], la determinarea cuantumului unei zile-amendă se va avea în vedere *criteriul special* constând în *valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit;*

c. la stabilirea pedepsei amenzii pentru infractorul persoană juridică, instanța va stabili, ***mai întâi, numărul zilelor-amendă*** la care va fi obligată persoana juridică inculpată, având în vedere criteriile generale de mai sus; ulterior, instanța va stabili ***cuantumul unei zile-amendă,*** ținând seama ***de cifra de afaceri*** (în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ; se determină anual și constă în valoarea bunurilor și serviciilor facturate), ***respectiv de valoarea activului patrimonial*** (în cazul persoanelor juridice fără scop lucrativ), ***precum și de celelalte obligații ale persoanei juridice;***

d. la aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, instanța trebuie să constate că, ***față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului,*** aplicarea acestei pedepse este necesară.

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP, care permite aplicarea pedepsei amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

! OBSERVAȚIE:

În doctrină (G.A. Lazăr, *Individualizarea pedepselor aplicabile persoanelor juridice*, în C.D.P. nr. 4/2018) s-a apreciat că ar trebui avute în vedere şi o serie de criterii *specifice de individualizare a pedepsei în materia persoanelor juridice*, după cum urmează: a) conduita organelor de conducere ale persoanei juridice; b) antecedentele persoanei juridice; c) managementul riscului; d) auditul; e) criteriile de evaluare în domeniul de activitate; f) recomandările organismelor profesionale şi instituțiilor abilitate: se va avea în vedere modalitatea de conformare; g) sisteme de *compliance*.

Circumstanțe → *agravante;*
→ *atenuante.*

→ *legale*
→ generale (prevăzute de Partea generală a Codului penal);
→ speciale (prevăzute de Partea specială a Codul penal).

→ *judiciare* – **circumstanțe atenuante** neprevăzute explicit de lege şi pe care judecătorul le poate reține motivat.

→ *reale* – privesc fapta comisă sau persoana vătămată şi se răsfrâng asupra tuturor participanților, în măsura în care le-au cunoscut sau prevăzut;

→ *personale* – privesc persoana făptuitorului şi, de regulă, nu se răsfrâng asupra celorlalți participanți.

→ *anterioare* – intervin înainte de săvârşirea faptei;
→ *concomitente* – intervin în cursul desfăşurării faptei;
→ *posterioare* – intervin după consumarea faptei.

! OBSERVAȚIE:

Există cazuri în care circumstanțele personale se pot obiectiva, devenind reale şi răsfrângându-se asupra participanților (premeditarea, circumstanță personală, devine reală în măsura în care aceasta este cunoscută de toți participanții).

CONCURSUL ÎNTRE CAUZELE DE AGRAVARE ŞI CELE DE ATENUARE A PEDEPSEI, RESPECTIV CIRCUMSTANŢELE AGRAVANTE ŞI ATENUANTE

✓ dacă privitor la o faptă sunt incidente deopotrivă atât cauze de atenuare, cât şi de agravare, instanţa va da efect **mai întâi cauzelor de atenuare** a pedepsei, **iar apoi cauzelor de agravare;**

✓ spre deosebire de circumstanţe (agravante sau atenuante), care operează o singură dată, indiferent de numărul celor incidente într-o cauză, cauzele (de atenuare sau de agravare) ***operează succesiv,*** dacă sunt mai multe incidente;

✓ în cazul *inculpaţilor care au comis infracţiuni în minorat,* cauzele de atenuare sau de agravare, chiar concurente, nu vor conduce la modificarea limitelor măsurilor educative, ci vor fi avute în vedere de instanţă numai la determinarea categoriei de măsuri educative aplicabile (privative sau neprivative de libertate), precum şi la alegerea unei anumite măsuri educative din categoria determinată anterior; ca excepţie, în cazul în care judecata inculpaţilor minori are loc potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, limitele speciale ale măsurilor educative privative de libertate se vor reduce cu o treime; tot astfel, dacă inculpatul care a săvârşit o infracţiune în minorat agreează încheierea unui acord de recunoaştere a vinovăţiei, negocierea măsurii educative privative de libertate se va realiza între limitele reduse cu o treime;

✓ **art. 79 alin. (1) NCP:** când în cazul aceleiaşi infracţiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect *reducerea pedepsei,* ***mai întâi*** se determină încadrarea juridică a faptei şi limitele speciale de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare pentru infracţiunea comisă [forma de bază, respectiv varianta (forma) atenuată/agravată], ***iar ulterior*** *limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită* ***se reduc prin aplicarea succesivă*** a dispoziţiilor privitoare la ***tentativă, circumstanţele atenuante şi cauzele speciale de reducere a pedepsei,*** în această ordine;

✓ **art. 79 alin. (2) NCP:** dacă sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect *agravarea* răspunderii penale, ***mai întâi*** se determină încadrarea juridică a faptei şi limitele speciale de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare pentru infracţiunea comisă [forma de bază, respectiv varianta (forma) atenuată/agravată], ***iar ulterior*** pedeapsa se stabileşte *prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor privitoare la* ***recidiva postexecutorie, circumstanţele agravante, infracţiunea continuată, concurs sau recidiva postcondamnatorie;***

✓ spre deosebire de dispoziţiile art. 79 alin. (1) NCP, în materia concursului de cauze de agravare art. 79 alin. (2) NCP nu enumeră toate cauzele de agravare reglementate [lipsind atât pluralitatea intermediară, cât şi cauza „sui-generis" de agravare prevăzută de art. 61 alin. (5) NCP[1]] şi nu mai face menţiunea caracterului obligatoriu al aplicării cauzelor enumerate în ordinea prevăzută de lege;

✓ dacă vin în concurs una sau mai multe cauze de atenuare şi una sau mai multe cauze de agravare a pedepsei, mai întâi instanţa va reduce limitele dând efect cauzelor de atenuare în ordinea prevăzută de art. 79 alin. (1) NCP, pentru ca ulterior limitele de pedeapsă astfel reduse să fie majorate potrivit ordinii din art. 79 alin. (2) NCP;

✓ în cazul aplicării concomitente a dispoziţiilor cu privire la circumstanţe agravante, recidivă şi concurs de infracţiuni, pedeapsa amenzii pentru *persoana juridică* poate fi sporită până la maximul general;

✓ este posibil ca prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor de la concursul de infracţiuni şi recidiva postcondamnatorie să fie incidente în cauză prevederile art. 39 alin. (2) NCP[2] ori cele ale art. 43 alin. (3) NCP, care permit înlocuirea pedepsei închisorii stabilite pentru infracţiunile concurente comise în recidivă cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 61 alin. (5) NCP.

[2] Prin legea de modificare a NCP s-a renunţat la ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (2) NCP, referitoare la **înlocuirea pedepsei închisorii cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.**

PARTEA PRACTICĂ

Individualizarea legală a pedepsei. Curtea subliniază importanța individualizării legale a sancțiunilor de drept penal prin aceea că legiuitorul nu poate să confere judecătorului o libertate absolută în stabilirea pedepsei concrete, întrucât ar exista riscul unei interpretări şi aplicări arbitrare a pedepsei. Pe de altă parte, (...) în reglementarea sancțiunilor de drept penal de către legiuitor, trebuie stabilit un echilibru între dreptul fundamental, care face obiectul limitării impuse de sancțiune, şi valoarea socială a cărei protecție a determinat limitarea. Totodată, legiuitorul nu trebuie să îi ia judecătorului dreptul de a proceda la individualizarea judiciară prin stabilirea unor pedepse absolut determinate sau prin prevederea unor pedepse care, datorită aplicării lor automate, scapă oricărui control judiciar. Prin individualizarea legală legiuitorul oferă judecătorului puterea de stabilire a pedepsei în cadrul anumitor limite predeterminate – minimul şi maximul special al pedepsei –, dar, totodată, îi oferă aceluiaşi judecător instrumentele care îi permit alegerea şi determinarea unei sancțiuni concrete, în raport cu particularitățile faptei şi cu persoana infractorului (C.C.R., dec. nr. 711 din 27 octombrie 2015, publicată în M. Of. nr. 913 din 9 decembrie 2015).

Individualizarea judiciară a pedepsei. Individualizarea pedepsei reprezintă una dintre cele mai importante şi sensibile operațiuni juridice de a cărei acuratețe depinde în mod direct reuşita procesului de îndreptare şi recuperare a condamnatului, întrucât aceasta presupune, prin evaluarea gravității infracțiunii comise şi a periculozității infractorului, determinarea gradului de răspundere penală a inculpatului în raport cu care urmează să se stabilească pedeapsa şi modul de executare a acesteia. *Infracțiunea, ca faptă socialmente periculoasă*, creează o tulburare socială, aduce o atingere valorilor sociale ocrotite de legea penală şi ordinii juridice instituite într-un sistem de drept. Pentru înlăturarea acestor consecințe negative ale infracțiunii este necesar să se reacționeze din partea societății, este necesar să se aplice anumite măsuri de constrângere juridică celor ce săvârşesc asemenea fapte. Mai mult, pentru înlăturarea neliniştii şi tulburării sociale, pentru restabilirea ordinii juridice trebuie ca persoanele care au săvârşit infracțiuni să fie de îndată trase la răspundere penală. Pedeapsa constituie criteriul principal prin care legea penală evaluează, determină şi diferențiază gradul de pericol social abstract, generic al fiecărei infracțiuni în parte. *Aplicarea şi executarea pedepsei* se realizează în vederea

atingerii unor scopuri bine definite: pe de o parte, în scopul prevenirii săvârşirii de noi fapte penale din partea infractorilor, prin reeducarea acestora, şi din partea altor persoane, prin exemplaritatea pedepselor, iar pe de altă parte, în scopul restabilirii liniştii sociale şi al reintegrării ordinii juridice. Aplicarea şi executarea pedepselor pot conduce la atingerea scopurilor urmărite, dacă efectuarea lor are loc în timp util. În general, sancţionarea infractorilor prin aplicarea pedepsei devine cu atât mai eficace şi contribuie cu atât mai intens la realizarea scopurilor de mai sus, cu cât ea intervine într-un interval de timp cât mai scurt şi cât mai apropiat de momentul infracţiunii. De asemenea, exemplaritatea, care decurge din supunerea celui condamnat la executarea pedepsei, devine cu atât mai puternică cu cât punerea în executare se produce neîntârziat după condamnare. În aceste condiţii, conştiinţa socială are încă vie şi exactă imaginea pericolului pe care îl prezintă fapta şi făptuitorul, a urmărilor dăunătoare sau primejdioase ale faptei săvârşite şi va reacţiona mai adecvat. După trecerea unui interval de timp mai îndelungat însă, fapta şi făptuitorii, precum şi cei condamnaţi ar putea apărea într-o altă lumină. Astfel, în primul rând, fapta poate să se şteargă din amintirea societăţii sau a grupului social în care s-a petrecut, să fie complet uitată; ori, chiar dacă nu s-a şters, ea apare într-o imagine neclară, cu un conţinut deformat, gradul de pericol social pe care îl prezentau fapta şi făptuitorul s-ar putea diminua sau chiar ar dispărea, aceeaşi uitare sau amintire vagă fiind şi în cazul condamnatului dispărut şi regăsit după mulţi ani. În al doilea rând, atingerile aduse valorilor sociale prin faptele săvârşite cu ani în urmă şi-ar putea pierde rezonanţa socială, urmările acestor fapte s-ar putea estompa sau ar putea fi şterse de trecerea timpului (I.C.C.J., s. pen., completul de 5 judecători, dec. nr. 131/2016).

Reguli de individualizare. În procesul de individualizare a pedepselor Curtea consideră că trebuie avute în vedere atât *prevenţia specială* stipulată de art. 3 din Legea nr. 254/2013, prin stabilirea şi aplicarea pedepsei urmărindu-se prevenirea săvârşirii de noi infracţiuni, intimidarea infractorului prin intermediul pedepsei şi reeducarea sa în scopul evitării recidivei, *cât şi prevenţia generală*, prin descurajarea generală a potenţialilor făptuitori în comiterea unor astfel de infracţiuni, precum şi prin retribuţie (expresie a indignării societăţii în ansamblu faţă de aceste infracţiuni şi a poziţiei statului în sensul că aceste fapte nu vor rămâne nesancţionate). (...) Curtea apreciază că sancţiunea care trebuie aplicată în prezenta cauză trebuie să fie proporţională cu gravitatea faptelor comise de inculpatul S.I. Astfel, Curtea va avea în vedere atât gradul ridicat de vinovăţie al inculpatului în activitatea infracţională, obiectivat prin comiterea faptelor cu intenţie directă asupra propriului copil minor, prin regularitatea şi varietatea actelor de agresiune sexuală, prin săvârşirea acestora pe fondul consumului unor substanţe cu efecte halucinogene şi prin izolarea deliberată a victimei de mediul social specific

vârstei acesteia. (...) *În ceea ce privește persoana inculpatului,* Curtea va avea în vedere că acesta nu este cunoscut cu antecedente penale, a fost părăsit de soția sa, provine dintr-un mediu instituționalizat în care susține că a fost victima unor abuzuri, situație care este posibil să fi produs efecte adverse cu privire la percepția acestuia despre relațiile dintre părinți și copii, precum și la actele de natură sexuală. Curtea consideră că regimul sancționator ce trebuie impus inculpatului S.I. nu trebuie să reflecte numai gravitatea infracțiunii comise, ci și efectul pe care fapta sa îl produce asupra publicului. Astfel, exemplaritatea pedepsei produce efecte și asupra altor persoane, care, constatând constrângerea la care este supus inculpatul, vor evalua dintr-o altă perspectivă costurile și beneficiile implicării într-o activitate infracțională îndreptată împotriva libertății și integrității sexuale (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 467/2017, nepublicată).

FIŞA nr. 21
CIRCUMSTANȚELE ATENUANTE

CIRCUMSTANȚELE ATENUANTE

✓ împrejurări prevăzute de lege sau reținute de judecător în procesul de individualizare judiciară, ce indică un pericol social mai scăzut al faptei şi care ***permit*** judecătorului ***să aplice o pedeapsă în limitele reduse cu o treime.***

I. Circumstanțele atenuante legale

✓ odată îndeplinite condițiile prevăzute de lege, instanța *este obligată* să rețină aceste circumstanțe şi să facă aplicarea efectului atenuant al acestora.

1. Provocarea

✓ este o circumstanță personală, efectele sale neprofitând şi participanților la săvârşirea infracțiunii, chiar dacă aceştia au avut reprezentarea că autorul a acționat în condițiile stării de provocare.

Condițiile actului de provocare

a) să fie realizat prin violență (fizică sau psihică), atingere gravă a demnității persoanei sau prin altă faptă ilicită gravă;

✓ poate fi săvârşit cu orice formă de vinovăție sau chiar de o persoană iresponsabilă, fiind necesar însă ca făptuitorul să îl perceapă ca intenționat.

b) să fie îndreptat împotriva făptuitorului şi/sau a altei persoane;

c) să determine *in concreto* o stare de puternică tulburare sau emoție;

d) nu trebuie să fie imputabil celui care a comis fapta în stare de provocare.

Circumstanțele atenuante

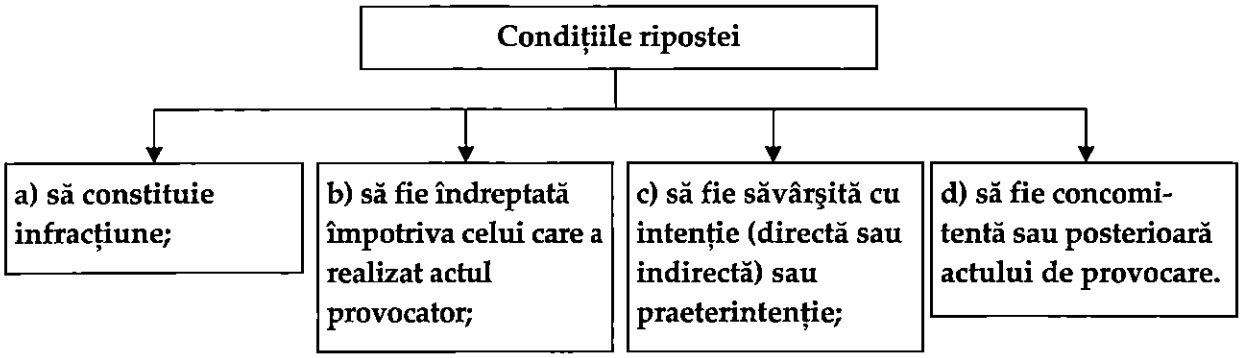
Condițiile ripostei
a) să constituie infracțiune;
b) să fie îndreptată împotriva celui care a realizat actul provocator;
c) să fie săvârşită cu intenție (directă sau indirectă) sau praeterintenție;
d) să fie concomitentă sau posterioară actului de provocare.

2. Depăşirea limitelor legitimei apărări (excesul scuzabil)

- ✓ implică săvârşirea unei fapte penale prin depăşirea limitelor unei apărări proporționale cu gravitatea atacului, de către o persoană care nu se află sub stăpânirea vreunei tulburări sau temeri;
- ✓ este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor de la legitima *apărare, exceptând-o pe cea a proporționalității apărării* cu atacul, iar excesul de apărare *nu trebuie să fie justificat de starea de tulburare* în care s-a aflat făptuitorul (când se va reține excesul neimputabil, care reprezintă o cauză de neimputabilitate ce înlătură caracterul penal al faptei);
- ✓ este incidentă atât în cazul infractorului persoană fizică, cât şi al infractorului persoană juridică;
- ✓ este o circumstanță personală, efectele sale neprofitând şi participanților la săvârşirea infracțiunii, chiar dacă aceştia au avut reprezentarea că autorul a acționat în condițiile excesului scuzabil; în cazul participanților la infracțiune, circumstanța atenuantă se va reține doar în măsura în care şi aceştia, la rândul lor, au acționat în condițiile excesului scuzabil.

3. Depăşirea limitelor stării de necesitate

- ✓ implică situația în care, pentru a salva de la un pericol iminent persoana sau un bun important, al său ori al altuia, sau un interes obştesc, ce nu putea fi înlăturat altfel, o persoană comite o faptă prevăzută de legea penală (cu intenție/ praeterintenție, culpă) prin care pricinuieşte urmări vădit mai grave decât cele ce s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat;
- ✓ este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor de la starea de necesitate, exceptând-o pe cea a proporționalității acțiunii de salvare cu pericolul;
- ✓ este incidentă atât în cazul infractorului persoană fizică, cât şi al infractorului persoană juridică;
- ✓ este o circumstanță personală, efectele sale neprofitând şi participanților la săvârşirea infracțiunii, chiar dacă aceştia au avut reprezentarea că autorul a acționat în condițiile depăşirii limitelor stării de necesitate.

4. Acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei

- ✓ noua circumstanță vizează, în esență, acoperirea **prejudiciului material** produs prin infracțiune; circumstanța poate fi incidentă numai în cazul infracțiunilor de re: ultat, nu şi în privința infracțiunilor de pericol.
- ✓ *Condiții*:
  - **a) cauza să se afle în faza urmăririi penale, în procedura camerei preliminare[1] ori în cursul judecății, până la primul termen cu procedura legal îndeplinită;**
  - **b) suspectul/inculpatul să fi acoperit integral prejudiciul material produs prin infracțiune;** analiza prejudiciului material se va raporta la momentul consumării/epuizării infracțiunii, avându-se în vedere pierderea efectiv suferită ca urmare a comiterii infracțiunii (*damnum emergens*), nu şi beneficiul nerealizat (*lucrum cessans*);

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost abrogată faza de cameră preliminară. Verificarea de legalitate şi loialitate a urmăririi penale se va face de instanța de judecată competentă potrivit legii, în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanță (art. 370[1]-370[5] NCPP).

c) suspectul sau inculpatul să nu mai fi beneficiat de această circumstanță atenuantă în ultimii 5 ani calculați de la data comiterii faptei (*termen de regresiune*);

d) infracțiunea de care este acuzat să nu fie vreuna dintre cele strict şi limitativ prevăzute de lege: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase şi respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiuni de genocid, contra umanității şi de război, infracțiunile privind frontiera de stat a României, infracțiunile la legislația privind prevenirea şi combaterea terorismului, infracțiunile de corupție, infracțiunile asimilate infracțiunilor de corupție, cele împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, infracțiunile privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, cele privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile şi cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor şi securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracțiuni contra păcii şi omenirii, cele privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea şi combaterea pornografiei şi cele privitoare la regimul adopțiilor.

✓ dacă inculpatul a comis un concurs de infracțiuni care cuprinde deopotrivă fapte pentru care este incidentă circumstanța atenuantă a acoperirii prejudiciului, cât şi infracțiuni pentru care nu se poate reține circumstanța atenuantă prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP, efectele acesteia vor fi aplicate numai cu privire la faptele pentru care legea permite.

! OBSERVAŢII:

1. actul de provocare nu trebuie să fie el însuşi determinat de o provocare din partea făptuitorului;
2. provocarea poate fi reţinută numai în cazul infractorului persoană fizică;
3. reţinerea provocării este incompatibilă cu legitima apărare ori cu excesul neimputabil, situaţii în care este necesar ca atacul să fie iminent, în cazul provocării atacul fiind deja consumat;
4. depăşirea limitelor stării de necesitate poate consta într-o infracţiune săvârşită cu intenţie (directă sau indirectă), praeterintenţie ori culpă cu prevedere (uşurinţă);
5. *circumstanţa atenuantă personală* prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP se referă numai la acoperirea prejudiciului material, avându-se în vedere chiar dacă inculpatul nu a acoperit şi prejudiciul moral;
6. pentru a se reţine ***excesul neimputabil de apărare este necesară îndeplinirea tuturor condiţiilor atacului de la legitima apărare*** (material, direct, imediat, injust, care să pună în pericol persoana sau drepturile celui atacat, ale altei persoane ori interesul general), ***precum şi a celor ale apărării*** (să constituie o faptă prevăzută de legea penală, necesară pentru respingerea atacului, îndreptată împotriva agresorului), ***cu excepţia celei a proporţionalităţii*** *apărării cu atacul*; în această ipoteză, făptuitorul, *din cauza tulburării sau temerii,* depăşeşte, voluntar ori involuntar, limitele unei apărări proporţionale cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul; ***excesul scuzabil*** este o circumstanţă atenuantă legală generală, constând în săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală de către o persoană *ce nu se află sub stăpânirea vreunei tulburări sau temeri,* prin depăşirea limitelor unei apărări proporţionale cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul material, direct, imediat şi injust; ***este necesară îndeplinirea tuturor condiţiilor atacului de la legitima apărare*** (material, direct, imediat, injust, care să pună în pericol persoana sau drepturile celui atacat, ale altei persoane ori interesul general), ***precum şi a celor ale apărării*** (să constituie o faptă prevăzută de legea penală, necesară pentru respingerea atacului, îndreptată împotriva agresorului), ***cu excepţia celei a proporţionalităţii*** *apărării cu atacul,* iar excesul de apărare nu trebuie să fie determinat de existenţa unei stări de tulburare sau temere a persoanei care a efectuat apărarea;
7. pentru reţinerea circumstanţei atenuante a provocării nu este necesar să existe un atac material, ca în cazul excesului neimputabil, fiind suficientă o atingere gravă adusă demnităţii persoanei sau o acţiune ilicită gravă;

8. *spre deosebire de excesul scuzabil,* care presupune existența numai a unui atac material şi imediat (iminent sau actual) care produce o *stare de tulburare sau temere,* în cazul provocării atacul nu trebuie să fie întotdeauna material, este, în principiu, deja *consumat* şi trebuie să producă *o stare de puternică tulburare sau emoție.*

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Prin legea de modificare a NCP au fost reconfigurate condițiile în care poate fi reținută circumstanța atenuantă legală prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP, modificarea legislativă fiind apreciată drept constituțională prin Dec. C.C.R. nr. 650/2018.

Pentru reținerea acestei circumstanțe atenuante legale, care, în esență, vizează acoperirea prejudiciului material produs prin infracțiune, trebuie îndeplinite următoarele ***condiții***:

a) cauza să se afle în faza urmăririi penale ori în cursul judecății (inclusiv în etapa procesuală a verificărilor prealabile la judecata în primă instanță, prevăzut de art. 370^1-370^5 NCPP), până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti;

b) făptuitorul să fi acoperit integral prejudiciul material produs prin infracțiune;

c) inculpatul să nu mai fi beneficiat de această circumstanță atenuantă în ultimii 5 ani calculați de la data comiterii faptei (*termen de regresiune*);

d) infracțiunea de care este acuzat să nu fie vreuna dintre cele exceptate explicit de lege: tâlhărie, piraterie, furt calificat, fraude comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice.

! OBSERVAŢII:

1. lista infracţiunilor exceptate de la aplicarea circumstanţei atenuante prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP este semnificativ redusă, fiind posibilă reţinerea acestei circumstanţe şi la individualizarea pedepselor pentru infracţiuni care anterior erau exceptate, cum ar fi: infracţiunile contra persoanei care produc un prejudiciu material, ultrajul, ultrajul judiciar, purtarea abuzivă, infracţiunile de corupţie, infracţiunile asimilate infracţiunilor de corupţie, cele împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene etc.;
2. circumstanţa atenuantă legală prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP poate fi incidentă indiferent de modalitatea de sesizare a instanţei, prin intervenţia legislativă fiind mărit intervalul de timp în care poate fi acoperit prejudiciul material pentru a beneficia de circumstanţa atenuantă – *„până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti"*;
3. prejudiciul material trebuie acoperit integral (*damnum emergens*, nu şi *lucrum cessans*), putând fi acoperit de făptuitor, în etapa *in rem* a urmăririi penale, de suspect sau de inculpat; nu este necesar pentru reţinerea acestei circumstanţe atenuante ca inculpatul să fi acoperit şi prejudiciul moral;
4. în ipoteza în care este acoperit prejudiciul material produs prin comiterea infracţiunii de tâlhărie, piraterie, furt calificat, fraudă comisă prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice, această atitudine procesuală a inculpatului va putea fi valorificată potrivit criteriilor generale de individualizare prevăzute de art. 74 NCP la stabilirea pedepsei între limitele prevăzute de norma de incriminare sau drept circumstanţă atenuantă judiciară în condiţiile art. 75 alin. (3) NCP;
5. circumstanţa legală prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP este o *circumstanţă atenuantă personală*, efectele sale neprofitând şi participanţilor la săvârşirea infracţiunii care nu au contribuit la repararea prejudiciului;
6. incidenţa cauzei speciale de reducere a pedepsei prevăzute de art. 308 alin. (4) NCP, *care produce efecte in rem, faţă de toţi participanţii la infracţiunea* de delapidare (art. 295 NCP), abuz în serviciu (art. 297 NCP), folosire abuzivă a funcţiei în scop sexual (art. 299 NCP) şi uzurpare a funcţiei (art. 300 NCP), va conduce la imposibilitatea reţinerii circumstanţei atenuante personale prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP, care are acelaşi conţinut şi produce efecte numai *in personam*.

II. Circumstanțele atenuante judiciare

1. eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii [art. 75 alin. (2) lit. a) NCP];

- este o *circumstanță atenuantă personală*, efectele sale neprofitând și participanților la săvârșirea infracțiunii.

2. împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului [art. 75 alin. (2) lit. b) NCP]

- în principiu, această circumstanță are caracter real, însă pot exista și situații (cum sunt cele reliefate mai sus referitoare la mobilul și scopul infracțiunii ori la eroarea vincibilă asupra antijuridicității) care nu pot fi caracterizate decât ca circumstanțe personale care nu se răsfrâng asupra celorlalți participanți.

! OBSERVAȚII:

1. circumstanțele atenuante judiciare pot fi reținute atât în cazul infractorului persoană fizică, cât și în cazul persoanei juridice;
2. NU vor putea fi reținute drept circumstanțe atenuante împrejurările ce țin exclusiv de persoana infractorului[1];
3. instanța care constată incidența unei circumstanțe atenuante judiciare nu are obligația de a o reține și de a-i da eficiență, aplicarea acesteia fiind *facultativă*;
4. spre deosebire de circumstanța atenuantă legală prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP, circumstanța atenuantă judiciară prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. a) NCP: a. poate fi reținută atât în cazul infracțiunilor de pericol, cât și al celor de rezultat; b. poate fi reținută fără a-i fi limitată aplicabilitatea la o anumită listă de infracțiuni; c. nu este condiționată de acoperirea integrală a prejudiciului până la primul termen de judecată;
5. circumstanța atenuantă judiciară prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. b) NCP se poate reține și în ipoteza în care există o *eroare vincibilă asupra antijuridicității*.

[1] Prin legea de modificare a NCP se revine la reglementarea circumstanțelor atenuante judiciare din C.pen. 1969, fiind consacrat, pe de o parte, caracterul exemplificativ al acestora și fiind sporită, pe de altă parte, lipsa exemplificărilor legale. Astfel, vor putea fi reținute ca circumstanțe atenuante și împrejurări ce țin exclusiv de persoana infractorului.

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Alin. (2) al art. 75 NCP a fost completat cu o nouă circumstanță atenuantă judiciară, iar prin alin. (3) al art. 75 NCP s-a consacrat caracterul exemplificativ al circumstanțelor atenuante judiciare, intervenții legislative evaluate drept constituționale prin Dec. C.C.R. nr. 650/2018.

Art. 75 alin. (2) lit. c) NCP:
conduita bună a infractorului înainte de săvârşirea infracțiunii

- este o circumstanță cu caracter personal, care nu produce efecte şi față de terți;
- poate fi reținută atât în favoarea inculpaților persoane fizice, cât şi a celor persoane juridice;
- în condițiile în care, potrivit art. 75 alin. (3) NCP, enumerarea legală a circumstanțelor atenuante judiciare are caracter exemplificativ, şi alte împrejurări pot avea aceeaşi natură (de pildă, atitudinea infractorului după săvârşirea infracțiunii, rezultând din prezentarea sa în fața autorității, comportarea sinceră în cursul procesului, înlesnirea descoperirii ori arestării participanților).

III. Efectele circumstanțelor atenuante

✓ sunt aceleaşi, indiferent de natura circumstanțelor atenuante (legale sau judiciare);	✓ circumstanțele atenuante legale sau judiciare produc efecte cu privire la **pedeapsa principală; circumstanțele atenuante nu au efect asupra pedepselor complementare, pedepselor accesorii sau măsurilor de siguranță;**	✓ odată reținute, circumstanțele atenuante **au ca efect diminuarea limitelor speciale ale pedepsei**, iar nu coborârea în mod necesar a pedepsei sub minimul special;	✓ chiar dacă în privința aceleiaşi persoane sunt reținute mai multe circumstanțe atenuante (legale şi/sau judiciare), va opera **o singură reducere a pedepsei.**

Pedeapsa principală pentru PERSOANA FIZICĂ se reduce după cum urmează:

- **a.** dacă legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai pedeapsa închisorii, limitele speciale ale pedepsei **se reduc cu o treime;**
  - ✓ instanța va stabili o pedeapsă care se va situa în intervalul diminuat **cu o treime;**
  - ✓ dacă legea prevede pedeapsa închisorii alternativ cu pedeapsa amenzii, instanța va stabili mai întâi una dintre pedepse în funcție de criteriile prevăzute de art. 74 NCP, iar apoi va da efect circumstanțelor atenuante în funcție de pedeapsa aleasă.
- **b.** dacă legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai pedeapsa amenzii ori dacă instanța a optat pentru stabilirea pedepsei amenzii (când aceasta este prevăzută de lege alternativ cu pedeapsa închisorii), **reducerea cu o treime se aplică numai limitelor speciale ale zilelor-amendă, nu şi cu privire la cuantumul unei zile-amendă;**
- **c.** dacă legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai *detențiunea pe viață* sau dacă instanța se orientează către stabilirea acestei pedepse (în ipoteza în care pedeapsa detențiunii pe viață este prevăzută de lege alternativ cu pedeapsa închisorii), **în cazul reținerii circumstanțelor atenuante *se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.***

Pedeapsa principală pentru PERSOANA JURIDICĂ se reduce după cum urmează:

- ✓ limitele speciale ale zilelor-amendă **se reduc cu o treime;** această reducere nu operează şi cu privire la cuantumul unei zile-amendă;
- ✓ reținerea existenței circumstanțelor atenuante *nu produce efecte cu privire la pedepsele complementare sau la măsurile de siguranță.*

PARTEA PRACTICĂ

Concurs de infracţiuni. Efectele circumstanţelor atenuante. În cazul concursului real de infracţiuni, efectele circumstanţelor atenuante judiciare se pot întinde asupra tuturor infracţiunilor concurente sau numai asupra unora dintre ele, în raport cu contingenţa pe care o au, în mod obiectiv, cu fiecare dintre infracţiunile aflate în concurs. Circumstanţele atenuante legate nemijlocit de persoana făptuitorilor influenţează gradul de pericol social al tuturor infracţiunilor concurente, întrucât au fost comise în aceleaşi condiţii şi împrejurări şi de aceleaşi persoane (C.A. Cluj, s. pen., dec. nr. 231/A/1999).

Legitimă apărare – provocare. Aplicarea de către inculpată a unei lovituri de cuţit victimei, lovitură ce a cauzat decesul acesteia, după ce îi prealabil, cu câteva minute înainte, aceasta din urmă a ameninţat-o cu un cuţit, pe care ulterior l-a aruncat jos, nu se circumscrie cauzei de înlăturare a caracterului penal al faptei statuat de depăşirea limitelor legitimei apărări. Nu sunt întrunite condiţiile legitimei apărări, respectiv să existe un atac material, direct, imediat şi injust pentru înlăturarea căruia inculpata, dată fiind tulburarea ori temerea, să fi depăşit limitele unei apărări proporţionale cu gravitatea pericolului şi cu împrejurarea în care s-a produs atacul, atunci când victima, după ce în prealabil a ameninţat-o pe inculpată cu cuţitul, a aruncat arma, încetând ameninţările şi îndepărtându-se. Recuperând obiectul vulnerant şi mergând după victimă, inculpata a săvârşit fapta într-un moment în care se afla în afara oricărei constrângeri datorate unui atac şi, ca urmare, în afara oricărui pericol. Calificarea împrejurărilor în care s-a aflat inculpata ca circumstanţă atenuantă legală a provocării este întemeiată (C.A. Alba Iulia, s. pen., dec. pen. nr. 45/2004).

Condiţiile provocării. 1. Pentru reţinerea *scuzei provocării* trebuie îndeplinite mai multe condiţii, respectiv: infracţiunea să fi fost săvârşită sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoţii, stare care să fi avut drept cauză o provocare din partea persoanei vătămate. De asemenea, este necesar ca provocarea să fi fost produsă de victimă prin violenţă, printr-o atingere gravă a demnităţii persoanei sau prin altă acţiune ilicită gravă, iar riposta infractorului la acţiunea provocatoare a victimei trebuie să fie îndreptată împotriva acesteia, iar nu împotriva altei persoane (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 945/2009).; **2. În primul rând,** Curtea apreciază că, în cauză, sunt întrunite condiţiile legale pentru existenţa ***actului provocator,*** după cum urmează: ***i) actul provocator să fi fost realizat prin violenţă (fizică sau psihică),***

atingere gravă a demnității persoanei sau prin altă acțiune ilicită gravă. În privința acestei condiții obiective, Curtea opinează că, în cauză, actul provocator a fost realizat prin mai multe acțiuni comise în mai multe forme dintre cele prevăzute explicit de art. 75 alin. (1) lit. a) NCP. Astfel, *cu ocazia primului incident din data de 5 iunie 2016, ora 21,00, actul provocator a constat în acțiunile violente ale persoanei vătămate* V.A. îndreptate împotriva surorii inculpatului (V.T.) şi a mamei inculpatului (M.). Având în vedere că, în legătură cu acest incident, persoana vătămată V.A. a fost sancționată contravențional cu o amendă în sumă de 500 de lei pentru comiterea contravenției prevăzute de art. 2 pct. 24 din Legea nr. 61/1991 (provocarea ori participarea efectivă la scandal în locuri publice), Curtea consideră că această contravenție are deopotrivă valențele unui act provocator comis în forma *unei acțiuni ilicite grave* obiectivate într-o faptă contrară ordinii juridice şi care, față de contextul în care a avut loc şi ținând seama de faptul că inculpatul a sesizat acest incident organelor de ordine publică competente, se poate considera că prezenta o gravitate substanțială pentru persoana care a ripostat. *În legătură cu cel de-al doilea incident petrecut în cursul serii de 5 iunie 2016, în jurul orei 23,00,* Curtea constată că persoana vătămată V.A. s-a întâlnit din nou cu inculpatul V.S., manifestându-se agresiv la adresa acestuia şi încercând să-l lovească cu bățul din lemn pe care-l avea asupra sa. Această acțiune a persoanei vătămate are natura unui nou act de provocare comis prin violențe fizice (atac material actual), care a fost de natură a potența starea de tulburare a inculpatului produsă ca urmare a primului incident. Nu în ultimul rând, Curtea reține că actele de provocare au fost comise cu intenție de persoana vătămată, inculpatul V.S. având reprezentarea formei de vinovăție cu care a acționat provocatorul; ***ii) actul provocator să fie îndreptat împotriva făptuitorului şi/sau a altei persoane.*** Curtea consideră pentru reținerea stării de provocare nu este necesar ca acțiunea violentă provocatoare să fie îndreptată numai împotriva persoanei care ripostează, circumstanța atenuantă fiind incidentă şi în cazul în care subiectul asupra căruia s-a exercitat violența este o altă persoană. În cauză, la primul incident, persoanele vizate de actul de provocare erau mama şi sora inculpatului, persoane apropiate acestuia. În legătură cu cel de-al doilea incident, Curtea reține că actul de provocare a privit persoana inculpatului V.S.; ***iii) actul provocator nu trebuie să fie imputabil celui care a comis fapta în stare de provocare.*** Din probele administrate în cauză rezultă că actul provocator nu a fost determinat de către inculpatul V.S., la originea faptei inculpatului neputându-se reține că ar sta conduita sa inițială, deoarece aceasta nu a fost obiectivată în vreo atitudine provocatoare la adresa persoanei vătămate. Astfel, Curtea constată caracterul ilicit şi injust al comportamentului inițial al persoanei vătămate V.A. față de sora şi mama inculpatului, precum şi faptul că, ulterior, persoana vătămată a fost cea care a inițiat cel de-al doilea incident, amenințându-l pe inculpat şi încercând să-l lovească cu bâta din lemn pe care o avea asupra sa; ***iv) actul de provocare trebuie să determine o stare de puternică tulburare sau emoție.*** Curtea apreciază că această condiție se impune a fi evaluată în funcție de particularitățile concrete ale cauzei, cu referire la împrejurările în care a fost comisă fapta, la raporturile existente între inculpat

şi persoanele vizate de actul de provocare şi la particularităţile psihice ale inculpatului (*in concreto*). Astfel, agresarea de către persoana vătămată a mamei şi surorii sale, precum şi provocarea unei tulburări a ordinii şi liniştii publice au fost de natură să-i creeze inculpatului o stare de puternică tulburare şi emoţie, care a fost accentuată ulterior de atitudinea persoanei vătămate, care s-a manifestat agresiv verbal şi fizic la adresa inculpatului în momentul în care s-au întâlnit pe stradă, încercând să-l lovească cu bâta din lemn pe care o avea asupra sa. Aşadar, consecutiv comiterii actului provocator şi înainte de comiterea infracţiunii, inculpatul V.S. se afla sub imperiul unei puternice tulburări şi emoţii. **În al doilea rând,** Curtea opinează că în cauză sunt întrunite condiţiile legale pentru existenţa ***ripostei,*** după cum urmează: ***i) riposta să fie comisă faţă de persoana care a efectuat actul de provocare.*** În cauză, Curtea constată că riposta inculpatului obiectivată în comiterea unei tentative la infracţiunea de omor a fost comisă faţă de persoana vătămată, care a efectuat actul de provocare; ***ii) riposta trebuie săvârşită cu intenţie (directă sau indirectă) sau praeterintenţie.*** Aşa cum s-a reţinut anterior, riposta inculpatului a fost comisă cu intenţie indirectă, deoarece inculpatul a avut reprezentarea consecinţelor acţiunii sale, acceptând că, prin aplicarea unei lovituri cu un corp dur în zona capului, ce a avut drept urmare producerea unei fracturi fronto-temporale stângi, există posibilitatea producerii decesului persoanei vătămate, rezultat pe care l-a acceptat, chiar dacă nu a urmărit producerea lui. Inculpatul V.S. a luat decizia de a agresa persoana vătămată sub imperiul unei puternice tulburări şi emoţii accentuate de al doilea incident, în care persoana vătămată V.A., înarmată cu acel băţ, l-a urmărit pe inculpatul V.S. pentru a-l agresa, şi a pus imediat în executare hotărârea infracţională, lovind persoana vătămată cu băţul din lemn de o lungime de peste un metru, pe care l-a luat din căminul de apă din curtea imobilului martorilor V.E. şi C.C. Aşadar, intenţia inculpatului de a agresa persoana vătămată a fost *spontană,* aspect care exclude existenţa vreunui act de premeditare (dacă s-ar fi constatat în cauză existenţa premeditării, aceasta ar fi condus, pe de o parte, la reţinerea comiterii unei tentative la omor calificat, iar nu la infracţiunea de omor, iar, pe de altă parte, la imposibilitatea reţinerii stării de provocare); ***iii) riposta să fie determinată de actul de provocare.*** În cauză, riposta inculpatului, comisă cu intenţie indirectă, spontană, a fost determinată de actul de provocare ce reuneşte acţiunile succesive provocatorii comise de persoana vătămată, care au generat o puternică tulburare inculpatului; ***iv) riposta să fie concomitentă sau posterioară actului de provocare.*** În cauză, riposta inculpatului a fost posterioară actului de provocare. Chiar dacă primele acţiuni provocatoare ale persoanei vătămate s-au produs cu două ore înainte de comiterea infracţiunii (cu ocazia primului incident), efectele acestora au fost potenţate, cu ocazia celui de-al doilea incident, de acţiunea ulterioară a persoanei vătămate, care l-a agresat verbal şi a încercat să-l agreseze fizic pe inculpat, riposta acestuia venind imediat după încercarea persoanei vătămate de a-l agresa fizic. În toată această perioadă de timp, inculpatul s-a aflat sub imperiul stării de tulburare sau de emoţie produse prin actele de provocare. Aşadar, Curtea opinează că, în cauză, provocarea a constituit motivul determinant al acţiunii infracţio-

nale a inculpatului. **În final,** Curtea apreciază că, pentru reținerea circumstanței atenuante prevăzute de art. 75 alin. (1) lit. a) NCP, legea nu prevede drept condiție ca fapta provocatorului să fie la fel de gravă ca riposta celui provocat. Astfel, în situația constatării întrunirii cerințelor legale cu privire la actul de provocare și la ripostă, instanța este obligată să rețină la individualizarea pedepsei circumstanța legală a scuzei provocării, de esența acesteia fiind existența unei puternice tulburări sau emoții sub imperiul căreia inculpatul a comis infracțiunea, iar nu proporționalitatea între infracțiunea provocată și actul provocator, aceasta urmând a fi avută în vedere în procesul de individualizare a pedepsei (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 507/2018, nepublicată).

Circumstanțe atenuante judiciare. Curtea consideră că sunt fondate critica de netemeinicie formulată prin apelul declarat de parchet în ceea ce privește greșita reținere în favoarea inculpatului a circumstanțelor atenuante prevăzute de art. 75 alin. (2) lit. a) și b) NCP, precum și critica de nelegalitate formulată prin apelul declarat de parchet în ceea ce privește neaplicarea măsurii de siguranță a confiscării speciale a celor două cuțite de tip briceag folosite la comiterea infracțiunii. *În ceea ce privește greșita reținere a celor două circumstanțe atenuante judiciare prevăzute de art. 75 alin. (2) NCP,* Curtea opinează că netemeinicia soluției primei instanțe se datorează eronatei înțelegeri a reglementării acestor cauze de atenuare în noul Cod penal, în condițiile în care stăruința în înlăturarea consecințelor faptei și lipsa antecedentelor penale ale inculpatului au fost temeiurile care au condus instanța de fond la reținerea circumstanțelor atenuante judiciare. Astfel, Curtea consideră că se impune formularea următoarelor precizări cu privire la conținutul celor două circumstanțe atenuante judiciare, cu mențiunea că reținerea acestora este întotdeauna facultativă pentru instanță. ***Circumstanța atenuantă prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. a) NCP (eforturile depuse de infractor pentru a înlătura sau a diminua consecințele infracțiunii comise)*** vizează situațiile în care din probele administrate rezultă că, prin acțiunile efectuate ulterior comiterii faptei de care a fost acuzat, inculpatul urmărește, în mod neechivoc, fie să împiedice producerea rezultatului activității sale (încercare nereușită, care nu este aptă de a atrage reținerea cauzei de nepedepsire prevăzute de art. 34 NCP), fie să diminueze, să remedieze sau să repare urmarea patrimonială produsă ori principalele repercusiuni ale faptei. Deopotrivă, va putea fi reținută această circumstanță atenuantă judiciară și în cazurile în care inculpatul face dovada că a acoperit integral sau parțial prejudiciul produs prin fapta prevăzută de legea penală de care a fost acuzat și nu sunt incidente dispozițiile art. 75 alin. (1) lit. d) NCP care să conducă la reținerea unei circumstanțe atenuante legale. Circumstanța prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. a) NCP este o *circumstanță atenuantă personală,* efectele sale neprofitând și participanților la săvârșirea infracțiunii. În acest sens, în decizia nr. 9/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală (publicată în Monitorul Oficial al

României nr. 346 din 11 mai 2017) s-a reținut că „în conținutul art. 75 alin. (2) NCP legiuitorul a înțeles să includă şi alte situații, împrejurări care pot fi apreciate de instanță drept circumstanțe atenuante judiciare, cu caracter personal, printre care la lit. a) a inclus şi «eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii» (acea căință activă) şi care conduc, atunci când sunt reținute, la reducerea limitelor de pedeapsă la jumătate, în condițiile stabilite de art. 76 NCP". ***Circumstanța atenuantă prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. b) NCP (împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului)*** vizează, în principal, împrejurări obiective legate de fapta comisă şi simultane cu săvârşirea acesteia (*circumstanțe reale concomitente*) care sunt evaluate de instanță ca fiind apte să conducă la diminuarea gravității infracțiunii sau a periculozității infractorului. Nu este exclusă reținerea şi a unor *circumstanțe personale concomitente* comiterii faptei, în măsura în care acestea conduc în mod neechivoc la scăderea gravității acesteia sau la atenuarea periculozității infractorului (de pildă, eroare vincibilă asupra antijuridicității). Doar aparent reglementarea din art. 75 alin. (2) lit. b) NCP este extrem de largă, în realitate scopul urmărit de legiuitor prin impunerea cerinței concomitenței circumstanțelor reale şi personale fiind acela de a restrânge sfera circumstanțelor atenuante judiciare prin excluderea împrejurărilor cu caracter atenuant *anterioare* comiterii primului act de executare *sau ulterioare* consumării/epuizării infracțiunii, indiferent dacă acestea vizează persoana inculpatului (conduita bună a infractorului anterior săvârşirii infracțiunii, situația familială, educația, reputația, conduita procesuală etc.) ori fapta de care acesta este acuzat sau modul de desfăşurare a procesului penal. Astfel, circumstanțele anterioare sau ulterioare comiterii infracțiunii vor putea fi valorificate numai în cadrul criteriilor generale de individualizare prevăzute de art. 74 NCP ori la individualizarea judiciară a executării pedepsei. În cauză, Curtea apreciază că, în raport cu poziția procesuală a inculpatului pe parcursul procesului penal, cu natura infracțiunii ce i se impută inculpatului şi împrejurările concrete în care aceasta a fost comisă, faptul că persoana vătămată a declarat că nu se constituie parte civilă în cauză, întrucât inculpatul I.A. a acoperit prejudiciul pe care i l-a cauzat, nu este apt să conducă la concluzia că eforturile depuse de inculpat sunt de natură să releve căința activă şi să conducă la atenuarea răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie prin reținerea în favoarea acestuia a circumstanței prevăzute de art. 75 alin. (2) lit. a) NCP. Deopotrivă, Curtea consideră că, în raport cu circumstanțele reale şi personale concomitente comiterii infracțiunii de tâlhărie, nu se poate reține în favoarea acestuia circumstanța atenuantă prevăzută de art. 75 alin. (2) lit. b) NCP, față de modalitatea în care inculpatul I.A. a comis fapta, pe timpul nopții, având asupra sa două cuțite şi un spray lacrimogen, pe care l-a folosit împotriva persoanelor care l-au surprins. Lipsa antecedentelor penale constituie o circumstanță personală *anterioară* comiterii faptei, care nu poate fi avută în vedere la reținerea circumstanței atenuante prevăzute de art. 75 alin. (2) lit. b) NCP, dar care va fi avută în vedere la individualizarea judiciară a pedepsei şi a modalității de executare a acesteia (C.A. Oradea, s. pen., dec. nr. 114/2019, nepublicată).

FIŞA nr. 22
CIRCUMSTANȚELE AGRAVANTE

CIRCUMSTANȚELE AGRAVANTE

✓ fapte sau împrejurări prevăzute de lege, care relevă un pericol social concret sporit al faptei sau o periculozitate mai mare a făptuitorului, **putând** determina instanța de judecată să aplice o pedeapsă mai severă;
✓ reținerea circumstanțelor agravante nu este condiționată de consumarea infracțiunii.

I. Circumstanțele agravante legale

1. săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună;

- ✓ fapta poate fi tentată, consumată sau epuizată;
- ✓ presupune participarea concomitentă a trei sau mai multor persoane (coautori, complici concomitenți);
- ✓ nu are relevanță aspectul că numai unul/unii dintre participanți poate fi tras la răspundere penală, fiind o participație improprie;
- ✓ este necesar ca pluralitatea de făptuitori să nu fie prevăzută ca element circumstanțial agravant al infracțiunii ori ca element constitutiv al infracțiunii;
- ✓ poate fi reținută atât în cazul infractorului persoană fizică, cât şi în cazul infractorului persoană juridică;
- ✓ este o circumstanță reală.

→2. săvârşirea infracţiunii prin cruzimi sau supunerea victimei la tratamente degradante;

→✓ săvârşirea faptei prin **cruzimi** presupune utilizarea de mijloace şi procedee feroce care sunt cauzatoare de suferinţe mult mai intense decât cele pe care le implică în mod firesc comiterea faptei;

→✓ **tratamentele degradante** presupun utilizarea de mijloace şi procedee care umilesc victima, provocându-i o suferinţă fizică sau psihică;

→✓ este necesar ca săvârşirea faptei prin acte de cruzimi sau prin supunerea victimei la tratamente degradante să nu fie prevăzută ca element circumstanţial agravant al infracţiunii [cum e în cazul omorului calificat săvârşit prin cruzimi, prevăzut de art. 188 alin. (1) NCP raportat la art. 189 alin. (1) lit. h) NCP];

→✓ pot exista acte de cruzime chiar şi atunci când numărul de zile de îngrijiri medicale este redus;

→✓ este o circumstanţă reală.

→3. săvârşirea infracţiunii prin metode sau mijloace de natură să pună în pericol alte persoane ori bunuri;

→✓ este suficient ca metodele sau mijloacele folosite să fie susceptibile să pună în pericol viaţa, integritatea corporală, sănătatea altor persoane sau a unor bunuri ale acestora, nefiind necesar ca starea de pericol să se fi produs în mod efectiv;

→✓ este necesar ca făptuitorul să cunoască sau să prevadă că metodele sau mijloacele pe care le foloseşte sunt, prin ele însele ori datorită împrejurărilor concrete în care sunt utilizate, de natură a pune în pericol alte persoane ori bunuri;

→✓ modalităţile de săvârşire nu trebuie să reprezinte o circumstanţă agravantă specială a unei infracţiuni [ca în cazul distrugerii prevăzute de art. 253 alin. (4) NCP];

→✓ este o circumstanţă reală.

→4. săvârşirea infracțiunii de către un infractor major împreună cu un minor;

- →✓ se va reține numai în sarcina majorului/majorilor, iar nu şi în sarcina minorului/minorilor;
- →✓ nu prezintă relevanță vârsta minorului sau dacă minorul răspunde sau nu penal;
- →✓ se va reține indiferent de forma de participație (ocazională, naturală, constituită);
- →✓ se poate reține nu numai atunci când minorul are calitatea de autor (participantul fiind major), ci şi atunci când minorul este instigatorul sau complicele majorului;
- →✓ nu se va reține dacă infractorul major s-a aflat în eroare de fapt cu privire la vârsta minorului;
- →✓ este o circumstanță reală.

→5. săvârşirea infracțiunii profitând de starea de *vădită* vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze;

- →✓ starea de vădită vulnerabilitate se apreciază *in concreto* şi se poate datora vârstei (foarte fragede ori foarte înaintate), stării de sănătate (de exemplu, persoanele grav bolnave), infirmității (temporare sau permanente), disproporției vădite de forță între agresor şi victimă sau altor cauze (medicație, intoxicație cu diverse substanțe);
- →✓ făptuitorul trebuie să fi cunoscut starea de *vădită* vulnerabilitate fizică sau psihică a victimei şi să fi săvârşit infracțiunea profitând de această stare; în situația în care infractorul s-a aflat în eroare de fapt cu privire la starea de vulnerabilitate, nu se va reține circumstanța agravantă;
- →✓ este necesar ca starea de vulnerabilitate fizică sau psihică *să nu se datoreze activității făptuitorului, făptuitorul doar profitând de această stare;*
- →✓ trebuie ca starea de vulnerabilitate a victimei să nu constituie un element al conținutului infracțiunii (de pildă, în cazul comiterii infracțiunii de viol);
- →✓ este o circumstanță reală.

- **6. săvârşirea infracţiunii în stare de intoxicaţie voluntară cu alcool sau cu alte substanţe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracţiunii (preordinată);**
  - ✓ nu are relevanţă aspectul că intoxicaţia este completă sau incompletă;
  - ✓ trebuie ca făptuitorul să-şi fi provocat starea de intoxicaţie ***în scopul*** comiterii infracţiunii;
  - ✓ este necesar ca premeditarea stării de intoxicaţie să nu constituie un element circumstanţial agravant al infracţiunii;
  - ✓ este o circumstanţă personală.

- **7. săvârşirea infracţiunii profitând de situaţia creată de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgenţă;**
  - ✓ este necesar ca infractorul să fi cunoscut existenţa stării de calamitate, asediu sau urgenţă şi să profite de aceasta pentru a comite infracţiunea;
  - ✓ trebuie ca săvârşirea faptei profitând de situaţia prilejuită de o calamitate, starea de asediu sau urgenţă să nu fie prevăzută ca element circumstanţial agravant al infracţiunii;
  - ✓ poate fi reţinută atât în cazul infractorului persoană fizică, cât şi în cazul infractorului persoană juridică;
  - ✓ este o circumstanţă reală.

- **8. săvârşirea infracţiunii pentru motive legate de rasă, naţionalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenenţă politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecţie HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de acelaşi fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorităţii unei persoane în raport cu celelalte.**
  - ✓ este necesar ca modalitatea de săvârşire a faptei să nu fie prevăzută ca element circumstanţial agravant sau ca element constitutiv al infracţiunii;
  - ✓ este o circumstanţă personală.

! OBSERVAŢIE:

Noul Cod penal nu a mai prevăzut posibilitatea reţinerii de circumstanţe agravante judiciare.

II. Efectele circumstanțelor agravante

✓ efectul agravant **este facultativ,** iar nu obligatoriu, ca în cazul circumstanțelor atenuante;

✓ efectul agravant poate viza *doar maximul special* al pedepsei închisorii sau amenzii;

✓ nu pot avea drept efect înlocuirea speciei de pedeapsă aplicabilă cu una mai grea (amenda cu închisoarea sau închisoarea cu detențiunea pe viață) şi nu produc efecte asupra pedepselor complementare;

✓ nu au efect asupra pedepsei detențiunii pe viață;

✓ produc un singur efect de agravare, chiar dacă sunt incidente mai multe circumstanțe agravante;

✓ în cazul **persoanei fizice,** dacă legea prevede pedeapsa închisorii alternativ cu amenda, instanța trebuie mai întâi să aleagă specia de pedeapsă aplicabilă prin raportare la criteriile prevăzute de art. 74 NCP, iar apoi va da efect, dacă este cazul, circumstanțelor agravante; dacă instanța reține existența uneia sau a mai multor circumstanțe agravante, poate aplica ***persoanei fizice*** o pedeapsă cu *închisoarea* până la maximul special, iar dacă acesta este considerat neîndestulător, se poate aplica un **spor de până la 2 *ani închisoare,*** care nu poate depăşi o treime din acest maxim; în cazul *amenzii,* se poate aplica pedeapsa amenzii până la maximul special, iar dacă acesta este considerat neîndestulător, se poate aplica ***un spor de cel mult o treime din maximul special al zilelor-amendă*** *[sporul nu va opera şi cu privire la cuantumul unei zile-amendă, care va rămâne cel prevăzut de art. 61 alin. (2) NCP];*

✓ în cazul **persoanei juridice,** instanța poate aplica pedeapsa amenzii până la maximul special, la care se poate aplica **un spor de până la *o treime din maximul special al zilelor-amendă*** [sporul nu va opera şi cu privire la cuantumul unei zile-amendă, care va rămâne cel prevăzut de art. 137 alin. (2) NCP].

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

Fişele nr. 20-22

1. În cazul în care X (în calitate de mamă) îşi ucide copilul nou-născut în primele două ore după naştere, aruncându-l în toaleta aflată în spatele curții, se va putea reține existența vreunei circumstanțe agravante?

2. În cazul în care X comite un omor în timp ce se afla într-o stare de tulburare, precizați situațiile în care se poate reține provocarea, excesul scuzabil sau excesul justificat.

3. Menționați ipotezele în care, în cazul infracțiunilor contra persoanei, circumstanțele agravante generale sunt prevăzute în cuprinsul normei de incriminare, distingând între formele de bază ale infracțiunii şi variantele agravate.

PARTEA PRACTICĂ

Intoxicația – circumstanță agravantă. *Intoxicația voluntară preordinată* constituie întotdeauna o circumstanță agravantă, în timp ce *intoxicația voluntară simplă* poate constitui o circumstanță atenuantă, însă numai atunci când este completă, capacitatea persoanei de a înțelege şi de a voi, precum şi de a fi stăpână pe acțiunile sale fiind abolită. În consecință, reținerea stării de intoxicație voluntară a făptuitorului, ca circumstanță atenuantă, nu este justificată în cazul în care, deşi la originea stării de anormalitate psihofizică a acestuia în momentul săvârşirii faptei de viol care a avut ca urmare moartea victimei s-a aflat acțiunea sa conştientă de consumare a băuturilor alcoolice, starea de intoxicație voluntară nu a fost completă, ci incompletă, nefiindu-i abolită, ci numai afectată, capacitatea de înțelegere, de stăpânire a propriilor reacții (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2209/2009).

Săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună. Circumstanța agravantă legală referitoare la săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună presupune ca făptuitorii să acționeze împreună în aceleaşi condiții de loc şi de timp, întrucât numai în acest caz fapta prezintă o periculozitate sporită, pentru că făptuitorii se ajută reciproc, iar cooperarea la săvârşirea faptei le măreşte forța de acțiune şi le creează condiții de natură să îngreuneze descoperirea faptei şi identificarea lor. În consecință, această circumstanță agravantă nu poate fi reținută în cazul în care persoanele inculpate pentru săvârşirea infracțiunii de trafic de migranți nu au acționat împreună, ci separat, în locuri şi în perioade de timp diferite (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1981/2008).

Săvârşirea faptei prin cruzimi. Prin cruzimi se înțelege nu numai provocarea de suferințe fizice victimei – suferințe care, de altfel, de cele mai multe ori ar fi imposibil de stabilit –, ci şi aspectul de ferocitate, ieşit din comun, cu care infractorul săvârşeşte fapta, trezind în conştiința celor ce iau cunoştință de această faptă un sentiment de oroare (T.S., Completul de 7 judecători, dec. nr. 9/1970).

Săvârşirea infracțiunii de către un major împreună cu un minor – circumstanță agravantă. Circumstanța agravantă presupune săvârşirea infracțiunii de către un infractor major şi unul minor împreună, în condițiile participației penale. Conducerea unui autovehicul, succesiv, de un inculpat major şi de unul minor, ambii fără a avea permis de conducere, nu realizează cerința ca infracțiunea să fie comisă împreună, fiecare săvârşind o infracțiune distinctă, ca autor, prin natura ei fapta nefiind susceptibilă de coautorat (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3666/2004).

FIŞA nr. 23
RENUNȚAREA LA APLICAREA PEDEPSEI

1. Noțiune

este o măsură pe care o poate dispune instanța, constând în *renunțarea la stabilirea pedepsei închisorii sau amenzii cu privire la inculpatul persoană fizică majoră* care a comis o infracțiune, pentru îndreptarea căruia, ținând seama de infracțiunea săvârşită, de persoana infractorului şi de conduita avută de acesta înainte şi după comitere, nu este oportună aplicarea unei pedepse, fiind suficientă aplicarea unui avertisment.

2. Condiții obiective

a) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită să fie amenda ori închisoarea de 5 ani sau mai mică;

- ✓ analiza se realizează *in abstracto,* doar prin raportare la maximul special al pedepsei stipulate pentru fapta consumată (formă de bază, variantă atenuată sau agravată);
- ✓ nu se vor avea în vedere efectele pe care le pot produce cauzele de agravare sau atenuare a răspunderii penale;
- ✓ în cazul *variantelor agravate sau atenuate* ale infracțiunilor se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de norma de incriminare pentru aceste forme ale infracțiunii comise, iar nu pedeapsa prevăzută de lege pentru forma de bază a infracțiunii;
- ✓ în cazul în care fapta a rămas *în faza tentativei,* prezintă importanță pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată;

b) infracțiunea săvârşită să aibă o gravitate redusă;

- ✓ aprecierea gravității infracțiunii se realizează *in concreto,* în funcție de următoarele *criterii*: natura şi întinderea urmărilor produse, mijloacele folosite, modul şi împrejurările în care a fost comisă, motivul şi scopul urmărit;
- ✓ nu are relevanță forma de vinovăție cu care este săvârşită fapta.

3. Condiții subiective

a) infractorul să nu fi fost anterior condamnat printr-o hotărâre definitivă;

- ✓ soluția de condamnare poate viza orice infracțiune și orice pedeapsă; nu este necesar ca hotărârea de condamnare anterioară să întrunească condițiile primului termen al recidivei;
- ✓ se poate dispune renunțarea la aplicarea pedepsei dacă fapta pentru care s-a dispus condamnarea definitivă anterioară nu mai este prevăzută de legea penală, dacă a intervenit amnistia postcondamnatorie, reabilitarea de drept ori s-a împlinit termenul reabilitării judecătorești;
- ✓ hotărârile prin care, față de inculpat, s-a luat, în timpul minorității, potrivit noului Cod penal, o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) constituie *condamnări* în sensul art. 80 alin. (2) lit. a) NCP.

b) infractorul să nu fi beneficiat în ultimii doi ani de măsura renunțării la aplicarea pedepsei;

- ✓ dacă inculpatul a mai beneficiat în ultimii doi ani (*termen substanțial regresiv*) de o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, instanța nu va putea dispune măsura renunțării la aplicarea pedepsei.

c) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum și de posibilitățile sale de îndreptare, instanța să aprecieze că aplicarea unei pedepse *ar fi inoportună* din cauza consecințelor pe care le-ar avea asupra persoanei acestuia.

! OBSERVAȚII:

1. nu se poate dispune renunțarea la aplicarea pedepsei față de inculpatul persoană juridică sau față de inculpatul minor;
2. fapta va constitui infracțiune, însă instanța va stabili că nu este oportună aplicarea unei pedepse;

3. dacă instanța dispune renunțarea la aplicarea pedepsei, va aplica infractorului un avertisment; avertismentul se execută de îndată;
4. în caz de concurs de infracțiuni, instanța va putea dispune o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei pentru fiecare infracțiune concurentă, dar va aplica un singur avertisment;
5. pentru infracțiunile pentru care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei nu poate interveni reabilitarea, persoana nefiind supusă vreunei decăderi, interdicții sau incapacități;
6. întrunirea condițiilor de mai sus nu creează un drept al inculpatului la renunțarea la aplicarea pedepsei, ci numai o vocație, instanța având prerogativa de a aprecia asupra oportunității măsurii.

EFECTE

1. instanța nu poate aplica infractorului pedepse accesorii şi nici pedepse complementare, însă poate aplica în cauză măsuri de siguranță sau obligarea inculpatului în tot sau în parte la repararea prejudiciului produs prin infracțiune, prin admiterea acțiunii civile;
2. persoana față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei nu este supusă supravegherii de către serviciul de probațiune, precum şi niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârşită;
3. renunțarea la aplicarea pedepsei nu poate constitui prim termen al recidivei ori al pluralității intermediare, nefiind o condamnare;
4. soluția de renunțare la aplicarea pedepsei se înscrie în cazierul judiciar.

4. Anularea renunțării la aplicarea pedepsei

Condiții

1. **în termen de 2 ani** de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei, se descoperă că persoana față de care s-a luat această măsură săvârşise *în calitate de autor sau participant o altă infracțiune (tentativă, formă consumată sau epuizată, indiferent de forma de vinovăție cu care a fost comisă)* **înainte de pronunțarea** hotărârii prin care s-a dispus renunțarea ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanța care a dispus renunțarea nu a avut cunoştință);
2. pentru infracțiunea descoperită ulterior **instanța a stabilit o pedeapsă**, chiar după expirarea termenului de 2 ani; această condiție nu este îndeplinită dacă pentru infracțiunea nou-descoperită a fost dispusă tot renunțarea la aplicarea pedepsei.

Regim sancționator

✓ instanța competentă să se pronunțe asupra anulării renunțării la aplicarea pedepsei este cea care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage anularea; instanța competentă va proceda după cum urmează:

1. va stabili pedeapsa pentru infracțiunea dedusă judecății care atrage anularea renunțării (în ipoteza în care aceasta este concurentă cu infracțiunea pentru care s-a dispus renunțarea);
2. va dispune anularea renunțării la aplicarea pedepsei;
3. va stabili pedeapsa pentru infracțiunea cu privire la care anterior se dispusese renunțarea;
4. va aplica tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni constatate [cel de la *concursul de infracțiuni* sau, după caz, cel de la *recidivă* (infracțiunea pentru care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei constituind cel de-al doilea termen al recidivei) ori cel al *pluralității intermediare* (infracțiunea pentru care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei constituind cel de-al doilea termen al pluralității intermediare)].

! OBSERVAȚII:

1. în cazul îndeplinirii condițiilor enumerate mai sus, anularea renunțării la aplicarea pedepsei este **obligatorie**;
2. cauza anulării *este anterioară* rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei;
3. în caz de concurs de infracțiuni, instanța *poate dispune amânarea aplicării pedepsei rezultante* aplicate în urma anulării renunțării amânării pedepsei, respectiv suspendarea sub supraveghere a executării acestei pedepse dacă sunt îndeplinite condițiile generale prevăzute de lege (art. 83 NCP, respectiv art. 91 NCP); termenul de supraveghere va curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care instanța s-a pronunțat asupra pluralității de infracțiuni.

PARTEA PRACTICĂ

Renunțarea la aplicarea pedepsei. Gravitatea redusă a infracțiunii. În cazul renunțării la aplicarea pedepsei, gravitatea redusă a infracțiunii trebuie raportată atât la natura şi întinderea urmărilor infracțiunii, la mijloacele folosite, la modul şi împrejurările în care a fost comisă fapta, cât şi la motivul şi scopul urmărit. Astfel, în raport cu această condiție, trebuie analizate atât elemente de factură obiectivă (precum modul, mijloacele de comitere), cât şi elemente de factură subiectivă (scopul, motivul comiterii faptei). Aceste elemente trebuie apreciate în concret, în totalitatea lor, de către judecător şi, dacă va considera suficientă şi oportună aplicarea unui avertisment, va dispune renunțarea la aplicarea pedepsei. Trebuie, de asemenea, precizat faptul că această condiție priveşte fapta efectiv comisă (condiție intrinsecă faptei), şi nu comportamentul făptuitorului înainte sau după comiterea acesteia (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 343/A din 7 octombrie 2015).

Impedimente obiective la acordarea renunțării la aplicarea pedepsei. În cazul infracțiunii de dare de mită prevăzută în art. 290 alin. (1) NCP, sancționată cu pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani, instanța nu poate dispune nici renunțarea la aplicarea pedepsei în raport cu dispozițiile art. 80 alin. (2) lit. d) NCP şi nici amânarea aplicării pedepsei în raport cu dispozițiile art. 83 alin. (2) NCP, chiar dacă a reținut în favoarea inculpatului circumstanțe atenuante şi cauza de reducere a pedepsei prevăzută în art. 396 alin. (10) NCPP, întrucât prin pedeapsă prevăzută de lege se înțelege, conform art. 187 NCP, pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 433/A din 14 decembrie 2017).

FIŞA nr. 24
AMÂNAREA APLICĂRII PEDEPSEI

1. Noțiune

este o măsură de individualizare a pedepsei pe care o poate dispune instanța, constând în *amânarea temporară a aplicării* pedepsei închisorii de cel mult 2 ani sau a pedepsei amenzii stabilite cu privire la inculpatul persoană fizică majoră care a comis o infracțiune, când instanța apreciază, ținând seama de persoana infractorului şi de conduita avută de acesta înainte şi după comiterea infracțiunii, că, în raport cu situația personală a inculpatului, aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru un termen de supraveghere fix de 2 ani.

2. Condiții obiective

a) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită să fie amenda ori închisoarea mai mică de 7 ani;

✓ analiza se realizează *in abstracto*, doar prin raportare la maximul special al pedepsei stipulate pentru fapta consumată (formă de bază, variantă atenuată sau agravată);
✓ nu se vor avea în vedere efectele pe care le pot produce cauzele de agravare sau atenuare a răspunderii penale;
✓ în cazul *variantelor agravate sau atenuate* ale infracțiunilor se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de norma de incriminare pentru aceste forme ale infracțiunii comise, iar nu pedeapsa prevăzută de lege pentru forma de bază a infracțiunii;
✓ în cazul în care fapta a rămas *în faza tentativei*, prezintă importanță pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată.

b) pedeapsa stabilită de instanța de judecată, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani.

✓ infracțiunea pentru care s-a stabilit pedeapsa poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră, cu orice formă de vinovăție (intenție, praeterintenție, culpă), în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participația penală este proprie sau improprie.

3. Condiții subiective

- **a) infractorul să nu fi fost anterior condamnat definitiv la pedeapsa închisorii/detențiunii pe viață;**
  - ✓ nu este necesar ca hotărârea de condamnare anterioară să întrunească condițiile primului termen al recidivei;
  - ✓ nu prezintă importanță forma de vinovăție cu care a fost săvârşită infracțiunea (intenție, culpă, praeterintenție) pentru care s-a dispus condamnarea definitivă la pedeapsa închisorii şi nici cuantumul pedepsei închisorii care i-a fost stabilită anterior infractorului;
  - ✓ se poate dispune amânarea aplicării pedepsei dacă fapta pentru care s-a dispus condamnarea definitivă anterioară nu mai este prevăzută de legea penală, dacă a intervenit amnistia postcondamnatorie, reabilitarea de drept ori s-a împlinit termenul reabilitării judecătoreşti; totodată, se poate dispune amânarea aplicării pedepsei şi în cazul în care instanța a dispus anterior printr-o hotărâre definitivă renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei (în acest din urmă caz, numai dacă nu se dispune revocarea amânării anterioare).
- **b) infractorul să-şi fi manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;** acordul poate fi exprimat oricând în cursul procesului penal (nu doar în fața instanței), personal sau prin mandatar special ori printr-un înscris [autentic sau sub semnătură privată (care să nu lase să existe vreun dubiu că emană de la inculpat)];
- **c) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților;**
- **d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum şi de posibilitățile sale de îndreptare, instanța să aprecieze că *aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.***

! OBSERVAŢII:

1. îndeplinirea cumulativă a condiţiilor de mai sus nu creează un drept al inculpatului la amânarea aplicării pedepsei, ci numai o vocaţie, instanţa având prerogativa de a dispune această măsură dacă apreciază că aceasta este suficientă;
2. nu se poate dispune amânarea aplicării pedepsei în cazul inculpatului persoană juridică ori al inculpatului minor;
3. în cazul dispunerii amânării aplicării pedepsei nu pot fi stabilite pedepse accesorii şi nici nu se poate dispune pedeapsa complementară a degradării militare sau a publicării hotărârii de condamnare;
4. în cazul dispunerii amânării aplicării pedepsei ***trebuie sau poate fi însă stabilită pe lângă pedeapsa principală pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi,*** în funcţie de caracterul facultativ sau obligatoriu prevăzut de lege, care însă nu se va executa pe durata termenului de supraveghere.

EXCEPŢIE: În cazul în care nu sunt îndeplinite condiţiile enumerate mai sus (cu excepţia consimţământului la prestarea unei munci în folosul comunităţii, care trebuie să existe în prealabil), instanţa trebuie să opteze pentru dispunerea amânării aplicării pedepsei sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei (***măsură obligatorie***) dacă:

a. în faza camerei preliminare[1] sau în cursul judecăţii în primă instanţă ori în apel, inculpatul acuzat de săvârşirea infracţiunii de abandon de familie îşi îndeplineşte obligaţiile [amânarea aplicării pedepsei se va dispune în acest caz în temeiul art. 378 alin. (5) NCP];

b. în faza camerei preliminare[2] sau în cursul judecăţii în primă instanţă ori în apel, inculpatul acuzat de săvârşirea infracţiunii de împiedicare a accesului la învăţământul general obligatoriu asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor [art. 380 alin. (3) NCP].

[1] Conform art. III din legea de modificare a NCPP, în toate situaţiile în care Codul de procedură penală se referă la *judecătorul de cameră preliminară,* se înţelege că referirea se face la *instanţa de judecată competentă potrivit legii* (în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanţă, care a luat locul fazei de cameră preliminară, când se procedează la evaluarea legalităţii şi loialităţii urmăririi penale).

[2] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

! OBSERVAȚIE:

Atunci când suspectul sau inculpatul acuzat de săvârșirea infracțiunii de abandon de familie şi-a îndeplinit obligațiile până la data emiterii rechizitoriului, procurorul va dispune o soluție de clasare, reținând existența cauzei de nepedepsire prevăzute de art. 378 alin. (4) NCP. În situația în care, deşi inculpatul şi-a îndeplinit obligațiile în faza de urmărire penală, procurorul a dispus trimiterea în judecată a acestuia, instanța, constatând existența cauzei de nepedepsire prevăzute de art. 378 alin. (4) NCP, va dispune încetarea procesului penal.

4. Termenul de supraveghere

a. desemnează intervalul de timp în care persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte **măsurile de supraveghere prevăzute de lege** şi să execute **obligațiile** ce îi revin, dacă acestea au fost **stabilite de instanță**;

b. constă într-un interval *fix de doi ani*, indiferent de cuantumul pedepsei amenzii sau închisorii stabilite de instanță şi a cărei aplicare a fost amânată şi curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei; este un termen substanțial, care se calculează potrivit art. 186 alin. (1) NCP;

c. persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să îndeplinească *integral* **obligațiile civile** stabilite prin hotărârea judecătorească, cel mai târziu cu 3 *luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, prin depunerea dovezii de plată a acestora la consilierul de probațiune*;

✓ ***obligații civile***: dispozițiile instanței penale cu privire la acțiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată; repararea prejudiciului se face potrivit dispozițiilor legii civile: ***(i) în natură***, prin *(a) restituirea lucrului, (b) restabilirea situației anterioare*; ***(ii) prin echivalent***, prin plata unei sume de bani, când repararea în natură nu este posibilă în tot sau în parte (daune materiale sau morale);

d. *în cursul termenului de supraveghere nu se vor executa* pedepsele complementare aplicate alături de pedeapsa principală.

! OBSERVAȚII:

1. în cazul stabilirii pedepsei închisorii, termenul de supraveghere poate fi *mai mare decât pedeapsa stabilită* (de pildă, atunci când instanța a stabilit pedeapsa închisorii de un an) *sau egal cu pedeapsa stabilită* (când instanța a stabilit pedeapsa de 2 ani); în niciun caz termenul de supraveghere nu poate fi mai mic decât pedeapsa închisorii stabilită;
2. din durata termenului de supraveghere nu poate fi dedusă durata privării de libertate de pe parcursul procesului penal.

5. Măsuri de supraveghere CE TREBUIE IMPUSE CUMULATIV inculpatului pe durata termenului de supraveghere:

↓

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

+

b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa;

+

c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

+

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

+

e) să comunice informații şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

! OBSERVAȚII:

1. nu pot fi impuse numai una sau unele dintre măsurile de supraveghere, ci instanța trebuie să le impună pe toate;
2. nu se poate dispune modificarea sau încetarea măsurilor de supraveghere impuse de către instanță;
3. verificarea respectării măsurilor de supraveghere se face de serviciul de probațiune.

6. Obligații ce POT fi impuse:

- ✓ pe lângă măsurile de supraveghere, instanța **poate impune** persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei să execute **pe întreaga durată a termenului de supraveghere una sau mai multe obligații** dintre cele prevăzute limitativ de art. 85 alin. (2) NCP;
- ✓ aceste obligații urmăresc **reintegrarea socială a persoanei supravegheate.**

6.1. Obligații de „a face"

6.2. Obligații de „a nu face"

6.1. Obligații de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în condițiile stabilite de instanță;

c) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

d) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

! OBSERVAȚII:

1. supravegherea şi controlul respectării obligațiilor de „a face" se efectuează ***de serviciul de probațiune în a cărui circumscripție locuieşte persoana supravegheată***;
2. referitor la executarea *obligațiilor* impuse de instanță, serviciul de probațiune are următoarele competențe: **a)** supraveghează şi controlează executarea de către infractor a obligațiilor de a face; **b)** primeşte sesizări de la organele abilitate cu privire la orice încălcări ale obligațiilor pe care acestea sunt competente să le verifice; **c)** sesizează instanța de executare dacă pe durata termenului de supraveghere: *(i)* au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea; *(ii)* persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin; *(iii)* persoana supravegheată nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

6.2. Obligaţii de „a nu face"

a) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori să nu se apropie de acestea;

b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

c) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanţă;

d) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

e) să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei;

f) să nu ocupe sau să nu exercite funcţia, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii.

! OBSERVAŢIE:

Verificarea respectării obligaţiilor de „a nu face" nu cade în sarcina serviciului de probaţiune, ci a unor autorităţi sau instituţii prevăzute Legea nr. 253/2013 (de pildă, inspectoratul judeţean de poliţie în a cărui circumscripţie îşi are domiciliul persoana supusă obligaţiilor, Inspectoratul General al Poliţiei Române, Inspectoratul General al Poliţiei de Frontieră, Direcţia Generală de Paşapoarte, Oficiul Român pentru Imigrări).

7. Modificarea obligațiilor

✓ ***instanța de executare,*** dacă apreciază ca fiind necesar, poate modifica obligațiile impuse persoanei supravegheate *fie prin impunerea unor noi obligații* care nu fuseseră anterior stabilite de instanță, *fie prin modificarea conținutului obligațiilor existente prin sporirea/diminuarea condițiilor de executare;*

✓ sesizarea instanței de executare în vederea modificării obligațiilor se poate face fie de serviciul de probațiune, fie de judecătorul delegat cu executarea, nu și de persoana supravegheată.

! OBSERVAȚII:

1. NU constituie modificare a obligațiilor obținerea de către persoana supravegheată a *permisiunii în executarea obligațiilor* prevăzute la art. 85 alin. (2) lit. e) și f) NCP, care poate fi acordată *pentru o perioadă de timp de maximum 5 zile de către consilierul de probațiune prin decizie* în următoarele *cazuri*: 1) participarea persoanei supravegheate la căsătoria, botezul sau funeraliile unui membru de familie; 2) participarea la un concurs în vederea ocupării unui loc de muncă; 3) susținerea unui examen; 4) urmarea unui tratament sau a unei intervenții medicale;
2. NU constituie o modificare a obligațiilor obținerea de către persoana supravegheată a *încuviințării de a părăsi teritoriul țării,* în cazul în care o astfel de obligație îi fusese impusă, de la ***instanța de executare.***

8. Încetarea obligațiilor

✓ ***instanța de executare*** poate dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligațiile pe care le-a impus pe durata termenului de supraveghere, dacă apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară sau dacă nu mai este posibilă;

✓ sesizarea instanței de executare în vederea încetării obligațiilor se poate face fie de serviciul de probațiune, fie de judecătorul delegat cu executarea, nu și de persoana supravegheată.

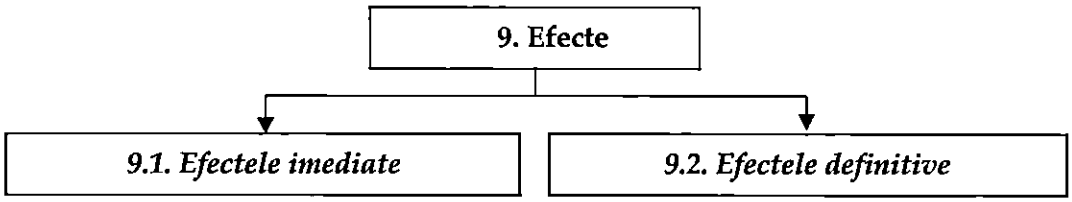

9.1. EFECTELE IMEDIATE

a. se produc *pe durata termenului de supraveghere* al amânării aplicării pedepsei; persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu va fi o persoană condamnată la o pedeapsă şi nici nu va executa pedeapsa stabilită de către instanţă (închisoarea de până la 2 ani, amenda)[1];

+

b. pe parcursul termenului de supraveghere se vor executa măsurile de siguranţă, obligaţiile civile, precum şi măsurile de supraveghere sau obligaţiile stabilite de instanţă;

+

c. pronunţarea unei soluţii, chiar nedefinitive, de amânare a aplicării pedepsei are ca efect încetarea de drept a măsurilor preventive la care a fost supusă persoana;

+

d. dacă pe parcursul termenului de supraveghere intervine revocarea sau anularea amânării, efectele imediate se vor produce numai până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus revocarea ori anularea;

+

e. soluţia de amânare a aplicării pedepsei va fi menţionată în cazierul judiciar.

[1] Prin legea de modificare a NCP au fost abrogate art. 62 şi art. 83 alin. (3) NCP.

9.2. EFECTELE DEFINITIVE

a. se produc *de la împlinirea termenului de supraveghere;*

+

b. persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârşită, dacă: 1) nu a săvârşit din nou o infracțiune până la expirarea termenului de supraveghere; 2) nu s-a dispus revocarea amânării aplicării pedepsei în termenul de supraveghere; 3) nu s-a descoperit o cauză de anulare a amânării aplicării pedepsei în termenul de supraveghere;

+

c. nu se va produce efectul definitiv al amânării aplicării pedepsei dacă a intervenit anularea amânării aplicării pedepsei, chiar după expirarea termenului de supraveghere;

+

d. mențiunea cu privire la hotărârea de amânare a aplicării pedepsei se scoate din cazierul judiciar.

10. Revocarea amânării aplicării pedepsei

10.1. Revocarea OBLIGATORIE a amânării aplicării pedepsei

10.2. Revocarea FACULTATIVĂ a amânării aplicării pedepsei

10.1. Revocarea OBLIGATORIE a amânării aplicării pedepsei

→ a) persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnată (indiferent de natura ori cuantumul pedepsei) chiar după expirarea acestui termen;

→✓ infracţiunea poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră cu intenţie sau praeterintenţie, în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participaţia penală este proprie sau improprie;

→✓ va interveni revocarea amânării aplicării pedepsei şi în cazul în care o infracţiune progresivă, continuă, continuată sau de obicei comisă cu intenţie sau praeterintenţie s-a consumat în termenul de supraveghere al amânării, epuizându-se după aceasta, dacă infracţiunea a fost descoperită în acest termen;

→✓ NU se va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei dacă:

a. noua infracţiune a fost descoperită după expirarea termenului de supraveghere; în acest caz, pentru noua infracţiune se va aplica numai pedeapsa prevăzută de norma de incriminare;
   - ***descoperirea infracţiunii*** = sesizarea organelor de urmărire penală (din oficiu sau prin plângere, denunţ ori plângere prealabilă) sau descoperirea faptei de organele de constatare prevăzute de art. 61 NCPP; relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului;
b. pentru noua infracţiune se dispune încetarea procesului penal, constatându-se existenţa unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) NCPP.

→✓ instanţa va dispune condamnarea pentru noua infracţiune, va revoca amânarea aplicării pedepsei, va dispune condamnarea infractorului şi pentru infracţiunea anterioară, aplicând astfel pedeapsa ce fusese stabilită anterior, iar apoi va aplica regulile de la **concursul de infracţiuni pentru stabilirea pedepsei rezultante;**

→✓ pedeapsa rezultantă se va executa în regim de detenţie, neputându-se dispune suspendarea sub supraveghere şi nici amânarea aplicării acesteia.

EXCEPȚIE: NU se va putea dispune revocarea amânării dacă infracțiunea comisă în termenul de supraveghere este abandonul de familie sau împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu, iar în faza camerei preliminare[1] ori în cursul judecății în primă instanță sau în apel inculpatul şi-a îndeplinit obligațiile restante, respectiv a asigurat reluarea frecventării cursurilor de către minor, caz în care instanța are obligația de a dispune fie amânarea aplicării pedepsei, fie suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei pentru infracțiunea comisă în termenul de supraveghere.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 24/2017:** În ipoteza săvârşirii unei noi infracțiuni intenționate în termenul de supraveghere al amânării aplicării unei pedepse, atât pronunțarea soluției de condamnare pentru noua infracțiune, cât şi revocarea amânării aplicării pedepsei anterioare sunt obligatorii.

✓ în situația în care în termenul de supraveghere este comis şi descoperit *un concurs de infracțiuni,* instanța care judecă infracțiunile concurente comise va proceda după cum urmează:

a. va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracțiunile concurente;

+

b. va revoca amânarea aplicării pedepsei;

+

c. va dispune condamnarea infractorului pentru infracțiunea anterioară, aplicând astfel pedeapsa ce fusese stabilită anterior;

+

d. vor fi aplicate regulile de la concursul de infracțiuni, *contopindu-se toate pedepsele,* iar la pedeapsa de bază se va aplica sporul fix şi obligatoriu de o treime din celelalte pedepse; *pedeapsa astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere şi nici nu se poate dispune amânarea aplicării acesteia, urmând a fi executată în regim de detenție.*

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost abrogată faza de cameră preliminară. Verificarea de legalitate şi loialitate a urmăririi penale se va face de instanța de judecată competentă potrivit legii, în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanță (art. 370^1-370^5 NCPP).

→b) pe parcursul termenului de supraveghere, persoana supravegheată, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse;

→✓ NU se va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei dacă nerespectarea măsurilor de supraveghere sau neexecutarea obligaţiilor este realizată din culpă ori dacă persoana supravegheată s-a aflat într-o imposibilitate obiectivă de a respecta aceste măsuri ori de a executa obligaţiile impuse;

→✓ indiferent dacă sesizarea instanţei de executare este făcută de consilierul de probaţiune sau de judecătorul delegat cu executarea, este necesar ca aceasta să fie realizată în termenul de supraveghere;

→✓ dacă revocarea se dispune pentru acest motiv, instanţa va dispune condamnarea la pedeapsa ce fusese anterior stabilită, care va fi executată în regim de detenţie; nu se va putea dispune, în urma revocării amânării aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei aplicate.

→c) până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre.

→✓ persoana supravegheată trebuie să depună la consilierul de probaţiune dovada îndeplinirii obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea instanţei penale, *cu cel puţin 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere;*

→✓ este necesar ca neexecutarea (integrală sau parţială) a obligaţiilor civile să fie culpabilă;

→✓ instanţa va dispune revocarea amânării aplicării pedepsei în ultima zi a termenului de supraveghere şi condamnarea la pedeapsa ce fusese anterior stabilită, care va fi executată în regim de detenţie. Nu se va putea dispune, în urma revocării amânării aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a acesteia;

→✓ NU se va putea dispune revocarea amânării atunci când neexecutarea vizează obligaţiile stabilite prin hotărârea *instanţei civile*, în faţa căreia s-au solicitat pretenţiile civile, dacă acţiunea civilă nu a fost exercitată în procesul penal;

→✓ NU va fi avut în vedere pentru evaluarea îndeplinirii obligaţiilor civile pe parcursul termenului de supraveghere modul în care au fost executate creanţele fiscale rezultate din hotărârea penală (plata cheltuielilor judiciare către stat, a amenzii judiciare ori executarea dispoziţiilor de confiscare prin echivalent sau în natură a unor bunuri).

10.2. Revocarea FACULTATIVĂ a amânării aplicării pedepsei

Dacă persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării o **infracţiune din culpă**, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnată chiar după expirarea acestui termen, **instanţa poate dispune:**

- **a) fie menţinerea amânării aplicării pedepsei;** → ✓ în această ipoteză, instanţa poate dispune pentru noua infracţiune fie amânarea aplicării pedepsei, fie condamnarea la o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei; în aceste situaţii, vor curge în paralel două termene de supraveghere.

- **b) fie revocarea amânării aplicării pedepsei.** → ✓ presupune condamnarea pentru noua infracţiune comisă din culpă, revocarea amânării aplicării pedepsei şi condamnarea infractorului la pedeapsa a cărei aplicare a fost amânată; pedeapsa rezultantă se va stabili potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni şi se va executa în regim de detenţie.

! OBSERVAŢIE:

Revocarea amânării nu se poate dispune dacă noua infracţiune comisă din culpă a fost descoperită după expirarea termenului de supraveghere; în acest caz, pentru noua infracţiune se va aplica numai pedeapsa prevăzută de norma de incriminare.

11. Anularea amânării aplicării pedepsei

11.1. Condiţii | ***11.2. Regim sancţionator***

11.1. Condiţii

a. persoana supravegheată să mai fi săvârşit o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus amânarea nu a avut cunoştinţă);

+

b. noua infracţiune să fie descoperită înainte de expirarea termenului de supraveghere;
✓ ***descoperirea infracţiunii*** = sesizarea organelor de urmărire penală (din oficiu sau prin plângere, denunţ ori plângere prealabilă) sau descoperirea faptei de organele de constatare prevăzute de art. 61 NCPP; relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului;

+

c. pentru infracţiunea descoperită ulterior **instanţa a stabilit pedeapsa închisorii**, chiar după expirarea termenului de supraveghere; dacă pedeapsa stabilită pentru infracţiunea săvârşită până la rămânerea definitivă a hotărârii de amânare a aplicării pedepsei este amenda, nu va opera anularea amânării aplicării pedepsei.

! OBSERVAŢII:

1. în cazul îndeplinirii condiţiilor enumerate mai sus, anularea amânării aplicării pedepsei **este obligatorie;**
2. cauza anulării este anterioară rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei.

11.2. Regim sancționator: instanța competentă să se pronunțe asupra anulării amânării pedepsei este cea care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage anularea, care va proceda după cum urmează:

↓

a. va stabili pedeapsa pentru infracțiunea dedusă judecății care atrage anularea amânării (în ipoteza în care aceasta este concurentă cu infracțiunea pentru care s-a dispus amânarea) potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. 74 NCP;

+

b. va dispune anularea amânării aplicării pedepsei, în ipoteza în care pedeapsa stabilită este închisoarea;

+

c. va dispune aplicarea pedepsei care anterior fusese amânată;

+

d. va aplica tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni constatate potrivit regulilor de drept comun [de la concursul de infracțiuni sau, după caz, pe cele de la recidivă (infracțiunea pentru care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei constituind cel de-al doilea termen al recidivei) ori de la pluralitatea intermediară (infracțiunea pentru care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei constituind cel de-al doilea termen al pluralității intermediare)].

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 12/2019: Indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracțiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, regimul suspendării condiționate a executării pedepsei aplicată în baza art. 81 din Codul penal din 1969, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile, printr-o hotărâre pronunțată după 1 februarie 2014, se menține şi după intrarea în vigoare a Codului penal actual, inclusiv sub aspectul revocării sau anularii acesteia, fiind cel prevăzut de Codul penal din 1969.

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 13/2019: În cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmate de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispozițiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante.

! OBSERVAŢII:

1. în caz de concurs de infracţiuni, instanţa poate dispune din nou amânarea aplicării pedepsei rezultante stabilite în urma anulării amânării anterioare sau suspendarea sub supraveghere a acesteia, dacă sunt îndeplinite condiţiile generale prevăzute de lege (art. 83 NCP, respectiv art. 91 NCP);
2. dacă persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei a săvârşit două infracţiuni intenţionate, dintre care una anterior şi cealaltă ulterior rămânerii definitive a hotărârii de amânare a aplicării pedepsei, instanţa va dispune numai **anularea amânării aplicării pedepsei**, nu atât anularea, cât şi revocarea amânării aplicării pedepsei;
3. dacă *pe durata termenului de supraveghere* al amânării aplicării pedepsei (amenzii sau închisorii) *se descoperă* că persoana supravegheată (majoră) mai săvârşise o infracţiune în timpul minorităţii pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, *o măsură educativă privativă de libertate* (*internarea într-un centru educativ sau de detenţie*), amânarea **se anulează**, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) NCP.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. În 29 ianuarie 2016 X este trimis în judecată sub acuzaţia de comitere a unei infracţiuni de vătămare corporală [art. 194 alin. (1) NCP] şi a unei infracţiuni de abandon de familie [art. 378 alin. (1) lit. c) NCP], fapte comise sau, după caz, epuizate în 1 ianuarie 2016.
   Din fişa de cazier a lui X rezultă că: 1. în anul 2015 a fost condamnat definitiv la pedeapsa amenzii penale pentru comiterea unei infracţiuni de abandon de familie (hotărâre definitivă în 6 septembrie 2015); 2. la data de 29 decembrie 2015 a fost pusă în mişcare acţiunea penală pentru comiterea unei infracţiuni de violare de domiciliu.

2. Analizaţi comparativ efectele reabilitării de drept şi pe cele ale amânării aplicării pedepsei.

3. Analizaţi ipotezele în care poate fi dispusă amânarea aplicării pedepsei în cazul unui concurs cu conexitate.

PARTEA PRACTICĂ

Individualizarea obligațiilor impuse pe durata termenului de supraveghere. Împrejurarea că în cuprinsul art. 85 alin. (2) NCP nu se precizează în mod expres, din nou, că obligațiile sunt impuse pe durata termenului de supraveghere nu poate conduce la opinia că judecătorul poate stabili un termen diferit pe parcursul căruia sunt exercitate obligațiile stabilite prin hotărârea judecătorească. Articolul menționat trebuie interpretat în acord cu restul prevederilor care reglementează instituția amânării aplicării pedepsei, motiv pentru care durata de timp a termenului de supraveghere nu este lăsată la aprecierea instanței. De asemenea, dacă pe parcursul termenului de supraveghere intervin motive care justifică modificarea sau încetarea obligațiilor impuse de către instanță, se poate observa că sunt incidente prevederile art. 87 NCP (...), urmând ca serviciul de probațiune să analizeze dacă mai este necesară menținerea obligației pe întreaga durată a termenului, urmând a sesiza instanța de judecată conform procedurii prevăzute de art. 86 alin. (4) lit. a) NCP. Mai mult, în cadrul art. 83 alin. (4) NCP se prevede în mod expres atragerea atenției inculpatului cu privire la nerespectarea măsurilor de supraveghere şi a obligațiilor care îi revin pe durata termenului de supraveghere, fiind, astfel, circumstanțiată necesitatea respectării obligațiilor impuse pe întreaga durată a termenului de supraveghere. Prin urmare, Curtea apreciază că art. 85 alin. (4) NCP, care prevede în sarcina judecătorului datoria de a individualiza în concret conținutul obligației, nu se extinde şi asupra perioadei de timp pentru care sunt impuse obligațiile (C.A. Cluj, s. pen., dec. nr. 1469/2016).

FIŞA nr. 25
SUSPENDAREA SUB SUPRAVEGHERE A EXECUTĂRII PEDEPSEI

1. Condiţii

a) pedeapsa stabilită de instanţă este închisoarea de cel mult 3 ani;

✓ infracţiunea pentru care s-a stabilit pedeapsa poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră, cu orice formă de vinovăţie (intenţie, praeterintenţie, culpă), în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participaţia penală este proprie sau improprie;

✓ nu prezintă importanţă limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită şi nici efectele pe care le produc unele cauze de agravare a răspunderii penale (circumstanţele agravante, forma continuată);

✓ şi în caz de concurs de infracţiuni, pedeapsa aplicată trebuie să fie de cel mult 3 **ani** închisoare;

✓ condiţia este îndeplinită chiar dacă alături de pedeapsa închisorii de 3 **ani** a fost aplicată **şi amenda**, indiferent de cuantum (suspendarea nu va opera însă decât cu privire la pedeapsa închisorii, nu şi în privinţa amenzii, care trebuie executată)[1];

b) infractorul să nu fi fost anterior condamnat definitiv la pedeapsa închisorii mai mare de un an;

✓ infractorul nu a fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii mai mare de un an (inclusiv în cazul pedepsei rezultante aplicate pentru infracţiuni intenţionate/ praeterintenţionate), cu excepţia faptelor dezincriminate, amnistiate ori pentru care a intervenit reabilitarea sau s-a împlinit termenul de reabilitare;

✓ se poate dispune suspendarea sub supraveghere şi în cazul în care instanţa a dispus anterior printr-o hotărâre definitivă renunţarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei;

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. În mod corelativ, au fost abrogate dispoziţiile art. 91 alin. (2) NCP, potrivit cărora, atunci când pedeapsa închisorii este însoţită de pedeapsa amenzii aplicate în condiţiile art. 62, amenda se execută chiar dacă executarea pedepsei închisorii a fost suspendată sub supraveghere.

c) infractorul să-şi fi manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

✓ acordul poate fi exprimat oricând în cursul procesului penal (nu doar în faţa instanţei), personal sau prin mandatar special ori printr-un înscris [autentic sau sub semnătură privată (care să nu lase să existe vreun dubiu că emană de la inculpat)];

d) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor;

e) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că *aplicarea pedepsei este suficientă* şi, *chiar fără executarea acesteia, condamnatul nu va mai comite alte infracţiuni, însă este necesară supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.*

EXCEPŢIE: În cazul în care nu sunt îndeplinite condiţiile enumerate mai sus (cu excepţia consimţământului la prestarea unei munci în folosul comunităţii, care trebuie să existe în prealabil), instanţa trebuie să opteze între dispunerea amânării aplicării pedepsei şi a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei (***măsură obligatorie***) dacă:

a. în faza camerei preliminare[1] sau în cursul judecăţii în primă instanţă ori în apel, inculpatul acuzat de săvârşirea infracţiunii de abandon de familie îşi îndeplineşte obligaţiile [amânarea aplicării pedepsei se va dispune în acest caz în temeiul art. 378 alin. (5) NCP];

b. în faza camerei preliminare[2] sau în cursul judecăţii în primă instanţă ori în apel, inculpatul acuzat de săvârşirea infracţiunii de împiedicare a accesului la învăţământul general obligatoriu asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor [art. 380 alin. (3) NCP].

[1] Conform art. III din legea de modificare a NCPP, în toate situaţiile în care Codul de procedură penală se referă la *judecătorul de cameră preliminară*, se înţelege că referirea se face la *instanţa de judecată competentă potrivit legii* (în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanţă, care a luat locul fazei de cameră preliminară, când se procedează la evaluarea legalităţii şi loialităţii urmăririi penale).

[2] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

! OBSERVAȚIE:

NU se poate dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei amenzii sau în cazul în care aplicarea pedepsei a fost inițial amânată, dar ulterior amânarea a fost revocată, dispunându-se condamnarea la pedeapsa închisorii de cel mult trei ani.

2. Termenul de supraveghere

- este un termen variabil;
- durata termenului este cuprinsă între 2 şi 4 ani, fără a putea fi mai mică decât durata pedepsei aplicate;
- curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei;
- este un termen substanțial, care se calculează potrivit art. 186 alin. (1) NCP.

! OBSERVAȚII:

1. grațierea (totală sau parțială) pedepsei aplicate nu are efect asupra termenului de încercare în sensul reducerii acestuia cu durata pedepsei grațiate;
2. din durata termenului de supraveghere nu se va deduce durata măsurilor preventive privative de libertate;
3. termenul de supraveghere poate fi *egal* cu durata pedepsei aplicate, în situația în care aceasta este de la 2 la 3 ani închisoare, ori poate fi *mai mare* decât durata pedepsei aplicate, *fără a putea fi în niciun caz mai mic decât durata pedepsei aplicate;*
4. pe durata termenului de supraveghere, persoana condamnată nu va executa pedeapsa închisorii aplicată de instanță, însă trebuie să respecte măsurile de supraveghere prevăzute de lege şi să execute obligațiile ce îi revin, în condițiile stabilite de instanță; de asemenea, persoana supravegheată trebuie să îndeplinească *integral* obligațiile civile stabilite prin hotărârea judecătorească, cel mai târziu cu *3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere;*
5. ***obligații civile:*** dispozițiile instanței penale cu privire la acțiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată; repararea prejudiciului se face potrivit dispozițiilor legii civile: ***(i) în natură***, prin *(a) restituirea lucrului, (b) restabilirea situației anterioare;* ***(ii) prin echivalent***, prin plata unei sume de bani, când repararea în natură nu este posibilă în tot sau în parte (daune materiale sau morale);

6. suspendarea nu are efect asupra pedepselor complementare, care se execută, în principiu, pe durata termenului de supraveghere; durata pedepselor complementare poate fi mai mică, egală sau mai mare decât durata termenului de supraveghere;
7. pedeapsa accesorie aplicată pe lângă pedeapsa închisorii nu se va executa pe durata termenului de supraveghere.

3. Măsurile de supraveghere
CE TREBUIE IMPUSE CUMULATIV inculpatului

↓

a) să se prezinte la serviciul de probaţiune, la datele fixate de acesta;

+

b) să primească vizitele consilierului de probaţiune desemnat cu supravegherea sa;

+

c) să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

+

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

+

e) să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

! OBSERVAŢII:

1. măsurile de supraveghere se execută pe întreaga durată a termenului de supraveghere;
2. nu pot fi impuse numai una sau unele dintre măsurile de supraveghere, ci instanţa trebuie să le impună pe toate;
3. nu se poate dispune modificarea sau încetarea măsurilor de supraveghere impuse de către instanţă;
4. verificarea respectării măsurilor de supraveghere se face de ***serviciul de probaţiune în a cărui circumscripţie locuieşte persoana supravegheată.***

4. Obligaţii CE TREBUIE IMPUSE inculpatului

a) obligaţia să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 60 şi 120 de zile, în condiţiile stabilite de instanţă;

- ✓ instanţa nu va putea impune executarea acestei obligaţii în cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana condamnată nu poate presta această muncă;
- ✓ impunerea acestei obligaţii nu împiedică instanţa să dispună prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii în temeiul art. 64 alin. (1) NCP, *ca formă substitutivă a executării pedepsei amenzii ce însoţeşte pedeapsa închisorii*[1] (a cărei executare a fost suspendată), în cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte *din motive neimputabile* persoanei condamnate;
- ✓ faţă de limitele speciale stabilite de legiuitor, este posibil ca această obligaţie să fie executată înainte de expirarea termenului de supraveghere, iar nu pe întreaga durată a termenului.

b) *una sau mai multe* dintre obligaţiile prevăzute limitativ de art. 93 alin. (2) NCP:

a. **să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;**
b. **să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;**
c. **să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;**
d. **să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei.**

[1] Prin legea de modificare a NCP au fost abrogate art. 62 şi art. 91 alin. (2) NCP.

! OBSERVAȚIE:

Instanța are obligația de a impune cel puțin una dintre obligațiile prevăzute de art. 93 alin. (2) NCP, neputând însă să le aplice pe toate.

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Dispozițiile art. 93 alin. (2) NCP au fost modificate, ***fiind înlăturat caracterul imperativ*** al impunerii obligațiilor de „a face" sau „a nu face" prevăzute de acest articol. Astfel, în urma intrării în vigoare a legii de modificare a NCP, în cazul în care instanța dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei închisorii:

a. ***este obligată*** să impună inculpatului respectarea măsurilor de supraveghere prevăzute de art. 93 alin. (1) NCP şi a obligației de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, prevăzută de art. 93 alin. (3) NCP;

b. ***are facultatea*** de a impune una sau mai multe dintre obligațiile de „a face" sau „a nu face" prevăzute de art. 93 alin. (2) NCP. Astfel, instanța poate opta să nu impună niciuna dintre obligațiile prevăzute de art. 93 alin. (2) NCP sau să impună una ori mai multe dintre aceste obligații, nefiind posibilă impunerea respectării tuturor obligațiilor de „a face" sau „a nu face" prevăzute de art. 93 alin. (2) NCP.

5. ROLUL SERVICIULUI DE PROBAŢIUNE pe durata termenului de supraveghere:

A. În ceea priveşte ***măsurile de supraveghere,*** persoana care a beneficiat de măsura amânării aplicării pedepsei va trebui *să comunice* serviciului de probaţiune: *(i)* în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea; *(ii)* schimbarea locului de muncă; *(iii)* informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

B. Referitor la executarea ***obligaţiilor*** impuse de instanţă, serviciul de probaţiune are următoarele competenţe:

a) supraveghează şi controlează executarea de către infractor a obligaţiilor de a face;

b) primeşte sesizări de la organele abilitate cu privire la orice încălcări ale obligaţiilor pe care acestea sunt competente să le verifice;

c) sesizează instanţa de executare dacă pe durata termenului de supraveghere:

1) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea;

2) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin;

3) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

6. Modificarea obligațiilor

✓ ***instanța de executare,*** dacă apreciază ca fiind necesar, poate modifica obligațiile impuse persoanei supravegheate *fie prin impunerea unor noi obligații* care nu fuseseră anterior stabilite de instanță, *fie prin modificarea conținutului obligațiilor existente prin sporirea/diminuarea condițiilor de executare;* modificarea obligațiilor pe parcursul termenului de supraveghere se poate dispune de mai multe ori;

✓ sesizarea instanței de executare în vederea modificării obligațiilor se poate face fie de serviciul de probațiune, fie de judecătorul delegat cu executarea, nu şi de persoana supravegheată.

✓ NU constituie o modificare a obligațiilor obținerea de către persoana supravegheată a *încuviințării de a părăsi teritoriul țării,* în cazul în care o astfel de obligație îi fusese impusă.

7. Încetarea obligațiilor

✓ ***instanța de executare*** poate dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligațiile pe care le-a impus pe durata termenului de supraveghere, dacă apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară sau dacă nu mai este posibilă;

✓ pentru a se dispune încetarea executării muncii în folosul comunității, persoana condamnată trebuie să producă un înscris emis fie de medicul de familie, fie de un medic specializat în medicina muncii din care să rezulte ori că este inaptă să presteze activitățile stabilite de consilierul de probațiune, ori că prezintă risc pentru sănătatea altor persoane;

✓ sesizarea instanței de executare în vederea încetării obligațiilor se poate face fie de serviciul de probațiune, fie de judecătorul delegat cu executarea, nu şi de persoana supravegheată.

8. Efecte

EFECTE IMEDIATE – până la împlinirea termenului de supraveghere

EFECTE DEFINITIVE – de la împlinirea termenului de supraveghere

EFECTE IMEDIATE –
până la împlinirea termenului de supraveghere:

↓

✓ pedeapsa principală stabilită nu este pusă în executare;

+

✓ pedeapsa amenzii aplicate pe lângă pedeapsa închisorii (ca efect al unei unice infracţiuni sau al unui concurs) se va executa după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare cu suspendare[1];

+

✓ nu produce efecte asupra măsurilor de siguranţă sau a obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare;

+

✓ *pedepsele complementare se vor executa* pe durata termenului de supraveghere;

+

✓ *pedeapsa accesorie* aplicată pe lângă pedeapsa închisorii nu se va executa pe durata termenului de supraveghere[2];

+

✓ condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere sau obligaţiile stabilite de instanţă;

+

✓ în momentul dispunerii, chiar printr-o hotărâre nedefinitivă, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, măsurile preventive luate faţă de inculpat încetează de drept.

---

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP, care permite aplicarea pedepsei amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial.

[2] Prin legea de modificare a NCP, art. 65 NCP a fost completat cu alin. (3^1), potrivit căruia pe durata suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii se suspendă *ope legis* executarea pedepselor accesorii.

EFECTE DEFINITIVE –
de la împlinirea termenului de supraveghere

- ✓ pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere **se consideră executată** dacă:
  - a) condamnatul nu a mai săvârşit o nouă infracţiune în termenul de supraveghere, descoperită până la expirarea acestuia;
  - b) nu s-a dispus revocarea suspendării până la expirarea termenului de supraveghere;
  - c) nu s-a descoperit o cauză de anulare a suspendării în termenul de supraveghere; efectul definitiv nu se va produce chiar dacă anularea suspendării nu a fost pronunţată în cursul termenului de supraveghere, ci după expirarea acestuia.
- ✓ de la expirarea termenului de supraveghere va începe să curgă termenul de reabilitare (de drept sau judecătorească, după caz);
- ✓ este posibil ca executarea pedepselor complementare să continue şi după expirarea termenului de supraveghere (dacă durata pedepsei complementare este mai mare decât termenul de supraveghere).

! OBSERVAŢIE:

Dacă s-au comis două sau mai multe infracţiuni, dintre care cel puţin una în termenul de supraveghere (care va atrage revocarea) şi una sau mai multe după expirarea acestui termen, nu se va putea considera că, prin raportare la aceste din urmă infracţiuni, s-au produs efectele definitive ale suspendării, atât timp cât se dispune revocarea suspendării în considerarea infracţiunii(-lor) comise în termenul de supraveghere.

9. Revocarea

A. Revocarea obligatorie | **B. Revocarea facultativă**

A. Revocarea obligatorie

a. dacă cel condamnat a săvârşit în termenul de supraveghere *o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată*, descoperită în termenul de supraveghere, pentru care a fost condamnat la pedeapsa *închisorii*;

✓ infracţiunea poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră, cu intenţie sau praeterintenţie, în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participaţia penală este proprie sau improprie;

✓ revocarea este obligatorie şi atunci când în termenul de supraveghere a fost comis un concurs de infracţiuni, dintre care cel puţin una este săvârşită cu intenţie sau praeterintenţie;

✓ se va dispune revocarea şi: 1. în cazul în care o infracţiune progresivă, continuă, continuată sau de obicei comisă cu intenţie sau praeterintenţie *s-a consumat în termenul de încercare al suspendării sub supraveghere, epuizându-se după aceasta*, dacă infracţiunea a fost descoperită în acest termen; 2. atunci când o infracţiune continuă, continuată sau de obicei comisă cu intenţie sau praeterintenţie *s-a consumat înainte de rămânerea definitivă a hotărârii* prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere, *iar momentul epuizării se situează în termenul de supraveghere* al suspendării, dacă infracţiunea a fost descoperită în acest termen;

✓ NU se va dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei dacă:

a) noua infracţiune a fost descoperită după expirarea termenului de supraveghere; în acest caz, se va reţine starea de recidivă postexecutorie;
   - ***descoperirea infracţiunii*** = sesizarea organelor de urmărire penală (din oficiu sau prin plângere, denunţ ori plângere prealabilă) sau descoperirea

faptei de organele de constatare prevăzute de art. 61 NCPP; relevanță prezintă numai data descoperirii infracțiunii, nu şi data descoperirii infractorului;

b) pentru noua infracțiune se dispune încetarea procesului penal, constatându-se existența unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) NCPP;

c) pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune este amenda; în acest caz pedeapsa amenzii urmează să fie executată;

d) o infracțiune progresivă s-a consumat înainte de rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere, iar rezultatul mai grav s-a produs după această dată, în termenul de supraveghere; în această ipoteză se va dispune anularea suspendării sub supraveghere;

✓ **tratament sancționator:** ca urmare a revocării suspendării sub supraveghere, instanța va aplica tratamentul sancționator al *recidivei postcondamnatorii* [va dispune condamnarea pentru această faptă la pedeapsa închisorii, va revoca suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar apoi va aplica regulile de la recidiva postcondamnatorie (*cumul aritmetic*) pentru stabilirea pedepsei ce urmează a fi executată] sau, după caz, *al pluralității intermediare* [instanța va dispune condamnarea pentru această faptă la pedeapsa închisorii, va revoca suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar apoi va aplica regulile de la concursul de infracțiuni (inclusiv sporul fix şi obligatoriu) pentru stabilirea pedepsei ce urmează a fi executată]; pedeapsa astfel stabilită va fi executată în regim de detenție; *pedeapsa astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere;*

✓ *dacă în termenul de supraveghere este comis un* ***concurs de infracțiuni, toate în stare de recidivă postcondamnatorie,*** instanța va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracțiunile concurente, va revoca suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar apoi va aplica regulile de la concursul de infracțiuni, contopind pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente (*pedeapsă rezultantă parțială*); ulterior, se va cumula aritmetic pedeapsa rezultantă parțială cu pedeapsa a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere; *pedeapsa rezultantă finală astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere, urmând a fi executată în regim de detenție;*

✓ *în ipoteza în care în termenul de supraveghere este comis* ***un concurs de infracţiuni, toate în condiţiile pluralităţii intermediare,*** instanţa va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracţiunile concurente, va revoca suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar apoi va aplica regulile pluralităţii intermediare (adică cele de la concursul de infracţiuni) pentru stabilirea pedepsei rezultante, contopind pedeapsa stabilită pentru fiecare dintre infracţiunile nou-comise cu pedeapsa a cărei executare a fost suspendată (*pedepse rezultante parţiale*); ulterior, pedepsele rezultante parţiale astfel stabilite vor fi contopite potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni (cumul juridic cu spor obligatoriu); *pedeapsa rezultantă finală astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere, urmând a fi executată în regim de detenţie;*

✓ *în situaţia în care în termenul de supraveghere este comis* ***un concurs de infracţiuni, în cadrul căruia unele dintre infracţiuni sunt în stare de recidivă postcondamnatorie, iar altele în condiţiile pluralităţii intermediare,*** instanţa va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracţiunile concurente, va revoca suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, iar apoi va aplica regulile de la concursul de infracţiuni, contopind pedepsele stabilite pentru infracţiunile concurente (*pedeapsă rezultantă parţială*); ulterior, se va cumula aritmetic pedeapsa rezultantă parţială cu pedeapsa a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere; *pedeapsa rezultantă finală astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere, urmând a fi executată în regim de detenţie.*

b. dacă pedeapsa amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii în condițiile art. 62 NCP (atunci când prin săvârșirea infracțiunii s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial) nu a fost executată şi a fost înlocuită, în termenul de supraveghere, cu pedeapsa închisorii potrivit art. 63 alin. (2) NCP sau art. 64 alin. (5) şi (6) NCP[1];

✓ înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii intervine:

1) dacă persoana condamnată **nu execută**, cu **rea-credință**, pedeapsa amenzii, în tot sau în parte;
2) în situația în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din **motive neimputabile** condamnatului, iar acesta **nu îşi dă consimțământul** la executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității;
3) dacă persoana condamnată, după dispunerea executării pedepsei amenzii prin munca neremunerată în folosul comunității, **nu execută obligația de muncă** în condițiile stabilite de instanță;

✓ **Tratament sancționator:** în toate aceste ipoteze, instanța care revocă suspendarea va dispune executarea pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată alături de pedeapsa închisorii care a înlocuit amenda.

4) dacă persoana condamnată, după dispunerea executării pedepsei amenzii prin munca neremunerată în folosul comunității, **săvârşeşte o nouă infracțiune** descoperită înainte de executarea integrală a obligației de muncă în folosul comunității şi în termenul de supraveghere.

✓ **Tratament sancționator:** în acest ultim caz, numărul zilelor-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității la data condamnării definitive pentru noua infracțiune se înlocuieşte cu un număr corespunzător de zile cu închisoarea şi se adaugă la pedeapsa pentru noua infracțiune, iar pedeapsa astfel obținută se adaugă la pedeapsa a cărei suspendare a fost revocată.

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracțiunea săvârşită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial.

c. dacă persoana condamnată nu a respectat cu rea-credinţă măsurile de supraveghere sau obligaţiile stabilite prin hotărârea de condamnare în termenul de supraveghere al suspendării;

✓ este necesar ca neexecutarea măsurilor de siguranţă sau a obligaţiilor impuse prin hotărârea de condamnare să fie culpabilă şi să nu se datoreze unei imposibilităţi obiective de executare;
✓ indiferent dacă sesizarea instanţei de executare este făcută de consilierul de probaţiune sau de judecătorul delegat cu executarea, este necesar ca aceasta să fie realizată în termenul de supraveghere.
✓ **Tratament sancţionator:** se revocă suspendarea sub supraveghere şi se dispune executarea pedepsei stabilite cu autoritate de lucru judecat.

d. dacă, până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea instanţei penale.

✓ NU se va putea dispune revocarea suspendării atunci când neexecutarea vizează obligaţiile stabilite prin hotărârea *instanţei civile,* în faţa căreia s-au solicitat pretenţiile civile, dacă acţiunea civilă nu a fost exercitată în procesul penal;
✓ NU va fi avut în vedere pentru evaluarea îndeplinirii obligaţiilor civile pe parcursul termenului de supraveghere modul în care au fost executate creanţele fiscale rezultate din hotărârea penală (plata cheltuielilor judiciare către stat, a amenzii judiciare ori executarea dispoziţiilor de confiscare prin echivalent sau în natură a unor bunuri);
✓ persoana supravegheată trebuie să depună la consilierul de probaţiune dovada îndeplinirii obligaţiilor civile stabilite prin hotărârea instanţei, *cu cel puţin 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere;*
✓ instanţa va dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în situaţia în care se reţine o neexecutare culpabilă, integrală sau parţială, a obligaţiilor civile stabilite prin hotărâre până la expirarea termenului de supraveghere.
✓ **Tratament sancţionator:** se revocă suspendarea sub supraveghere în ultima zi a termenului de supraveghere şi se dispune executarea pedepsei stabilite cu autoritate de lucru judecat.

EXCEPȚIE: NU se va dispune revocarea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei dacă, în termenul de supraveghere al suspendării executării pedepsei stabilite pentru infracțiunea de abandon de familie, este săvârşită o nouă infracțiune de abandon de familie, în măsura în care inculpatul îşi îndeplineşte obligațiile în cursul urmăririi penale (procurorul pronunțând o soluție de clasare) ori în faza camerei preliminare[1] sau a judecății [instanța menținând măsura suspendării executării pedepsei şi dispunând condamnarea cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei pentru noua infracțiune de abandon de familie, potrivit art. 378 alin. (5) NCP].

B. Revocarea facultativă

✓ dacă persoana condamnată a săvârşit în termenul de supraveghere o *infracțiune din culpă*, descoperită în termenul de încercare;
✓ nu are relevanță faptul că făptuitorul a fost descoperit după acest moment şi nici că acesta a fost condamnat după expirarea termenului.
✓ **Tratament sancționator:** instanța poate dispune:

a. menținerea suspendării sub supraveghere şi suspendarea sub supraveghere a pedepsei stabilite pentru infracțiunea din culpă comisă în termenul de încercare;
- vor curge în paralel două termene de supraveghere;
- dacă persoana condamnată săvârşeşte o infracțiune intenționată/praeterintenționată în ambele termene de încercare, instanța va revoca ambele suspendări, apoi va cumula aritmetic toate pedepsele stabilite.

b. revocarea suspendării sub supraveghere.

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost abrogată faza de cameră preliminară. Verificarea de legalitate şi loialitate a urmăririi penale se va face de instanța de judecată competentă potrivit legii, în cadrul noii etape procesuale a verificărilor prealabile la judecata în primă instanță (art. 370[1]-370[5] NCPP).

10. Anularea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei

A. Condiţii

a. persoana supravegheată să mai fi săvârşit o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus suspendarea nu a avut cunoştinţă);

b. *noua infracţiune să fie descoperită* înainte de expirarea termenului de supraveghere;
- ***descoperirea infracţiunii*** = sesizarea organelor de urmărire penală (din oficiu sau prin plângere, denunţ ori plângere prealabilă) sau descoperirea faptei de organele de constatare prevăzute de art. 61 NCPP;
relevanţă prezintă numai data descoperirii infracţiunii, nu şi data descoperirii infractorului;

c. *pentru infracţiunea descoperită ulterior* **instanţa să fi stabilit pedeapsa închisorii,** *chiar după expirarea termenului de supraveghere.*

! OBSERVAŢII:

1. dacă sunt îndeplinite condiţiile de mai sus, dispunerea anulării suspendării sub supraveghere **este obligatorie** pentru instanţă;
2. cauza anulării suspendării sub supraveghere este anterioară rămânerii definitive a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere.

B. Tratament sancționator

✓ **Competență:** instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage anularea; instanța se pronunță din oficiu sau la sesizarea procurorului;

✓ această instanță competentă va proceda după cum urmează:

a. va stabili pedeapsa pentru infracțiunea dedusă judecății care atrage anularea suspendării sub supraveghere potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. 74 NCP;

b. va dispune anularea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, în ipoteza în care pedeapsa stabilită este închisoarea;

c. va aplica tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni, urmând regulile de la concursul de infracțiuni sau, după caz, de la recidivă (infracțiunea pentru care s-a dispus suspendarea sub supraveghere constituind cel de-al doilea termen al recidivei) ori de la pluralitatea intermediară (infracțiunea pentru care s-a dispus suspendarea sub supraveghere constituind cel de-al doilea termen al pluralității intermediare).

! OBSERVAŢII:

1. în caz de concurs sau pluralitate intermediară, pedeapsa rezultantă poate fi, la rândul ei, suspendată sub supraveghere, dacă sunt îndeplinite condiţiile legale (termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a pronunţat anterior suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei); în acest caz, instanţa poate menţine durata termenului de supraveghere anterior sau poate stabili un termen de supraveghere mai mare;
2. dacă sunt incidente deopotrivă cauze de revocare, precum şi de anulare a suspendării sub supraveghere (fiind comisă o faptă anterior şi o alta ulterior rămânerii definitive a hotărârii de suspendare sub supraveghere), se va dispune numai anularea suspendării, nu atât anularea, cât şi revocarea suspendării sub supraveghere;
3. o ipoteză specială de anulare a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei este prevăzută de art. 130 NCP, potrivit căruia, dacă *pe durata termenului de supraveghere* al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii *se descoperă* că persoana supravegheată (majoră) mai săvârşise o infracţiune în timpul minorităţii pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, ***o măsură educativă privativă de libertate*** *(internarea într-un centru educativ sau de detenţie)*, suspendarea **se anulează**, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) NCP.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

X comite două infracţiuni concurente de lovire sau alte violenţe prevăzute de art. 193 alin. (2) NCP, una fiind săvârşită în Bucureşti, iar cealaltă în Constanţa.

După trimiterea sa în judecată în cauze separate, inculpatul X a optat pentru judecata potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii.

Judecătoria Constanţa a apreciat că se impune aplicarea pedepsei amenzii în cuantum de 2700 lei [135 zile-amendă x 20 lei (cuantumul unei zile-amendă)] prin hotărârea rămasă definitivă la data de 1 februarie 2016.

Judecătoria Sectorului 1 Bucureşti a optat pentru aplicarea pedepsei de 6 luni închisoare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei prin hotărârea rămasă definitivă la data de 31 ianuarie 2016.

X doreşte contopirea pedepselor stabilite pentru infracţiunile concurente. Care va fi instanţa competentă să analizeze dacă este posibilă contopirea pedepselor stabilite şi ce soluţie va putea dispune această instanţă?

PARTEA PRACTICĂ

Obligații ce trebuie impuse. Înlocuirea obligațiilor. 1. Instanța poate înlocui, pe calea contestației la executare formulată de serviciul de probațiune, entitățile în cadrul cărora persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere va presta, conform art. 93 alin. (3) NCP, munca neremunerată în folosul comunității. 2. În cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, instanța trebuie să impună cel puțin una dintre obligațiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) NCP. Dacă prin hotărârea de condamnare cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu a fost impusă niciuna dintre obligațiile prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a)-d) NCP, impunerea uneia dintre aceste obligații poate fi dispusă pe calea contestației la executare formulată de serviciul de probațiune (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 171/A din 19 aprilie 2016).

Încetarea obligațiilor. Potrivit art. 95 alin. (2) NCP, instanța poate dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus în aplicarea art. 93 alin. (2) NCP, nefiind deci posibil să se dispună încetarea uneia sau unora dintre măsurile de supraveghere reglementate de art. 93 alin. (1) NCP; de altfel, măsurile de supraveghere sunt de esența suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, astfel încât o dispoziție de încetare a unor măsuri de supraveghere ar reprezenta lipsirea de conținut a modalității de individualizare a pedepsei, precum şi încălcarea autorității de lucru judecat a hotărârii definitive de condamnare (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 185/CO din 18 aprilie 2017).

Executarea obligațiilor. Pe de o parte, obligațiile stabilite în sarcina condamnatului pot fi executate până la finalul duratei termenului de supraveghere stabilit în cauză, iar pe de altă parte, organul desemnat cu supravegherea condamnatului, respectiv serviciul de probațiune, este cel care monitorizează situația petentului şi stabileşte dacă există condițiile de punere în aplicare a celor două obligații impuse de instanță ori, în caz contrar, că a intervenit un motiv care face imposibilă executarea acestora. Din conținutul actelor dosarului rezultă că, în conformitate cu dispozițiile art. 552 alin. (1) NCPP, hotărârea ce se execută de către condamnat a rămas definitivă la 25 octombrie 2016, data pronunțării deciziei nr. 412/A de către instanța de apel, aşa încât termenul de supraveghere care a început să curgă de la acea dată se împlineşte la 24 octombrie 2019. Prin urmare, nu s-a epuizat durata termenului de supraveghere înăuntrul

căruia condamnatul poate executa obligaţiile impuse prin hotărârea de condamnare, iar actul nou depus în cursul judecării contestaţiei relevă că, în interiorul termenului de supraveghere, respectiv la 1 aprilie 2019, se va realiza o nouă evaluare a capacităţii sale de muncă. Totodată, afecţiunile medicale de care suferă condamnatul nu pot constitui un motiv de împiedicare privind executarea obligaţiei de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare, câtă vreme serviciul de probaţiune, în cursul termenului de supraveghere, poate individualiza executarea obligaţiei ţinând seama de aceste afecţiuni, precum şi de dificultăţile de deplasare ale contestatorului. În concluzie, instanţa de control judiciar constată că, în mod corect, Curtea de Apel Timişoara a apreciat că nu s-a epuizat durata termenului de supraveghere înăuntrul căruia condamnatul poate executa obligaţiile în discuţie şi că nici nu s-a făcut dovada că până la finalul termenului de supraveghere există o împiedicare a executării obligaţiilor de către condamnat şi, în consecinţă, a respins în mod justificat contestaţia la executare (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 482 din 5 mai 2017).

Revocarea suspendării. 1. Spre deosebire de prevederile Codului penal anterior, care, în cuprinsul art. 86^4 coroborat cu art. 83, instituiau obligativitatea revocării suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, indiferent dacă pedeapsa stabilită pentru infracţiunea comisă în termenul de încercare era amenda sau închisoarea, noul Cod penal restrânge sfera cazurilor de revocare obligatorie la acele ipoteze în care a fost aplicată pedeapsa închisorii. *Per a contrario*, în ipoteza în care pedeapsa aplicată pentru noua infracţiune este amenda, dispoziţiile art. 96 alin. (4) NCP nu sunt incidente (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 370/RC din 29 septembrie 2017). **2.** Instanţa supremă constată că nu este fondat argumentul conform căruia instanţa urmează a pronunţa revocarea suspendării condiţionate pentru neîndeplinirea obligaţiilor civile după expirarea termenului de încercare şi va avea în considerare următoarele. *În primul rând*, instanţa constată că până la expirarea termenului de încercare (*valabil şi pentru termenul de supraveghere – n.n.*) mai este o perioadă foarte scurtă, de aproximativ 3 luni de zile, în care inculpatul îşi poate îndeplini obligaţiile civile, iar prorogarea termenului de soluţionare a cererii de revocare a suspendării condiţionate după împlinirea termenului de încercare nu este oportună având în vedere comportamentul inculpatului până la acest moment. În acest sens, instanţa constată reaua-credinţă a inculpatului care a avut suficient timp la dispoziţie pentru a-şi îndeplini obligaţia de a restitui suma ce face obiectul despăgubirilor civile la care a fost obligat prin Sentinţa penală nr. 327 din data de 20 octombrie 2015 a Curţii de Apel Cluj, menţinută prin Decizia penală nr. 55/A din 11 februarie 2016 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Astfel, inculpatul A. a avut timp suficient pentru a-şi îndeplini obligaţiile impuse prin sentinţa de condamnare, însă se constată că nu a depus nici cea mai mică diligenţă în a încerca să repare paguba pricinuită prin săvârşirea infracţiunii pentru care a fost

condamnat. Or, în această situație, a acorda inculpatului o perioadă de încă 3 luni de zile, până la împlinirea termenului de încercare, pentru îndeplinirea obligațiilor civile, ar reprezenta un beneficiu acordat unui inculpat care se sustrage, cu rea-credință, de la plata sumelor datorate. Mai mult decât atât, instanța constată reaua-credință a inculpatului și din însăși activitatea inculpatului, acesta fiind condamnat pentru că și-a însușit suma de bani și nu a restituit-o, în acest sens arătând, în memoriul depus în fața instanței de apel, că nu a folosit în niciun fel această sumă. Or, în acest context în care inculpatul susține că a avut la dispoziție suma de bani pe care și-a însușit-o pe nedrept, trecerea unei perioade foarte îndelungate de timp de la însușirea sumei (6 august 2013) și de 2 ani de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (11 februarie 2016), în care nu a arătat nicio dispoziție în a-și executa obligațiile, conduce instanța la concluzia că revocarea suspendării condiționate este necesară și nu se impune a aștepta împlinirea termenului de încercare pentru a se dispune în acest sens (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 142 din 16 februarie 2018).

Contestație la executare. În cazul în care instanța a indicat o singură entitate pentru executarea obligației de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, ca unică entitate existentă în comunitatea de domiciliu a persoanei condamnate, și a stabilit numărul minim de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pe zi, iar persoana condamnată a început fără impedimente executarea obligației de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității în cadrul entității indicate, pentru un număr zilnic de ore mai mare decât numărul minim menționat de instanță, contestația la executare formulată de procuror în baza art. 598 alin. (1) lit. c) NCPP împotriva hotărârii prin care instanța a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este inadmisibilă, întrucât nu se justifică interesul în declararea acesteia (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 45/A din 28 februarie 2018).

FIŞA nr. 26
LIBERAREA CONDIŢIONATĂ

LIBERAREA CONDIŢIONATĂ A PERSOANEI CONDAMNATE LA DETENŢIUNEA PE VIAŢĂ

- ✓ este un mijloc de individualizare administrativă a executării pedepsei;
- ✓ are întotdeauna caracter facultativ, nereprezentând un drept, ci numai o vocaţie generală a condamnatului.

Condiţii
Este posibilă liberarea condiţionată şi a persoanei condamnate la pedeapsa detenţiunii pe viaţă:

1. după executarea efectivă a **20 de ani** de detenţie *(fără a se ţine seama de durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată, în baza muncii prestate)*;
- va fi avut în vedere că, potrivit art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, la calcularea *pedepsei executate efectiv*, pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiţii necorespunzătoare, chiar dacă acestea nu sunt consecutive, se consideră executate, suplimentar, 6 zile din pedeapsa aplicată;

2. persoana condamnată să fi avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

3. persoana condamnată **să fi îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare**, în afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;
- prin *obligaţii civile* în sensul art. 99 alin. (1) lit. c) NCP trebuie avute în vedere dispoziţiile instanţei penale cu privire la acţiunea civilă exercitată în procesul penal, respectiv cu privire la plata cheltuielilor judiciare efectuate de către partea civilă/persoana vătămată;

4. instanţa să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

LIBERAREA CONDIȚIONATĂ A PERSOANEI CONDAMNATE LA PEDEAPSA ÎNCHISORII

- ✓ are caracter facultativ, nereprezentând un drept, ci numai o vocație generală a condamnatului.
- ✓ **Condiții:** se poate dispune liberarea condiționată a condamnatului la pedeapsa închisorii dacă:

1. persoana condamnată a executat cel puțin fracția de pedeapsă prevăzută de lege:

a. ***în cazul în care persoana condamnată nu a împlinit vârsta de 60 de ani,*** trebuie să fi executat efectiv *cel puțin* **2/3** din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani, sau *cel puțin* **3/4** din durata pedepsei, **dar nu mai mult de 20 de ani,** în cazul închisorii mai mari de 10 ani; pentru stabilirea *pedepsei efectiv executate* se va avea proceda şi la reținerea efectelor măsurilor compensatorii prevăzute de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, care fac referire la *„calcularea pedepsei executate efectiv"*;

↓

b. ***în cazul persoanei condamnate care nu a împlinit vârsta de 60 de ani,*** dacă pentru calculul fracțiunilor de pedeapsă de mai sus se ține seama şi de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, liberarea condiționată ***nu poate fi dispusă înainte*** de executarea efectivă a *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a *cel puțin* **2/3**, când pedeapsa este mai mare de 10 ani;

↓

c. ***în cazul în care persoana condamnată a împlinit vârsta de 60 de ani,*** trebuie să fi executat efectiv *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depăşeşte 10 ani, sau *cel puțin* **2/3** din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

↓

d. ***în cazul în care persoana condamnată a împlinit vârsta de 60 de ani,*** dacă pentru calculul fracțiunilor de pedeapsă de mai sus se ține seama şi de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, liberarea condiționată ***nu poate fi dispusă înainte*** de executarea efectivă a *cel puțin* **1/3** din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei închisorii, când aceasta este mai mare de 10 ani.

	Pedeapsa efectiv executată sau considerată ca executată în baza muncii/activităţii prestate		Fracţia minimă din pedeapsă ce trebuie efectiv executată, indiferent de pedeapsa considerată ca executată în baza muncii/activităţii prestate	
Pedeapsa care se execută efectiv	≤ 10 ani	> 10 ani	≤ 10 ani	> 10 ani
Condamnaţi având vârsta sub 60 de ani	2/3	3/4, dar nu mai mult de 20 de ani	1/2	2/3
Condamnaţi având vârsta peste 60 de ani	1/2	2/3	1/3	1/2

+

2. persoana condamnată să se afle **în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;**

+

3. persoana condamnată **să fi îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare**, în afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

+

4. instanţa să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

! OBSERVAŢII:

1. fracţia ce trebuie executată se raportează la pedeapsa care se execută efectiv;
2. efectele măsurii compensatorii prevăzute de art. 55¹ din Legea nr. 254/2013 nu conduc la modificarea pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă şi nici a fracţiei de pedeapsă ce trebuie executată pentru ca persoana condamnată să fie propusă pentru liberare condiţionată, aceasta nefiind calculată prin raportare la pedeapsa rezultată din diferenţa dintre pedeapsa aplicată şi pedeapsa redusă ca urmare a luării în considerare a zilelor executate prin efectul măsurii compensatorii;

3. NCP prevede necesitatea executării aceleiași fracții minime, indiferent de forma de vinovăție cu care a fost comisă infracțiunea pentru care s-a dispus condamnarea la pedeapsa închisorii; în mod similar, NCP nu mai face o distincție în funcție de sexul condamnatului sau de motivul pentru care acesta nu a prestat munca în folosul comunității;
4. îndeplinirea condițiilor legale pentru dispunerea liberării condiționate se apreciază în funcție de momentul judecării cauzei, și nu de momentul introducerii cererii de liberare condiționată;
5. liberarea condiționată poate fi solicitată instanței fie prin propunerea comisiei constituite în penitenciar, fie prin cererea condamnatului (în cazul în care comisia nu propune liberarea condiționată);
6. competența de a decide cu privire la liberarea condiționată a condamnatului aparține **judecătoriei (sau, după caz, tribunalului militar)** în a cărei circumscripție teritorială se află locul de deținere la momentul formulării cererii de liberare condiționată a persoanei condamnate sau a propunerii formulate de comisie de liberare condiționată; așadar, instanța care soluționează liberarea condiționată nu este întotdeauna instanța de executare; competența materială va aparține judecătoriei, indiferent de instanța care a judecat cauza în primă instanță în cursul procesului penal;
7. dacă instanța apreciază că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru acordarea liberării condiționate, respinge prin sentință cererea *ca prematur introdusă sau ca neîntemeiată*, fixând termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită, ce nu poate fi mai mare de un an, care curge de la rămânerea definitivă a hotărârii; fixarea termenului de reînnoire, în cazul respingerii cererii sau a propunerii de liberare condiționată, **se impune în toate cazurile** în care soluția se întemeiază pe neîndeplinirea cumulativă a condițiilor cerute de lege, inclusiv în situația în care perioada rămasă de executat până la împlinirea fracțiunii legale este **mai mică sau egală cu un an.**

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

În materia liberării condiționate, prin legea de modificare a NCP, pe de o parte, a fost modificată prima condiție necesară pentru a se dispune acordarea liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii, în sensul reducerii fracției de pedeapsă prevăzute de lege ce trebuie executată, iar, pe de de altă parte, s-a stipulat obligația prezentării motivelor de fapt ce au condus la respingerea cererii de liberare condiționată.

Referitor la condiția executării fracției prevăzute de lege în urma intrării în vigoare a legii de modificare a NCP, trebuie avute în vedere următoarele:

1. **în cazul în care persoana condamnată nu a împlinit vârsta de 60 de ani:**
   - trebuie să fi executat efectiv *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani, sau *cel puțin* **2/3** din durata pedepsei, **dar nu mai mult de 15 ani**, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;
   - chiar dacă pentru calculul fracțiunilor de pedeapsă de mai sus se ține seama şi de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, liberarea condiționată *nu poate fi dispusă înainte* de executarea efectivă a *cel puțin* **1/3** din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei închisorii, când aceasta este mai mare de 10 ani;
   - pentru stabilirea *pedepsei efectiv executate* se va proceda şi la reținerea efectelor măsurilor compensatorii prevăzute de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, care fac referire la *„calcularea pedepsei executate efectiv"*.

2. **în cazul în care persoana condamnată a împlinit vârsta de 60 de ani:**
   - trebuie să fi executat efectiv *cel puțin* **1/3** din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depăşeşte 10 ani, sau *cel puțin* **1/2** din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;
   - chiar dacă pentru calculul fracțiunilor de pedeapsă de mai sus se ține seama şi de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, liberarea condiționată *nu poate fi dispusă înainte* de executarea efectivă a *cel puțin* **1/4** din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a *cel puțin* **1/3** din durata pedepsei închisorii, când aceasta este mai mare de 10 ani;
   - calculul fracției de pedeapsă ce trebuie executată se face prin raportare la ***pedeapsa pe care condamnatul o execută efectiv***, nu la cea la care a fost condamnat de către instanță.

	Pedeapsa efectiv executată sau considerată ca executată în baza muncii/activității prestate		Fracția minimă din pedeapsă ce trebuie efectiv executată, indiferent de pedeapsa considerată ca executată în baza muncii/activității prestate	
Pedeapsa care se execută efectiv	≤ 10 ani	> 10 ani	≤ 10 ani	> 10 ani
Condamnați având vârsta sub 60 de ani	1/2	**2/3, dar nu mai mult de 15 ani**	1/3	1/2
Condamnați având vârsta peste 60 de ani	1/3	1/2	1/4	1/3

1. Termenul de supraveghere

✓ intervalul de timp în care persoana față de care s-a dispus liberarea condiționată trebuie să respecte **obligațiile** ori **măsurile de supraveghere** care intră în conținutul acestei modalități de individualizare;

✓ începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiționată;

✓ în cazul liberării condiționate din pedeapsa **detențiunii pe viață**, termenul de supraveghere este de **10 ani** [termen substanțial, care se calculează potrivit art. 186 alin. (1) NCP];

✓ în ipoteza liberării condiționate din pedeapsa **închisorii**, termenul de supraveghere reprezintă **intervalul cuprins între data liberării condiționate şi data împlinirii duratei pedepsei**.

2. Măsuri de supraveghere

✓ impunerea lor **cumulativă** este **obligatorie** în cazul dispunerii liberării condiționate din executarea pedepsei **DETENȚIUNII PE VIAȚĂ** sau în cazul în care **RESTUL din pedeapsa închisorii rămas neexecutat la data liberării este DE 2 ANI SAU MAI MARE:**

1. să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

+

2. să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa;

+

3. să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

+

4. să comunice schimbarea locului de muncă;

+

5. să comunice informații şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

! OBSERVAȚII:

1. NU pot fi impuse persoanei condamnate măsuri de supraveghere în ipoteza în care restul din pedeapsa închisorii rămas de executat este mai mic de 2 ani;
2. măsurile de supraveghere se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a acordat beneficiul liberării condiționate, pe o perioadă egală cu **o *treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani;***
3. NU se poate dispune modificarea sau încetarea măsurilor de supraveghere, această măsură putând fi aplicată numai cu privire la obligațiile impuse condamnatului liberat.

3. Obligații

✓ impunerea uneia sau mai multor obligații în cazul liberării condiționate din executarea pedepsei **detențiunii pe viață; în cazul în care restul din pedeapsa închisorii rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare,** pe lângă măsurile de supraveghere, instanța **poate impune** condamnatului SĂ EXECUTE una sau mai multe dintre următoarele obligații:

3.1. Obligații de „a face"

1. să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;
2. să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate.

3.2. Obligații de „a nu face"

1. să nu părăsească teritoriul României;
2. să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
3. să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârşirea infracțiunii sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;
4. să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;
5. să nu dețină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme.

! OBSERVAȚII:

1. obligațiile de *„A FACE"* impuse de instanță nu se vor executa pe întreaga durată a termenului de supraveghere, *ci din momentul acordării liberării, **pe o perioadă egală cu O TREIME din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani;***
2. între obligațiile de a face impuse pe perioada supravegherii nu este şi cea a îndeplinirii obligațiilor civile, aceasta analizându-se la momentul dispunerii măsurii;
3. obligațiile de *„A NU FACE"* pot fi impuse persoanei liberate condiționat în măsura în care nu au fost aplicate drept pedeapsă complementară a interzicerii exercitării unor drepturi alături de pedeapsa închisorii, respectiv ca pedeapsă accesorie alături de pedeapsa detențiunii pe viață; obligațiile de *„a nu face"* se vor executa PE TOATĂ DURATA termenului de supraveghere.

4. Modificarea obligațiilor

✓ ***instanța de executare,*** dacă apreciază ca fiind necesar, poate modifica obligațiile impuse persoanei liberate condiționat *fie prin impunerea unor noi obligații* care nu fuseseră anterior stabilite de instanță, *fie prin modificarea conținutului obligațiilor existente prin sporirea/diminuarea condițiilor de executare;*

✓ sesizarea instanței de executare în vederea modificării obligațiilor se poate face fie de serviciul de probațiune, fie de judecătorul delegat cu executarea, nu şi de persoana supravegheată;

✓ **NU** constituie modificare a obligațiilor obținerea de către persoana supravegheată a *permisiunii în executarea obligațiilor* prevăzute la art. 101 alin. (2) lit. d) şi e) NCP, care poate fi acordată pe *o perioadă de maximum 5 zile (perioadă care intră în calculul termenului de supraveghere) de consilierul de probațiune prin decizie* în următoarele *cazuri*: **a.** participarea persoanei supravegheate la căsătoria, botezul sau funeraliile unui membru de familie; **b.** participarea la un concurs în vederea ocupării unui loc de muncă; **c.** susținerea unui examen; **d.** urmarea unui tratament sau a unei intervenții medicale.

5. Încetarea obligațiilor

✓ instanța poate dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligațiile pe care le-a impus pe durata termenului de supraveghere, dacă apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară sau dacă nu mai este posibilă.

6. Efecte imediate

1. se produc pe durata termenului de supraveghere;

+

2. punerea de îndată în libertate a condamnatului;

+

3. liberarea condiționată nu produce efecte imediate asupra măsurilor de siguranță ori asupra pedepselor accesorii aplicate pe lângă pedeapsa principală;

+

4. pe întreaga durată a termenului de supraveghere vor fi executate atât obligațiile de „a nu face", cât şi pedepsele accesorii;

+

5. dacă au fost impuse, măsurile de supraveghere şi obligațiile de „a face" se execută pe o perioadă egală cu o treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani;

+

6. pe durata termenului de supraveghere nu se va executa pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, cu excepția pedepsei complementare a interzicerii dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care se va executa de la data liberării.

7. Efecte definitive

1. se produc *de la împlinirea termenului de supraveghere;*

- ✓ întrucât prin efectul produs de măsurile compensatorii prevăzute de art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 se ajunge la producerea mai rapidă a efectelor definitive ale liberării condiționate, este admisibilă formularea unei contestații la executare de către persoana liberată condiționat în scopul obținerii recalculării restului de pedeapsă rămas neexecutat şi a scurtării termenului de supraveghere;

↓

2. pedeapsa detențiunii pe viață ori a închisorii din care s-a dispus liberarea *se consideră executată* în situația în care:

- **a.** condamnatul nu a mai săvârşit o nouă infracțiune în termenul de supraveghere, descoperită până la expirarea acestuia; pedeapsa detențiunii pe viață se consideră executată dacă în termen de 10 ani de la liberare condamnatul nu a săvârşit din nou o infracțiune;
- **b.** nu s-a dispus revocarea liberării până la expirarea termenului de supraveghere;
- **c.** nu s-a descoperit o cauză de anulare a liberării condiționate în termenul de supraveghere;

↓

3. nu se va produce efectul definitiv, chiar dacă anularea liberării condiționate nu a intervenit pe parcursul termenului de supraveghere, ci după expirarea acestuia;

↓

4. după expirarea termenului de supraveghere se va executa pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi (cu excepția interzicerii dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care se execută la data liberării condiționate);

↓

5. liberarea condiționată nu produce efecte definitive cu privire la măsurile de siguranță dispuse.

REVOCAREA LIBERĂRII CONDIȚIONATE

Instanța TREBUIE **să dispună revocarea liberării condiționate (*măsură obligatorie, iar nu facultativă*) dacă:**

1. persoana supravegheată a săvârșit în termenul de supraveghere o infracțiune, descoperită în termenul de supraveghere, pentru care a fost condamnată la pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen;

- infracțiunea poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră, în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participația penală este proprie sau improprie; nu are relevanță forma de vinovăție cu care este săvârșită infracțiunea (intenție, praeterintenție sau culpă);
- este necesar ca pedeapsa stabilită de instanță pentru infracțiunea comisă în termenul de supraveghere *să fie detențiunea pe viață sau închisoarea, indiferent de cuantumul acesteia;*
- revocarea *este obligatorie* și atunci când în termenul de supraveghere a fost comis un concurs de infracțiuni (indiferent de natura infracțiunilor concurente sau de forma de vinovăție cu care au fost comise);
- este suficient ca fapta să fie descoperită în cursul termenului de supraveghere, făptuitorul putând fi descoperit și ulterior; ***descoperirea infracțiunii*** = sesizarea organelor de urmărire penală (din oficiu sau prin plângere, denunț ori plângere prealabilă) sau descoperirea faptei de organele de constatare prevăzute de art. 61 NCPP;
- revocarea liberării condiționate operează și atunci când pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune este detențiunea pe viață;
- NU se va dispune revocarea liberării condiționate dacă pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune este amenda ori dacă noua infracțiune a fost descoperită după expirarea termenului de supraveghere, însă se va reține că noua infracțiune este săvârșită în stare de recidivă postexecutorie.

✓ **Tratament sancționator:** pedeapsa închisorii stabilită pentru noua infracțiune se va contopi potrivit regulilor de la *recidiva postcondamnatorie* (cumul aritmetic cu restul de pedeapsă rămas neexecutat la data dispunerii liberării condiționate) sau, după caz, de la *pluralitatea intermediară* (cumul juridic cu întreaga pedeapsă din a cărei executare s-a dispus liberarea condiționată, iar la pedeapsa de bază se va aplica sporul fix și obligatoriu din cealaltă pedeapsă); pedeapsa rezultantă astfel stabilită nu poate fi suspendată sub supraveghere, urmând a fi executată în regim de detenție.

2. pe parcursul termenului de supraveghere, persoana liberată condiţionat, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse.

✓ **Tratament sancţionator:** instanţa va dispune revocarea liberării condiţionate şi executarea restului de pedeapsă (fără a fi avută în vedere partea din pedeapsă considerată ca executată în baza muncii prestate) în regim de detenţie.

! OBSERVAŢII:

1. prin decizia nr. **7/HP/2018**, instanţa supremă a stabilit că, în interpretarea dispoziţiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancţionator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) NCP, trebuie recalculată perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiţionată anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condiţiilor de detenţie necorespunzătoare: 6 zile din pedeapsa aplicată pentru fiecare perioadă de 30 de zile executate în condiţii necorespunzătoare, începând cu 24 iulie 2012. Pe baza recalculării, instanţa de judecată determină partea considerată ca executată prin acordarea măsurii compensatorii şi reduce în mod corespunzător durata restului rămas neexecutat din pedeapsa închisorii, respectiv constată că restul de pedeapsă este integral executat în situaţia în care numărul zilelor considerate ca executate este egal sau chiar mai mare decât restul de pedeapsă rămas neexecutat (termenul de supraveghere al liberării condiţionate);
2. poate fi dispusă revocarea liberării condiţionate şi în ipoteza în care o infracţiune cu durată de consumare este comisă în termenul de supraveghere al liberării condiţionate, dar se epuizează după expirarea acestuia dacă infracţiunea a fost descoperită în acest termen;
3. dacă în termenul de supraveghere este comis un concurs de infracţiuni în condiţiile pluralităţii intermediare, instanţa va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracţiunile concurente, va revoca liberarea condiţionată şi va aplica regulile pluralităţii intermediare, contopind pedeapsa stabilită pentru fiecare dintre infracţiunile nou-comise cu pedeapsa din a cărei executare s-a dispus liberarea condiţionată; pedepsele rezultante astfel stabilite vor fi contopite potrivit regulilor de la concursul de infracţiuni (cumul juridic cu spor obligatoriu); partea din pedeapsă executată anterior liberării condiţionate va fi dedusă din pedeapsa rezultantă;

4. dacă în termenul de supraveghere este comis un concurs de infracțiuni în stare de recidivă postcondamnatorie, instanța va dispune condamnarea pentru fiecare dintre infracțiunile concurente, va revoca liberarea condiționată, iar apoi va aplica mai întâi regulile de la concursul de infracțiuni, contopind pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente; ulterior se va cumula aritmetic pedeapsa rezultantă cu restul de pedeapsă rămas neexecutat (fără a fi avută în vedere partea din pedeapsă considerată ca executată în baza muncii prestate);
5. pedeapsa aplicată în urma revocării nu poate depăși maximul general al pedepsei;
6. spre deosebire de amânarea aplicării pedepsei ori de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, revocarea liberării condiționate nu poate interveni pe motiv că nu au fost îndeplinite cu rea-credință obligațiile civile pe durata termenului de supraveghere.

ANULAREA LIBERĂRII CONDIȚIONATE

1. Condiții

a. persoana liberată condiționat să mai fi săvârșit o infracțiune înainte de pronunțarea hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiționată ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanța care a dispus liberarea nu a avut cunoștință);

b. noua infracțiune să fie descoperită *înainte de expirarea termenului de supraveghere;*

c. pentru infracțiunea descoperită ulterior ***instanța să fi stabilit pedeapsa închisorii***, chiar după expirarea termenului de supraveghere; *NU se va dispune anularea liberării condiționate dacă pedeapsa stabilită pentru infracțiunea ce ar putea atrage anularea este amenda.*

! OBSERVAŢII:

1. dacă sunt îndeplinite condiţiile de mai sus, dispunerea anulării liberării condiţionate **este obligatorie;**
2. cauza anulării este anterioară rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată.

2. Tratament sancţionator

✓ vor fi incidente regulile de la concursul de infracţiuni sau, după caz, de la recidivă (infracţiunea pentru care s-a dispus liberarea condiţionată constituind cel de-al doilea termen al recidivei) ori de la pluralitatea intermediară (infracţiunea pentru care s-a dispus liberarea condiţionată constituind cel de-al doilea termen al pluralităţii intermediare).

! OBSERVAŢII:

1. dacă, în raport de pedeapsa rezultantă aplicată în urma anulării, sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru dispunerea liberării condiţionate, *instanţa poate acorda acest beneficiu.* În cazul în care s-a dispus liberarea condiţionată din executarea pedepsei rezultante, termenul de supraveghere se calculează *de la data acordării primei liberări, iar nu de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus anularea liberării condiţionate;*
2. o ipoteză specială de anulare a liberării condiţionate este prevăzută de art. 130 NCP, care stipulează că, dacă *pe durata termenului de supraveghere* al liberării condiţionate din executarea pedepsei închisorii *se descoperă* că persoana supravegheată (majoră) mai săvârşise o infracţiune în timpul minorităţii pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, ***o măsură educativă privativă de libertate*** *(internarea într-un centru educativ sau de detenţie),* liberarea condiţionată **se anulează**, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) NCP;
3. dacă persoana liberată condiţionat este judecată pentru săvârşirea a două infracţiuni, dintre care una anterior şi cealaltă ulterior rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată, instanţa va dispune numai anularea liberării, nu atât anularea, cât şi revocarea liberării condiţionate.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

X a fost condamnat în Austria la pedeapsa de un an şi 6 luni închisoare pentru comiterea în aprilie 2014 a unei infracțiuni de tâlhărie prin hotărârea rămasă definitivă la data de 1 iulie 2014. La data de 2 iulie 2014 a început executarea pedepsei în Austria, fiind dedusă din pedeapsa aplicată perioada de 100 de zile de arestare preventivă. La data de 1 iulie 2015, X a fost liberat condiționat.

Revenind în țară, a fost încarcerat pentru executarea unei pedepse de un an şi 6 luni închisoare, aplicată pentru comiterea în ianuarie 2011 a unei infracțiuni de furt calificat (hotărâre definitivă la 1 mai 2014).

X a formulat contestație la executare pe motiv că nu era posibilă încarcerarea sa deoarece este deja liberat condiționat din executarea unei pedepse având o durată similară. Instanța a pus în dezbaterea părților natura juridică a cererii formulate de X şi instituțiile incidente în cauză. Explicați ce elemente de analiză se impune a fi realizate de către instanță pentru a lămuri situația juridică a lui X.

FIŞA nr. 27
MĂSURILE DE SIGURANȚĂ NEPRIVATIVE DE PATRIMONIU

MĂSURILE DE SIGURANȚĂ
REGULI GENERALE

1. sunt sancțiuni de drept penal cu caracter preventiv;

2. au ca scop înlăturarea unei stări de pericol şi preîntâmpinarea săvârşirii faptelor prevăzute de legea penală;

3. sunt imprescriptibile şi, în principiu, revocabile;

4. pot fi dispuse față de persoanele care au săvârşit *fapte tipice şi antijuridice, chiar dacă acestora le lipseşte trăsătura esențială a imputabilității;* este posibilă, aşadar, aplicarea unei măsuri de siguranță şi în cazul în care făptuitorului nu i se aplică şi o pedeapsă.

! OBSERVAȚII:

1. se pot impune măsuri de siguranță (cu excepția confiscării extinse) şi atunci când instanța dispune o soluție de achitare (de pildă, pe motiv de existență a unei cauze de neimputabilitate) sau de încetare a procesului penal (de exemplu, pe motiv de prescripție a răspunderii penale);
2. măsura de siguranță poate fi aplicată autorului sau participantului, indiferent dacă fapta tipică şi antijuridică este o faptă tentată, consumată sau epuizată ori o formă de bază sau o variantă agravată ori atenuată a infracțiunii;
3. măsurile de siguranță neprivative de patrimoniu nu pot fi impuse inculpatului persoană juridică.

OBLIGAREA LA TRATAMENT MEDICAL

A. Noțiune: măsura de siguranță ce constă în obligația făptuitorului care prezintă pericol pentru societate din cauza unei boli ori a intoxicării cronice cu alcool, stupefiante ori alte asemenea substanțe de a se prezenta în mod regulat la tratament medical, până la însănătoşire *sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.*

B. Condiții

1. să se fi comis o faptă prevăzută de legea penală (tipică), nejustificată;
2. făptuitorul să prezinte pericol pentru societate din cauza unei boli ori a intoxicării cronice cu alcool, stupefiante ori alte asemenea substanțe;
3. instanța de judecată să aprecieze că prin luarea măsurii obligării la tratament medical starea de pericol poate fi înlăturată.

C. Conținut: obligația impusă de instanța de judecată făptuitorului de a se prezenta în mod regulat la tratament medical, până la însănătoşire *sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.*

D. Punere în executare: măsura de siguranță a obligării la tratament medical luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare ***prin comunicarea copiei de pe dispozitiv şi a copiei de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică*** din județul pe teritoriul căruia locuieşte persoana față de care s-a luat această măsură, respectiv ***administrației locului de deținere*** în cazul în care obligarea la tratament medical însoțeşte pedeapsa închisorii ori a detențiunii pe viață sau priveşte o persoană aflată în stare de deținere.

E. Durată

a. se dispune pe durată nedeterminată, până la însănătoşire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol;

b. poate înceta dacă se dispune: **1.** *înlocuirea măsurii obligării la tratament medical cu măsura internării medicale;* **2.** *încetarea obligării la tratament medical* în cazul în care temeiurile care au impus luarea măsurii au încetat.

! OBSERVAŢII:

1. nu este necesar pentru dispunerea măsurii de siguranţă a obligării la tratament medical ca fapta comisă să fie infracţiune;
2. aplicarea măsurii de siguranţă este facultativă, cu excepţia cazului în care inculpatul este condamnat pentru comiterea infracţiunii de contaminare venerică (art. 353 NCP);
3. măsura obligării la tratament medical nu este condiţionată de starea de libertate a inculpatului, putând fi dispusă şi în cazul în care inculpatul a fost condamnat la pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenţie ori la pedeapsa detenţiunii pe viaţă, când tratamentul medical se va efectua la locul de deţinere;
4. dacă însănătoşirea condamnatului nu a intervenit până la terminarea executării pedepsei, acesta va continua tratamentul şi după ce a executat pedeapsa;
5. poate fi dispusă şi în mod provizoriu, ca măsură procesuală, în cursul urmăririi penale de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, al procedurii de cameră preliminară de către judecătorul de cameră preliminară[1] sau în cursul judecăţii de către instanţă; în acest caz, dispoziţia judecătorului este executorie de la data pronunţării, iar nu de la data rămânerii definitive a încheierii.

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost eliminată referirea la judecătorul de cameră preliminară din cuprinsul alin. (1) al art. 245 NCPP, care prevede că: „**Judecătorul de drepturi şi libertăţi, pe durata urmăririi penale, sau instanţa, în cursul judecăţii**, poate dispune obligarea provizorie la tratament medical a suspectului sau inculpatului, dacă se află în situaţia prevăzută la art. 109 alin. (1) din Codul penal".

INTERNAREA MEDICALĂ

A. Noțiune: măsura de siguranță privativă de libertate care se poate dispune față de făptuitorul care a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, şi care prezintă pericol pentru societate din cauza unei *boli psihice, a consumului cronic de substanțe psihoactive sau a unei boli infectocontagioase.*

B. Condiții

1. să se fi comis o faptă prevăzută de legea penală;

2. făptuitorul să prezinte pericol pentru societate din cauza unei *boli psihice, a consumului cronic de substanțe psihoactive sau a unei boli infectocontagioase;*

3. instanța de judecată să aprecieze că prin luarea măsurii obligării la tratament medical starea de pericol poate fi înlăturată.

C. Conținut: internarea făptuitorului care are o boală psihică ori este consumator *cronic de substanțe psihoactive sau are o boală infectocontagioasă* într-o unitate sanitară de specialitate.

D. Punere în executare: măsura de siguranță a internării medicale luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare ***prin comunicarea copiei de pe dispozitiv şi a unei copii de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică*** din județul pe teritoriul căruia locuieşte persoana față de care s-a luat această măsură; *judecătorul delegat cu executarea* care funcționează la instanța de executare *comunică judecătoriei în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară* la care s-a făcut internarea *data* la care aceasta s-a efectuat, în vederea luării în supraveghere.

E. Durată

a. se dispune pe o perioadă nedeterminată, *până la însănătoşire ori până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol;*

b. judecătorul delegat cu executarea de la judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară verifică periodic, dar nu mai târziu de 12 luni, dacă internarea medicală mai este necesară;

c. poate fi înlocuită cu măsura de siguranță a obligării la tratament medical, în caz de ameliorare a sănătății celui internat.

! OBSERVAŢII:

1. nu este necesar pentru dispunerea măsurii de siguranţă a internării medicale ca fapta comisă să fie infracţiune;
2. instanţa nu poate impune simultan inculpatului atât măsura obligării la tratament medical, cât şi măsura internării medicale;
3. aplicarea măsurii de siguranţă a internării medicale este facultativă;
4. internarea medicală se poate dispune şi în cazul în care nu este respectată măsura de siguranţă a obligării la tratament medical sau când această din urmă măsură este ineficientă faţă de starea de boală a condamnatului;
5. poate fi dispusă şi în mod provizoriu, ca măsură procesuală, în cursul urmăririi penale de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, al procedurii de cameră preliminară de către judecătorul de cameră preliminară[1] sau al judecăţii de către instanţă;
6. sustragerea de la executarea măsurii internării medicale constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale prevăzută de art. 288 alin. (1) NCP;
7. în cazul în care se dispune o soluţie de clasare/renunţare la urmărirea penală, procurorul poate sesiza judecătorul de cameră preliminară[2] pentru luarea unei măsuri de siguranţă cu caracter medical; dacă măsura de siguranţă cu caracter medical a fost luată ca măsură procesuală provizorie pe parcursul procesului penal, procurorul trebuie să sesizeze judecătorul de cameră preliminară[3] pentru ca acesta să se pronunţe cu privire la menţinerea, înlocuirea sau încetarea măsurii de siguranţă; în acest caz, dispoziţia judecătorului este executorie de la data pronunţării, iar nu de la data rămânerii definitive a încheierii.

---

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost eliminată referirea la judecătorul de cameră preliminară din cuprinsul alin. (1) al art. 247 NCPP, care prevede că: „**Judecătorul de drepturi şi libertăţi, în cursul urmăririi penale, sau instanţa, în cursul judecăţii**, poate dispune internarea medicală provizorie a suspectului sau inculpatului care este bolnav mintal ori consumator cronic de substanţe psihoactive, dacă luarea măsurii este necesară pentru înlăturarea unui pericol concret şi actual pentru siguranţa publică".

[2] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

[3] Prin legea de modificare a NCPP a fost eliminată referirea la judecătorul de cameră preliminară din cuprinsul art. 315 alin. (2) lit. e) NCPP, care prevede că ordonanţa de netrimitere în judecata va cuprinde referiri la „sesizarea instanţei cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranţă prevăzute la art. 109 sau 110 din Codul penal, dispoziţiile art. 246 alin. (13) aplicându-se în mod corespunzător".

În art. 246 alin. (13) NCPP a fost înlăturată referirea la judecătorul de cameră preliminară, în noua formă textul stipulând că, „în cazul în care dispune o soluţie de netrimitere în judecată, **procurorul sesizează instanţa** pentru luarea, confirmarea ori, după caz, înlocuirea sau încetarea măsurii. **Instanţa**, în camera de consiliu, cu participarea procurorului, ascultă, dacă este posibil, persoana supusă măsurii provizorii, în prezenţa avocatului său, şi, după efectuarea unei expertize medico-legale, se pronunţă prin încheiere motivată".

INTERZICEREA OCUPĂRII UNEI FUNCȚII SAU A EXERCITĂRII UNEI PROFESII

A. Noțiune: măsura de siguranță ce constă în interdicția de a ocupa o anumită funcție ori de a exercita o anumită profesie, meserie ori altă activitate, care se poate lua când fapta prevăzută de legea penală a fost săvârșită de făptuitor datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze ce îl fac *inapt* pentru ocuparea acelei funcții ori pentru exercitarea respectivei meserii, profesii sau activități.

B. Condiții

1. să se fi comis o faptă prevăzută de legea penală (tipică), nejustificată, în exercitarea unei funcții, profesii, meserii sau activități;

2. făptuitorul să prezinte pericol pentru societate datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze ce îl fac inapt pentru ocuparea acelei funcții ori pentru exercitarea respectivei meserii, profesii sau activități;

3. instanța de judecată să aprecieze că prin luarea măsurii de siguranță a interzicerii unei funcții sau profesii starea de pericol poate fi înlăturată.

C. Conținut: interdicția de a ocupa o anumită funcție ori de a exercita o anumită profesie, meserie ori altă activitate, în exercitarea căreia a fost săvârșită fapta prevăzută de legea penală.

D. Punere în executare: se realizează prin comunicarea copiei de pe dispozitivul hotărârii organului în drept să aducă la îndeplinire această măsură (persoanei juridice în cadrul căreia persoana exercită respectiva funcție, profesie, meserie sau activitate, precum şi, dacă este cazul, persoanei juridice care asigură organizarea şi coordonarea exercitării profesiei sau activității); în cazul în care interdicția vizează *o meserie sau altă activitate,* comunicarea se face inspectoratului județean de poliție în a cărui circumscripție își are domiciliul condamnatul.

E. Durată

- se dispune pe o perioadă nedeterminată;
- durează până la încetarea inaptitudinii celui căruia i s-a interzis exercitarea unei funcții sau profesii, dar nu mai puțin de un an.

! OBSERVAŢII:

1. nu este necesar pentru dispunerea măsurii de siguranţă a interzicerii unei funcţii sau profesii ca fapta comisă să fie infracţiune;
2. aplicarea măsurii de siguranţă a interzicerii unei funcţii sau profesii este facultativă;
3. încălcarea măsurii de siguranţă a interzicerii unei funcţii sau profesii constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale [art. 288 alin. (1) NCP], ce poate fi reţinută în concurs cu infracţiunea de uzurpare de calităţi oficiale (art. 258 NCP) sau cu infracţiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activităţi (art. 348 NCP);
4. în aceeaşi cauză penală instanţa poate să aplice aceluiaşi inculpat atât pedeapsa complementară a interzicerii de a ocupa o funcţie sau de a exercita o profesie, meserie ori activitate, cât şi măsura de siguranţă a interzicerii unei funcţii sau profesii;
5. interdicţia de a ocupa o anumită funcţie ori de a exercita o anumită profesie, meserie ori altă ocupaţie nu poate fi dispusă şi în mod provizoriu, ca măsură procesuală, în cursul procesului penal, iar în cazul dispunerii unei soluţii de clasare/renunţare la urmărirea penală, procurorul nu poate sesiza judecătorul de cameră preliminară[1] pentru luarea măsurii de siguranţă.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

În cazul în care X, diabetic, conduce un autovehicul pe drumurile publice şi, având o criză din cauza unei situaţii de hiperglicemie, manifestată sub forma unor convulsii, schimbă direcţia de mers şi loveşte un pieton care circula în mod regulamentar pe trotuar, i se va putea aplica lui X vreo măsură de siguranţă?

[1] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

FIŞA nr. 28
MĂSURILE DE SIGURANȚĂ PRIVATIVE DE PATRIMONIU

CONFISCAREA SPECIALĂ

A. Noțiune

- măsura de siguranță ce constă în trecerea în patrimoniul statului a unui bun provenit dintr-o faptă prevăzută de legea penală şi nejustificată, în cazurile şi în condițiile prevăzute de lege;
- este o sancțiune de drept penal (pedeapsă, în sens european) şi are caracter ***personal şi irevocabil;***
- spre deosebire de confiscarea extinsă, confiscarea specială poate fi aplicată şi atunci când instanța nu se orientează către o soluție de condamnare.

B. Condiții

1. să se fi comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată;

2. să existe o stare de pericol prin lăsarea în circulație a anumitor bunuri;

3. prin dispunerea confiscării să se înlăture starea de pericol.

! OBSERVAŢII:

1. se poate dispune *în integralitate prin echivalent*, cu excepţia cazurilor prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. a) şi f) NCP (bunurile produse prin săvârşirea infracţiunii sau a căror deţinere este interzisă de legea penală), când se impune confiscarea în natură; nu este posibilă confiscarea echivalentului valoric al bunului care nu a fost găsit de la succesorii legali sau testamentari ai inculpatului în ipoteza în care faţă de inculpat s-a dispus încetarea procesului penal ca urmare a constatării decesului;
2. confiscarea specială se poate dispune *în parte prin echivalent* numai în cazurile prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. b) şi c) NCP;
3. se poate dispune confiscarea bunurilor obţinute *din exploatarea sau utilizarea bunurilor* supuse confiscării în cazurile prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. a) şi d)-f) NCP;
4. noul Cod penal nu a mai menţinut limitarea generală a măsurii confiscării din vechiul Cod, putându-se dispune confiscarea bunului chiar dacă acesta face parte din mijloacele de existenţă, de trebuinţă zilnică ori de exercitare a profesiei infractorului sau a persoanei asupra căreia ar putea opera măsura confiscării speciale;
5. în cazul concursului de infracţiuni, măsurile de siguranţă luate conform art. 112 NCP se cumulează.

C. Bunuri supuse confiscării speciale

1. bunurile **produse** prin săvârşirea **faptei prevăzute de legea penală;**

✓ sunt produse prin acțiunea ce constituie elementul material al faptei prevăzute de legea penală;

✓ nu este necesar ca fapta săvârşită să constituie infracțiune, fiind însă necesar ca aceasta să fie prevăzută de legea penală (săvârşită *cu intenție sau praeterintenție*) şi să fie nejustificată;

✓ nu sunt bunuri produse prin săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală cele pe care făptuitorul şi le-a însuşit de la persoanele vătămate;

✓ sunt supuse confiscării banii şi bunurile obținute din exploatarea sau folosirea acestor bunuri;

✓ dacă bunurile produse prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală nu se mai găsesc ori au fost distruse de făptuitor, *nu se va putea dispune confiscarea prin echivalent;*

✓ dacă bunurile produse prin săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală sunt înstrăinate, trebuie avute în vedere următoarele ipoteze:

a) în cazul dobânditorului de *rea-credință*, se va dispune confiscarea bunului, indiferent dacă deținerea acestuia este permisă sau nu de lege;

b) în cazul dobânditorului de *bună-credință*: *a.* când deținerea bunului este permisă de lege, nu se va dispune confiscarea acestuia, ci, în cazul înstrăinării cu titlu oneros, se va confisca suma de bani obținută de făptuitor; *b.* când deținerea bunului este interzisă de lege, se va dispune confiscarea bunului, iar dacă înstrăinarea bunului a fost realizată cu titlu oneros, vor fi confiscați şi banii pe care făptuitorul i-a obținut din înstrăinarea bunului.

2. bunurile care au fost **folosite**, în orice mod, sau **destinate a fi folosite** la săvârşirea unei **fapte prevăzute de legea penală**, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparţinând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

Condiţii

a) să se fi săvârşit cu intenţie sau praeterintenţie o faptă prevăzută de legea penală şi nejustificată (nu e necesar ca fapta să constituie infracţiune), cu excepţia faptelor săvârşite prin presă; în cazul în care fapta este infracţiune, ea poate fi comisă în forma tentativei, poate fi consumată sau epuizată;

b) bunurile să fi fost folosite efectiv, în orice mod, sau să fie destinate a fi folosite la săvârşirea infracţiunii (*inclusiv bunurile produse, modificate sau adaptate în scopul săvârşirii faptei, dacă au fost folosite efectiv la comiterea acesteia*);

✓ în cazul bunurilor destinate a fi folosite pentru comiterea infracţiunii este necesar să se fi realizat cel puţin o tentativă la fapta pentru care erau destinate;

✓ nu pot fi confiscate bunurile folosite doar în cadrul actelor de pregătire a infracţiunii (dacă aceste acte nu sunt incriminate autonom şi nu constituie acte de complicitate);

c) bunurile să fi fost proprietatea făptuitorului la momentul comiterii faptei;

✓ dacă bunurile au fost înstrăinate, se va dispune confiscarea acestora şi de la **terţul dobânditor de rea-credinţă**, care a cunoscut scopul folosirii lor; dacă **terţul dobânditor** este de **bună-credinţă**, necunoscând scopul folosirii lor, se va dispune confiscarea acestora în echivalent bănesc de la făptuitor/infractor;

✓ în cazul în care proprietarul bunurilor este o terţă persoană (nu făptuitorul) care nu a cunoscut scopul folosirii bunurilor, se va confisca echivalentul lor în bani de la făptuitor; dacă însă proprietarul bunurilor cunoaşte scopul în care acestea sunt folosite (produse, modificate, adaptate), vor fi confiscate şi de la acesta;

✓ pentru dispunerea confiscării, trebuie respectate exigenţele echitabilităţii procedurii prevăzute de art. 6 CEDO.

d) bunurile să fi fost găsite;

e) valoarea bunurilor supuse confiscării să nu fie vădit disproporționată față de natura şi gravitatea faptei;

- ✓ dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporționată, se va dispune confiscarea *în parte, prin echivalent bănesc;*
- ✓ ca excepție, în cazul bunurilor *produse, modificate sau adaptate* în scopul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală, *se dispune confiscarea lor în întregime, indiferent de valoarea acestora;*
- ✓ nu se va putea dispune confiscarea în cazul faptelor săvârşite prin presă.

3. bunurile **folosite imediat după săvârşirea faptei** cu intenție sau praeterintenție, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

Condiții

a) să se fi săvârşit cu intenție sau praeterintenție o faptă prevăzută de legea penală şi nejustificată (nu e necesar ca fapta să constituie infracțiune); în cazul în care fapta este infracțiune, ea poate fi comisă în forma tentativei, poate fi consumată sau epuizată;

b) bunurile să fi fost folosite, în orice mod, imediat după săvârşirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut; nu prezintă importanță dacă scopul urmărit a fost atins sau nu;

- ✓ bunurile pot fi folosite de făptuitor sau de o altă persoană (favorizator); este importantă unitatea spațio-temporală cu fapta săvârşită;
- ✓ nu vor fi supuse confiscării bunurile care erau pregătite spre a fi folosite pentru a asigura scăparea făptuitorului ori păstrarea folosului sau produsului obținut, însă din orice motiv nu au fost efectiv folosite.

c) bunurile să fi fost proprietatea făptuitorului la momentul comiterii faptei sau a unui terț care a cunoscut scopul folosirii lor;

✓ dacă bunurile au fost înstrăinate, se va dispune confiscarea acestora şi de la **terțul dobânditor de rea-credință**, care a cunoscut scopul folosirii lor; dacă **terțul dobânditor** este de **bună-credință**, necunoscând scopul folosirii lor, se va dispune confiscarea acestora în echivalent bănesc de la făptuitor/infractor; pentru dispunerea confiscării, trebuie respectate exigențele echitabilității procedurii prevăzute de art. 6 CEDO.

d) bunurile să fi fost găsite;

e) valoarea bunurilor supuse confiscării să nu fie vădit disproporționată față de natura şi gravitatea faptei.

✓ dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporționată, se va dispune confiscarea *în parte, prin echivalent bănesc.*

4. bunurile care au fost **date** pentru a determina săvârşirea unei **fapte prevăzute de legea penală** sau pentru a răsplăti pe făptuitor;

✓ nu este necesar ca fapta săvârşită să constituie infracțiune, fiind suficient să fie săvârşită o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată; în cazul în care fapta este infracțiune, ea poate fi comisă în forma tentativei, poate fi consumată sau epuizată;

✓ nu este suficient ca bunurile să fi fost numai promise sau oferite făptuitorului, fiind necesar ca acestea să fi fost ***efectiv date;***

✓ se vor confisca şi bunurile şi banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării;

✓ în cazul infracțiunii de dare de mită se va dispune confiscarea în baza art. 290 alin. (5) NCP (temei special al confiscării) a banilor, valorilor sau oricăror alte bunuri necuvenite *oferite* (chiar dacă nu au fost acceptate) sau *date*, iar dacă nu se găsesc, infractorul va fi obligat la plata echivalentului lor în bani; nu vor fi confiscați banii sau foloasele necuvenite *promise*;

↓

✓ se va putea dispune confiscarea *și în cazul infracțiunilor săvârșite prin presă.*

5. bunurile **dobândite** prin săvârșirea **faptei prevăzute de legea penală,** dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia;

↓

✓ nu este necesar ca fapta să constituie infracțiune, măsura de siguranță putând fi dispusă și în cazul săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală și nejustificate; în cazul în care fapta este infracțiune, ea poate fi consumată sau comisă în formă continuă sau continuată;

↓

✓ se vor confisca, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea;

↓

✓ dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora;

↓

✓ se va putea dispune confiscarea și în cazul infracțiunilor săvârșite prin presă.

! OBSERVAȚII:

1. dacă bunul dobândit din săvârșirea faptei prevăzute de legea penală și antijuridice se află în posesia inculpatului sau dacă nu există probe că inculpatul ar fi înstrăinat bunul dobândit, **se poate dispune măsura confiscării speciale** dacă persoana prejudiciată nu s-a constituit parte civilă în procesul penal și nici instanța nu a putut să procedeze din oficiu la restabilirea situației anterioare;

2. dacă există probe că inculpatul a înstrăinat bunul dobândit din săvârşirea faptei prevăzute de legea penală şi antijuridice, **nu se va putea dispune măsura confiscării speciale de la terţ** a bunului dobândit prin comiterea faptei prevăzute de legea penală şi antijuridice dacă dobânditorul cu titlu oneros sau gratuit este de bună-credinţă, ci instanţa va trebui să analizeze modalitatea în care va proceda la restabilirea situaţiei anterioare comiterii faptei dacă există o acţiune civilă exercitată în procesul penal;
3. dacă bunul dobândit prin comiterea faptei prevăzute de legea penală şi antijuridice este înstrăinat unui dobânditor de rea-credinţă, care primeşte/dobândeşte bunul ştiind că provine din săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, se va reţine comiterea infracţiunii de tăinuire de către dobânditor, astfel că, în urma formulării unei acuzaţii penale şi împotriva acestuia sau a constatării existenţei cauzei de nepedepsire prevăzute de art. 270 alin. (3) NCP, instanţa va analiza posibilitatea restabilirii situaţiei anterioare sau va putea dispune confiscarea bunului dacă persoana prejudiciată nu se constituie parte civilă în procesul penal;
4. ***se va putea dispune măsura confiscării speciale*** dacă bunul nu serveşte la despăgubirea persoanei prejudiciate şi atunci când actul de înstrăinare oneroasă sau gratuită este simulat, deoarece în acest caz este inopozabil statului reprezentat prin Ministerul Public, bunul fiind considerat că nu a ieşit din patrimoniul făptuitorului/infractorului, care este proprietarul real al bunului.

6. bunurile a căror **deţinere este interzisă de lege;**

✓ nu este necesar ca fapta săvârşită să constituie infracţiune, fiind suficient ca aceasta să fie tipică şi nejustificată; nu trebuie ca deţinerea unor anumite bunuri să fie interzisă de lege în general, ci ca legea penală să interzică deţinerea bunurilor şi să prevadă sancţiuni pentru deţinerea ilicită;

✓ se confiscă, de asemenea, bunurile şi banii obţinuţi din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării;

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. Dec. I.C.C.J. nr. 11/2015: În cazul infracțiunii de contrabandă prevăzute de Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României, se impune luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale a bunurilor sau mărfurilor introduse ilegal pe teritoriul vamal al României, concomitent cu obligarea inculpaților la plata sumelor reprezentând datoria vamală, numai în ipoteza în care acestea au trecut de primul birou vamal situat pe teritoriul vamal comunitar fără să fi fost prezentate în vamă şi transportate spre acest birou vamal.

Recursuri în interesul legii

RIL. Dec. I.C.C.J. nr. 10/2019: În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) NCP, cu privire la care s-a dispus o soluție de clasare întemeiată pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a NCPP, arma şi muniția intră sub incidența confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) NCP, în procedura reglementată de art. 549[1] NCPP, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniția la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.

7. banii, valorile sau orice alte bunuri care au făcut **obiectul luării de mită,** în măsura în care nu se restituie mituitorului;

✓ banii, valorile sau orice alte bunuri ***primite*** **(*remise efectiv*)** sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se găsesc, se va dispune confiscarea prin echivalent;

✓ ***nu sunt supuse confiscării:***

a. bunurile, valorile sau orice alte bunuri necuvenite ***pretinse ori cele ce fac obiectul unei promisiuni acceptate, dacă nu au fost remise efectiv;***

b. banii, valorile sau orice alte bunuri date de mituitorul constrâns sau de mituitorul care a denunțat fapta *înainte de sesizarea organelor de urmărire penală;*

8. banii, valorile sau orice alte bunuri **date sau oferite care au făcut obiectul infracțiunii de trafic de influență,** dacă nu au fost restituite persoanei care le-a dat;

✓ banii, valorile sau orice alte bunuri ***primite*** se confiscă de la persoana care le deține, iar dacă nu se găsesc, se vor confisca prin echivalent;

✓ ***nu se vor confisca*** banii, valorile sau orice alte bunuri ***pretinse sau cele cu privire la care a fost acceptată promisiunea că vor fi date.***

D. Confiscarea prin echivalent

dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani şi bunuri până la concurența valorii acestora (cu excepția *celor produse prin săvârşirea faptei ori a bunurilor a căror deținere este interzisă de lege*).

E. Executarea măsurii confiscării speciale

✓ măsura de siguranță a confiscării speciale **se execută** după cum urmează:

(i) lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit legii;

(ii) dacă lucrurile confiscate se află în păstrarea organelor de poliție sau a altor instituții, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organului la care se află;

(iii) când confiscarea priveşte sume de bani ce nu au fost consemnate la unități bancare, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organelor fiscale, în vederea executării confiscării, potrivit dispozițiilor privind creanțele bugetare;

(iv) când s-a dispus distrugerea lucrurilor confiscate, aceasta se face în prezența unei comisii special constituite.

! OBSERVAȚII:

1. față de caracterul personal al sancțiunii, în cazul participației penale, aceasta trebuie dispusă cu privire la fiecare inculpat în parte;
2. măsura de siguranță a confiscării speciale se poate dispune, după caz, de instanța de judecată prin hotărârea de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei sau de judecătorul de cameră preliminară[1], la sesizarea procurorului care a dispus clasarea sau renunțarea la urmărire penală;
3. în vederea garantării confiscării speciale, procurorul, judecătorul de cameră preliminară[2] sau instanța de judecată poate lua în cursul procesului penal măsuri asigurătorii.

CONFISCAREA EXTINSĂ

A. Noțiune

măsura de siguranță constând în trecerea în patrimoniul statului a unor bunuri (altele decât cele care pot face obiectul confiscării speciale), în cazurile şi în condițiile prevăzute de lege.

- ✓ este o sancțiune de drept penal (pedeapsă, în sens european) ce are *caracter personal şi irevocabil;*
- ✓ aplicarea acestei măsuri de siguranță este condiționată de pronunțarea unei soluții de condamnare;
- ✓ sunt supuse confiscării extinse numai bunurile dobândite după data de 22 ***aprilie 2012***, cu condiția ca infracțiunea pentru care se dispune condamnarea să fi fost comisă tot după data de ***22 aprilie 2012***.

[1] Prin legea de modificare a NCPP a fost eliminată referirea la judecătorul de cameră preliminară din cuprinsul art. 315 alin. (2) lit. c) NCPP, care prevede că ordonanța de netrimitere în judecată va cuprinde referiri la sesizarea instanței cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale.

[2] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

B. Condiţii

a) să se fi dispus condamnarea pentru una sau mai multe dintre următoarele infracţiuni limitativ prevăzute de lege: infracţiuni privind traficul de droguri şi de precursori; infracţiuni privind traficul şi exploatarea persoanelor vulnerabile; infracţiuni privind frontiera de stat a României; infracţiunea de spălare a banilor; infracţiuni din legislaţia privind prevenirea şi combaterea pornografiei; infracţiuni din legislaţia privind combaterea terorismului; constituirea unui grup infracţional organizat; infracţiuni contra patrimoniului; nerespectarea regimului armelor, muniţiilor, materialelor nucleare şi al materiilor explozive; falsificarea de monede, timbre sau de alte valori; divulgarea secretului economic, concurenţa neloială, nerespectarea dispoziţiilor privind operaţii de import sau export, deturnarea de fonduri, infracţiuni privind regimul importului şi al exportului, precum şi al introducerii şi scoaterii din ţară de deşeuri şi reziduuri; infracţiuni privind jocurile de noroc; infracţiuni de corupţie, infracţiunile asimilate acestora, precum şi infracţiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene; infracţiuni de evaziune fiscală; infracţiuni privind regimul vamal; infracţiuni de fraudă comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice; traficul de organe, ţesuturi sau celule de origine umană;

✓ nu se poate dispune confiscarea extinsă dacă fapta este prevăzută de legea penală, nejustificată, dar neimputabilă;

✓ infracţiunile de mai sus sunt prevăzute fie de Codul penal, fie de legi speciale cu dispoziţii penale.

b) legea să prevadă pentru infracțiunea pentru care s-a dispus condamnarea pedeapsa **închisorii de 4 ani sau mai mare;**

↓

✓ pedeapsa concret stabilită infractorului poate fi şi închisoarea mai mică de 4 ani sau amenda penală, atât timp cât maximul special al pedepsei închisorii prevăzut de norma de incriminare este de 4 ani sau mai mare.

↓

c) infracțiunea pentru care s-a dispus condamnarea să fie susceptibilă să îi procure infractorului un folos material;

↓

d) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, **într-o perioadă de 5 ani** înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, **să depăşească în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit;**

↓

e) instanța să aibă convingerea că bunurile dobândite provin din activități infracționale de natura celor enumerate mai sus;

↓

✓ activitățile din care provin bunurile supuse confiscării extinse nu sunt cele reținute de instanță la pronunțarea hotărârii de condamnare (altfel s-ar fi dispus confiscarea specială), ci sunt alte activități infracționale de natura acestora.

↓

f) să existe o stare de pericol prin lăsarea în circulație a acestor bunuri;

↓

g) prin dispunerea confiscării să se înlăture starea de pericol.

C. Limita generală a măsurii confiscării extinse

Confiscarea nu poate depăşi valoarea bunurilor dobândite în perioada de 5 ani înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracţiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanţei, care excedează nivelul veniturilor licite ale persoanei condamnate. Aşadar, instanţa va avea în vedere, pentru calcularea perioadei de referinţă, data emiterii rechizitoriului sau a pronunţării hotărârii judecătorului prin care este admisă plângerea formulată împotriva soluţiei de netrimitere în judecată cu reţinerea cauzei spre judecare, de la care se va calcula înapoi termenul de 5 ani (*termen de regresiune*).

! OBSERVAŢII:

1. confiscarea extinsă se dispune numai prin hotărârea de condamnare definitivă (sentinţă sau decizie);
2. în noţiunea de „bunuri supuse confiscării extinse" intră şi sumele de bani;
3. spre deosebire de măsura de siguranţă a confiscării speciale, în cazul confiscării extinse nu se poate reţine existenţa unei legături de cauzalitate directe între bunurile supuse confiscării şi infracţiunea pentru care s-a dispus condamnarea (acestea nefiind obiectul, produsul sau instrumentul infracţiunii), iar proveniența ilicită a bunurilor se prezumă relativ (în baza disproporţiei dintre venituri şi bunurile deţinute, precum şi din alte indicii temeinice ce rezultă din cauză);
4. la aprecierea caracterului vădit disproporţionat al bunurilor dobândite de infractor faţă de veniturile licite ale acestuia, se va ţine seama şi de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată sau de un terţ unui membru de familie, persoanelor cu care persoana condamnată a stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi ori dintre părinţi şi copii, în cazul în care conviețuiesc cu aceasta, persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deţine controlul (atât transferurile efective de bunuri către aceste persoane, cât şi bunurile care figurează în mod fictiv, simulat pe numele acestor persoane, deşi în realitate aparţin infractorului, fiind cumpărate de acesta pe numele persoanelor enumerate mai sus pentru a evita riscul unei confiscări);
5. dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani şi bunuri până la concurența valorii acestora;

6. sunt supuse confiscării, de asemenea, bunurile şi banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării extinse;
7. nu se poate dispune confiscarea extinsă de procuror, de judecătorul de cameră preliminară[1] sau de instanța de judecată care a dispus achitarea sau încetarea procesului penal, renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei;
8. nu este necesar pentru dispunerea confiscării extinse ca soluția de condamnare să vizeze aplicarea pedepsei închisorii cu executare în regim de detenție, putându-se dispune şi atunci când instanța decide suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei;
9. în vederea garantării confiscării extinse, procurorul sau instanța de judecată poate lua în cursul procesului penal măsuri asigurătorii;
10. măsura confiscării extinse poate fi aplicată şi infractorilor minori sau celor care au comis infracțiuni în minorat, prin hotărârea prin care li se aplică măsuri educative (privative sau neprivative de libertate).

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

1. Cadru

prin legea de modificare a NCP s-a urmărit transpunerea Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracțiunilor săvârşite în Uniunea Europeană;

Parlamentul a operat modificări în privința condițiilor în care poate fi dispusă confiscarea extinsă, precum şi cu privire la bunurile care pot fi confiscate, fiind prevăzută posibilitatea confiscării bunurilor deținute de terți.

[1] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

2. Condiții

a. să fi fost comisă una sau mai multe infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 4 ani sau mai mare;

- ✓ prin modificarea legislativă s-a renunțat la enumerarea limitativă a infracțiunilor pentru care este permisă luarea măsurii confiscării extinse, sfera acestora fiind definită generic, prin raportare la maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru sancționarea infracțiunii în formă consumată, care trebuie să fie închisoarea de 4 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață;

b. instanța să fi dispus condamnarea inculpatului pentru infracțiunea comisă, pentru care a fost sesizată instanța;

- ✓ standardul de probă este cel al probei dincolo de orice îndoială rezonabilă cu privire la comiterea uneia sau mai multora dintre infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 4 ani sau mai mare;
- ✓ confiscarea extinsă nu va putea fi aplicată în situația în care instanța dispune pentru infracțiunea comisă renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei;

c. infracțiunea concretă pentru care s-a dispus condamnarea să fie susceptibilă să îi procure infractorului un folos material;

- ✓ prin *folos material* trebuie înțeles orice avantaj de natură patrimonială, nu doar câștigurile financiare;

d. inculpatul cu privire la care s-a dispus o soluție de condamnare să fi dobândit bunuri a căror valoare este disproporționată față de veniturile licite şi averea acestuia, într-o perioadă de 5 ani înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței (criteriul temporal şi cel al proporționalității);

- ✓ potrivit art. 112[1] alin. (2) lit. a) şi alin. (3) NCP, la aprecierea ***caracterului vădit disproporționat*** al bunurilor dobândite de infractor față de veniturile licite ale acestuia, în perioada de referință, se va ține seama *şi de valoarea bunurilor* ***transferate*** *cu titlu oneros sau gratuit de către persoana condamnată sau* ***de un terț*** *unui membru de familie* (în sensul art. 177 NCP) *ori persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul;*
- ✓ la stabilirea diferenței dintre veniturile licite şi valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere *valoarea bunurilor la data dobândirii lor şi cheltuielile făcute* de persoana condamnată sau de un membru de familie ori de persoanele juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul;

e. instanța să aibă convingerea că bunurile dobândite provin din activități infracționale;

- ✓ prin legea de modificare a NCP a fost înlăturată *cerința similarității activității infracționale,* bunurile care pot face obiectul confiscării extinse fiind acelea care provin nu doar din activități infracționale de natura celor pentru care s-a dispus condamnarea, ci din orice activități infracționale;
- ✓ *standardul de probă incident în privința acestei condiții este diferit de cel de la a doua condiție; astfel, instanța se va raporta la standardul suficienței probei cu privire la următoarele împrejurări de fapt:* bunurile dobândite de inculpat provin din activități infracționale; valoarea bunurilor dobândite de inculpat, într-o perioadă de 5 ani înainte şi, dacă este cazul, după momentul săvârşirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, să depăşească în mod vădit veniturile obținute de acesta în mod licit;
- ✓ activitățile din care provin bunurile supuse confiscării extinse nu sunt avute în vedere la pronunțarea hotărârii de condamnare;

f. să existe o stare de pericol prin lăsarea în circulație a acestor bunuri, iar prin luarea măsurii de siguranță a confiscării extinse starea de pericol să poată fi înlăturată.

3. Confiscarea de la terți

✓ art. 112[1] alin. (9) NCP prevede că sunt supuse confiscării extinse ***bunurile transferate de către persoana condamnată*** unor terți dobânditori de rea-credință, după cum urmează:

- a. unui membru de familie, dacă acesta a cunoscut sau trebuia să cunoască că scopul transferului este evitarea confiscării sau dacă transmisiunea s-a realizat cu titlu gratuit;
- b. unei persoane juridice asupra căreia deține controlul;
- c. către un terț dacă din împrejurări concrete rezultă că acesta a cunoscut sau trebuia să cunoască că scopul transferului este evitarea confiscării.

✓ conform art. 112[1] alin. (10) NCP, nu se poate dispune confiscarea extinsă a bunurilor transferate de inculpatul condamnat unor terți dobânditori cu titlu oneros de bună-credință.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

1. În aceeaşi cauză penală, este posibil ca aceleaşi bunuri mobile să facă obiectul atât al confiscării speciale, cât şi al confiscării extinse?

2. Poate fi supus confiscării speciale autovehiculul proprietatea lui X pe care acesta l-a condus pe drumurile publice având o alcoolemie de 2,45 g/l alcool pur în sânge?

3. Analizaţi posibilitatea dispunerii măsurii confiscării speciale sau extinse cu privire la bunurile care, la momentul pronunţării soluţiei de către judecător, nu se află în patrimoniul inculpatului, ci al unor terţe persoane.

4. În cadrul unei investigaţii vizând comiterea infracţiunii de luare de mită de către un doctor, se constată caracterul repetitiv al actelor ilicite ale acestuia, reţinându-se că în cursul unei luni a primit de 200 de ori mită. Doctorul recunoaşte acuzaţiile şi menţionează că exista o cutumă în cadrul instituţiei în care acesta îşi desfăşura activitatea de a încasa sume de bani de la persoanele care solicitau eliberare de înscrisuri medicale şi că a procedat în consecinţă din momentul în care şi-a început activitatea în cadrul instituţiei, în urmă cu 5 ani. Parchetul strânge probe doar cu privire la acuzaţia de luare de mită, fără a administra vreun mijloc de probă cu privire la bunurile aparţinând inculpatului şi, pe cale de consecinţă, fără a proba existenţa unei diferenţe nejustificate între bunurile deţinute de inculpat şi veniturile licite ale acestuia. Inculpatul trimis în judecată solicită şi obţine judecata potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, iar în cadrul cercetării judecătoreşti abreviate nu sunt administrate decât probe în circumstanţiere. Poate fi aplicată vreo măsură de siguranţă privativă de proprietate?

5. Se poate dispune măsura confiscării speciale cu privire la bunurile care au fost folosite la comiterea faptei, dacă s-a dispus o soluţie de încetare a procesului penal ca urmare a împăcării sau retragerii plângerii prealabile?

PARTEA PRACTICĂ

Confiscarea specială a bunurilor date pentru comiterea infracțiunii. Bunurile promise a fi date pentru a determina săvârşirea unei infracțiuni sau pentru a răsplăti pe infractor nu pot fi confiscate, întrucât textul de lege prevede cerința ca acestea să fi fost efectiv remise. Confiscarea nu s-ar putea dispune nici pe un alt temei, întrucât aceste bunuri nu au servit şi nu au fost destinate să servească la săvârşirea unei infracțiuni (T.S., s. pen., dec. nr. 2095/1984).

Caracterul personal al confiscării speciale. 1. Banii dobândiți de participanți prin săvârşirea infracțiunii se confiscă, dispunându-se obligarea fiecăruia la plata sumei de care a beneficiat în urma vânzării lucrurilor sustrase, iar nu la plata întregii sume, în solidar (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 391 din 19 ianuarie 2005). **2.** În cazul confiscării speciale a sumei de bani dobândite în mod vădit de inculpați prin săvârşirea infracțiunii, este nelegală obligarea solidară a acestora la plata întregii sume către stat cu titlu de confiscare specială, atâta vreme cât fiecare a dobândit o sumă distinctă, întrucât măsurile de siguranță constituie sancțiuni şi, ca atare, au caracter personal şi exclud solidaritatea (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4457 din 21 iulie 2005).

Confiscarea autovehiculului. Autoturismul cu care făptuitorul a venit din străinătate având asupra sa, în buzunarul hainei, o cantitate de droguri ce urma să fie vândută în România nu este supus confiscării, deoarece drogul nu a fost ascuns în autoturism şi, ca atare, acesta nu a servit la săvârşirea infracțiunii (C.S.J., s. pen., dec. nr. 4333/2003).

Confiscarea bunurilor provenite din comiterea unei infracțiuni. În situația în care inculpații au vândut o parte din bunuri, banii obținuți din vânzarea acestora nu pot fi confiscați atât timp cât prejudiciul cauzat persoanei vătămate nu a fost acoperit integral, iar aceasta s-a constituit parte civilă (C.A. Bucureşti, s. pen., dec. nr. 1565/2000).

Evaluări în vederea aplicării confiscării extinse. Instanța dispune confiscarea extinsă a sumelor de bani deținute de persoana condamnată pentru comiterea infracțiunii prevăzute în art. 367 alin. (1) NCP, dacă valoarea sumelor de bani depăşeşte în mod vădit veniturile obținute de persoana condamnată în mod licit, în condițiile în care aceasta nu are o ocupație, iar instanța are convingerea că sumele de bani provin din activitățile persoanei condamnate în cadrul grupului infracțional organizat, convingere formată pe baza modalității în care persoana condamnată a participat la activitățile infracționale ale grupului, a rolului în luarea deciziilor şi executarea acestora în cadrul grupului şi a acțiunilor efectuate în scopul ascunderii sumelor de bani (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 129/A din 30 martie 2016).

FIŞA nr. 29
RĂSPUNDEREA PENALĂ A MINORILOR. MĂSURILE EDUCATIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE

1. REGULI GENERALE

Pot fi traşi la răspundere penală

1. minorul cu vârsta între 14 şi 16 ani la data săvârşirii infracţiunii, dacă a comis fapta cu discernământ;

2. minorul cu vârsta de peste 16 ani la data săvârşirii infracţiunii.

Prezumţii

1. prezumţia *absolută* de incapacitate penală, de care beneficiază minorul care nu împlinise vârsta de 14 ani la data săvârşirii infracţiunii;

2. prezumţia *relativă* de incapacitate penală, de care beneficiază minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, dar nu vârsta de 16 ani la data săvârşirii infracţiunii;

3. prezumţia *relativă* de capacitate penală, de care beneficiază minorul cu vârsta peste 16 ani la data săvârşirii infracţiunii.

! OBSERVAȚII:

1. în cazul infracțiunilor progresive, nu va fi angajată răspunderea penală a minorului care a comis fapta înainte de a fi împlinit vârsta de 14 ani, indiferent de momentul la care se produce urmarea mai gravă;
2. dacă un minor comite cu discernământ o infracțiune continuă, continuată sau de obicei, se vor avea în vedere numai acțiunile sau inacțiunile comise după vârsta de 14 ani;
3. dacă infracțiunea continuă, continuată sau de obicei a fost săvârşită atât în timpul minorității, cât şi după împlinirea vârstei de 18 ani, regimul juridic aplicabil va fi stabilit în funcție de momentul epuizării infracțiunii;
4. se va reține drept cauză de neimputabilitate minoritatea dacă minorul care nu a împlinit vârsta de 16 ani a comis fapta prevăzută de legea penală fără discernământ, respectiv iresponsabilitatea dacă minorul care împlinise vârsta de 16 ani la data săvârşirii faptei a comis fapta fără discernământ;
5. infracțiunea comisă în ziua în care o persoană împlineşte vârsta de 14 ani va atrage răspunderea penală a minorului numai dacă se dovedeşte că fapta a fost comisă cu discernământ, iar cea săvârşită în ziua în care o persoană împlineşte vârsta de 18 ani va urma regimul răspunderii penale a majorilor;
6. existența discernământului va fi stabilită ca orice situație de fapt, pe baza probelor administrate; este obligatorie efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice.

2. MĂSURILE EDUCATIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE

⇩

✓ persoanei care a comis infracțiuni în minorat şi care răspunde penal i se poate aplica fie o măsură educativă neprivativă de libertate (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârşit de săptămână, asistarea zilnică), fie o măsură educativă privativă de libertate (internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenție), chiar dacă, pe parcursul procesului penal, aceasta a devenit majoră;

⇩

✓ **PRINCIPIU:** față de minorul care, la data săvârşirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate;

✓ **EXCEPŢII:** în raport de gravitatea infracţiunii săvârşite şi de periculozitatea infractorului, evaluată potrivit criteriilor generale prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a)-g) NCP, instanţa poate dispune, faţă de minorul care, la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani, o măsură educativă privativă de libertate:

1. dacă minorul a mai săvârşit o infracţiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracţiunii pentru care este judecat;

2. atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă.

Condiţii

a. să existe o hotărâre definitivă prin care să îi fi fost aplicată minorului *o măsură educativă privativă sau neprivativă de libertate pentru comiterea unei infracţiuni;*

b. să se fi comis de minor o nouă infracţiune (indiferent de forma de vinovăţie prevăzută de norma de incriminare, cu condiţia ca pedeapsa să nu fie închisoarea de 7 ani sau mai mare) în timp ce executa măsura educativă anterior impusă sau după executarea acesteia;
- nu prezintă importanţă dacă infracţiunea a fost comisă în calitate de autor sau de participant ori dacă infracţiunea a rămas în faza tentativei ori a fost consumată sau epuizată ori dacă s-a reţinut forma de bază a infracţiunii ori o variantă atenuată sau agravată.

✓ dacă nu este incidentă vreuna dintre aceste două ipoteze, instanţa este obligată să aplice o măsură educativă neprivativă de libertate.

! OBSERVAȚII:

1. măsurile educative neprivative de libertate se execută în comunitate;
2. cauzele de atenuare şi agravare a răspunderii penale nu produc efecte cu privire la limitele speciale ale măsurilor educative neprivative de libertate, urmând a fi avute în vedere numai la alegerea măsurii; la alegerea măsurii educative neprivative de libertate se va avea în vedere şi faptul că inculpatul a uzat de procedura abreviată a judecății în cazul recunoaşterii învinuirii ori că sesizarea instanței se face cu un acord de recunoaştere a vinovăției;
3. măsurile educative nu constituie antecedente penale, nu atrag ulterior interdicții, incapacități ori decăderi şi nu sunt avute în vedere la stabilirea stării de recidivă;
4. grațierea nu are efecte asupra măsurilor educative neprivative de libertate, în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere;
5. organizarea, supravegherea şi controlul executării măsurilor educative neprivative de libertate se desfăşoară sub coordonarea serviciului de probațiune; serviciul de probațiune poate încredința supravegherea executării măsurilor educative neprivative de libertate prevăzute în Codul penal unor instituții din comunitate abilitate;
6. măsurile educative neprivative de libertate nu se pun în executare la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti, ci după rămânerea definitivă a hotărârii prin care au fost aplicate, când judecătorul delegat cu executarea fixează un termen, dispunând aducerea minorului şi citarea reprezentantului legal al acestuia, a reprezentantului serviciului de probațiune pentru punerea în executare a măsurii luate şi a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia.

A. Stagiul de formare civică

1. obligația minorului de a participa la *un program cu o durată* ***de la o zi la cel mult 4 luni****, stabilit de instanță,* pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale şi sociale la care se expune în cazul săvârşirii de infracțiuni şi pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor;

2. este organizat sub forma unor sesiuni continue sau periodice, derulate *pe durata a cel mult 4 luni*; se poate stabili un număr de cel mult 8 ore de formare civică lunar, fără a afecta programul şcolar sau profesional al minorului.

! OBSERVAȚIE:

Stagiul de formare civică poate fi aplicat fie în situația în care minorul a comis o singură infracțiune (unitate naturală sau legală), fie în caz de concurs de infracțiuni de mică gravitate judecate împreună; în ambele ipoteze se va aplica o singură măsură educativă.

Incidente pe durata stagiului

✓ în cazul în care minorul **nu respectă, cu rea-credință,** condițiile de desfăşurare a stagiului de formare civică sau obligațiile impuse, **instanța va putea:**

***(i)* să prelungească** durata de efectuare a stagiului de formare civică, până la durata maximă de 4 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);	***(ii)* să înlocuiască** stagiul de formare civică cu o altă măsură neprivativă de libertate mai severă (supraveghere, consemnarea la sfârşit de săptămână sau asistarea zilnică);

✓ în plus, în ambele situații descrise mai sus, *instanța **va putea impune noi obligații*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condițiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

Incidente suplimentare pe durata stagiului

✓ dacă nici după luarea măsurilor de mai sus minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative neprivative sau obligațiile impuse, instanța ***va înlocui*** *(măsură obligatorie)* stagiul de formare civică [prelungit potrivit *pct. (i)*] sau măsura educativă neprivativă de libertate mai severă dispusă potrivit *pct. (ii)* ***cu măsura internării într-un centru educativ.***

Noi infracțiuni

✓ dacă măsura stagiului de formare civică a fost dispusă pentru o infracțiune judecată definitiv, iar în cadrul termenului de executare a măsurii ***minorul este judecat pentru o infracțiune concurentă sau săvârșește o nouă infracțiune înainte de majorat (indiferent de natura acesteia sau de forma de vinovăție cu care este comisă), instanța va putea***:

(a) **să prelungească** durata de efectuare a stagiului de formare civică, până la durata maximă de 4 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);

(b) **să înlocuiască** stagiul cu o altă măsură neprivativă de libertate mai severă (supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână sau asistarea zilnică);

(c) **să înlocuiască** măsura stagiului de formare civică ***cu măsura internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenție.*** *Această din urmă înlocuire poate fi dispusă direct, fără a parcurge etapele prevăzute la lit. (a) și (b), dacă există vreuna dintre ipotezele prevăzute de art. 114 alin. (2) NCP.*

✓ în plus, în ipoteza în care optează pentru vreuna dintre soluțiile de la **lit. (a)** sau **(b)** de mai sus, *instanța* ***va putea impune noi obligații*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condițiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

B. Supravegherea

1. controlarea şi îndrumarea minorului *în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă* ***între 2 şi 6 luni****, sub coordonarea serviciului de probaţiune,* pentru a asigura participarea la cursuri şcolare sau de formare profesională şi prevenirea desfăşurării unor activităţi sau intrării în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia;

2. *se realizează de către părinţii minorului, cei care l-au adoptat sau tutore.* Dacă aceştia nu pot asigura supravegherea în condiţii satisfăcătoare, instanţa dispune încredinţarea supravegherii minorului, pe acelaşi interval de timp, unei *persoane de încredere, de preferinţă unei rude mai apropiate a minorului, la cererea acesteia.*

! OBSERVAŢIE:

Supravegherea poate fi aplicată fie în situaţia în care minorul a comis o singură infracţiune (unitate naturală sau legală), fie în caz de concurs de infracţiuni de mică gravitate judecate împreună; în ambele ipoteze se va aplica o singură măsură educativă.

Incidente pe durata supravegherii

✓ în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de desfăşurare a supravegherii sau obligaţiile impuse, **instanţa va putea:**

***(i)* să prelungească** durata măsurii supravegherii până la limita maximă de 6 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);

***(ii)* să înlocuiască** supravegherea cu o altă măsură neprivativă de libertate mai severă (consemnarea la sfârşit de săptămână sau asistarea zilnică).

✓ în plus, în ambele situaţii descrise mai sus, *instanţa* ***va putea impune noi obligaţii*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condiţiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

Incidente suplimentare pe durata supravegherii

✓ dacă nici după luarea măsurilor de mai sus minorul nu respectă cu rea-credință condițiile de executare a măsurii educative neprivative sau obligațiile impuse, instanța ***va înlocui*** *(măsură obligatorie)* supravegherea [prelungită potrivit *pct. (i)*] sau măsura educativă neprivativă de libertate mai severă dispusă potrivit *pct. (ii)* ***cu măsura internării într-un centru educativ.***

Noi infracțiuni

✓ dacă măsura supravegherii a fost dispusă pentru o infracțiune judecată definitiv, iar în cadrul termenului de executare a măsurii ***minorul este judecat pentru o infracțiune concurentă sau săvârşeşte o nouă infracțiune înainte de majorat (indiferent de natura acesteia sau de forma de vinovăție cu care este comisă), instanța va putea***:

(a) **să prelungească** măsura supravegherii până la limita superioară de 6 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);

(b) **să înlocuiască** măsura supravegherii cu o altă măsură neprivativă de libertate mai severă (consemnarea la sfârşit de săptămână sau asistarea zilnică);

(c) **să înlocuiască** măsura supravegherii ***cu măsura internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenție.*** *Această din urmă înlocuire poate fi dispusă direct, fără a parcurge etapele prevăzute la lit. (a) şi (b), dacă există vreuna dintre ipotezele prevăzute de art. 114 alin. (2) NCP.*

✓ în plus, în ipoteza în care optează pentru vreuna dintre soluțiile de la **lit. (a)** sau **(b)** de mai sus, ***instanța va putea impune noi obligații*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condițiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

C. Consemnarea la sfârşit de săptămână

1. obligaţia minorului de a nu părăsi locuinţa în zilele *de sâmbătă şi duminică, pe o durată cuprinsă între 4 şi 12 săptămâni,* în afară de cazul în care, în această perioadă, are obligaţia de a participa la anumite programe ori de a desfăşura anumite activităţi impuse de instanţă;

2. interdicţia impusă minorului de a părăsi locuinţa operează începând cu ora 0,00 a zilei de sâmbătă şi până la ora 24,00 a zilei de duminică, inclusiv pentru minorii care, datorită cultelor religioase legale din care fac parte, au alte zile de repaus decât sâmbăta şi duminica.

! OBSERVAŢIE:

Controlul executării măsurii educative a consemnării la sfârşit de săptămână şi controlul îndeplinirii atribuţiilor de către persoana care exercită supravegherea se realizează *de către* ***consilierul de probaţiune sau, după caz, persoana desemnată de acesta din cadrul unei instituţii din comunitate.***

Incidente pe durata consemnării

✓ în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de desfăşurare a consemnării la sfârşit de săptămână sau obligaţiile impuse, **instanţa va putea:**

***(i)* să prelungească** măsura consemnării la sfârşit de săptămână până la durata maximă de 12 săptămâni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);

***(ii)* să înlocuiască** consemnarea la sfârşit de săptămână cu asistarea zilnică;

✓ în plus, în ambele situaţii descrise mai sus, ***instanţa va putea impune noi obligaţii*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condiţiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

Incidente suplimentare pe durata consemnării

✓ dacă nici după luarea măsurilor de mai sus minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative neprivative sau obligațiile impuse, instanța ***va înlocui*** *(măsură obligatorie)* consemnarea la sfârşit de săptămână [prelungită potrivit *pct. (i)*] sau măsura asistării zilnice dispusă potrivit *pct. (ii)* ***cu măsura internării într-un centru educativ.***

Noi infracțiuni

✓ dacă măsura consemnării la sfârşit de săptămână a fost dispusă pentru o infracțiune judecată definitiv, iar în cadrul termenului de executare a măsurii ***minorul este judecat pentru o infracțiune concurentă sau săvârşeşte o nouă infracțiune înainte de majorat (indiferent de natura acesteia sau de forma de vinovăție cu care este comisă), instanța va putea***:

(a) **să prelungească** măsura consemnării la sfârşit de săptămână până la durata maximă de 12 săptămâni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);

(b) **să înlocuiască** consemnarea la sfârşit de săptămână cu asistarea zilnică;

(c) **să înlocuiască** măsura consemnării la sfârşit de săptămână ***cu măsura internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenție.*** *Această din urmă înlocuire poate fi dispusă direct, fără a parcurge etapele prevăzute la lit. (a) şi (b), dacă există vreuna dintre ipotezele prevăzute de art. 114 alin. (2) NCP.*

✓ în plus, în ipoteza în care optează pentru vreuna dintre soluțiile de la **lit. (a)** sau **(b)** de mai sus, *instanța* ***va putea impune noi obligații*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condițiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

D. Asistarea zilnică

1. obligaţia minorului de a respecta pe o durată cuprinsă ***între** 3 şi 6 luni* un program stabilit de serviciul de probaţiune, care conţine *orarul şi condiţiile de desfăşurare a activităţilor,* precum şi *interdicţiile* impuse minorului;

2. programul zilnic trebuie să ţină cont de nevoile identificate ale minorului, de situaţia sa socială şi, după caz, profesională şi de obligaţiile şi interdicţiile impuse acestuia pe perioada executării măsurii şi să aibă în vedere dezvoltarea armonioasă a personalităţii minorului, prin implicarea acestuia în activităţi ce presupun relaţionare socială, organizarea modului de petrecere a timpului liber şi valorificarea aptitudinilor sale.

Incidente pe durata asistării

✓ în cazul în care minorul ***nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de desfăşurare a asistării zilnice sau obligaţiile impuse,*** **instanţa:**

(i) are obligaţia să prelungească măsura asistării zilnice până la durata maximă de 6 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab initio* pe durata maximă);
✓ *instanţa **va putea impune noi obligaţii*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condiţiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

(ii) are obligaţia **să înlocuiască** asistarea zilnică luată *ab initio* pe durata de 6 luni cu măsura internării într-un centru educativ; comportamentul minorului va atrage o reindividualizare a naturii măsurii educative dispuse prin hotărârea definitivă pe parcursul executării acesteia.

Incidente suplimentare pe durata asistării

✓ dacă nici după prelungirea măsurii asistării zilnice minorul nu respectă cu rea-credință condițiile de executare a măsurii educative neprivative sau obligațiile impuse, instanța ***va înlocui asistarea zilnică*** [prelungită potrivit *pct. (i)*] ***cu măsura internării într-un centru educativ*** *(măsură obligatorie).*

Noi infracțiuni

✓ dacă măsura asistării zilnice a fost dispusă pentru o infracțiune judecată definitiv, iar în cadrul termenului de executare a măsurii ***minorul este judecat pentru o infracțiune concurentă sau săvârșește o nouă infracțiune înainte de majorat (indiferent de natura acesteia sau de forma de vinovăție cu care este comisă), instanța va putea, conform art. 123 alin. (3) NCP:***

***(a)* să prelungească** măsura asistării zilnice până la durata maximă de 6 luni (dacă această măsură nu fusese dispusă *ab-initio* pe durata maximă);

✓ *instanța* ***va putea impune noi obligații*** dintre cele prevăzute de art. 121 NCP ***sau spori condițiile de executare a celor existente*** *(măsură facultativă).*

(b)* să înlocuiască** măsura asistării zilnice ***cu măsura internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenție. *Această din urmă înlocuire poate fi dispusă direct, fără a parcurge etapa prevăzută la lit. (a), dar numai dacă există vreuna dintre ipotezele prevăzute de art. 114 NCP.*

! OBSERVAŢII:

1. ***supravegherea*** executării măsurii educative a asistării zilnice se realizează ***de consilierul de probaţiune sau, după caz, de persoana desemnată prin decizia acestuia,*** din cadrul unei instituţii din comunitate;
2. ***programul zilnic*** pe care trebuie să-l respecte minorul ***şi activităţile*** pe care trebuie să le îndeplinească minorul ***sunt stabilite de comun acord de către consilierul de probaţiune şi părinţi, tutore sau altă persoană în grija căreia se află minorul, cu consultarea acestuia.*** În caz de dezacord, programul se stabileşte de către judecătorul delegat cu executarea, prin încheiere motivată, după audierea celor interesaţi. Încheierea nu este supusă niciunei căi de atac;
3. dacă măsura asistării zilnice a fost dispusă pe durata maximă de 6 luni pentru o infracţiune judecată definitiv, iar în cadrul termenului de executare a măsurii minorul este judecat pentru o infracţiune concurentă sau săvârşeşte o nouă infracţiune înainte de majorat, instanţa va putea: a. să înlocuiască măsura asistării zilnice cu măsura internării într-un centru educativ sau într-un centru de detenţie, dacă există vreuna dintre ipotezele de la art. 114 alin. (2) NCP; b. să menţină măsura asistării zilnice dispusă pe durata maximă, dacă infracţiunile sunt concurente şi nu este îndeplinită condiţia prevăzută de art. 114 alin. (2) lit. b) NCP cu privire la limita de pedeapsă pentru cel puţin una dintre infracţiunile concurente (de pildă, în ipoteza în care infracţiunile judecate succesiv sunt concurente, iar în cauza pendinte legea prevede pentru acuzaţia care face obiectul judecăţii pedeapsa închisorii mai mică de 7 ani sau amenda).

3. OBLIGAŢII

✓ ***ALĂTURI de oricare dintre măsurile educative neprivative de libertate*** **enumerate mai sus, instanţa *POATE impune* minorului să execute *una sau mai multe obligaţii* dintre cele prevăzute limitativ de art. 121 alin. (1) NCP** *(măsură facultativă).*

1. Obligaţii de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

2. Obligații de „a nu face"

a) să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;

b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

c) să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță.

! OBSERVAȚII:

1. obligațiile de „a face" nu se execută imediat după data rămânerii definitive a hotărârii, fiind necesar ca ***după rămânerea definitivă a hotărârii*** judecătorul delegat cu executarea sau consilierul de probațiune să aducă la cunoștința minorului conținutul concret al obligațiilor;
2. obligațiile de „a nu face" încep să se execute de la ***data rămânerii definitive a hotărârii;***
3. pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, ***serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța*** dacă:
   a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;
   b) persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin, caz în care instanța va dispune prelungirea sau înlocuirea măsurii educative neprivative de libertate.

3. Modificarea obligațiilor

✓ dacă instanța de executare apreciază, în funcție de progresele înregistrate de minor, că se impune modificarea obligațiilor impuse minorului, poate dispune modificarea, *fie prin impunerea unor noi obligații* care nu fuseseră anterior stabilite, *fie prin modificarea conținutului obligațiilor existente prin sporirea/diminuarea condițiilor de executare;*

✓ NU constituie o modificare a obligațiilor obținerea de către minor a *permisiunii în executarea obligațiilor* prevăzute la art. 121 alin. (1) lit. c) și d) NCP; permisiunea poate fi acordată, la solicitarea minorului, *pentru o perioadă de timp de maximum 5 zile, de consilierul de probațiune,* pentru motive temeinic justificate; durata permisiunii se include în termenul de supraveghere;

✓ NU constituie o modificare a obligațiilor obținerea permisiunii de a depăși limita teritorială stabilită de instanță; permisiunea va fi acordată pentru motive temeinice apreciate *in concreto* de către *consilierul de probațiune;* legea nu prevede durata pentru care se acordă permisiunea, aceasta urmând a fi stabilită tot de consilierul de probațiune.

4. Încetarea obligațiilor

✓ instanța de executare poate dispune *încetarea executării* uneia/unora dintre obligațiile pe care le-a impus minorului, dacă apreciază că, față de progresele înregistrate de minor, menținerea acestora nu mai este necesară; încetarea obligațiilor pe parcursul termenului de supraveghere se poate dispune de mai multe ori.

4. PRELUNGIREA SAU ÎNLOCUIREA MĂSURILOR EDUCATIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE

1. Nerespectarea cu rea-credință a condițiilor de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse de instanță

✓ **instanța poate dispune**

a. prelungirea măsurii educative, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta (*4 luni* – în cazul stagiului de formare civică, *6 luni* – în ipoteza supravegherii, *12 săptămâni* – în situația consemnării la sfârşit de săptămână, respectiv *6 luni* – în cazul asistării zilnice);

- ✓ este necesar ca inițial măsura educativă să nu fi fost dispusă pe durata ei maximă;
- ✓ instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori spori condițiile de executare a celor existente.

b. înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

- ✓ instanța va putea impune oricare dintre celelalte măsuri educative neprivative mai severe, nu neapărat măsura educativă imediat următoare din punctul de vedere al severității;
- ✓ instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori spori condițiile de executare a celor existente.

c. înlocuirea măsurii asistării zilnice luate pe o durată de 6 luni cu internarea într-un centru educativ.

! OBSERVAŢII:

1. instanţa are deschisă opţiunea între soluţia prelungirii măsurii educative şi cea a înlocuirii acesteia cu una mai severă, nefiind necesar ca, înainte de înlocuire, instanţa să procedeze în prealabil la prelungirea măsurii;
2. dacă măsura educativă a asistării zilnice nu a fost luată pe durata ei maximă, instanţa nu poate dispune înlocuirea acesteia cu măsura internării într-un centru educativ, putând doar să dispună prelungirea ei pe durata maximă, cu eventuala impunere de noi obligaţii ori sporire a condiţiilor de executare a celor existente;
3. ESTE OBLIGATORIE dispunerea internării într-un centru educativ atunci când, după ce instanţa a dispus anterior prelungirea măsurii educative neprivative de libertate sau înlocuirea celei dispuse iniţial cu o măsură educativă neprivativă de libertate mai severă, minorul continuă să nu respecte condiţiile de executare a măsurii educative sau obligaţiile impuse;
4. **prelungirea sau înlocuirea** măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credinţă, condiţiile de executare şi obligaţiile impuse se dispune ***de instanţa de executare.***

2. Comiterea de către minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau judecarea ulterioară a acestuia pentru o infracţiune concurentă

✓ în caz de concurs de infracţiuni săvârşite în timpul minorităţii, *se stabileşte şi se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele.*

✓ **instanța poate dispune**

a. prelungirea măsurii educative luate inițial, fără a putea depăși maximul prevăzut de lege pentru aceasta;

- ✓ este necesar ca inițial măsura educativă să nu fi fost dispusă pe durata ei maximă;
- ✓ instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori spori condițiile de executare a celor existente.

b. înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

- ✓ instanța va putea impune oricare dintre celelalte măsuri educative neprivative mai severe, nu neapărat măsura educativă imediat următoare din punctul de vedere al severității;
- ✓ instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori spori condițiile de executare a celor existente.

c. înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate;

- ✓ nu este necesar ca prin hotărârea definitivă măsura educativă să fi fost luată pe durata ei maximă, instanța putând aprecia că, față de gravitatea infracțiunii nou-săvârșite, respectiv a infracțiunii concurente, se impune luarea unei măsuri educative privative de libertate.

! OBSERVAȚII:

1. **prelungirea** măsurii educative neprivative de libertate se dispune de *instanța care judecă noua infracțiune sau infracțiunea concurentă;*
2. **înlocuirea** măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate se dispune de *instanța care judecă noua infracțiune sau infracțiunea concurentă.*

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 2/2016:** În ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infracțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii conform art. 129 alin. (1) din Codul penal.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

În data de 1 ianuarie 2015, X, în vârstă de 13 ani şi 11 luni, îi solicită verişoarei sale Y, în vârstă de 17 ani şi 11 luni, să se dezbrace pentru a lua cunoştinţă de structura corpului feminin, în scopul pregătirii eficiente pentru un concurs de cunoştinţe generale desfăşurat în şcoală în cursul lunii martie. Y se dezbracă, iar X o fotografiază pe Y fără ştirea acesteia, cu camera laptopului, care fusese activată în prealabil. După desfăşurarea concursului, X le spune prietenilor săi Z şi K (ambii în vârstă de 14 ani şi 6 luni) că a obţinut un punctaj foarte mare la concurs şi pentru că a avut cunoştinţe practice de anatomie, descriind modul în care a studiat în detaliu corpul lui Y pe baza fotografiilor realizate. Prietenii lui X îl conving pe acesta că ar fi util să posteze fotografiile deţinute pe Facebook, doar în cadrul grupului creat pentru dezvoltarea cunoştinţelor generale, pentru ca şi alţi elevi să beneficieze de o formare practică. X postează o parte dintre pozele realizate conţinând imagini explicite ale corpului gol al lui Y, fotografii care sunt ulterior distribuite şi altor persoane de Z şi K.

Y le solicită lui X, Z şi K să şteargă fotografiile postate. X şterge fotografiile, însă Z şi K îi solicită lui Y ca, în schimbul ştergerii fotografiilor, să întreţină un raport sexual oral cu unul dintre aceştia. După două zile de deliberare, Y întreţine un raport sexual oral cu Z, în prezenţa lui K. Ulterior, Z şi K şterg fotografiile postate de pe Facebook.

Determinaţi ce infracţiuni pot fi reţinute în cauză şi care sunt soluţiile pe care le poate dispune instanţa. Este incidentă vreo cauză de neimputabilitate sau nepedepsire?

FIŞA nr. 30
RĂSPUNDEREA PENALĂ A MINORILOR. MĂSURILE EDUCATIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE

REGULI GENERALE

✓ măsurile educative privative de libertate, în ordinea crescătoare a gravității lor, sunt:

- **A.** internarea într-un centru educativ;
- **B.** internarea într-un centru de detenție.

✓ perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se deduce din durata pedepsei măsurii educative privative de libertate pronunțate. Deducerea se face şi atunci când infractorul a fost urmărit sau judecat, în acelaşi timp ori în mod separat, pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă i-a fost aplicată o măsură educativă privativă de libertate pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive;

✓ măsurile educative privative de libertate pot face obiectul unei legi de grațiere;

✓ sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate constituie infracțiunea de neexecutare a sancțiunilor penale, prevăzută de art. 288 alin. (2) NCP.

A. Internarea într-un centru educativ

1. internarea minorului într-o instituţie specializată în recuperarea minorilor (centru educativ), unde va urma un program de pregătire şcolară şi formare profesională, potrivit aptitudinilor sale, precum şi programe de reintegrare socială;

2. se poate dispune atunci când instanţa apreciază că se impune privarea de libertate a infractorului care, la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani şi care:

(a.) ***a comis o nouă infracţiune pe parcursul executării unei măsuri educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitivă;***

- *noua infracţiune* este comisă **pe parcursul executării** măsurii educative privative sau neprivative de libertate aplicate prin hotărârea definitivă;
- nici în privinţa ***infracţiunii comise anterior, nici a infracţiunii nou-comise,*** nu prezintă importanţă forma de vinovăţie cu care a fost comisă, forma de participaţie penală la aceasta şi nici dacă infracţiunea a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată. Pentru infracţiunea nou-comisă este totuşi necesar ca pedeapsa stipulată de norma de incriminare să nu fie închisoarea de 7 ani sau mai mare, situaţie în care va fi incident cazul de la **pct. c.**

(b.) ***a mai săvârşit o infracţiune pentru care i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) ce a fost executată;***

- *noua infracţiune* este comisă **după executarea** măsurii educative privative sau neprivative de libertate aplicate prin hotărârea definitivă;
- nici în privinţa ***infracţiunii comise anterior, nici a infracţiunii nou-comise,*** nu prezintă importanţă forma de vinovăţie cu care a fost comisă, forma de participaţie penală la aceasta şi nici dacă infracţiunea a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată. Pentru infracţiunea nou-comisă este totuşi necesar ca pedeapsa stipulată de norma de incriminare să nu fie închisoarea de 7 ani sau mai mare, situaţie în care va incident cazul de la **pct. c.**

c. *a comis o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață;*

↳ se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea fapt consumat;

↳ nu prezintă importanță forma de vinovăție cu care minorul a comis infracțiunea (intenție, praeterintenție sau culpă), nici dacă aceasta a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată şi nici dacă acestuia i-a mai fost aplicată anterior vreo măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate).

⇩

3. se dispune pe o perioadă *determinată,* cuprinsă *între unu şi 3 ani.*

! OBSERVAȚII:

1. individualizarea măsurii educative (atât sub aspectul stabilirii acesteia, cât şi în ceea ce priveşte durata măsurii educative) se va realiza în funcție de criteriile generale de individualizare prevăzute de art. 74 alin. (1) NCP;
2. măsura educativă a internării într-un centru educativ se va executa fie înainte, fie după împlinirea vârstei de 18 ani, fie atât înainte, cât şi după împlinirea vârstei de 18 ani, în funcție de data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti;
3. se poate institui măsura internării într-un centru educativ şi în ipoteza **înlocuirii** unei măsuri educative neprivative de libertate în următoarele **cazuri**: **a.** nerespectarea cu rea-credință a condițiilor de executare a măsurii educative neprivative de libertate sau a obligațiilor impuse de instanță; **b.** comiterea de minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracțiuni (în timpul minorității) sau judecarea ulterioară a acestuia pentru o infracțiune concurentă.

✍ **Prelungirea sau înlocuirea internării într-un centru educativ cu internarea într-un centru de detenție**

✓ dacă în perioada internării într-un centru educativ minorul săvârşeşte ***o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă*** săvârşită anterior, instanța ***poate dispune*** *una dintre următoarele* ***soluții***:

a) **menținerea măsurii internării într-un centru educativ,** prelungind (măsură obligatorie) însă durata acesteia, fără a depăşi maximul de 3 ani prevăzut de lege;

b) **înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ** cu măsura internării într-un centru de detenție.

✍ **Înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice**

✓ în cazul în care, pe durata internării într-un centru educativ, **minorul** care nu a împlinit vârsta de 18 ani a dovedit *interes constant* pentru însuşirea cunoştințelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, **după executarea a *cel puțin 1/2 din durata internării,*** instanța ***poate dispune (măsură facultativă) înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni;***

✓ dacă minorul a împlinit vârsta de 18 ani pe parcursul executării măsurii educative privative de libertate, se poate dispune ***doar liberarea*** din executarea măsurii internării într-un centru educativ;

✓ odată cu *înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice,* instanța ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute de art. 121 NCP până la împlinirea duratei măsurii internării;

✓ dacă minorul respectă obligațiile impuse și nu mai comite vreo altă infracțiune, măsura educativă se consideră executată;

✓ dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, ***instanța care a judecat cauza în primă instanță, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probațiune, REVINE asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie) și dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării într-un centru educativ;*

✓ în cazul în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru educativ) **minorul** comite, în calitate de autor sau participant, **o nouă infracțiune** sau un concurs (real sau ideal) de infracțiuni, ***instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune săvârșită de minor va dispune REVENIREA asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie) și apoi, în funcție de particularitățile cauzei, va dispune*:

(i) **executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării inițiale, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximul de 3 ani** (în acest ultim caz fiind necesar ca *ab initio* internarea să nu fi fost dispusă pe durata ei maximă);

(ii) **internarea într-un centru de detenție.**

✓ în situația în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru educativ) este comisă de persoana care execută măsura educativă o nouă infracțiune în calitate de autor, coautor, instigator sau complice **după împlinirea vârstei de 18 ani,** instanța va dispune ***REVENIREA asupra înlocuirii***; apoi, pentru infracțiunea comisă se va aplica regimul sancționator al majorilor prin stabilirea unei pedepse; pedeapsa astfel stabilită se va contopi potrivit regulilor prevăzute de art. 129 alin. (2) lit. b)-d) NCP cu măsura educativă a internării într-un centru educativ.

✍ Liberarea minorului din centrul educativ

✓ în cazul în care, pe durata internării într-un centru educativ, persoana care **a împlinit vârsta de 18 ani** aflată în executarea măsurii educative a dovedit *interes constant* pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, poate fi liberată de instanță ***(măsură facultativă)*** **după executarea a *cel puţin jumătate din durata internării;***

✓ liberarea dintr-un centru educativ ***nu poate fi dispusă înainte de împlinirea vârstei de 18 ani;***

✓ odată cu liberarea din executarea măsurii internării într-un centru educativ, instanța ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute de art. 121 NCP până la împlinirea duratei măsurii internării;

✓ dacă obligațiile impuse sunt respectate până la împlinirea duratei măsurii internării, aceasta se consideră executată;

✓ dacă nu sunt respectate obligațiile impuse, **instanța *care a judecat cauza în primă instanță, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probațiune, revine asupra liberării*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data liberării) din durata măsurii internării într-un centru educativ;*

✓ în cazul săvârşirii după liberare a unei noi infracțiuni, respectiv a unui concurs (real sau ideal) de infracțiuni până la împlinirea duratei măsurii internării, vor fi incidente dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b)-d) NCP, ce reglementează pluralitatea de infracțiuni atunci când una dintre infracțiuni este comisă în minorat, iar cealaltă după împlinirea vârstei de 18 ani, iar **nu instituția revocării liberării**, noile infracțiuni *fiind comise de un major.*

✍ Obligații ce TREBUIE IMPUSE în cazul înlocuirii internării ori liberării

✓ odată cu *înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice* sau odată cu dispunerea *liberării din centrul educativ,* instanța *trebuie să impună (măsură obligatorie)* respectarea uneia sau mai multora dintre următoarele obligații, până la împlinirea duratei măsurii internării:

Obligații de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

Obligații de „a nu face"

a) să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;

b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

c) să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârşirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță.

✓ dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța *care a judecat cauza în primă instanță* ***revine asupra înlocuirii sau liberării*** *(măsură obligatorie) şi dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru educativ.*

✍ Schimbarea regimului de executare

✓ dacă, în cursul executării măsurii internării într-un centru educativ, persoana internată care **a împlinit vârsta de 18 ani** are un *comportament prin care influenţează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate,* instanţa **POATE DISPUNE (măsură facultativă)** continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar;

✓ schimbarea regimului de executare nu are semnificaţia înlocuirii măsurii educative cu o pedeapsă, dispunându-se numai schimbarea locului unde urmează a fi executată;

✓ nu se va putea dispune schimbarea regimului de executare dacă persoana internată este încă minoră.

B. Internarea într-un centru de detenţie

1. internarea minorului într-o instituţie specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază şi supraveghere (centru de detenţie), unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum şi programe de pregătire şcolară şi formare profesională potrivit aptitudinilor sale;

2. se poate dispune atunci când, în raport cu gravitatea infracţiunii săvârşite şi cu periculozitatea infractorului, instanţa apreciază că se impune privarea de libertate a infractorului care, la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani şi care:

a. ***a comis o nouă infracțiune pe parcursul executării unei măsuri educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitivă;***

- *noua infracțiune* este comisă pe parcursul executării măsurii educative privative sau neprivative de libertate aplicate prin hotărârea definitivă;
- nici în privința ***infracțiunii comise anterior, nici a infracțiunii nou-comise,*** nu prezintă importanță gravitatea infracțiunii, forma de vinovăție cu care a fost comisă, forma de participație penală la aceasta și nici dacă infracțiunea a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată;

b. ***a mai săvârșit o infracțiune pentru care i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate) ce a fost executată;***

- *noua infracțiune* este comisă după executarea măsurii educative privative sau neprivative de libertate aplicate prin hotărârea definitivă;
- nici în privința ***infracțiunii comise anterior, nici a infracțiunii nou-comise,*** nu prezintă importanță gravitatea infracțiunii, forma de vinovăție cu care a fost comisă, forma de participație penală la aceasta și nici dacă infracțiunea a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată;

c. ***a comis o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață;***

- se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea fapt consumat;
- nu prezintă importanță forma de vinovăție cu care minorul a comis infracțiunea (intenție, praeterintenție sau culpă), nici dacă aceasta a rămas în faza tentativei sau a fost consumată ori epuizată și nici dacă acestuia i-a mai fost aplicată anterior vreo măsură educativă (privativă sau neprivativă de libertate).

3. poate fi dispusă pe o perioadă *determinată,* cuprinsă:

a. ***între 2 și 5 ani,*** dacă pentru infracțiunea comisă legea prevede pedeapsa închisorii **mai mică de 20 de ani;**

b. ***între 5 și 15 ani,*** în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea **de 20 de ani** sau mai mare ori detențiunea pe viață.

! OBSERVAŢII:

1. individualizarea măsurii educative (atât sub aspectul stabilirii acesteia, cât şi în ceea ce priveşte durata măsurii educative) se va realiza în funcţie de criteriile generale de individualizare prevăzute de art. 74 alin. (1) NCP;
2. măsura educativă a internării într-un centru educativ se va executa fie înainte, fie după împlinirea vârstei de 18 ani, fie atât înainte, cât şi după împlinirea vârstei de 18 ani, în funcţie de data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti;
3. se poate institui măsura internării într-un centru de detenţie:
   a. în ipoteza *înlocuirii* unei măsuri educative neprivative de libertate dispuse printr-o hotărâre definitivă cu măsura internării într-un centru de detenţie dacă se constată *comiterea de minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate a unei noi infracţiuni (în timpul minorităţii) sau judecarea ulterioară a acestuia pentru o infracţiune concurentă;*
   b. în cazul în care instanţa decide *înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenţie,* dacă în perioada internării într-un centru educativ minorul săvârşeşte *o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă* săvârşită anterior.

✍ Prelungirea internării într-un centru de detenţie

✓ dacă în perioada internării într-un centru de detenţie *minorul* săvârşeşte *o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă* săvârşită anterior, instanţa ***va dispune prelungirea măsurii internării*** *(măsură obligatorie), fără a depăşi maximul prevăzut de lege* (***5 ani,*** dacă pentru infracţiunea comisă legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de 20 de ani, respectiv ***15 ani,*** în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă*), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracţiunile săvârşite;*

✓ din durata măsurii internării într-un centru de detenţie, astfel cum a fost prelungită, se deduce perioada executată deja până la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus prelungirea.

✍ Înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice

✓ în cazul în care, pe durata internării într-un centru de detenție, minorul a dovedit *interes constant* pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, după executarea a *cel puțin jumătate din durata internării*, instanța *poate dispune (măsură facultativă)* ***înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni;***

✓ dacă minorul a împlinit vârsta de 18 ani pe parcursul executării măsurii educative privative de libertate sau pe parcursul procedurii de înlocuire a acesteia cu asistarea zilnică, înlocuirea nu va putea fi dispusă, putând fi incidentă în cauză doar liberarea din executarea măsurii internării într-un centru de detenție;

✓ odată cu *înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice,* instanța ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute de art. 121 NCP până la împlinirea duratei măsurii internării;

✓ dacă minorul respectă obligațiile impuse şi nu mai comite vreo altă infracțiune, măsura educativă se consideră executată;

✓ dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, ***instanța care a judecat cauza în primă instanță, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probațiune, revine asupra înlocuirii*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării într-un centru de detenție;*

✓ în cazul în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru de detenție) **minorul** comite, în calitate de autor, coautor, instigator sau complice, **o nouă infracțiune** sau un concurs (real sau ideal) de infracțiuni [indiferent de gravitatea infracțiunii ori de pedeapsa prevăzută de lege sau de forma de vinovăție cu care a fost săvârşită (intenție, praeterintenție sau culpă) ori de forma acesteia (tentativă, infracțiune fapt consumat sau epuizat)], ***instanța căreia îi revine competența să judece noua***

infracţiune săvârşită de minor va dispune revenirea asupra înlocuirii *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi apoi, în funcţie de particularităţile cauzei, va dispune:*

(i) **executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii) din durata măsurii internării iniţiale într-un centru de detenţie;**	*(ii)* **prelungirea duratei internării într-un centru de detenţie,** fără a depăşi maximul prevăzut în art. 125 alin. (2) NCP (***5 ani,*** dacă pentru infracţiunea comisă legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de 20 de ani, respectiv ***15 ani,*** în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracţiunile săvârşite.

✓ în situaţia în care ***pe durata de executare a măsurii asistării zilnice*** (care a înlocuit internarea într-un centru de detenţie) este comisă de persoana care execută măsura educativă o nouă infracţiune în calitate de autor, coautor, instigator sau complice **după împlinirea vârstei de 18 ani,** instanţa va dispune ***revenirea asupra înlocuirii;*** apoi, pentru infracţiunea comisă se va aplica regimul sancţionator al majorilor prin stabilirea unei pedepse; pedeapsa astfel stabilită se va contopi potrivit regulilor prevăzute de art. 129 alin. (2) lit. b)-d) NCP cu măsura educativă a internării într-un centru de detenţie.

Liberarea minorului din centrul de detenție

✓ în cazul în care, pe durata internării într-un centru de detenție, persoana care **a împlinit vârsta de 18 ani** aflată în executarea măsurii educative a dovedit *interes constant* pentru însuşirea cunoştinţelor şcolare şi profesionale şi a făcut *progrese evidente* în vederea reintegrării sociale, poate fi liberată de instanță ***(măsură facultativă)*** **după executarea a *cel puțin jumătate din durata internării;***

✓ liberarea dintr-un centru de detenție ***nu poate fi dispusă înainte de împlinirea vârstei de 18 ani;*** în cazul minorilor, comportamentul bun pe durata executării măsurii internării într-un centru de detenție poate conduce la înlocuirea acestei măsuri cu asistarea zilnică;

✓ odată cu liberarea din executarea măsurii internării într-un centru de detenție, instanța ***trebuie să impună*** respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute de art. 121 NCP până la împlinirea duratei măsurii internării;

✓ dacă obligațiile impuse sunt respectate până la împlinirea duratei măsurii internării, aceasta se consideră executată;

✓ dacă nu sunt respectate obligațiile impuse, ***instanța care a judecat cauza în primă instanță, la sesizarea procurorului ori a consilierului de probațiune, revine asupra liberării*** *(măsură obligatorie, iar nu facultativă) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data liberării) din durata măsurii internării într-un centru de detenție;*

✓ în cazul săvârşirii după liberare a unei noi infracțiuni, respectiv a unui concurs (real sau ideal) de infracțiuni, până la împlinirea duratei măsurii internării, vor fi incidente dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b)-d) NCP, ce reglementează pluralitatea de infracțiuni atunci când una dintre infracțiuni este comisă în minorat, iar cealaltă după împlinirea vârstei de 18 ani, iar nu instituția revocării liberării, noile infracțiuni fiind comise de un major.

✍ Obligaţii ce TREBUIE IMPUSE în cazul înlocuirii internării ori liberării

✓ odată cu *înlocuirea internării într-un centru de detenţie cu măsura asistării zilnice* sau odată cu dispunerea *liberării din centrul educativ,* instanţa *trebuie să impună* respectarea uneia sau mai multora dintre următoarele obligaţii, până la împlinirea duratei măsurii internării:

Obligaţii de „a face"

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să se prezinte la serviciul de probaţiune la datele fixate de acesta;

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

Obligaţii de „a nu face"

a) să nu depăşească, fără acordul serviciului de probaţiune, limita teritorială stabilită de instanţă;

b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

c) să nu se apropie şi să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanţii la săvârşirea infracţiunii ori cu alte persoane stabilite de instanţă.

✓ dacă nu sunt respectate, cu rea-credinţă, condiţiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligaţiile impuse, ***instanţa care a judecat cauza în primă instanţă,*** *la sesizarea procurorului ori a consilierului de probaţiune,* ***revine asupra înlocuirii sau liberării*** *(măsură obligatorie) şi dispune executarea restului rămas neexecutat (la data înlocuirii/liberării) din durata măsurii internării într-un centru de detenţie.*

✍ Schimbarea regimului de executare

✓ dacă, în cursul executării măsurii internării într-un centru de detenție, persoana internată, **care a împlinit vârsta de 18 ani,** are un *comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare şi reintegrare a celorlalte persoane internate,* instanța **poate dispune (măsură facultativă, nu obligatorie)** continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar;

✓ prin schimbarea regimului de executare, măsura educativă privativă de libertate nu îşi schimbă natura juridică, nefiind vorba de o transformare a acesteia într-o pedeapsă, ci se schimbă numai locul unde urmează a fi executată;

✓ nu se va putea dispune schimbarea regimului de executare dacă persoana internată este încă minoră.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

La data de **7 iunie 2015,** în jurul orei 00,30, X (născut la data de 4 august 1989), în aceeaşi împrejurare, a deposedat prin violență pe persoana vătămată Y de un telefon mobil, iar pe persoana vătămată Z de un ceas.

Fişa de cazier judiciar a lui X: la data de 29 decembrie 2014, X a fost liberat din măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani, având un rest total neexecutat de 2800 zile internare într-un centru de detenție.

Față de această situație de fapt, stabiliți încadrarea juridică şi prezentați soluțiile pe care le poate dispune instanța cu privire la toate instituțiile incidente în cauză.

PARTEA PRACTICĂ

Minoritate. Internare într-un centru de detenţie. Tentativă. În cazul tentativei la infracţiunea de omor prevăzută în art. 32 raportat la art. 188 NCP, săvârşită în timpul minorităţii, instanţa poate lua măsura educativă privativă de libertate a internării într-un centru de detenţie, pe o perioadă cuprinsă între 5 şi 15 ani, întrucât tentativa constituie o cauză de reducere a pedepsei, care nu se ia în considerare la stabilirea „pedepsei prevăzute de lege", în sensul dispoziţiilor art. 114 alin. (2) lit. b) NCP şi art. 125 alin. (2) NCP (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 55/RC din 10 februarie 2015).

FIŞA nr. 31
REGIMUL SANCȚIONATOR AL PLURALITĂȚII DE INFRACȚIUNI COMISE DE MINORI

A. Pluralitatea de infracțiuni săvârşite NUMAI ÎN MINORAT

✍ Ipoteze:

1. Dacă toate infracțiunile concurente comise de minor sunt judecate în aceeaşi cauză, *se stabileşte şi se ia o* ***singură măsură educativă pentru toate infracțiunile concurente.***

2. În situația în care una sau mai multe infracțiuni concurente comise de minor sunt judecate după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă pentru o altă infracțiune concurentă, respectiv dacă obiectul judecății constă în infracțiuni săvârşite în timpul executării măsurii educative (privative sau neprivative de libertate) sau pe parcursul executării măsurii asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenție:

- *a)* în cazul în care minorul se află în executarea unei măsuri neprivative de libertate, ***se poate dispune,*** în funcție de particularitățile cauzei, ***fie prelungirea*** *măsurii educative neprivative până la maximul prevăzut de lege,* ***fie înlocuirea*** *măsurii cu o altă măsură educativă neprivativă mai severă ori cu o măsură educativă privativă de libertate,* conform art. 123 alin. (3) NCP;
- *b)* dacă minorul se află în executarea internării într-un centru educativ, **se poate dispune,** în funcție de particularitățile cauzei, ***fie*** **prelungirea** măsurii internării într-un centru educativ până la maximul acesteia, ***fie*** **înlocuirea** măsurii cu cea a internării într-un centru de detenție, conform art. 124 alin. (3) NCP;

- *c)* dacă faţă de minor s-a dispus anterior înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu asistarea zilnică, după dispunerea *revenirii asupra înlocuirii* se va putea dispune, în funcţie de particularităţile cauzei, *fie* ***executarea*** **restului rămas neexecutat,** *fie* ***internarea într-un centru de detenţie,*** conform art. 124 alin. (7) NCP;.
- *d)* în cazul în care minorul se află în executarea internării într-un centru de detenţie, **se va dispune prelungirea** măsurii internării într-un centru de detenţie, conform art. 125 alin. (3) NCP;
- *e)* dacă faţă de minor s-a dispus anterior înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenţie cu asistarea zilnică, după dispunerea *revenirii asupra înlocuirii* se va putea dispune, în funcţie de particularităţile cauzei, ***fie executarea*** **restului rămas neexecutat,** ***fie prelungirea duratei internării într-un centru de detenţie,*** conform art. 125 alin. (7) NCP.

B. Pluralitatea de infracţiuni săvârşite ATÂT ÎN MINORAT, CÂT ŞI DUPĂ MAJORAT

✍ Ipoteze:

1. În cazul infracţiunilor concurente judecate în aceeaşi cauză, instanţa va stabili o măsură educativă pentru infracţiunea săvârşită în timpul minorităţii (*Fmin*) şi o pedeapsă pentru infracţiunea săvârşită după majorat (*Fmaj*), după care:

- *a)* dacă pentru *Fmin* a stabilit *o măsură educativă neprivativă* de libertate, **se va executa numai pedeapsa** (amendă penală, închisoare sau închisoarea însoţită de amenda penală);
- *b)* dacă pentru *Fmin* este stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj pedeapsa închisorii,* instanţa va aplica **pedeapsa închisorii,** la care va adăuga **un spor obligatoriu de 1/4 din durata măsurii educative**[1]; în acest caz, pedeapsa de bază este întotdeauna închisoarea, indiferent de cuantumul acesteia, chiar şi atunci când durata măsurii educative privative de libertate este mai mare decât cea a pedepsei;

[1] Prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 601/2018 a fost admisă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 129 alin. (2) lit. b) NCP şi s-a constatat că sintagma *„cel puţin"* din cuprinsul acestora este neconstituţională. În aceste condiţii, majorarea pedepsei închisorii *este fixă – o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârşirii infracţiunii comise după majorat* –, nemaiputându-se aplica un spor de pedeapsă superior până la durata integrală a măsurii educative sau a restului neexecutat.

- *c)* dacă pentru *Fmin* este stabilită o *măsură educativă privativă sau neprivativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* pedeapsa aplicată este **detențiunea pe viață**, va fi aplicată numai această pedeapsă;
- *d)* dacă pentru *Fmin* este stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* este stabilită *pedeapsa amenzii*, atunci **se va aplica măsura educativă, care poate fi majorată cu 6 luni**, dar nu mai mult de maximul prevăzut de lege pentru respectiva măsură.

În ipoteza în care **după majorat sunt comise mai multe infracțiuni concurente cu infracțiunea comisă în minorat**, instanța va proceda după cum urmează:

1. va stabili măsura educativă pentru infracțiunea comisă în minorat (*Fmin*);

2. va stabili pedeapsa pentru fiecare dintre infracțiunile comise după majorat, apoi va aplica pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 NCP (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracțiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi *Fmaj*;

3. va aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracțiuni.

În ipoteza în care **atât în minorat, cât şi după majorat sunt comise mai multe infracțiuni concurente**, instanța va proceda după cum urmează:

1. va stabili măsura educativă rezultantă pentru toate infracțiunile comise în minorat (*Fmin*);

2. va stabili pedeapsa pentru fiecare dintre infracțiunile comise după majorat, apoi va aplica pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 NCP (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracțiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi *Fmaj*;

3. va aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracțiuni.

2. În cazul comiterii de major a unei infracţiuni după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă, înainte sau în timpul executării acesteia, pe durata liberării din executarea măsurii educative privative de libertate sau pe durata executării asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenţie – altfel spus, atunci când minorul căruia i-a fost aplicată o măsură educativă împlineşte vârsta de 18 ani pe parcursul executării măsurii educative şi săvârşeşte o infracţiune după majorat –, **pentru *Fmaj* instanţa va aplica obligatoriu o pedeapsă:**

- *a)* dacă pentru *Fmin* a stabilit o *măsură educativă neprivativă* de libertate, **se va executa numai pedeapsa;**
- *b)* dacă pentru *Fmin* este stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* instanţa stabileşte *pedeapsa închisorii*, instanţa va aplica **pedeapsa închisorii** la care va adăuga **un spor obligatoriu de 1/4 din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta;**
- *c)* dacă pedeapsa aplicată pentru *Fmaj* este **detenţiunea pe viaţă,** va fi aplicată numai această pedeapsă;
- *d)* dacă pentru *Fmin* este stabilită o *măsură educativă privativă* de libertate, iar pentru *Fmaj* este stabilită pedeapsa cu *amenda,* atunci se va aplica **măsura educativă, care poate fi majorată cu 6 luni,** dar nu mai mult de maximul prevăzut de lege pentru respectiva măsură.

În ipoteza în care **după majorat sunt comise mai multe infracţiuni concurente după rămânerea definitivă a hotărârii prin care a fost aplicată o măsură educativă, înainte sau în timpul executării acesteia, pe durata liberării din executarea măsurii educative privative de libertate sau pe durata executării asistării zilnice care a înlocuit internarea într-un centru educativ/de detenţie,** instanţa va proceda după cum urmează:

1. va stabili pedeapsa pentru fiecare dintre infracţiunile comise după majorat, apoi va aplica pedeapsa rezultantă potrivit regulilor prevăzute de art. 39 NCP (dreptul comun în materia aplicării pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni comise de majori); această pedeapsă rezultantă va fi *Fmaj;*

2. va aplica regulile descrise mai sus pentru determinarea pedepsei/măsurii educative privative de libertate pentru pluralitatea de infracţiuni.

C. Descoperirea ulterioară a unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității:

✓ dacă *pe durata termenului de supraveghere* al amânării aplicării pedepsei, al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii ori al liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii se descoperă că persoana supravegheată (majoră) mai săvârșise o infracțiune în timpul minorității, pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, *o măsură educativă privativă de libertate*, amânarea, suspendarea sau liberarea **se anulează**, aplicându-se în mod corespunzător regulile prevăzute de art. 129 alin. (2)-(4) NCP, descrise mai sus;

✓ dacă infracțiunea/infracțiunile săvârșite în minorat nu au fost descoperite înăuntrul termenului de supraveghere, nu se va mai putea dispune anularea amânării pedepsei, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei ori a liberării condiționate; pentru aceste infracțiuni se va aplica totuși o măsură educativă (dacă nu a intervenit între timp vreo cauză de înlăturare a răspunderii penale), care va fi executată chiar dacă infractorul a devenit între timp major;

✓ NU se va dispune anularea amânării pedepsei, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei ori a liberării condiționate dacă pentru infracțiunea/infracțiunile comise în minorat și descoperite în termenul de supraveghere s-a aplicat o măsură educativă neprivativă de libertate; în acest caz, măsura educativă neprivativă de libertate se va executa chiar dacă infractorul a devenit între timp major, alături de măsurile de supraveghere și/sau obligațiile stabilite de către instanță odată cu dispunerea amânării aplicării pedepsei, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, respectiv a liberării condiționate.

TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

X comite două infracțiuni de furt calificat în minorat în februarie, respectiv martie 2013. Pentru prima infracțiune X este condamnat de Judecătoria Constanța la pedeapsa închisorii de 2 ani cu suspendarea condiționată pentru un termen de încercare de 4 ani potrivit Codului penal din 1969, hotărârea rămânând definitivă la data de 10 octombrie 2013. Pentru cea de-a doua infracțiune X este condamnat de Judecătoria Iași la pedeapsa

închisorii de 2 ani cu suspendarea condiționată pentru un termen de încercare de 4 ani potrivit Codului penal din 1969, hotărârea rămânând definitivă la data de 10 noiembrie 2013. În martie 2017 X comite, în majorat, o infracțiune de tâlhărie (art. 233 NCP). În calitate de judecător al ultimei infracțiuni, pentru care urmează să aplicați o pedeapsă în cuantumul aferent minimului special prevăzut de lege, văzând că pedepsele anterioare nu au fost contopite, termenele de supraveghere curgând în paralel, stabiliți dacă în cauză este incidentă instituția anulării sau cea a revocării suspendării condiționate, precum şi tratamentul sancționator pentru pluralitatea de infracțiuni constatată.

FIŞA nr. 32
CAUZE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ

1. AMNISTIA ANTECONDAMNATORIE

✓ se dispune de Parlament printr-o lege organică (sau ordonanță de urgență a Guvernului), prin care este înlăturată răspunderea penală pentru infracțiuni (fapt consumat ori fapt epuizat) săvârşite de o persoană fizică sau juridică până la data intrării sale în vigoare sau până la o altă dată prevăzută în lege;

+

✓ legea de amnistie are caracter retroactiv;

+

✓ poate fi incidentă în cazul infractorilor persoane fizice sau juridice;

+

✓ în cazul infracțiunilor continue, continuate sau de obicei, este necesar ca *momentul epuizării* acestora să fie anterior intrării în vigoare a legii de amnistie sau datei prevăzute în această lege;

+

✓ în cazul infracțiunii progresive, momentul comiterii *acțiunii/inacțiunii infracționale* trebuie să fie anterior intrării în vigoare a legii de amnistie sau datei prevăzute în această lege;

+

✓ în cazul concursului de infracțiuni, incidența legii de amnistie se va aprecia în funcție de fiecare infracțiune comisă, iar nu prin raportare la pedeapsa rezultantă;

+

✓ în cazul participației penale se va avea în vedere momentul consumării sau epuizării infracțiunii, iar nu cel al efectuării actelor de către participanți.

EFECTE

1. înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea săvârşită;

2. acțiunea penală nu mai poate fi pusă în mişcare sau exercitată; procurorul va dispune clasarea, iar instanța încetarea procesului penal. Suspectul sau inculpatul poate cere continuarea urmăririi penale sau a judecății pentru a-şi dovedi nevinovăția;

3. produce efecte obligatorii *in rem* (cu excepția situației în care prin legea de amnistie se dispune altfel);

4. intervenția amnistiei antecondamnatorii nu împiedică aplicarea de măsuri de siguranță, cu excepția confiscării extinse, deoarece pentru aplicarea acesteia este necesară existența unei hotărâri de condamnare;

5. nu are efect asupra drepturilor persoanei vătămate şi nici asupra acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal (instanța urmând să lase nesoluționată acțiunea civilă);

6. de efectele amnistiei antecondamnatorii nu beneficiază şi favorizatorul infractorului amnistiat sau tăinuitorul bunurilor provenite din infracțiunea amnistiată, în lipsa unei prevederi explicite în legea de amnistie.

2. PRESCRIPȚIA RĂSPUNDERII PENALE

✓ cauză ce înlătură răspunderea penală ca urmare a trecerii unei perioade de timp prevăzute de lege;

+

✓ are caracter real, profitând tuturor participanților la săvârşirea infracțiunii;

+

✓ **sunt imprescriptibile:** infracțiunile de genocid, contra umanității şi de război, *indiferent de data la care au fost comise,* infracțiunile de omor, omor calificat, precum şi infracțiunile intenționate urmate de moartea victimei; deopotrivă, vor fi imprescriptibile şi infracțiunile complexe care absorb vreuna dintre infracțiunile menționate mai sus (de pildă, ultrajul, ultrajul judiciar); imprescriptibilitatea răspunderii penale va opera chiar dacă infracțiunea a rămas în stadiul tentativei ori a fost consumată sau epuizată; nu prezintă importanță dacă infractorul era minor sau major la data comiterii faptei;

+

✓ chiar dacă în urma comiterii faptei se produce decesul unei persoane, **sunt prescriptibile:** uciderea la cererea victimei, uciderea din culpă, determinarea sau înlesnirea sinuciderii;

+

✓ operează din oficiu, la momentul împlinirii termenului de prescripție.

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Modificări preconizate:

1. reducerea termenelor de prescripție pentru infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa închisorii *mai mare de 5 ani, dar care nu depăşeşte 20 de ani;*

2. reducerea duratei termenului prescripției speciale astfel că, dacă termenul general de prescripție a răspunderii penale a fost depăşit *cu jumătate (şi nu cu încă o dată),* va fi socotit împlinit oricâte întreruperi ar interveni;

3. armonizarea dispozițiilor în materia întreruperii cursului prescripției cu Dec. C.C.R. nr. 297/2018.

Termenele de prescripţie a răspunderii penale pentru persoana fizică şi juridică *(autor sau participant la săvârşirea infracţiunii)* sunt:

a) 15 ani, când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este detenţiunea pe viaţă sau închisoarea mai mare de 20 de ani;

b) 10 ani, când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depăşeşte 20 de ani;

c) 8 ani, când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depăşeşte 10 ani;

d) 5 ani, când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depăşeşte 5 ani;

e) 3 ani, când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa închisorii care nu depăşeşte un an sau amenda.

! OBSERVAŢII:

1. când legea prevede pentru infracţiunea comisă *pedepse alternative,* stabilirea termenului de prescripţie a răspunderii penale se va face prin raportare la pedeapsa cea mai grea; dacă norma de incriminare stipulează o *formă de bază şi variante atenuate sau agravate,* stabilirea termenului de prescripţie a răspunderii penale se va face prin raportare la pedeapsa pentru forma sau varianta efectiv comisă;
2. termenele de prescripţie a răspunderii penale se reduc la jumătate pentru cei care la data săvârşirii infracţiunii erau minori, chiar dacă au împlinit vârsta de 18 ani pe parcursul termenului de prescripţie;
3. stabilirea termenului de prescripţie se face prin raportare la *maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea consumată,* chiar dacă fapta a rămas în faza tentativei; nu vor fi avute în vedere eventualele cauze de atenuare sau agravare a pedepsei;

4. în cazul în care acuzația vizează o variantă atenuată sau agravată a infracțiunii, se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de lege pentru această variantă, iar nu pedeapsa prevăzută de lege pentru forma de bază a infracțiunii (care nu face obiectul acuzației penale); în acest sens, prin **decizia nr. 1/HP/2015**, instanța supremă a reținut că dispozițiile art. 308 NCP reprezintă o variantă atenuată a infracțiunii de delapidare prevăzute de art. 295 NCP, iar la calcularea termenului de prescripție a răspunderii penale se ține seama de pedeapsa prevăzută de art. 295 NCP raportat la art. 308 alin. (2) NCP;
5. noul Cod penal prevede aceleași termene de prescripție a răspunderii penale pentru persoana juridică ca și în cazul persoanei fizice.

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

În două situații a fost redusă cu 2 ani durata termenelor generale de prescripție a răspunderii penale, respectiv:

a. de la 8 ani la 6 ani, în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;

b. de la 10 ani la 8 ani, în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani.

Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt termene substanțiale de drept penal şi se calculează conform art. 186 NCP, de la:

1. data săvârşirii infracțiunii de către autor;
2. data încetării acțiunii sau inacțiunii infracționale (epuizare) în cazul infracțiunilor continue;
3. data săvârşirii ultimei acțiuni sau inacțiuni infracționale (epuizare) în cazul infracțiunilor continuate;
4. data săvârşirii activității infracționale în cazul infracțiunilor progresive;
5. data săvârşirii ultimului act în cazul infracțiunilor de obicei.

! OBSERVAȚII:

1. prin **decizia nr. 5/HP/2019**, instanța supremă a considerat că, în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp, data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale este *momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit*;
2. nu prezintă importanță sub aspectul curgerii termenului de prescripție a răspunderii penale data comiterii actelor de instigare ori a celor de complicitate anterioară;
3. în cazul infracțiunii progresive, durata termenului de prescripție va fi stabilită în funcție de pedeapsa prevăzută de lege pentru rezultatul mai grav definitiv produs;
4. în ipoteza infracțiunii continuate, chiar dacă fiecare acțiune sau inacțiune are caracter infracțional, prescripția răspunderii penale nu se va analiza separat pentru fiecare dintre acestea, ci prin raportare la momentul *ultimei acțiuni sau inacțiuni ce intră în unitatea legală*;

5. în cazul infracțiunilor continue sau continuate, data epuizării va fi avută în vedere şi pentru calculul prescripției răspunderii penale a participanților la aceste infracțiuni cu durată de consumare; trebuie precizat că, în cazul infracțiunii continuate, data epuizării va fi avută în vedere ca dată de început a termenului de prescripție numai dacă participanții au putut avea reprezentarea ansamblului activității infracționale a autorului;
6. în cazul infracțiunilor contra libertății şi integrității sexuale (art. 218-223 NCP), al celor de trafic şi exploatare a persoanelor vulnerabile (art. 209-216[1] NCP), precum şi al infracțiunii de pornografie infantilă (art. 374 NCP) săvârşite față de un minor, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.

EFECTE

1. are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru infracțiunea săvârşită, constituind totodată şi un impediment la punerea în mişcare sau exercitarea acțiunii penale (produce efecte similare amnistiei antecondamnatorii); dacă procurorul constată că a intervenit prescripția răspunderii penale, dispune prin ordonanță clasarea, iar instanța, prin hotărâre, încetarea procesului penal;
2. suspectul sau inculpatul poate cere continuarea urmăririi penale sau a judecății pentru a-şi dovedi nevinovăția;
3. NU produce efecte asupra măsurilor de siguranță, cu excepția confiscării extinse, deoarece pentru aplicarea acesteia este necesară existența unei hotărâri de condamnare;
4. NU are efect asupra drepturilor persoanei vătămate şi nici asupra acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal (instanța trebuind să se pronunțe asupra acesteia şi în cazul încetării procesului penal, ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale, ca efect al Deciziei Curții Constituționale nr. 586/2016.

Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale:

1. produce efecte *in rem* şi intervine odată cu îndeplinirea de către organele judiciare competente, înainte de împlinirea termenului de prescripție, a oricărui act de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului; prin urmare, primul act care este susceptibil de a întrerupe prescripția este ordonanța *prin care se dispune continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect;*

↓

2. după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție, perioada de timp anterioară nefiind luată în considerare la calculul termenului de prescripție;

↓

3. prescripția specială: prescripția va produce efecte oricâte întreruperi ar avea loc, dacă termenul de prescripție prevăzut de lege a fost depăşit **cu încă o dată.**

! OBSERVAȚII:

1. prin Decizia nr. 297/2018, Curtea Constituțională a constatat că soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză", din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) NCP, este neconstituțională. În urma acestei decizii, întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale nu se va mai putea realiza prin îndeplinirea în mod legal de organele judiciare competente, *înainte de împlinirea termenului de prescripție, a oricărui act de procedură, ci numai prin actele de procedură care trebuie aduse la cunoştința suspectului sau inculpatului.* În urma publicării în Monitorul Oficial a Dec. C.C.R. nr. 297/2018, vor fi incidente dispozițiile art. 5 NCP referitoare la legea penală mai favorabilă ca urmare a reconfigurării *in favorem* a normei substanțiale, astfel că întreruperea prescripției răspunderii penale se va putea considera că a avut loc, până la data de 25 iunie 2018, numai prin actele de procedură legal efectuate şi care, potrivit legii, trebuiau comunicate suspectului sau inculpatului. Deopotrivă, este eronat a se reține abrogarea sau ieşirea din vigoare a art. 155 alin. (1) NCP ca efect al Dec. C.C.R. nr. 297/2018;

2. întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre ei;
3. admiterea cererii de redeschidere a procesului penal în cazul condamnărilor pronunțate în lipsă (cale extraordinară de atac, potrivit noului Cod de procedură penală) are natura unei cauze de întrerupere a termenului de prescripție a răspunderii penale; prin urmare, va începe să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale de la data încheierii prin care a fost admisă calea extraordinară de atac; va interveni și în acest caz prescripția specială a răspunderii penale dacă termenul de prescripție prevăzut de lege, *calculat de la data săvârșirii infracțiunii*, **a fost depășit cu încă o dată**, fără a fi luată în calcul perioada de timp scursă de la data rămânerii definitive a hotărârii până la data pronunțării încheierii prin care a fost admisă calea extraordinară de atac;
4. în cazul extrădării pasive, când un stat străin (*stat solicitant*) solicită extrădarea din România (*stat solicitat*) a persoanelor aflate pe teritoriul țării care sunt urmărite penal sau sunt trimise în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni ori sunt căutate în vederea executării unei măsuri de siguranță, a unei pedepse sau a unei alte hotărâri a instanței penale în statul solicitant, ***depunerea cererii de extrădare întrerupe prescripția neîmplinită anterior***; extrădarea nu se acordă în cazul în care prescripția răspunderii penale sau prescripția executării pedepsei este împlinită fie potrivit legislației române, fie potrivit legislației statului solicitant (art. 18 și art. 33 din Legea nr. 302/2004).

LEGEA DE MODIFICARE A NCP

Dispozițiile art. 155 alin. (1) NCP au fost modificate pentru a fi puse de acord cu **Dec. C.C.R. nr. 297/2018**: cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe pentru fiecare faptă și persoană **prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului în cadrul procesului penal.**

Deopotrivă, a fost redus termenul de prescripție specială. Astfel, potrivit art. 155 alin. (3) NCP, „prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut la art. 154 este depășit **cu încă jumătate**".

Suspendarea prescripției răspunderii penale produce efecte *in personam* şi intervine:

1. pe durata cât o dispoziție legală împiedică punerea în mişcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal (de pildă, în situația lipsei plângerii prealabile) ori în cazul existenței unei imunități procedurale prevăzute de Constituție [de pildă, imunitatea procedurală a Preşedintelui pe durata mandatului prevăzută de art. 84 alin. (2) din Constituție] sau de o lege specială (de pildă, imunitatea ministerială prevăzută de Legea nr. 115/1999);

2. pe durata cât o împrejurare de neprevăzut ori care nu poate fi înlăturată împiedică punerea în mişcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal.

! OBSERVAȚII:

1. termenul de prescripție a răspunderii penale va fi suspendat pe întreaga perioadă în care este incidentă vreuna dintre cele două cauze de suspendare prezentate mai sus, indiferent de durata de timp;
2. perioada de timp în care termenul de prescripție a răspunderii penale a fost suspendat nu se ia în calcul pentru stabilirea termenului prescripției speciale;
3. întreruperea cursului justiției (care poate interveni ca urmare a aplicării eronate a normelor de procedură consecutiv unei interpretări deficitare ori în condițiile încălcării explicite a normelor procedurale, când instanța se dezînvesteşte) nu poate conduce la suspendarea cursului prescripției răspunderii penale, deoarece culpa autorităților în întreruperea judecății nu poate constitui un motiv de prelungire a termenului de prescripție a răspunderii penale, care vine să sancționeze tocmai pasivitatea statului în tragerea la răspundere penală a infractorului. Deopotrivă, nu se poate reține incidența unui caz de suspendare a cursului prescripției răspunderii penale întemeiat pe o dispoziție legală care împiedică continuarea procesului penal în situația întreruperii judecății în condițiile art. 26 din Legea nr. 304/2004 (dacă o secție a Înaltei Curți de

Casație și Justiție consideră că este necesar să revină asupra propriei jurisprudențe, *întrerupe judecata și sesizează Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție*, care judecă cu citarea părților din dosarul a cărui judecată a fost întreruptă; după ce Secțiile Unite s-au pronunțat asupra sesizării privind schimbarea jurisprudenței, judecata continuă).

3. LIPSA PLÂNGERII PREALABILE

✓ la anumite infracțiuni strict și limitativ determinate de lege, începerea urmăririi penale, efectuarea urmăririi penale, precum și punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale sunt condiționate de formularea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată personal sau prin mandatar special;

✓ lipsește plângerea prealabilă când persoana vătămată nu a formulat-o ori atunci când plângerea nu este formulată cu respectarea condițiilor prevăzute de lege (persoana care poate formula plângere, condiții de formă, termen);

✓ când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, plângerea prealabilă se face de reprezentanții ei legali (părinte, tutore, curator), respectiv cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă; în aceste cazuri, acțiunea penală se poate *pune în mișcare și din oficiu*;

✓ acțiunea penală poate fi pusă în mișcare *și din oficiu* în situația în care persoana juridică vătămată prin săvârșirea infracțiunii este reprezentată chiar de către infractor;

✓ dacă persoana vătămată a decedat sau persoana juridică a fost lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile, acțiunea penală poate fi pusă în mişcare *din oficiu* [art. 157 alin. (5) NCP]; oficialitatea acțiunii penale operează şi în ipoteza în care, pe întreaga durată a termenului de formulare a plângerii prealabile, persoana vătămată a fost într-o imposibilitate obiectivă de a formula plângere prealabilă aflată în legătură directă cu infracțiunea, decedând ca urmare a infracțiunii după expirarea termenului de formulare a plângerii prealabile;

✓ plângerea prealabilă trebuie formulată în termen de 3 luni (**termen procedural de decădere**, calculat potrivit dispozițiilor art. 269 şi art. 270 NCPP) din ziua în care persoana vătămată *a aflat despre săvârşirea faptei*; dacă persoana vătămată este un minor sau un incapabil, termenul de 3 luni curge de la data când reprezentantul său legal a aflat despre săvârşirea faptei; în cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al minorului sau incapabilului, termenul de 3 luni curge de la data numirii unui nou reprezentant legal (art. 296 NCPP);

✓ termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile se suspendă pe durata desfăşurării medierii;

✓ **indivizibilitatea** răspunderii penale este:

1. activă – când prin săvârşirea infracțiunii au fost vătămate mai multe persoane, infractorul va răspunde penal, chiar dacă plângerea prealabilă **a fost formulată numai de** una dintre persoanele vătămate; regulile indivizibilității nu se aplică şi în privința *retragerii* plângerii prealabile;

2. pasivă – când infracțiunea a fost săvârşită de mai multe persoane (autori, instigatori, complici); acestea vor răspunde penal, chiar dacă plângerea prealabilă **a fost formulată numai cu privire la** unul dintre participanți; regulile indivizibilității nu se aplică şi în privința *retragerii* plângerii prealabile.

EFECTE

1. are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru infracțiunea săvârșită, constituind totodată şi un impediment la punerea în mişcare a acțiunii penale; în situația în care lipsa plângerii prealabile este constatată în cursul urmăririi penale, procurorul dispune clasarea, iar dacă aceasta este constatată în cursul judecății, instanța dispune încetarea procesului penal;

2. NU produce efecte asupra măsurilor de siguranță, cu excepția confiscării extinse, care presupune existența unei condamnări;

3. instanța va lăsa nesoluționată acțiunea civilă dacă nu s-a formulat plângere prealabilă, urmând ca aceasta să poată fi exercitată pe cale separată la instanța civilă.

4. RETRAGEREA PLÂNGERII PREALABILE

✓ persoana vătămată poate retrage plângerea prealabilă formulată în mod legal oricând înainte ca hotărârea judecătorească să devină definitivă; în cazul în care persoana vătămată este un minor, retragerea plângerii prealabile nu echivalează întotdeauna cu înlăturarea răspunderii penale a infractorului, deoarece acțiunea penală poate fi exercitată şi din oficiu;

✓ retragerea plângerii prealabile trebuie să fie explicită (formulată personal sau prin mandatar special) şi necondiționată, putând fi realizată oral sau în scris în fața organelor judiciare;

✓ în cazul persoanelor vătămate lipsite de capacitate de exercițiu/cu capacitate de exercițiu restrânsă, retragerea plângerii prealabile se face numai de reprezentanții lor legali/cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege;

✓ dacă acțiunea penală a fost pusă în mişcare din oficiu în condițiile legii (de pildă, în cazul în care persoanele vătămate sunt minori), retragerea plângerii produce efecte **numai dacă este însuşită de procuror**, limitându-se astfel dreptul de dispoziție al persoanei vătămate tocmai în vederea asigurării unei protecții mai eficiente a acestor persoane care se află într-o poziție vulnerabilă;

✓ în cazul infracțiunii de violență în familie (art. 199 NCP), interpretarea coroborată a art. 199 alin. (2) NCP şi a art. 158 alin. (4) NCP pare a lăsa să se înțeleagă că în aceste ipoteze de violențe în familie ar fi posibile atât împăcarea, cât şi retragerea plângerii prealabile (această din urmă opțiune fiind mai avantajoasă, întrucât nu este limitată în timp la debutul fazei de judecată, cum este împăcarea). În scopul unificării practicii, prin **decizia nr. 11/RIL/2019**, instanța supremă a arătat că „pentru infracțiunea de lovire sau alte violențe săvârşită asupra unui membru de familie prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, atunci când acțiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal poate fi dispusă **numai ca efect al retragerii plângerii prealabile, şi nu ca efect al împăcării**". În mod similar se va proceda şi în cazul infracțiunii de vătămare corporală din culpă a unui membru de familie, prevăzută de art. 196 NCP.

EFECTE

1. are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru infracțiunea săvârşită, constituind totodată şi un impediment la punerea în mişcare a acțiunii penale; în situația în care retragerea plângerii prealabile intervine în cursul urmăririi penale, procurorul dispune clasarea, iar dacă aceasta este constatată în cursul judecății, instanța dispune încetarea procesului penal; suspectul sau inculpatul poate solicita continuarea cercetărilor sau a judecății în vederea dovedirii nevinovăției sale;

2. produce efecte *in personam*, înlăturând răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă, urmând ca procesul penal să continue cu privire la suspecții sau inculpații cu privire la care plângerea nu a fost retrasă [art. 157 alin. (3) NCP]; nu este reglementată indivizibilitatea retragerii plângerii prealabile;

3. NU are efecte asupra acțiunii civile, instanța penală urmând să o lase nesoluționată;

4. NU are efecte asupra măsurilor de siguranță, care pot fi dispuse chiar în absența unei condamnări penale, cu excepția confiscării extinse, care implică existența unei condamnări.

5. ÎMPĂCAREA

✓ este posibilă numai în cazurile explicit prevăzute de lege pentru infracțiunile la care **acțiunea penală se exercită din oficiu;** *ca excepție, în situațiile în care legea prevede în cazul anumitor infracțiuni care se urmăresc la plângerea prealabilă posibilitatea procurorului de a exercita acțiunea penală din oficiu, iar în concret procurorul a acționat în acest sens, împăcarea este posibilă dacă legea o prevede în mod explicit* [de pildă, art. 199 alin. (2) NCP raportat la art. 193 NCP (lovirea sau alte violențe săvârşite asupra unui membru de familie)];

✓ pentru persoanele vătămate lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali. Persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege; în cazul persoanelor juridice, împăcarea se poate realiza de reprezentantul legal al acestora sau de persoana desemnată de organul judiciar să reprezinte persoana juridică;

✓ împăcarea trebuie să fie personală, explicită, totală, necondiționată, definitivă şi să intervină **până la citirea actului de sesizare a instanței** [art. 159 alin. (3) NCP]; ca urmare a Deciziei Curții Constituționale nr. 397/2016, acordul de mediere poate fi încheiat tot până la citirea actului de sesizare a instanței; împăcarea sau medierea tardivă pot fi avute în vedere la individualizarea regimului sancționator;

✓ poate fi realizată oral sau în scris în fața organelor judiciare; în cazul în care asistența juridică este obligatorie, împăcarea trebuie să se realizeze numai în prezența avocatului ales sau a apărătorului din oficiu;

✓ în cazul în care procedura de mediere se desfăşoară înaintea începerii procesului penal şi aceasta se închide prin soluționarea conflictului şi încheierea unei înțelegeri, fapta nu va atrage răspunderea penală pentru făptuitorul cu privire la care conflictul s-a încheiat prin mediere.

EFECTE

1. are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru infracțiunea săvârşită, constituind totodată şi un impediment la punerea în mişcare şi exercitarea acțiunii penale; în situația în care împăcarea intervine în cursul urmăririi penale, procurorul dispune clasarea, iar dacă aceasta este constatată în cursul judecății, instanța dispune încetarea procesului penal şi constată stinsă acțiunea civilă; suspectul sau inculpatul NU poate solicita continuarea cercetărilor sau a judecății în vederea dovedirii nevinovăției sale;

2. produce efecte *in personam*, înlăturând răspunderea penală a suspectului sau inculpatului care s-a împăcat cu persoana vătămată;

3. NU are efecte asupra măsurilor de siguranță, care pot fi dispuse chiar în absența unei condamnări penale, cu excepția confiscării extinse, care implică existența unei condamnări;

4. în cazul în care infracțiunea este săvârşită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, împăcarea va produce efecte numai dacă este însuşită de procuror [art. 159 alin. (6) NCP].

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

X, persoană vătămată, formulează plângere prealabilă împotriva lui Y pentru comiterea infracțiunii de viol în forma de bază. Deopotrivă, X se constituie parte civilă cu suma de 100.000 de euro. Prin sentința pronunțată de prima instanță se dispune condamnarea lui Y la 3 ani închisoare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei şi obligarea acestuia la plata sumei de 50.000 de euro, acțiunea civilă fiind admisă doar în parte. Împotriva acestei sentințe declară apel doar X. În fața instanței de apel se prezintă X, care învederează că înțelege să îşi retragă plângerea prealabilă, întrucât doreşte să înceapă o relație amoroasă cu Y. Față de efectele principiului *non reformatio in peius*, va putea instanța de apel să ia act de retragerea plângerii prealabile?

PARTEA PRACTICĂ

Consecințele juridice ale amnistiei. În cazul infracțiunilor continue şi al celor continuate, consecințele juridice ale amnistiei se produc de la data săvârşirii acestor infracțiuni, dată care este aceea a încetării acțiunii sau inacțiunii, respectiv aceea a comiterii ultimei acțiuni sau inacțiuni (Plenul T.S., dec. de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987).

Aplicarea legii de amnistie. Existența unor circumstanțe atenuante care determină reducerea pedepsei sub minimul special prevăzut de lege nu determină aplicarea amnistiei dacă pedeapsa pentru infracțiunea săvârşită este mai mare decât cea stabilită prin actul de amnistie (T.S., col. pen., dec. nr. 1824/1968).

Titularul plângerii prealabile. Când tragerea la răspundere penală este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate, plângerea făcută de soț pentru soție sau de părinte pentru copilul său minor cu capacitate de exercițiu restrânsă nu poate duce la punerea în mişcare a acțiunii penale. Ratificarea unei asemenea plângeri de către persoana efectiv vătămată, cu efect de promovare a acțiunii penale, nu ar putea fi făcută decât în termenul prevăzut de lege (C.S.J., s. pen., dec. nr. 1566/2000).

Retragerea plângerii prealabile. Când persoana vătămată este surdomută, retragerea plângerii prealabile făcută prin declarație consemnată în încheiere nu este valabilă, dacă nu s-a făcut prin interpret sau printr-un înscris depus la dosar (C.S.J., s. pen., dec. nr. 1397/1992).

Întreruperea prescripției răspunderii penale. Înalta Curte constată, pe de o parte, că, potrivit dispozițiilor art. 244 alin. (1) şi (2) NCP, pedeapsa închisorii pentru infracțiunea de înşelăciune este de maximum 5 ani, iar, pe de altă parte, că faptele inculpatelor au fost săvârşite la 17 decembrie 2007 şi, respectiv, 24 ianuarie 2008, astfel încât termenul de prescripție a răspunderii penale s-a împlinit pentru A. la data de 16 decembrie 2012, iar pentru B. la 23 ianuarie 2013. Totodată, se mai observă că prin rezoluția din 18 noiembrie 2013 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Constanța s-a dispus începerea urmăririi penale față de A. şi B. pentru săvârşirea, între altele, a câte unei infracțiuni de înşelăciune prevăzute în art. 215 alin. (1), (2) şi (3) C.pen. anterior, astfel încât îndeplinirea ulterioară, în cauză, a acestui prim

act de procedură nu a putut conduce la întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale, în sensul prevăzut de dispozițiile art. 155 alin. (1) NCP. În aceste condiții, Înalta Curte de Casație şi Justiție, raportându-se la limitele de pedeapsă prevăzute de lege (maximum 5 ani) pentru infracțiunea de înşelăciune reținută în sarcina inculpatelor A. şi B., în raport cu încadrarea juridică a faptei [art. 244 alin. (1) şi (2) NCP] şi legea penală mai favorabilă (actuala codificare), stabilite cu caracter definitiv de instanța de apel, constată că, în cauză, termenul general de prescripție a răspunderii penale s-a împlinit la data de 16 decembrie 2012 (pentru A.) şi, respectiv, 23 ianuarie 2013 (pentru B.), având în vedere şi împrejurarea că nu a existat niciun act de întrerupere a acestui termen, aşa cum s-a menționat anterior, astfel încât, în mod corect, s-a dispus încetarea procesului penal (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 39/RC din 2 februarie 2017).

Retragerea plângerii prealabile. Declarația autentificată dată în fața notarului public, prin care persoana vătămată arată că „renunță la acțiunea penală" cu privire la o infracțiune pentru care legea prevede că acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, echivalează cu retragerea plângerii prealabile, instanța dispunând încetarea procesului penal (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 158/A din 13 aprilie 2016).

Lipsa plângerii prealabile. Plângerea formulată în scris şi nesemnată echivalează cu lipsa plângerii, atrăgând incidența art. 16 alin. (1) lit. e) teza I NCPP. Acest aspect are caracter prioritar în raport cu aspectele reținute de instanța de fond privind împrejurarea că plângerea prealabilă, vizând o persoană vătămată minoră, dar cu o vârstă mai mare de 14 ani, trebuia formulată personal de aceasta, dar cu încuviințarea asistentului legal (părinte), plângerea formulată de părinte în asemenea situații echivalând cu lipsa plângerii (C.A. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 1274 din 7 octombrie 2015).

Modalitatea de realizare a împăcării. Împăcarea este un act de voință bilateral sau, după caz, multilateral, ceea ce înseamnă că, pentru a produce efecte juridice, fiecare dintre părțile implicate trebuie să îşi exprime un consimțământ valabil de împăcare; nu prezintă importanță dacă manifestările de voință sunt consemnate în acelaşi act sau în înscrisuri separate şi nici dacă aceste manifestări sunt concomitente sau succesive (C.A. Târgu Mureş, s. pen. şi pt. cauze cu min. şi de fam., dec. nr. 203 din 16 aprilie 2015).

FIŞA nr. 33
CAUZE CARE ÎNLĂTURĂ EXECUTAREA PEDEPSELOR

1. AMNISTIA POSTCONDAMNATORIE

✓ se dispune de Parlament printr-o lege organică, prin care se înlătură executarea pedepselor în cazul infracțiunilor pentru care a intervenit o condamnare definitivă până la data intrării sale în vigoare sau până la o altă dată prevăzută în lege.

EFECTE

- amnistia postcondamnatorie produce efecte obligatorii *in rem* (cu excepția situației în care prin legea de amnistie se dispune altfel);
- efectele se produc numai pentru viitor:

1. împiedicarea executării sau înlăturarea executării pedepsei principale, accesorii sau complementare, care nu au fost executate;
2. pedeapsa principală este considerată ca fiind executată;
3. amenda încasată anterior amnistiei nu se restituie;

4. condamnarea la pedeapsa închisorii mai mare de *un an* aplicată unui infractor major pentru săvârşirea unei infracţiuni intenţionate sau praeterintenţionate, care a fost amnistiată, nu constituie prim termen al recidivei;

5. constituie un impediment la revocarea graţierii condiţionate a pedepsei sau la revocarea liberării condiţionate (când amnistia vizează infracţiunea din a cărei condamnare s-a dispus liberarea);

6. condamnatul care se bucură de efectele amnistiei nu poate solicita despăgubiri civile pentru partea executată din pedeapsa stabilită pentru infracţiunea amnistiată;

7. înlătură executarea măsurilor educative privative sau neprivative de libertate care nu au fost executate.

! OBSERVAŢII:

1. persoana condamnată poate invoca intervenţia amnistiei postcondamnatorii pe calea contestaţiei la executare;
2. efectele amnistiei postcondamnatorii nu sunt similare celor produse de prescripţia executării pedepsei sau de reabilitare;
3. intervenirea amnistiei postcondamnatorii nu înlătură posibilitatea de a solicita constatarea intervenţiei reabilitării de drept sau de a dispune reabilitarea judecătorească, amnistia postcondamnatorie producând efecte mai restrânse decât reabilitarea;
4. spre deosebire de graţiere sau de prescripţia executării pedepsei, care înlătură executarea pedepsei principale (care este, astfel, considerată ca executată) şi, implicit, executarea pedepsei accesorii, amnistia postcondamnatorie înlătură atât executarea pedepsei principale, cât şi a pedepselor accesorii sau complementare şi a celorlalte consecinţe ale condamnării, ca şi cum nu ar fi existat niciodată o soluţie de condamnare;

5. condamnarea anterioară pentru care s-a dispus amnistia nu constituie impediment la dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării sub supraveghere a executării pedepsei ce se aplică pentru săvârşirea unei noi infracțiuni;
6. amnistia nu produce efecte asupra drepturilor persoanei vătămate/părții civile şi nici asupra măsurilor de siguranță, cu excepția confiscării extinse.

2. PRESCRIPȚIA EXECUTĂRII PEDEPSEI

✓ este prescripția ale cărei efecte constituie un impediment la executarea pedepsei principale/măsurii educative (privative sau neprivative de libertate) aplicate printr-o hotărâre definitivă unei persoane fizice, respectiv la executarea pedepsei principale aplicate unei persoane juridice.

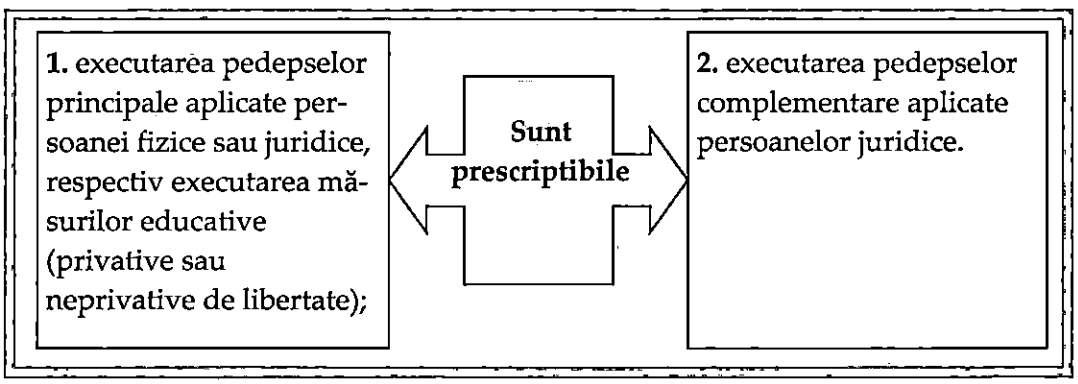
1. executarea pedepselor principale aplicate persoanei fizice sau juridice, respectiv executarea măsurilor educative (privative sau neprivative de libertate);
Sunt prescriptibile
2. executarea pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice.

1. executarea pedepselor principale stabilite persoanei fizice sau juridice pentru **infracţiunile de genocid, contra umanităţii şi de război,** ***indiferent de data la care au fost comise,*** pentru **infracţiunile de omor, omor calificat, precum şi pentru infracţiunile intenţionate urmate de moartea (nu şi sinuciderea) victimei;** deopotrivă, va fi imprescriptibilă şi executarea pedepselor aplicate pentru infracţiuni complexe care absorb vreuna dintre infracţiunile menţionate mai sus (de pildă, ultrajul, ultrajul judiciar);

Sunt imprescriptibile

2. executarea măsurilor de siguranţă;

3. executarea pedepselor complementare aplicate persoanei fizice.

! OBSERVAŢIE:

Condamnarea va constitui în continuare un antecedent penal; în ipoteza comiterii din nou a unei infracţiuni intenţionate sau praeterintenţionate, se va putea reţine starea de recidivă postexecutorie dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege.

Termenele de prescripţie a executării pedepsei pentru persoana fizică majoră sunt:

a) 20 de ani, când pedeapsa care urmează a fi executată este detenţiunea pe viaţă sau închisoarea mai mare de 15 ani;

b) 5 ani, plus durata pedepsei ce urmează să fie executată, ***dar nu mai mult de 15 ani,*** în cazul celorlalte pedepse cu închisoarea;

c) 3 ani, în cazul în care pedeapsa este amenda.

! OBSERVAȚII:

1. prin *pedeapsa ce se execută* se înțelege pedeapsa stabilită de instanță, ținându-se cont de cauzele ulterioare de modificare a acesteia; se va avea, astfel, în vedere pedeapsa stabilită pentru infracțiunea pentru care inculpatul a fost condamnat sau pedeapsa rezultantă în cazul concursului de infracțiuni, recidivei sau pluralității intermediare; în ipoteza în care, în condițiile art. 585 NCPP, intervine modificarea pedepsei, se va avea în vedere la stabilirea termenului de prescripție noua pedeapsă aplicată;
2. dacă a intervenit revocarea liberării condiționate ca urmare a nerespectării cu rea-credință a măsurilor de supraveghere sau a neîndeplinirii obligațiilor impuse de către instanță, termenul de prescripție *se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat;*
3. în cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, termenul de prescripție *se calculează în raport cu durata pedepsei închisorii care a înlocuit pedeapsa amenzii;*
4. în cazul grațierii parțiale a unei părți din pedeapsă, termenul de prescripție a executării pedepsei se va calcula în raport cu *durata părții din pedeapsă care a mai rămas de executat.*

Termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana juridică sunt:

- **a) 5 ani,** pentru pedeapsa principală a amenzii;
- **b) 3 ani,** pentru pedeapsa complementară aplicată persoanelor juridice.

Termenele de prescripție a executării măsurilor educative sunt:

- **a) 2 ani,** pentru măsurile educative neprivative de libertate;
- **b) un termen egal cu durata măsurii educative privative de libertate luate, dar nu mai puțin de 2 ani.**

! OBSERVAŢII:

1. dacă s-a dispus înlocuirea măsurilor educative, executarea se prescrie în raport cu măsura educativă mai grea;
2. în situaţia în care intervine revocarea liberării condiţionate din cauza nerespectării cu rea-credinţă a măsurilor de supraveghere sau a neîndeplinirii obligaţiilor impuse de către instanţă pe durata termenului de supraveghere, termenul de prescripţie începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii de revocare şi *se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat;*
3. atunci când revocarea liberării condiţionate are loc pentru săvârşirea unei noi infracţiuni pe durata termenului de supraveghere, termenul de prescripţie a executării pedepsei începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii de revocare, însă *se calculează raportat la pedeapsa rezultantă stabilită potrivit regulilor de la recidivă, respectiv de la pluralitatea intermediară.*

Termenele de prescripţie a executării pedepselor sunt termene substanţiale de drept penal şi se calculează de la:

1. data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, respectiv a hotărârii prin care s-a dispus măsura educativă (privativă sau neprivativă de libertate);
2. data rămânerii definitive a hotărârii de revocare sau anulare a amânării aplicării pedepsei, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei sau a liberării condiţionate;
3. data rămânerii definitive a hotărârii de înlocuire a pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii;
4. data la care pedeapsa principală a amenzii a fost executată sau considerată ca executată, în cazul pedepsei complementare aplicate persoanelor juridice;
5. data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus înlocuirea, în cazul înlocuirii măsurilor educative.

! OBSERVAȚII:

1. în cazul persoanelor juridice, termenul de prescripție a executării pedepsei amenzii nu curge în paralel cu cel al prescripției executării pedepselor complementare, acesta din urmă începând să curgă numai de la data împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei principale;
2. momentul de început al termenului de prescripție a executării pedepsei nu este același cu cel de la care începe să curgă termenul de reabilitare de drept/judecătorească.

EFECTE

→ 1. pedepsele principale sunt considerate ca executate;

→ 2. după expirarea termenului de prescripție a executării pedepsei principale stabilite în sarcina persoanei fizice, se vor executa pedepsele complementare.

Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei

1. intervine prin:

- **a.** începerea executării pedepsei;
- **b.** săvârșirea din nou a unei infracțiuni;
- **c.** sustragerea de la executare, după începerea executării pedepsei;
- **d.** înlocuirea obligației de plată a amenzii cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității.

2. după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție, perioada de timp anterioară nefiind luată în considerare la calculul termenului de prescripție.

! OBSERVAȚIE:

În materia prescripției executării pedepsei există numai prescripția generală, nu și prescripția specială.

Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei

1. intervine:

a. când se dispune amânarea sau întreruperea executării pedepsei;

b. în cazul în care instanța dispune suspendarea executării pedepsei până la soluționarea recursului în casație, a revizuirii, contestației în anulare, respectiv a rejudecării în cazul condamnărilor pronunțate în lipsă.

2. suspendarea durează până la începerea/reluarea executării pedepsei, respectiv până la soluționarea contestației în anulare sau a revizuirii;

3. prescripția își reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare, termenul său prelungindu-se cu durata de timp a suspendării.

3. GRAȚIEREA

✓ grațierea este măsura de clemență prin care Preşedintele României sau Parlamentul dispune înlăturarea, în tot sau în parte, a executării măsurii educative privative de libertate ori a pedepsei sau comutarea acesteia într-o pedeapsă mai uşoară prevăzută de noul Cod penal şi numai în limitele stabilite de acesta (pentru infracțiuni săvârşite până la momentul intrării în vigoare a actului de grațiere);

✓ reprezintă o cauză de înlăturare a executării *pedepsei/măsurii educative privative de libertate;*

✓ este necesar ca pedepsele sau măsurile educative privative de libertate să nu fi fost executate la data intrării în vigoare a legii de grațiere;

✓ poate fi dispusă de:

1. Preşedintele României;

2. Parlament.

Cauze care înlătură executarea pedepselor

1. Preşedintele României

prin decret care se publică în Monitorul Oficial, la cerere sau din oficiu, numai după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare;

este doar o *graţiere individuală, postcondamnatorie şi necondiţionată* şi poate fi acordată atât persoanelor *juridice*, cât şi persoanelor *fizice* condamnate;

cererea de graţiere individuală poate fi formulată de persoana fizică condamnată, de apărătorul ori reprezentantul legal al acesteia, precum şi de soţul persoanei condamnate, ascendenţii, descendenţii, fraţii, surorile ori copiii acestora, precum şi de aceleaşi rude ale soţului persoanei condamnate ori de reprezentantul legal sau avocatul persoanei juridice condamnate;

decretul prezidenţial de graţiere **nu poate privi**: pedepsele deja executate, pedepsele a căror executare nu a început din cauza sustragerii condamnatului de la executare, pedepsele a căror executare a fost suspendată sub supraveghere, pedeapsa amenzii penale, pedepsele complementare şi cele accesorii aplicate persoanei fizice;

graţierea individuală dispusă de preşedinte nu are efect asupra laturii civile şi asupra măsurilor administrative pronunţate într-o cauză penală;

poate fi refuzată de către beneficiarul ei, cu excepţia condamnaţilor minori, atunci când cererea de graţiere individuală a fost făcută de altă persoană;

decretul de graţiere este **irevocabil.**

2. Parlament

este o *grațiere colectivă, simplă sau condiționată, antecondamnatorie ori postcondamnatorie,* care se acordă prin lege unui număr nedeterminat de *persoane fizice sau juridice* pentru condamnări determinate prin cuantumul pedepselor sau prin infracțiunile pentru care au fost pronunțate;

poate privi numai pedepse aplicate de instanță cu executarea în regim de detenție sau măsuri educative privative de libertate pentru fapte săvârşite anterior datei prevăzute în legea de grațiere;

grațierea *antecondamnatorie* dispusă de Parlament îşi produce efectele numai de la data rămânerii definitive a hotărârii;

grațierea *postcondamnatorie* dispusă de Parlament produce efecte prin efectul legii, de la data intrării în vigoare a actului de grațiere, indiferent dacă a fost constatată sau nu de către organul judiciar;

în cazul pluralității de infracțiuni pentru care s-au aplicat pedepse ce au fost contopite, obiectul grațierii colective îl constituie pedepsele aplicate pentru fiecare dintre infracțiuni, şi nu pedeapsa rezultantă. Dacă pentru unele dintre aceste pedepse este incidentă grațierea, ele vor fi descontopite şi recontopite, iar dacă a rămas o singură pedeapsă din pedeapsa rezultantă care nu este grațiată, va fi înlăturat şi sporul aplicat.

! OBSERVAȚII:

1. grațierea constituie o cauză de înlăturare a executării pedepsei ce produce, de regulă, efecte *in personam;*
2. grațierea individuală dispusă de Preşedintele României vizează numai pedeapsa rezultantă, în cazul condamnării unei persoane fizice pentru un concurs de infracțiuni, iar nu pedeapsa stabilită pentru fiecare infracțiune concurentă în parte;

3. grațierea colectivă antecondamnatorie nu constituie un impediment la punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale. Chiar după intrarea în vigoare a legii de grațiere, procurorul poate dispune trimiterea în judecată a infractorului, iar instanța, când constată că fapta de care este acuzat inculpatul constituie infracțiune, mai întâi poate dispune condamnarea acestuia pentru infracțiunea săvârșită, iar apoi va constata că pedeapsa stabilită este grațiată;
4. pentru a fi aplicabilă legea prin care se dispune grațierea antecondamnatorie, este necesar ca:
   a) data comiterii faptei de către autor să fie anterioară datei legii de grațiere (publicare, intrare în vigoare sau dată prevăzută explicit de lege), în cazul pluralității de infractori;
   b) activitatea infracțională, iar nu rezultatul mai grav, să fie realizată anterior datei legii de grațiere, în cazul infracțiunilor progresive;
   c) activitatea infracțională să se fi epuizat anterior datei legii de grațiere, în cazul infracțiunilor continue, continuate sau de obicei;
5. noul Cod penal prevede că grațierea poate privi numai pedepsele aflate în curs de executare, excluzând din obiectul acesteia pedepsele a căror executare a fost suspendată sub supraveghere, având în vedere natura acestei instituții de cauză ce înlătură executarea pedepselor, excepție făcând ipoteza în care prin actul de grațiere se dispune altfel;
6. dacă în aceeași cauză se constată că s-a împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale, dar și intervenția unei legi de grațiere, se va dispune încetarea procesului penal, iar nu condamnarea inculpatului, urmată de constatarea că pedeapsa aplicată a fost grațiată.

EFECTELE GRAŢIERII

1. înlăturarea în tot sau în parte a executării pedepsei principale ori comutarea acesteia în alta mai uşoară;

2. pedeapsa principală este considerată ca executată în cazul graţierii totale şi necondiţionate la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti de condamnare în ipoteza graţierii antecondamnatorii sau de la data aplicării actului de graţiere în cazul graţierii postcondamnatorii;

3. NU are efect asupra măsurilor de siguranţă şi nici asupra drepturilor persoanei vătămate;

4. NU produce efecte asupra pedepselor complementare sau asupra măsurilor educative neprivative de libertate, în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de graţiere; pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi se va executa de la data graţierii pedepsei principale sau a restului de pedeapsă;

5. NU produce efecte asupra pedepselor executate integral ori a celor pentru care a intervenit prescripţia executării pedepsei ori a pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere (în afară de cazul când legea prevede altfel), aceasta vizând, în principiu, pedepsele care se execută efectiv;

6. după graţierea pedepsei principale sau a restului de pedeapsă rămas neexecutat, pedepsele accesorii nu se mai execută;

7. NU are ca efect reabilitarea de drept a persoanei condamnate; condamnarea la o pedeapsă mai mare de un an închisoare care a fost graţiată poate constitui prim termen al recidivei; termenul de reabilitare începe să curgă de la data graţierii totale sau a restului de pedeapsă şi se calculează în raport cu pedeapsa aplicată de către instanţă, iar nu în raport cu pedeapsa ce a mai rămas de executat în ipoteza unei graţieri parţiale;

EFECTELE GRAȚIERII

8. grațierea necondiționată produce aceleaşi efecte ca şi cea condiționată, cu mențiunea că în situația acesteia din urmă efectele au un caracter provizoriu până la împlinirea termenului de încercare din actul de clemență;

9. în cazul grațierii parțiale a pedepsei, calculul fracției de pedeapsă ce trebuie executată pentru a obține liberarea condiționată, respectiv calculul termenului de prescripție a executării pedepsei se fac prin raportare *la pedeapsa pe care condamnatul o execută efectiv,* respectiv durata părții din pedeapsă care a mai rămas de executat;

10. în cazul comiterii unei infracțiuni în termenul de încercare al grațierii condiționate este posibilă reținerea stării de recidivă postcondamnatorie sau a pluralității intermediare, în vreme ce comiterea unei infracțiuni după intervenția grațierii necondiționate poate, eventual, atrage reținerea recidivei postexecutorii.

Revocarea grațierii

se poate dispune de instanța de judecată, în cazul în care nu este respectată condiția prevăzută de lege pe durata termenului de încercare;

în situația în care se revocă grațierea, pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune se va cumula aritmetic cu pedeapsa neexecutată a cărei grațiere a fost revocată.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

X este condamnat la pedeapsa de 7 ani închisoare pentru comiterea infracţiunii de delapidare. Preşedintele României emite un decret de graţiere a lui X la un an după ce acesta fusese încarcerat.

După eliberare, X decide să falsifice un contract de muncă al unei societăţi şi o adeverinţă de salariu, pe care le depune la bancă pentru obţinerea unui credit de nevoi personale. După obţinerea creditului intervine o lege prin care sunt amnistiate următoarele infracţiuni, dacă nu au fost comise în stare de recidivă postcondamnatorie: înşelăciune, fals material în înscrisuri oficiale, fals intelectual şi uz de fals.

Fiind informat cu privire la noile faptele comise de X, Preşedintele României emite un decret prin care este revocată graţierea lui X.

Analizaţi toate instituţiile juridice incidente cu privire la situaţia lui X. Va putea fi X reîncarcerat?

PARTEA PRACTICĂ

Cauză de întrerupere a cursului prescripției executării pedepsei. 1. Cererea de extrădare în vederea executării unei pedepse definitive întrerupe cursul prescripției executării pedepsei; ca atare, din momentul întreruperii, un nou termen de prescripție începe să curgă (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4543/2005). **2.** Raportat la pedeapsa aplicată prin sentința penală nr. 36 din 2 noiembrie 2004 pronunțată de Curtea de Apel Bacău, astfel cum a rămas definitivă prin decizia penală nr. 6203 din 2 noiembrie 2005 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, respectiv 3 ani și 6 luni, se constată că termenul de prescripție a executării pedepsei închisorii este de 8 ani și 6 luni, acesta începând să curgă de la 11 noiembrie 2006, data arestării condamnatului în baza mandatului de executare a pedepsei închisorii din 15 noiembrie 2005. Contrar susținerilor apărării, Înalta Curte de Casație și Justiție arată că prin „pedeapsa ce urmează a fi executată" nu se înțelege pedeapsa ce a mai rămas de executat, respectiv 700 de zile de închisoare, ci pedeapsa stabilită de instanță, de 3 ani și 6 luni închisoare. În acest sens sunt atât practica anterioară a Curții Supreme de Justiție (decizia nr. 792/2002), cât și definiția dată acestei sintagme în noua codificare [art. 162 alin. (7) NCP], actualul legiuitor stabilind că „prin *pedeapsa ce se execută* se înțelege pedeapsa stabilită de instanță, ținându-se cont de cauzele ulterioare de modificare a acesteia". Pe de altă parte, în conformitate cu dispozițiile art. 127 alin. (2) C.pen. anterior, sustragerea de la executare, după începerea executării pedepsei, face să curgă un nou termen de prescripție de la data sustragerii. Or, din actele dosarului rezultă că întreruperea executării pedepsei pe o perioadă de 3 luni, dispusă prin sentința penală nr. 68 din 4 iunie 2008, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, a expirat la data de 9 septembrie 2008, dată la care condamnatul ar fi trebuit să se prezinte la penitenciar în vederea executării în continuare a sancțiunii aplicate, respectiv a restului de 700 de zile de închisoare. Încălcându-și această obligație, condamnatul A. a părăsit țara, sustrăgându-se, astfel, de la executarea pedepsei, situație în care a intervenit cauza de întrerupere a cursului prescripției, prevăzută în art. 127 alin. (2) C.pen. anterior. Ca atare, de la acest moment, a început să curgă un nou termen de prescripție a executării pedepsei, care, contrar susținerilor apărării, nu este format din 5 ani la care se adaugă restul pedepsei rămase neexecutate, ci, așa cum în mod corect a reținut prima instanță, din 5 ani la care se adaugă pedeapsa stabilită în cauză, respectiv 3 ani și 6 luni. În consecință, se constată că, la momentul soluționării prezentei contestații, în cauză nu a intervenit prescripția executării pedepsei aplicate, situație în care nu este incident cazul de contestație la executare prevăzut în dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. d) NCPP (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1346 din 20 octombrie 2016).

FIŞA nr. 34
CAUZE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE CONDAMNĂRII

REABILITAREA

- ✓ înlătură pentru viitor consecințele juridice ale unei condamnări: interdicții, decăderi şi incapacități;
- ✓ nu echivalează cu punerea condamnatului în situația anterioară condamnării sale definitive;
- ✓ se dispune sau se constată cu privire la toate condamnările pe care le-a suferit o persoană, iar nu doar pentru o parte a acestora (indivizibilitatea reabilitării), pronunțate în țară sau în străinătate, indiferent de natura şi gravitatea condamnării.

Hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

HP. **Dec. I.C.C.J. nr. 17/2018:** În cazul săvârşirii unei noi infracțiuni de omor sau tentative la infracțiunea de omor, ***reabilitarea ori împlinirea termenului de reabilitare*** cu privire la persoana condamnată definitiv care a comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor *nu împiedică* reținerea elementului circumstanțial agravant prevăzut în art. 189 alin. (1) lit. e) NCP.

1. Reabilitarea de drept

A. În cazul persoanei fizice

✓ *Regula generală:* intervine din oficiu în cazul **condamnării** unei persoane fizice la pedeapsa **amenzii** sau la pedeapsa **închisorii care nu depăşeşte 2 ani**, dacă persoana condamnată nu a săvârşit o altă infracțiune într-un termen **de 3 ani** de la data la care pedeapsa a fost executată ori considerată ca executată.

✓ *Regulă specială:* intervine din oficiu la împlinirea unui termen de 3 ani de la data expirării termenului de supraveghere al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, fără ca persoana condamnată să fi comis o nouă infracțiune şi să fi intervenit revocarea suspendării.

B. În cazul persoanei juridice

✓ intervine din oficiu **numai reabilitarea de drept**, dacă în termen de **3 ani** de la data la care pedeapsa amenzii şi, după caz, pedeapsa complementară au fost executate ori considerate ca executate.

! OBSERVAȚII:

1. reabilitarea (de drept sau judecătorească) nu priveşte soluțiile de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, care nu sunt soluții de condamnare; dacă se dispune anularea renunțării la aplicarea pedepsei şi se stabileşte o pedeapsă, respectiv anularea/revocarea amânării aplicării pedepsei şi se impune executarea pedepsei stabilite, după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei, va putea opera reabilitarea;
2. reabilitarea de drept intervine şi pentru condamnări la pedeapsa amenzii penale aplicată alături de pedeapsa închisorii care nu depăşeşte doi ani sau când pedeapsa de până la doi ani închisoare a fost aplicată pentru un concurs de infracțiuni;
3. pe durata termenului reabilitării de drept nu se execută pedepsele accesorii, însă pot fi executate pedepsele complementare constând în interzicerea exercitării unor drepturi ori măsurile de siguranță;
4. pentru a opera reabilitarea de drept în cazul condamnărilor succesive, este necesar ca pentru toate condamnările să opereze reabilitarea de drept şi niciuna dintre infracțiuni să nu fi fost săvârşită în cadrul termenului de reabilitare de drept pentru condamnarea anterioară;

5. dacă în antecedenţa unei persoane se află atât condamnări susceptibile de reabilitare de drept, cât şi condamnări pentru care este incidentă reabilitarea judecătorească, persoana condamnată poate obţine numai reabilitarea judecătorească;
6. la împlinirea termenului de reabilitare de drept, autoritatea care ţine evidenţa cazierului judiciar va şterge din oficiu menţiunile privind pedeapsa aplicată condamnatului persoană fizică; în cazul persoanei juridice, la împlinirea termenului de reabilitare, organul care a autorizat înfiinţarea persoanei juridice şi organul care a înregistrat persoana juridică vor şterge din oficiu menţiunile privind pedeapsa aplicată persoanei juridice;
7. persoana condamnată poate solicita instanţei să constate intervenită reabilitarea de drept;
8. instituţia anulării reabilitării nu se aplică în cazul reabilitării de drept.

Cauze care înlătură consecințele condamnării

Termenul de reabilitare de drept

1. este un termen substanțial de drept penal;

2. se stabileşte prin raportare la pedeapsa stabilită de instanță prin hotărârea de condamnare;

3. curge de la data:

- **a.** punerii efective în libertate, când pedeapsa închisorii de cel mult doi ani a fost integral executată în regim de detenție;
- **b.** actului de grațiere postcondamnatorie, în cazul grațierii totale sau a restului de pedeapsă;
- **c.** rămânerii definitive a hotărârii, în cazul grațierii antecondamnatorii;
- **d.** împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei;
- **e.** împlinirii termenului de supraveghere, în situația în care executarea pedepsei a fost suspendată sub supraveghere;
- **f.** împlinirii termenului de supraveghere al liberării condiționate;
- **g.** la care amenda penală a fost achitată integral, respectiv de la data la care executarea amenzii penale s-a stins în orice alt mod (prin prestarea muncii neremunerate în folosul comunității).

2. Reabilitarea judecătorească

Condiții

1. **s-a împlinit termenul de reabilitare prevăzut de lege;**

a) în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de doi ani până la 5 ani, după trecerea unui termen **de 4 ani;**

b) în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani până la 10 ani, după trecerea unui termen **de 5 ani;**

c) în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani ori în cazul detențiunii pe viață comutate sau înlocuite cu pedeapsa închisorii, după trecerea unui termen **de 7 ani;**

d) în cazul pedepsei detențiunii pe viață, după trecerea unui termen **de 10 ani.**

Cauze care înlătură consecințele condamnării

2. persoana condamnată să nu fi săvârşit o nouă infracțiune în termenul de reabilitare;

Proba comiterii unei noi infracțiuni:

a. ordonanța procurorului de clasare, confirmată de judecătorul de cameră preliminară[1] sau definitivată prin neatacare, din care rezultă că, deşi a fost comisă o infracțiune, nu se poate dispune trimiterea în judecată (de pildă, ca urmare a reținerii unei cauze de nepedepsire);

b. ordonanța procurorului prin care s-a dispus o soluție de renunțare la urmărirea penală, confirmată de judecătorul de cameră preliminară[2];

c. încheierea judecătorului de cameră preliminară[3] prin care se dispune înlocuirea soluției de renunțare la urmărirea penală cu o soluție de clasare în temeiul art. 16 alin. (1) lit. a)-d) NCPP;

d. hotărârea judecătorească definitivă prin care se dispune o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei sau de condamnare (cu executarea pedepsei în regim de detenție sau cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei) ori de încetare a procesului penal (de pildă, ca urmare a reținerii unei cauze de nepedepsire);

✓ din momentul punerii în mişcare a acțiunii penale pentru noua infracțiune săvârşită de condamnat, examinarea cererii de reabilitare se suspendă până la soluționarea definitivă a cauzei privitoare la noua învinuire [art. 533 alin. (2) NCPP];

✓ nu are relevanță gravitatea infracțiunii sau forma de vinovăție cu care este comisă.

[1] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

[2] Potrivit art. 318 alin. (12[1]), introdus prin legea de modificare a NCPP, „în cazurile în care există suspect sau inculpat în cauză, precum şi în cazurile în care nu există persoană vătămată, ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se transmite, spre confirmare, în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă, **judecătorului de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță**".

[3] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

⇩

3. persoana condamnată să fi achitat în întregime cheltuielile de judecată şi despăgubirile civile la plata cărora a fost obligată.

↓

✓ ca excepţie, art. 168 lit. b) NCP prevede că reabilitarea va opera şi dacă persoana condamnată nu a avut posibilitatea să achite în întregime cheltuielile de judecată sau despăgubirile civile sau când partea civilă a renunţat explicit şi voluntar la despăgubiri.

! OBSERVAŢII:

1. reabilitarea judecătorească poate fi solicitată numai de condamnaţii persoane fizice;
2. dacă sunt îndeplinite condiţiile legale, instanţa trebuie să dispună reabilitarea, neavând posibilitatea de a aprecia asupra oportunităţii acesteia, acesta fiind un drept al persoanei condamnate;
3. nu prezintă importanţă pentru durata termenului dacă pedeapsa a fost aplicată pentru o infracţiune unică sau pentru o pluralitate de infracţiuni (concurs, recidivă, pluralitate intermediară);
4. dacă pe lângă pedeapsa închisorii a fost aplicată şi pedeapsa amenzii, termenul de reabilitare judecătorească se va stabili în funcţie de pedeapsa închisorii;
5. reabilitarea judecătorească poate fi dispusă şi în cazul în care condamnatul a decedat până la împlinirea termenului de reabilitare, dacă instanţa, evaluând comportarea condamnatului până la deces, apreciază că se impune acordarea acestui beneficiu (instanţa are posibilitatea de a analiza oportunitatea dispunerii reabilitării); cererea de reabilitare judecătorească poate fi formulată de soţul sau rudele apropiate ale condamnatului decedat; nu este necesar pentru obţinerea reabilitării ca până la momentul decesului să fi fost împlinit termenul de reabilitare judecătorească;
6. perioada în care executarea pedepsei a fost întreruptă nu intră în calculul termenului de reabilitare judecătorească;
7. în situaţia în care o persoană a suferit mai multe condamnări, termenul de reabilitare judecătorească se stabileşte în funcţie de cea mai grea pedeapsă aplicată şi curge de la data la care ultima pedeapsă este executată sau considerată ca executată; prin urmare, este posibil ca ultima pedeapsă executată să fie chiar pedeapsa amenzii, caz în care de la data executării acesteia va curge termenul de reabilitare judecătorească.

Termenul de reabilitare judecătorească

1. **este un termen substanțial de drept penal;**

2. se stabilește prin raportare la pedeapsa stabilită de instanță prin hotărârea de condamnare;

3. curge de la data la care pedeapsa principală (pedeapsă unică sau pedeapsă rezultantă) este executată sau considerată executată, respectiv data:

- **a.** punerii efective în libertate, când pedeapsa închisorii mai mare de doi ani a fost integral executată în regim de detenție;
- **b.** actului de grațiere postcondamnatorie, în cazul grațierii totale sau a restului de pedeapsă;
- **c.** rămânerii definitive a hotărârii, în cazul grațierii antecondamnatorii;
- **d.** împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei (cu condiția ca neexecutarea să nu fie imputabilă condamnatului);
- **e.** împlinirii termenului de supraveghere al liberării condiționate.

! OBSERVAȚIE:

Termenul de reabilitare judecătorească se socoteşte în raport cu pedeapsa cea mai grea ce intră în componența pedepsei rezultante ca urmare a cumulului juridic sau aritmetic, nu în funcție de pedeapsa rezultantă.

3. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească

✓ dacă instanța de judecată a respins cererea de reabilitare judecătorească ca neîntemeiată, petentul condamnat nu poate formula o *nouă cerere* decât după trecerea *unui termen de un an de la data respingerii cererii prin hotărâre definitivă;*
✓ *este necesar ca în acest termen condamnatul să îndeplinească condițiile prevăzute de art. 168 NCP;*
✓ *instituția reînnoirii cererii de reabilitare este aplicabilă numai în materia reabilitării judecătoreşti.*

✓ dacă cererea de reabilitare judecătorească a fost respinsă pentru neîndeplinirea unor condiții de formă, aceasta poate fi reiterată oricând;

✓ dacă cererea de reabilitare judecătorească a fost respinsă ca prematură, petentul condamnat poate formula o nouă cerere după momentul împlinirii termenului de reabilitare judecătorească.

4. Anularea reabilitării

✓ este o măsură ce se dispune de instanța de judecată când, ulterior acordării reabilitării judecătoreşti, se descoperă că cel reabilitat *mai săvârşise o altă infracțiune,* care, dacă ar fi fost cunoscută, ar fi dus la respingerea cererii de reabilitare;

✓ anularea reabilitării nu se aplică în ceea ce priveşte reabilitarea de drept, ci numai în privința reabilitării judecătoreşti;

✓ este necesar ca pentru infracțiunea nou-descoperită să fie pronunțată o soluție fie de procuror, fie de judecătorul de cameră preliminară[1] ori de instanța de judecată, din care să rezulte întrunirea celor trei trăsături esențiale ale infracțiunii;

[1] A se vedea art. III din legea de modificare a NCPP.

Cauze care înlătură consecințele condamnării

↓

✓ nu prezintă importanță natura sau gravitatea infracțiunii comise, forma de vinovăție cu care a fost comisă, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiune sau faptul că aceasta a fost săvârşită în formă tentată, consumată sau epuizată;

↓

✓ infracțiunea descoperită după rămânerea definitivă a hotărârii de admitere a cererii de reabilitare poate fi săvârşită anterior celei pentru care s-a dispus reabilitarea sau pe parcursul termenului de reabilitare;

↓

✓ se dispune din oficiu sau la cererea procurorului, de instanța competentă să se pronunțe asupra reabilitării judecătoreşti.

TEME DE ANALIZĂ ŞI DEZBATERE

X a fost condamnat la pedeapsa de 2 ani şi 6 luni închisoare pentru comiterea infracțiunii de furt calificat prin hotărâre definitivă pronunțată la data de 15 octombrie 2005. X a fost încarcerat la data de 1 noiembrie 2005, executând integral pedeapsa în regim de detenție. În februarie 2012, X comite infracțiunea de amenințare, pentru care, la 15 iunie 2012, este condamnat definitiv la pedeapsa de 4 luni închisoare cu executare în regim de detenție, în urma încheierii unui acord de recunoaştere a vinovăției. Executarea pedepsei de 4 luni închisoare a început la data de 17 iunie 2012. X a fost liberat condiționat din executarea pedepsei la data de 16 august 2012, având un rest neexecutat de 60 de zile. În martie 2016 X comite o infracțiune de tâlhărie. Se va putea reține comiterea acestei din urmă infracțiuni în stare de recidivă?

PARTEA PRACTICĂ

Reabilitare. Condamnări succesive. Dacă cererea de reabilitare judecătorească priveşte mai multe pedepse, ea trebuie rezolvată integral de către aceeaşi instanţă, nefiind posibil ca un condamnat să fie în acelaşi timp reabilitat şi nereabilitat, iar dacă pedepsele au fost aplicate de către instanţe de grad diferit, competentă să soluţioneze o astfel de cerere este instanţa superioară în grad (T.S., s. pen., dec. nr. 4725/1969).

Concurs de infracţiuni. Reabilitare. În cazul *concursului de infracţiuni*, termenul de reabilitare va curge de la data executării pedepsei rezultante, iar durata sa va fi determinată în raport cu condamnarea susceptibilă de regimul de reabilitare cel mai greu (I.C.C.J., S.U., dec. nr. 3 din 19 ianuarie 2009).

Întreruperea cursului termenului de reabilitare. În cazul săvârşirii *infracţiunilor continue şi continuate*, întreruperea cursului termenului de reabilitare se produce din momentul în care elementele constitutive ale infracţiunii sunt întrunite, când, potrivit legii, făptuitorul poate fi tras la răspundere penală (T.S., dec. de îndrumare nr. 1/1987).

Dovada plăţii cheltuielilor judiciare. Petentul trebuie să facă dovada achitării cheltuielilor judiciare către stat în cuantumul stabilit prin hotărârea de condamnare, fiind lipsită de relevanţă împrejurarea că aceste sume s-au devalorizat până la momentul achitării. Sarcina stabilirii penalizărilor sau majorărilor de întârziere ce ar fi trebuit achitate potrivit dispoziţiilor Codului de procedură fiscală revine organelor financiare la momentul la care acestea au fost achitate de petent sau sunt executate silit, în lipsa stabilirii de către organele abilitate a penalizărilor de întârziere sau a majorărilor de întârziere instanţa urmând să verifice îndeplinirea obligaţiilor de plată a acestor sume în cuantumul stabilit prin hotărârea de condamnare. De asemenea, instanţa a apreciat că nu este necesar să se procedeze, la momentul examinării cererii de reabilitare, la reactualizarea despăgubirilor civile, prin raportare la indicele de inflaţie, la care petentul a fost obligat către unitatea sanitară (ce face parte din sistemul public de sănătate) şi să se stabilească un cuantum al despăgubirilor civile ce urmează a fi achitat de către petent majorat faţă de cel stabilit prin hotărârea de condamnare, întrucât acţiunea civilă este guvernată de principiul disponibilităţii (Trib. Bucureşti, s. I pen., sent. pen. nr. 2879/2014, nepublicată).

FIŞA nr. 35
TABELE DE ANALIZĂ COMPARATIVĂ (TAC)

TAC 1

APLICAREA LEGII PENALE ÎN TIMP	
ART. 5 NCP	**ART. 6 NCP**
Retroactivă sau ultraactivă.	Doar retroactivă.
Determinare prin criteriul aprecierii globale, avându-se în vedere condiţiile de incriminare, regimul sancţionator, cauzele de agravare sau atenuare, modalităţile de individualizare a pedepsei sau a executării pedepsei, efectele circumstanţelor atenuante etc.	În principal, analiza se raportează la pedeapsa definitivă aplicată şi la regimul sancţionator prevăzut de legea nouă.
Poate conduce la reţinerea unei încadrări juridice mai favorabile, a unui regim sancţionator mai puţin sever ori la constatarea existenţei unui impediment la exercitarea acţiunii penale – prescripţia răspunderii penale, retragerea plângerii prealabile, cauze de nepedepsire etc.	În principal, poate conduce la reducerea pedepsei; este posibilă şi înlocuirea unei categorii de pedepse cu alta.

TAC 2

APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU

	Art. 8 NCP – principiul teritorialității	Art. 9 NCP – principiul personalității	Art. 10 NCP – principiul realității	Art. 11 NCP – principiul universalității
Natura infracțiunii	Indiferentă.	Indiferentă.	Infracțiuni contra statului român, contra unui cetățean român ori a unei persoane juridice române.	Alte infracțiuni decât cele de la art. 10 NCP.
Locul săvârşirii infracțiunii	Infracțiuni comise pe teritoriul României sau pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.	Infracțiuni săvârşite în întregime în afara teritoriului țării, dar care să nu fie comise nici pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.	Infracțiuni săvârşite în întregime în afara teritoriului țării, a unei nave sub pavilion românesc ori a unei aeronave înmatriculate în România.	Infracțiuni săvârşite în întregime în afara teritoriului țării, a unei nave sub pavilion românesc ori a unei aeronave înmatriculate în România.
Cetățenia autorului	Indiferentă.	Cetățean român sau *persoană juridică română; nu infractorii apatrizi care au domiciliul în țară.*	Cetățean străin/apatrid, indiferent dacă aceştia domiciliază sau nu pe teritoriul țării.	Cetățean străin/ apatrid, indiferent dacă aceştia domiciliază sau nu pe teritoriul țării.
Persoanele juridice – subiecți activi	Române sau străine.	Române, **nu şi** persoanele juridice străine.	**Nu** persoanele juridice române sau străine.	**Nu** persoanele juridice străine.
Cetățenia victimei	Indiferentă.	Indiferentă.	Cetățean român care are domiciliul/	Indiferentă.

	Art. 8 NCP – principiul teritorialității	Art. 9 NCP – principiul personalității	Art. 10 NCP – principiul realității	Art. 11 NCP – principiul universalității
			reşedința în țară sau în străinătate *ori o persoană juridică română*; **nu** apatrid ori cetățean străin, chiar dacă aceştia au domiciliul sau reşedința pe teritoriul României.	
Locul în care se află făptuitorul	Indiferent.	Indiferent.	Indiferent.	Se află benevol pe teritoriul României (nu pe o navă sau aeronavă română).
Dubla incriminare	**Nu.**	**Nu,** dacă legea penală română prevede pentru infracțiunea săvârşită în străinătate pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani; **da,** când legea penală română prevede pentru infracțiunea săvârşită în străinătate pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mică	**Nu.**	**Nu,** în cazul competenței universale; **da,** în cazul competenței substitutive.

	Art. 8 NCP – principiul teritorialităţii	Art. 9 NCP – principiul personalităţii	Art. 10 NCP – principiul realităţii	Art. 11 NCP – principiul universalităţii
		(alternativ sau nu cu pedeapsa amenzii).		
Condiţii procedurale pentru urmărirea şi judecarea faptei	Nu există condiţii procedurale speciale.	*Este necesară pentru punerea în mişcare a acţiunii penale autorizarea prealabilă a procurorului general* al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (cu privire la infracţiunile care sunt judecate în primă instanţă de instanţa supremă).	Este necesară *autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, numai dacă fapta nu face obiectul unei proceduri judiciare în statul pe teritoriul căruia s-a comis.*	Nu există condiţii procedurale speciale.

TAC 3

RECIDIVA POSTCONDAMNATORIE

TERMENUL I AL RECIDIVEI POSTCONDAMNATORII	TERMENUL AL II-LEA AL RECIDIVEI POSTCONDAMNATORII
1. implică existența unei hotărâri definitive de condamnare la o pedeapsă pentru comiterea unei infracțiuni după majorat;	1. implică comiterea de către un infractor major a unei infracțiuni după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare T1;
2. condamnarea să fie dispusă pentru săvârşirea uneia sau mai multor infracțiuni cu intenție (directă sau indirectă) ori cu praeterintenție;	2. infracțiunea să fie săvârşită de un major, cu intenție (directă sau indirectă) ori cu praeterintenție;
3. pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă să fie detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de un an;	3. pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă să fie închisoarea de un an sau mai mare (pedeapsă unică sau alternativă cu amenda) ori detențiunea pe viață, indiferent de pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă;
4. hotărârea de condamnare să nu privească: infracțiuni săvârşite numai din culpă, infracțiuni pentru care a intervenit amnistia postcondamnatorie sau fapte care au fost ulterior dezincriminate;	4. fapta comisă trebuie să fie infracțiune (tipică, nejustificată şi imputabilă) şi nu poate fi săvârşită din culpă;
5. pedeapsa aplicată să nu fi fost executată sau considerată ca executată;	5. noua infracțiune să fie săvârşită înainte de începerea executării pedepsei, în timpul executării pedepsei, în perioada în care executarea pedepsei a fost întreruptă, în stare de evadare din executarea pedepsei anterioare sau în termenul de supraveghere al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei închisorii sau al liberării condiționate (cu condiția de a fi descoperită în acest termen) ori în termenul de încercare al grațierii condiționate a pedepsei închisorii.

TAC 4

RECIDIVA POSTEXECUTORIE

TERMENUL I AL RECIDIVEI POSTEXECUTORII	TERMENUL AL II-LEA AL RECIDIVEI POSTEXECUTORII
1. implică existența unei hotărâri definitive de condamnare la o pedeapsă pentru comiterea unei infracțiuni după majorat;	**1.** implică comiterea de către un infractor major a unei infracțiuni după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei aplicate prin hotărârea de condamnare T1;
2. condamnarea să fie dispusă pentru săvârşirea uneia sau mai multor infracțiuni cu intenție (directă sau indirectă) ori cu praeterintenție;	**2.** infracțiunea să fie săvârşită de un major, cu intenție (directă sau indirectă) ori cu praeterintenție;
3. pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă să fie detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de un an;	**3.** pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă să fie închisoarea de un an sau mai mare (pedeapsă unică sau alternativă cu amenda) ori detențiunea pe viață, indiferent de pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă;
4. hotărârea de condamnare să nu privească: infracțiuni săvârşite numai din culpă, infracțiuni pentru care a intervenit amnistia postcondamnatorie sau fapte care au fost ulterior dezincriminate;	**4.** fapta comisă trebuie să fie infracțiune (tipică, nejustificată şi imputabilă) şi nu poate fi săvârşită din culpă;
5. pedeapsa aplicată să fi fost executată ori considerată ca executată ca urmare a grațierii totale sau a restului de pedeapsă ori ca urmare a intervenției prescripției executării pedepsei;	**5.** noua infracțiune să fie săvârşită după executarea primei pedepse (în țară sau în străinătate) ori după data intrării în vigoare a actului normativ de grațiere totală sau a restului de pedeapsă ori după data împlinirii termenului de prescripție a executării primei pedepse, dar înainte de intervenția reabilitării de drept sau de împlinirea termenului de reabilitare judecătorească.
6. să nu fi intervenit reabilitarea de drept sau să nu se fi împlinit termenul de reabilitare judecătorească.	

TAC 5

PEDEPSE

PEDEAPSA COMPLEMENTARĂ A INTERZICERII EXERCITĂRII UNOR DREPTURI	PEDEAPSA ACCESORIE A INTERZICERII EXERCITĂRII UNOR DREPTURI
1. Constituie una dintre cele trei pedepse complementare care pot fi aplicate infractorului persoană fizică pe lângă o pedeapsă principală.	**1.** Constituie singura pedeapsă accesorie care poate fi aplicată infractorului persoană fizică pe lângă o pedeapsă principală.
2. Nu poate fi aplicată infractorului persoană juridică.	**2.** Nu poate fi aplicată infractorului persoană juridică.
3. Poate consta în interzicerea unuia sau mai multora dintre drepturile prevăzute limitativ de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP.	**3.** Poate consta în interzicerea unuia, mai multora sau chiar a tuturor drepturilor prevăzute limitativ de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP.
4. Poate fi aplicată pe lângă pedeapsa amenzii sau închisorii, nu şi pe lângă pedeapsa detenţiunii pe viaţă.	**4.** Poate fi aplicată pe lângă pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau a închisorii, nu şi pe lângă pedeapsa amenzii.
5. Are, de regulă, caracter facultativ; uneori legea poate prevedea obligativitatea aplicării pedepsei complementare; nu este dependentă de aplicarea *a priori* a unei pedepse accesorii.	**5.** Este obligatorie aplicarea de pedepse accesorii dacă pedeapsa principală este detenţiunea pe viaţă sau dacă pe lângă pedeapsa închisorii au fost aplicate pedepse complementare; chiar dacă pe lângă pedeapsa amenzii au fost aplicate pedepse complementare, nu se poate dispune aplicarea de pedepse accesorii.
6. Dacă pedeapsa principală aplicată este detenţiunea pe viaţă, nu se pot aplica pedepse complementare.	**6.** Când pedeapsa principală aplicată este detenţiunea pe viaţă, este obligatorie aplicarea pedepsei accesorii, putându-se dispune interzicerea unuia, mai multora sau a tuturor drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP.

7. Dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea, se poate dispune interzicerea unuia ori a mai multora dintre drepturile prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a)-o) NCP.	**7.** Dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea, se vor interzice aceleaşi drepturi a căror exercitare este interzisă ca pedeapsă complementară, cu excepţia dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care poate fi interzis **doar ca pedeapsă complementară.**
8. Executarea pedepsei complementare se face pe durata de timp pentru care a fost dispusă de către instanţă, care nu poate fi mai mică de un an sau mai mare de 5 ani.	**8.** Executarea pedepsei accesorii se face pe durata executării pedepsei principale, inclusiv în termenul de supraveghere al liberării condiţionate.
9. *În principiu,* pedeapsa complementară a interzicerii executării unor drepturi se execută ***de la data executării sau considerării ca executată a pedepsei principale;*** legea prevede *două excepţii, când executarea începe de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare*: **1.** când pedeapsa complementară este aplicată de către instanţă *pe lângă pedeapsa amenzii;* **2.** când pedeapsa complementară este aplicată de către instanţă *pe lângă pedeapsa închisorii a cărei executare este suspendată sub supraveghere.*	**9.** Pedeapsa accesorie se execută începând cu momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (chiar dacă persoana condamnată nu a fost încă încarcerată), până la momentul executării integrale a pedepsei ori până când aceasta este considerată ca executată; ca excepţie, având în vedere că în situaţia stabilirii pedepsei detenţiunii pe viaţă poate fi interzis, ca pedeapsă accesorie, şi exerciţiul dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, *executarea acesteia se va face la data liberării condiţionate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată.*
10. Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale (art. 288 NCP).	**10.** Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse accesorii constituie infracţiunea de neexecutare a sancţiunilor penale (art. 288 NCP).

TAC 6

TRATAMENT SANCȚIONATOR. STABILIREA ŞI APLICAREA PEDEPSEI

AMÂNAREA APLICĂRII PEDEPSEI	SUSPENDAREA SUB SUPRAVEGHERE A EXECUTĂRII PEDEPSEI
NOȚIUNE	
1. Modalitate de individualizare a pedepsei care ***nu presupune o soluție de condamnare.*** Pedeapsa este stabilită, nu aplicată.	**1.** Modalitate de individualizare a pedepsei care **presupune o soluție de condamnare.** Pedeapsa este aplicată.
2. Infracțiunea pentru care s-a stabilit pedeapsa poate fi comisă numai de o persoană fizică majoră, cu orice formă de vinovăție (intenție, praeterintenție, culpă), în calitate de autor sau participant (coautor, instigator, complice), indiferent dacă participația penală este proprie sau improprie.	**2.** *Idem.*
3. Nu se poate dispune amânarea aplicării pedepsei amenzii stabilite în sarcina unei persoane juridice.	**3.** *Idem.*
CONDIȚII OBIECTIVE	
1. Maximul special al pedepsei stipulat de norma de incriminare pentru infracțiunea comisă (forma consumată) trebuie să fie pedeapsa închisorii ***mai mică de 7 ani*** (pedeapsă unică sau alternativă cu amenda); pedeapsa prevăzută de lege poate fi şi numai amenda.	**1. Nu prezintă importanță maximul special al pedepsei închisorii** prevăzute de lege: pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea comisă poate fi închisoarea mai mică, egală sau mai mare de 7 ani.
2. Pedeapsa concretă stabilită de instanța de judecată, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, trebuie să fie (variante alternative): ***a. amenda;*** ***b. închisoarea de 2 ani;***	**2. Pedeapsa concretă aplicată** de instanța de judecată, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este **închisoarea de 3 ani sau mai mică;** nu se poate dispune suspendarea sub supraveghere dacă pedeapsa aplicată este amenda.

*c. **închisoarea de cel mult 2 ani,*** alături de care se aplică pedeapsa amenzii, în condiţiile art. 62 NCP[1]; ***d. închisoarea mai mică de 2 ani.***	
3. Nu se va putea dispune amânarea aplicării pedepsei în cazul în care iniţial s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării acesteia, care a fost ulterior revocată.	**3.** Nu se poate dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei dacă iniţial s-a dispus amânarea aplicării acesteia, care ulterior a fost revocată
CONDIŢII SUBIECTIVE	
1. infractorul să nu fi fost anterior condamnat definitiv pentru comiterea unei infracţiuni (indiferent de forma de vinovăţie cu care a fost comisă: intenţie, ***culpă,*** praeterintenţie) la pedeapsa ***închisorii (indiferent de cuantumul acesteia: mai mic, egal sau mai mare de un an)*** ori la pedeapsa detenţiunii pe viaţă; ✓ *nu prezintă importanţă forma infracţiunii (tentativă, consumată, epuizată) pentru care s-a dispus condamnarea definitivă şi nici dacă aceasta a fost comisă în calitate de autor sau de participant (coautor, instigator, complice) ori dacă participaţia penală este proprie sau improprie.* **EXCEPŢII:** se poate dispune amânarea aplicării pedepsei dacă: a. fapta pentru care s-a dispus condamnarea definitivă anterioară la pedeapsa închisorii nu mai este prevăzută de legea penală (în ipoteza în care, după rămânerea definitivă, a intervenit o lege de dezincriminare); b. a intervenit amnistia postcondamnatorie;	**1.** infractorul să nu fi fost anterior condamnat definitiv la pedeapsa **închisorii mai mare de un an pentru o infracţiune comisă cu intenţie sau praeterintenţie;** ✓ *nu prezintă importanţă forma infracţiunii (tentativă, consumată, epuizată) pentru care s-a dispus condamnarea definitivă şi nici dacă aceasta a fost comisă în calitate de autor sau de participant (coautor, instigator, complice) ori dacă participaţia penală este proprie sau improprie.* **EXCEPŢII:** se poate dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei dacă: a. fapta pentru care s-a dispus condamnarea definitivă anterioară la pedeapsa închisorii nu mai este prevăzută de legea penală (în ipoteza în care, după rămânerea definitivă, a intervenit o lege de dezincriminare); b. a intervenit amnistia postcondamnatorie;

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial.

c. a intervenit reabilitarea de drept ori s-a împlinit termenul reabilitării judecătoreşti.	c. a intervenit reabilitarea de drept ori s-a împlinit termenul reabilitării judecătoreşti; d. **a fost comisă din culpă.** **N.B. Toate excepţiile de la amânare plus infracţiunea comisă din culpă.**
2. infractorul să-şi fi manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;	**2.** *idem;*
3. infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor;	**3.** *idem;*
4. *în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că:* **aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară,** dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.	**4.** *în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare (**aceleaşi criterii ca la amânare**), instanţa apreciază că:* **aplicarea pedepsei este suficientă** şi, chiar fără executarea acesteia, condamnatul nu va mai comite alte infracţiuni, **însă este necesară supravegherea** conduitei sale pentru o perioadă determinată.
SUPRAVEGHERE	
1. Termenul de supraveghere: ***fix, de 2 ani,*** indiferent de cuantumul pedepsei amenzii sau a închisorii stabilite de instanţă şi a cărei aplicare a fost amânată.	**1. Termenul de supraveghere:** ***variabil, fiind cuprins între 2 şi 4 ani,*** fără a putea fi însă mai mic decât durata pedepsei aplicate.
2. Măsuri de supraveghere: ***impunerea acestor măsuri este obligatorie şi cumulativă – instanţa de judecată trebuie să dispună respectarea, pe durata termenului***	**2. Măsuri de supraveghere:** *idem.*

de supraveghere, a următoarelor cinci măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probaţiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probaţiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.	
3. Obligaţii de „a face" – aplicare facultativă: a) *să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în condiţiile stabilite de instanţă;* b) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională; c) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate; d) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală. **Obligaţii de „a nu face" – aplicare facultativă:**	**3. Impunerea obligatorie a:** **i.** obligaţiei de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă **cuprinsă între 60 şi 120 de zile,** în condiţiile stabilite de instanţă; **ii. cel puţin uneia dintre următoarele obligaţii:** **ii.1. de „a face"** *(aceleaşi ca la amânare, cu excepţia muncii)*: a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională; b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate; c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală; **ii.2. de „a nu face": să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei**

a) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane stabilite de instanță ori să nu se apropie de acestea; b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță; c) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță; d) să nu dețină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme; e) să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței; f) să nu ocupe sau să nu exercite funcția, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii.	*(cele mai multe obligații de la amânare pot fi impuse ca interdicții cu titlu de pedepse complementare).* *Spre deosebire de amânarea aplicării pedepsei, în cazul suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, instanța de judecată* ***nu poate impune condamnatului să respecte pe durata termenului de supraveghere vreuna dintre următoarele obligații de „a nu face":*** a) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane stabilite de instanță ori să nu se apropie de acestea; b) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță; c) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță; d) să nu dețină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme; e) să nu ocupe sau să nu exercite funcția, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii. ***Acestea pot fi aplicate cu titlu de pedeapsă complementară*** în ipoteza în care instanța aplică pe lângă pedeapsa închisorii şi interzicerea exercitării unor drepturi dintre cele prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. g), h), i), m), n) NCP, care se va executa pe durata termenului de supraveghere.
4. Obligații civile: persoana supravegheată *trebuie să îndeplinească integral obligațiile civile* stabilite prin hotărârea judecătorească, cel mai târziu cu *3 luni înainte de expirarea ter-*	**4. Obligații civile:** *idem.*

menului de supraveghere, prin depunerea dovezii de plată a acestora la consilierul de probaţiune.	
EFECTE IMEDIATE	
1. ***Se pot stabili*** pedeapsa principală şi pedeapsa complementară a căror **aplicare va fi amânată;** se va amâna inclusiv aplicarea pedepsei amenzii stabilite pe lângă pedeapsa închisorii în condiţiile art. 62 NCP[1]. Persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei *nu va fi o persoană condamnată* la o pedeapsă şi nici nu va executa pedeapsa principală sau complementară stabilită de către instanţă.	**1.** Instanţa pronunţă o soluţie de **condamnare şi aplică** pedeapsa închisorii, care NU va fi pusă în executare, fiind suspendată pe durata termenului de supraveghere; se execută pedeapsa amenzii aplicată pe lângă pedeapsa închisorii în condiţiile art. 62 NCP[2]. **Se pot aplica** pedepse complementare, care se vor executa pe durata termenului de supraveghere.
NU se poate stabili o pedeapsă accesorie.	**Se pot aplica** pedepse accesorii, care NU se vor executa pe durata termenului de supraveghere.
2. Se va face referire la dispunerea amânării aplicării pedepsei.	**2.** *Idem.*
3. Nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărârea instanţei penale; acestea urmează a fi executate după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti.	**3.** *Idem.*
4. Infractorul trebuie să respecte măsurile de supraveghere sau obligaţiile stabilite de instanţă.	**4.** *Idem.*
5. În cazul în care inculpatul a fost supus unei măsuri preventive ***(privative sau***	**5.** În cazul în care inculpatul a fost supus unei măsuri preventive **privative** de

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial.

[2] *Idem.*

neprivative de libertate), aceasta încetează de drept în momentul dispunerii, chiar printr-o hotărâre nedefinitivă, a amânării aplicării pedepsei.	libertate, aceasta încetează de drept în momentul dispunerii, chiar printr-o hotărâre nedefinitivă, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei; măsurile preventive **neprivative** de libertate pot fi menținute şi atunci când s-a dispus suspendarea sub supraveghere.
EFECTE DEFINITIVE	
1. La împlinirea termenului de supraveghere, persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ***nu i se mai aplică pedeapsa principală ce a fost stabilită de instanță şi aceasta nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități*** ce ar putea decurge din infracțiunea săvârşită, dacă: **a)** nu a săvârşit din nou o infracțiune până la expirarea termenului de supraveghere; **b)** nu s-a dispus revocarea amânării aplicării pedepsei în termenul de supraveghere; **c)** nu s-a descoperit o cauză de anulare a amânării aplicării pedepsei în termenul de supraveghere; efectul definitiv nu se va produce, chiar dacă anularea amânării nu a intervenit pe parcursul termenului de supraveghere, ci după expirarea acestuia.	**1.** La împlinirea termenului de supraveghere, pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere ***se consideră executată*** (neintervenind reabilitarea de drept) în situația în care: **a)** condamnatul nu a mai săvârşit o nouă infracțiune în termenul de supraveghere, descoperită până la expirarea acestuia; **b)** nu s-a dispus revocarea suspendării până la expirarea termenului de supraveghere; **c)** nu s-a descoperit o cauză de anulare a suspendării în termenul de supraveghere; efectul definitiv nu se va produce chiar dacă anularea suspendării nu a intervenit pe parcursul termenului de supraveghere, ci după expirarea acestuia.
2. Efectele amânării aplicării pedepsei sunt similare cu cele ale reabilitării.	**2.** La expirarea termenului de supraveghere va începe să curgă termenul de reabilitare de drept sau judecătorească.
3. Nu se pot executa pedepse complementare stabilite după expirarea termenului de supraveghere.	**3.** Este posibil ca pedepsele complementare aplicate să continue să fie executate şi după expirarea termenului de supraveghere.

REVOCAREA OBLIGATORIE	
1. Persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost ***condamnată (indiferent de natura ori cuantumul pedepsei)***, chiar după expirarea acestui termen. Condamnarea la pedeapsa amenzii atrage revocarea amânării aplicării pedepsei. **Tratament sancţionator:** instanţa va aplica regulile de la ***concursul de infracţiuni*** pentru stabilirea pedepsei ce urmează a fi executată; *pedeapsa rezultantă aplicată nu poate fi suspendată sub supraveghere şi nici nu se poate dispune amânarea aplicării acesteia,* ***urmând a fi executată.***	**1.** Persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al suspendării o infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost **condamnată la pedeapsa închisorii,** chiar după expirarea acestui termen. Dacă pedeapsa stabilită pentru noua infracţiune este amenda, nu se va dispune revocarea suspendării sub supraveghere, pedeapsa amenzii urmând să fie executată. **Tratament sancţionator:** concurs, **recidivă sau pluralitate intermediară. Pedeapsa rezultantă se execută în regim de detenţie.**
2. Pe parcursul termenului de supraveghere, persoana supravegheată, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse.	**2.** *Idem.*
3. Până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre.	**3.** *Idem.*
4. În cazul amânării aplicării pedepsei pedeapsa amenzii este amânată, neexecutându-se pe durata termenului de supraveghere. În această ipoteză nu se poate analiza neexecutarea amenzii.	**4. Pedeapsa amenzii care a însoţit pedeapsa închisorii,** în condiţiile art. 62 NCP (atunci când prin săvârşirea infracţiunii s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial), **nu a fost executată şi a fost înlocuită,** în termenul de

	supraveghere, cu pedeapsa închisorii, potrivit art. 63 alin. (2) NCP sau art. 64 alin. (5) şi (6) NCP[1].
REVOCAREA FACULTATIVĂ	
Măsura poate fi revocată dacă persoana supravegheată a săvârşit în termenul de supraveghere al amânării ***o infracţiune din culpă***, descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior), pentru care a fost condamnată, chiar după expirarea acestui termen.	*Idem.*
ANULAREA	
Condiţii: **a)** persoana supravegheată să mai fi săvârşit o infracţiune înainte de pronunţarea hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei ori până la rămânerea definitivă a acesteia; **b)** noua infracţiune să fie descoperită *înainte de expirarea termenului de supraveghere;* **c)** pentru infracţiunea descoperită ulterior ***instanţa a stabilit pedeapsa închisorii***, chiar după expirarea termenului de supraveghere. **Tratament sancţionator:** **1. stabilirea pedepsei** pentru infracţiunea dedusă judecăţii care atrage anularea amânării; **2. anularea amânării aplicării pedepsei, în ipoteza în care pedeapsa stabilită este închisoarea – obligatorie;**	**Condiţii:** *Idem.* **Tratament sancţionator:** **1. aplicarea pedepsei** pentru infracţiunea dedusă judecăţii care atrage anularea suspendării sub supraveghere; **2. anularea suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, în ipoteza în care pedeapsa stabilită este închisoarea –**

[1] Prin legea de modificare a NCP a fost abrogat art. 62 NCP. Prin urmare, nu se va mai putea aplica pedeapsa amenzii pe lângă pedeapsa închisorii când prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial.

3. aplicarea pedepsei care anterior fusese amânată; **4. *tratamentul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni constatate*** *potrivit regulilor de drept comun*; tratamentul sancţionator poate urma fie regulile de la *concursul de infracţiuni, fie, după caz, pe cele de la recidivă ori de la pluralitatea intermediară.*	**obligatorie;** **3. *tratamentul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni,*** urmându-se regulile de la *concursul de infracţiuni* sau, după caz, de la *recidivă* ori *de la pluralitatea intermediară.*
N.B. În caz de concurs de infracţiuni, instanţa va putea dispune *suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei rezultante* dacă sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 91 NCP.	**N.B. a. În caz de concurs de infracţiuni,** *instanţa poate dispune din nou suspendarea sub supraveghere a pedepsei rezultante* aplicate în urma anulării suspendării anterioare, dacă sunt îndeplinite condiţiile generale prevăzute de lege (art. 91 NCP). **b. În ipoteza pluralităţii intermediare:** **1.** dacă pentru infracţiunea care atrage anularea suspendării sub supraveghere *este aplicată pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenţie,* ***pedeapsa rezultantă se va executa în regim de detenţie;*** **2.** dacă pentru infracţiunea care atrage anularea suspendării sub supraveghere *fusese aplicată prin hotărâre definitivă pedeapsa închisorii cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei:* *i) mai întâi instanţa dispune anularea suspendării sub supraveghere a pedepsei, apoi constată* că aceasta a fost comisă în termenul de supraveghere al suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicate *şi apreciază că se impune revocarea* acestei din urmă suspendări, caz în care ***se poate dispune suspendarea sub supraveghere a pedepsei rezultante aplicate în condiţiile pluralităţii intermediare;*** *ii) dacă instanţa consideră că nu se impune revocarea suspendării sub supraveghere* a executării pedepsei aplicate prin hotărârea defini-

	tivă care constituie primul termen al pluralității intermediare, *nu va mai dispune anularea suspendării sub supraveghere a pedepsei* aplicate pentru infracțiunea care constituie termenul al doilea al pluralității intermediare; în acest caz, vor exista două condamnări succesive la pedeapsa închisorii cu suspendarea sub supraveghere a executării şi două termene de supraveghere, care vor curge în paralel. **c. În caz de recidivă**, pedeapsa rezultantă se execută în regim de detenție.

TAC 7

LIBERAREA CONDIŢIONATĂ

REVOCAREA LIBERĂRII CONDIŢIONATE	ANULAREA LIBERĂRII CONDIŢIONATE
1. Cazuri, condiţii – infracţiune nouă	**1. Condiţii cumulative – infracţiune nouă**
a. persoana supravegheată a săvârşit, **ulterior pronunţării hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată** (în termenul de supraveghere al liberării condiţionate), o infracţiune; **b.** infracţiunea să fi fost descoperită în termenul de supraveghere (chiar dacă făptuitorul este descoperit ulterior); **c.** pentru noua infracţiune să se fi dispus condamnarea la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen.	**a.** persoana liberată condiţionat să mai fi săvârşit o infracţiune **anterior pronunţării hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiţionată** ori până la rămânerea definitivă a acesteia (de care instanţa care a dispus liberarea nu a avut cunoştinţă); **b.** noua infracţiune să fie descoperită *înainte de expirarea termenului de supraveghere;* **c.** pentru infracţiunea descoperită ulterior ***instanţa a stabilit pedeapsa închisorii,*** chiar după expirarea termenului de supraveghere.
Tratament sancţionator **După revocarea liberării condiţionate se va aplica tratamentul sancţionator** de la *recidiva postcondamnatorie* sau, după caz, ***de la pluralitatea intermediară.*** **Pedeapsa rezultantă se execută în regim de detenţie.**	**Tratament sancţionator** **Instanţa:** **a)** ***va stabili pedeapsa pentru infracţiunea dedusă judecăţii care atrage anularea liberării condiţionate;*** **b)** ***va dispune anularea liberării condiţionate, în ipoteza în care pedeapsa stabilită este închisoarea;*** **c)** ***va aplica tratamentul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni,*** urmând regulile de la *concursul de infracţiuni* sau, după caz, de la recidivă ori *de la pluralitatea intermediară.*

	Dacă, în raport de pedeapsa rezultantă aplicată în urma anulării potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni sau de la recidivă ori de la pluralitatea intermediară, sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru dispunerea liberării condiționate, *instanța poate acorda acest beneficiu.* În cazul în care s-a dispus liberarea condiționată din executarea pedepsei rezultante, termenul de supraveghere se calculează *de la data acordării primei liberări, iar nu de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus anularea liberării condiționate.*
2. Pe parcursul termenului de supraveghere, persoana liberată condiționat, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse.	**2.** Nu există un asemenea caz de anulare a liberării condiționate.

TAC 8

Pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a exercita anumite funcţii, profesii, meserii sau activităţi [art. 66 alin. (1) lit. g) NCP] **NEDEMNITATE PENTRU OCUPAREA UNEI FUNCŢII SAU EXERCITAREA UNEI PROFESII, MESERII, ACTIVITĂŢI**	**Măsura de siguranţă a interzicerii ocupării unei funcţii, a exercitării unei profesii, meserii, activităţi [art. 111 alin. (1) NCP]** **INAPTITUDINE PENTRU OCUPAREA UNEI FUNCŢII SAU EXERCITAREA UNEI PROFESII MESERII, ACTIVITĂŢI**
1. funcţia, profesia, meseria, activitatea a fost exercitată abuziv;	**1.** funcţia, profesia, meseria ori activitatea nu a fost exercitată abuziv, ci cu bună-credinţă, însă fapta prevăzută de legea penală a fost comisă din cauza nepregătirii, incapacităţii, inaptitudinii făptuitorului de a exercita aceste activităţi;
2. constă într-o decădere temporară (de la unu la 5 ani) din dreptul de a exercita anumite funcţii sau profesii, meserii, activităţi de care inculpatul s-a folosit la săvârşirea infracţiunii, întrucât acesta este nedemn să exercite funcţia, profesia, meseria sau activitatea;	**2.** constă în interdicţia de a ocupa o anumită funcţie ori de a exercita o anumită profesie, meserie ori altă activitate, în exercitarea căreia a fost săvârşită fapta prevăzută de legea penală, întrucât făptuitorul este inapt pentru ocuparea sau exercitarea acesteia, urmărindu-se astfel înlăturarea unei stări de pericol rezultate din lipsa de pregătire, din incapacitate ori din alte cauze;
3. se poate aplica numai dacă fapta comisă constituie infracţiune;	**3.** nu este necesar ca fapta comisă să constituie infracţiune;
4. este necesar ca pentru infracţiunea comisă să se fi stabilit o pedeapsă principală (închisoarea sau amenda).	**4.** poate fi dispusă şi atunci când făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă.

TAC 9

Amnistia	Dezincriminarea
1. Se dispune numai prin lege.	**1.** Se dispune prin Codul penal sau prin legi speciale cu dispoziții penale. Pot produce efect de dezincriminare *in concreto* și deciziile Curții Constituționale.
2. Amnistia antecondamnatorie înlătură răspunderea penală, în vreme ce amnistia postcondamnatorie înlătura executarea pedepsei; fapta constituie infracțiune.	**2.** Înlătură caracterul penal al faptei prin raportare la prima trăsătură esențială: tipicitatea.
3. Nu are efecte față de persoanele exceptate prin legea de amnistie.	**3.** Produce efecte *erga omnes,* neputând fi limitată la o anumită categorie de persoane și nefiind posibilă nici exceptarea de la dezincriminare a unor persoane.
4. Operează *in concreto.*	**4.** Determinarea dezincriminării se realizează *in concreto.*
5. Condamnările pronunțate pentru infracțiuni amnistiate nu constituie prim termen al recidivei.	**5.** Condamnările pronunțate pentru fapte dezincriminate nu constituie prim termen al recidivei.

TAC 10

Prescripţia răspunderii penale	Prescripţia executării pedepsei
1. Cauză care înlătură răspunderea penală.	**1.** Cauză care înlătură executarea pedepsei pronunţate printr-o hotărâre definitivă de condamnare.
2. Constituie un impediment la punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale.	**2.** Nu constituie un impediment la punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale, ci doar la executarea pedepsei.
3. Intervine antecondamnatoriu şi are ca efect imposibilitatea aplicării unei pedepse; procurorul va dispune clasarea, iar instanţa încetarea procesului penal.	**3.** Intervine postcondamnatoriu. Este necesară pronunţarea unei hotărâri de condamnare la executarea pedepsei amenzii, închisorii sau detenţiunii pe viaţă.
4. Nu poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare; poate, în anumite condiţii, să fie invocată ca temei al unei contestaţii în anulare.	**4.** Nu poate fi invocată ca temei al unei contestaţii în anulare; poate fi invocată pe calea contestaţiei la executare.
5. Termene graduale de la 3 la 15 ani, calculate de la data comiterii infracţiunii, în funcţie de pedeapsa prevăzută de norma de incriminare.	**5.** Termene graduale de 3 la 20 de ani, calculate de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, în funcţie de pedeapsa care urmează a fi executată.
6. Produce efecte *in rem*.	**6.** Produce efecte *in personam*.
7. Prescripţie specială.	**7.** Nu există instituţia prescripţiei speciale.
8. Cazurile de suspendare şi de întrerupere a prescripţiei răspunderii penale sunt cele prevăzute de art. 155-156 NCP.	**8.** Cazurile de suspendare şi de întrerupere a prescripţiei executării pedepsei sunt cele prevăzute de art. 163-164 NCP.

TAC 11

Amnistia	Grațierea
1. Se dispune numai prin lege organică.	1. Poate fi dispusă prin lege organică sau prin decret prezidențial.
2. Constituie o cauză care înlătură răspunderea penală.	2. Constituie o cauză care înlătură executarea pedepsei sau a măsurii educative privative de libertate.
3. Privește, în principiu, infracțiunea, respectiv, în cazul amnistiei postcondamnatorii, pedeapsa aflată în curs de executare.	3. Privește pedeapsa sau măsura educativă privativă de libertate aflată în curs de executare.
4. Este numai colectivă (antecondamnatorie sau postcondamnatorie).	4. Poate fi individuală (postcondamnatorie) sau colectivă (antecondamnatorie sau postcondamnatorie).
5. Amnistia antecondamnatorie constituie o cauză care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale.	5. Grațierea antecondamnatorie nu constituie o cauză impeditivă sau extinctivă a acțiunii penale.
6. Amnistia postcondamnatorie înlătură atât executarea pedepsei principale, cât și a pedepselor accesorii și complementare, precum și a celorlalte consecințe ale condamnării.	6. Grațierea postcondamnatorie înlătură executarea pedepsei principale (care este considerată ca executată) și, implicit, a pedepsei accesorii, neproducând efecte cu privire la pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.
7. Amnistia postcondamnatorie înlătură executarea măsurilor educative (privative sau neprivative de libertate).	7. Grațierea postcondamnatorie înlătură executarea măsurilor educative privative de libertate (dacă nu se dispune altfel prin actul de grațiere).
8. Amnistia este totală.	8. Grațierea poate fi totală, parțială sau poate consta în comutarea pedepsei într-una mai ușoară.
9. Produce, în principiu, efecte *in rem*.	9. Grațierea individuală produce efecte *in personam*, în vreme ce grațierea colectivă produce, în principiu, efecte *in rem*.

TAC 12

Amnistia postcondamnatorie	Reabilitarea
1. Este o cauză care înlătură răspunderea penală.	1. Este o cauză care înlătură consecinţele condamnării.
2. Se dispune prin lege organică.	2. Este prevăzută de noul Cod penal (Partea generală), producând efecte *ope legis*, în cazul reabilitării de drept, ori ca urmare a unei hotărâri judecătoreşti, în cazul reabilitării judecătoreşti.
3. Priveşte pedeapsa aflată în curs de executare; înlătură executarea pedepsei.	3. Nu priveşte o pedeapsă aflată în curs de executare, deoarece termenul de reabilitare curge de la data la care pedeapsa este executată sau considerată ca executată.
4. Înlătură executarea măsurilor educative privative sau neprivative de libertate care nu au fost executate.	4. Nu priveşte măsurile educative.
5. În cazul existenţei unui concurs de infracţiuni, incidenţa legii de amnistie se va aprecia în funcţie de fiecare infracţiune comisă.	5. În cazul existenţei unui concurs de infracţiuni, termenul de reabilitare se stabileşte în funcţie de pedeapsa cea mai grea ce intră în componenţa pedepsei rezultante.
6. Nu este condiţionată de trecerea vreunui termen.	6. Atât reabilitarea de drept, cât şi cea judecătorească presupun curgerea unor termene.
7. Produce efecte pentru trecut.	7. Produce efecte pentru viitor.
8. Produce, în principiu, efecte *in rem* (dacă nu se dispune altfel prin legea de amnistie).	8. Produce efecte numai *in personam*.
9. Nu implică o *restitutio in integrum*, înlătură posibilitatea reţinerii primului termen al recidivei, nu produce efecte asupra măsurilor de siguranţă sau asupra drepturilor persoanelor vătămate prin infracţiune.	9. *Idem*.

FIŞA nr. 36
TAD-uri RECAPITULATIVE

1. Care sunt excepțiile de la principiul neretroactivității legii penale?
2. Prezentați diferențele dintre normele în alb şi cele de referire.
3. Prezentați 5 diferențe între aplicarea legii penale în timp potrivit art. 5 NCP şi cea întemeiată pe dispozițiile art. 6 NCP.
4. Care sunt categoriile de infracțiuni pentru care legea penală română se aplică potrivit principiilor personalității, realității şi universalității?
5. Prezentați 5 exemple de entități juridice care nu pot fi trase la răspundere penală.
6. Enumerați 5 infracțiuni care nu au obiect material.
7. Oferiți 5 exemple de infracțiuni omisive improprii.
8. Oferiți 5 exemple de infracțiuni care pot fi comise doar cu intenție directă.
9. Prezentați 5 diferențe între legitima apărare şi starea de necesitate.
10. Oferiți 5 exemple de acte de pregătire a comiterii unei infracțiuni.
11. Care sunt diferențele dintre intenția indirectă şi praeterintenție?
12. Prezentați câte un exemplu în care se poate reține starea de necesitate, constrângerea fizică şi cazul fortuit atunci când cauzele care înlătură caracterul penal al faptei sunt generate de acțiunea unui animal.
13. Există vreo cauză justificativă care înlătură răspunderea civilă?
14. Prezentați câte un exemplu în care se poate reține starea de necesitate, constrângerea fizică şi cazul fortuit atunci când cauzele care înlătură caracterul penal al faptei sunt generate de un fenomen natural.
15. Există vreo cauză de neimputabilitate care înlătură răspunderea civilă?
16. Oferiți un exemplu în care nu se poate reține incidența cazului fortuit, dar se va reține culpa fără prevedere.

17. Oferiţi un exemplu în care nu se poate reţine incidenţa cazului fortuit şi nici a culpei fără prevedere, dar făptuitorul va răspunde civil pentru fapta ilicită comisă.

18. Care sunt condiţiile în care poate fi reţinută unitatea naturală colectivă? Oferiţi două exemple de unitate naturală colectivă.

19. Oferiţi câte două exemple de infracţiuni complexe comise cu intenţie, din culpă sau cu praeterintenţie.

20. Analizaţi efectele pe care le poate produce consumarea unei infracţiuni continue pe parcursul termenului de reabilitare de drept. Evaluaţi această situaţie în funcţie de diferitele momente în care poate interveni epuizarea infracţiunii.

21. Oferiţi un exemplu când se pot reţine cu privire la aceeaşi persoană, în aceeaşi cauză, ambele forme de concurs cu conexitate.

22. Analizaţi instituţia prescripţiei răspunderii penale prin raportare la cea a concursului cu conexitate.

23. Analizaţi instituţia amnistiei prin raportare la cea a concursului cu conexitate.

24. Analizaţi diferitele forme de individualizare a regimului sancţionator prin raportare la instituţia concursului cu conexitate.

25. Oferiţi câte un exemplu de participaţie improprie (intenţie – lipsă vinovăţie) în forma coautoratului prin raportare la fiecare cauză de neimputabilitate care conduce la lipsa vinovăţiei unuia dintre coautori.

26. Oferiţi un exemplu în care, cu privire la aceeaşi persoană care a comis o infracţiune, pot fi reţinute patru circumstanţe agravante legale.

27. Prezentaţi 7 diferenţe între renunţarea la aplicarea pedepsei şi amânarea aplicării pedepsei.

28. Prezentaţi 7 diferenţe între suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei şi amânarea aplicării pedepsei.

29. Analizaţi situaţiile în care regimul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni constă în cumul aritmetic în cazul anulării sau revocării renunţării la aplicarea pedepsei, amânării aplicării pedepsei sau suspendării sub supraveghere a executării pedepsei.

30. Enumeraţi cazurile în care confiscarea specială poate fi dispusă prin echivalent.

31. Oferiţi 3 exemple vizând diferite ipoteze în care minorul căruia i s-a aplicat prin hotărâre definitivă o măsură educativă neprivativă de libertate ajunge să fie încarcerat într-un centru de reeducare.

32. Analizați comparativ instituția revenirii asupra liberării minorului din executarea măsurii internării într-un centru de detenție și pe cea a revocării liberării condiționate.
33. Care sunt particularitățile regimului sancționator în cazul în care evadarea are loc din executarea unei pedepse, spre deosebire de ipoteza evadării din privarea de libertate impusă prin măsura arestării preventive?
34. Care sunt diferențele dintre instituțiile provocării, excesului scuzabil și excesului neimputabil?
35. În cazul săvârșirii în mod repetat a unor acte de întrerupere a cursului sarcinii care conduc la decesul persoanei însărcinate, se va reține o infracțiune simplă, un concurs de infracțiuni sau o infracțiune continuată?
36. Care sunt diferențele dintre infracțiunea continuată și infracțiunea continuă succesivă?
37. Este posibil ca amnistia antecondamnatorie să întrerupă caracterul continuu al unei infracțiuni?
38. Analizați posibilitatea incidenței instituției reabilitării de drept în cazul în care, pe lângă condamnarea la o pedeapsă principală, instanța de judecată impune pedepse complementare, pedepse accesorii, respectiv măsuri de siguranță.
39. În ipoteza actelor preparatorii incriminate autonom, dacă autorul comite și infracțiunea la care se referă aceste acte de pregătire, se va reține o unitate de infracțiune?
40. Este posibil ca aceeași infracțiune să fie considerată o infracțiune complexă sau o infracțiune simplă în funcție de modul concret de realizare a actelor de executare?
41. Care sunt diferențele dintre confiscarea specială și confiscarea extinsă?
42. În ipoteza în care prin două hotărâri definitive au fost aplicate pedepse cu închisoarea cu suspendarea sub supraveghere a executării pentru infracțiuni concurente, este posibilă ulterior efectuarea operațiunii de contopire a pedepselor principale?
43. Dacă prin două hotărâri definitive au fost aplicate pedepse cu închisoarea cu suspendarea sub supraveghere a executării pentru infracțiuni concurente, este posibilă contopirea obligațiilor aplicate în vederea executării obligației celei mai grele?
44. Analizați diferențele dintre obligațiile care pot fi impuse în cazul în care procurorul dispune renunțarea la urmărirea penală și cele pe care judecătorul le poate stabili în cazul suspendării sub supraveghere a executării pedepsei.
45. X și Y călătoresc împreună cu autovehiculul. Întrucât X consumase în urmă cu o oră o sticlă de votcă, care îi generase o alcoolemie de 2,00 g/l alcool pur în sânge, nu observă un biciclist care circula regulamentar și îl accidentează mortal. X și Y aruncă într-un lac de

acumulare aflat în zonă cadavrul victimei şi apoi se deplasează la un service auto, unde sunt realizate reparaţiile maşinii. Peste 3 ani de la acest eveniment, X îl contactează pe Y şi îi spune că doreşte să meargă la poliţie pentru a se autodenunţa, întrucât nu putea trăi cu sentimentul de vinovăţie că a ucis un om. De frică de a nu fi descoperită fapta, Y pătrunde în timpul nopţii în casa lui X, îl ucide pe X cu o lovitură de cuţit, iar apoi incendiază cadavrul şi locuinţa. Fiind văzut la ieşirea din casă de Z, vecinul lui X, Y îl urmăreşte şi îl ucide şi pe acesta, pentru a evita orice risc de a fi descoperit. Ce forme ale pluralităţii de infracţiuni pot fi reţinute în cauză?

46. În perioada **19-28 iulie 2016**, inculpatul X a sustras, atât pe timp de zi, cât şi în cursul nopţii, iar uneori prin efracţie, bunuri aparţinând mai multor persoane vătămate, fiind judecat în cauza aflată pe rolul Instanţei Y pentru comiterea infracţiunii de furt calificat prevăzute de art. 228 alin. (1)-art. 229 alin. (1) lit. b) şi d) NCP, cu aplicarea art. 35 alin. (1) NCP şi a art. 41 alin. (1) NCP. Determinaţi mecanismul de aplicare a pedepsei rezultante a închisorii şi a cuantumului acesteia având în vedere că:

1. instanţa va dispune condamnarea inculpatului la pedeapsa de 2 ani închisoare;
2. din fişa de cazier judiciar a inculpatului rezultă că acesta a mai fost condamnat după cum urmează:
   a. prin sentinţa penală nr. 77 din 30 ianuarie 2017 pronunţată de Judecătoria Y, definitivă la data de 6 aprilie 2017, pentru comiterea la data de **22 decembrie 2015** a infracţiunii de conducere a unui vehicul fără permis de conducere, prevăzută de art. 335 alin. (1) NCP, la pedeapsa de **6 luni închisoare**;
   b. prin sentinţa penală nr. 160 din 9 februarie 2015 pronunţată de Judecătoria Y, definitivă în 9 iunie 2015, pentru comiterea la data de **23 octombrie 2014** a infracţiunii de tâlhărie prevăzute de art. 233 NCP, **la o pedeapsă de 3 ani închisoare**, cu suspendarea sub supraveghere pe durata unui termen de încercare de 4 ani;
   c. prin sentinţa penală nr. 1048 din 29 noiembrie 2016 pronunţată de Judecătoria Y, definitivă în data de 12 decembrie 2016, la următoarele pedepse: de **8 luni închisoare**, aplicată pentru comiterea infracţiunii de furt calificat, prevăzută de art. 228 alin. (1)-art. 229 alin. (1) lit. d) NCP, cu aplicarea art. 396 alin. (10) NCPP (faptă comisă în **27 septembrie 2014**), **de 8 luni închisoare**, aplicată pentru comiterea infracţiunii de furt calificat, prevăzută de art. 228 alin. (1)-art. 229 alin. (1) lit. d) NCP, cu aplicarea art. 396 alin. (10) NCPP (faptă comisă în **28 septembrie 2014**), de **8 luni închisoare**, aplicată pentru comiterea infracţiunii de furt calificat, prevăzută de art. 228 alin. (1)-art. 229 alin. (1) lit. d) NCP, cu aplicarea art. 396 alin. (10) NCP (faptă comisă în **28 septembrie 2014**), **şi de 9 luni închisoare**, aplicată pentru comiterea infracţiunii de furt calificat, prevăzută de art. 228 alin. (1)-art. 229 alin. (1) lit. d) NCP, cu aplicarea art. 396 alin. (10) NCPP (faptă comisă în **29 septembrie 2014**).

47. La data de 21 martie 2011, X comite o infracțiune de furt calificat, pentru care este condamnat la pedeapsa de 2 ani închisoare.
Instanța constată din fișa de cazier a lui X că acesta a fost condamnat:
a. prin sentința penală nr. 690 din 5 noiembrie 2008 a Judecătoriei A., definitivă la data de 30 decembrie 2008, la pedeapsa închisorii de 3 ani; X a fost liberat condiționat la 17 noiembrie 2010, cu un rest de 308 zile;
b. prin sentința penală nr. 581 din 14 septembrie 2011 a Judecătoriei A., definitivă la data de 26 octombrie 2011, la pedeapsa închisorii de 3 ani și 4 luni, fiind revocată liberarea condiționată pentru restul de 308 zile menționat anterior; inculpatul a fost liberat condiționat la 26 martie 2014, cu un rest de 171 de zile;
c. prin sentința penală nr. 601 din 22 iulie 2014 a Judecătoriei A., definitivă la data de 4 septembrie 2014, la pedeapsa rezultantă de 4 ani închisoare, pedeapsă la care a fost adăugat restul neexecutat de 171 de zile închisoare, anterior menționat.
Stabiliți pedeapsa rezultantă pe care trebuie să o execute X.

48. Menționați ipotezele în care, în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, circumstanțele agravante generale sunt prevăzute în cuprinsul normei de incriminare, distingând între formele de bază ale infracțiunii și variantele agravate.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

La elaborarea prezentei lucrări au fost avute în vedere opiniile exprimate în doctrină, după cum urmează:

1. G. Antoniu (coord.), *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, vol. I și II;
2. G. Antoniu, *Eroarea de drept penal*, în R.D.P. nr. 1/1994;
3. G. Antoniu, *Tentativa*, Ed. Societății Tempus, București, 1995;
4. G. Antoniu, *Trăsăturile distinctive ale intenției indirecte*, în R.R.D. nr. 12/1974;
5. G. Antoniu, *Urmarea imediată. Contribuții la clarificarea conceptului*, în R.D.P. nr. 1/1999;
6. A. Ashworth, *Principles of Criminal Law*, 5th edition, Oxford University Press, 2006;
7. C. Barbu, *Aplicarea legii penale în spațiu și timp*, Ed. Științifică, București, 1972;
8. G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F. Vasile, *Codul penal comentat*, Ed. C.H. Beck., București, 2014;
9. B. Bouloc, *Droit pénal général*, 4e éd., Ed. Hachette, 2007;
10. C. Bulai, B. Bulai, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013;
11. N. Buzea, *Curs de drept penal*, editori G. Dărângă și N. Daniil, 1934-1935;
12. Fr. Desportes, F. Le Gunehec, *Droit pénal général*, 14e éd., Ed. Economica, Paris, 2007;
13. V. Dongoroz ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, ed. a 2-a, Ed. Academiei, Ed. All Beck, București, 2003, vol. I-II;
14. V. Dongoroz, *Curs de drept penal (reeditarea ediției din 1939)*, Asociația Română de Științe Penale, 2000;
15. G. Fiandaca, E. Musco, *Diritto penale. Parte generale*, Ed. Zanichelli, 2009;
16. C. Ghigheci, *Cauzele care înlătură răspunderea penală în noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
17. A.-R. Ilie, *Răspunderea penală a persoanei juridice. Jurisprudență rezumată și comentată*, Ed. C.H. Beck, București, 2013;
18. A. Jurma, *Persoana juridică – subiect al răspunderii penale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010;
19. G.A. Lazăr, *Individualizarea pedepselor aplicabile persoanelor juridice*, în C.D.P. nr. 4/2018;
20. L.V. Lefterache, *Confiscarea extinsă în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, în „Conferința Reglementări fundamentale în noul Cod penal și noul Cod de procedură penală", Analele Universității din București, Supliment, 2014, Ed. C.H. Beck, București, 2014;

21. L.V. Lefterache, *Confiscarea extinsă*, în C. Jud. nr. 7/2015;
22. L. Lefterache, *Justiția penală în cazul minorilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2011;
23. Y. Mayaud, *Droit pénal général*, 2e éd., Presses Universitaires de France, 2007;
24. R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel. Droit pénal général*, 7e éd., Ed. Cujas, 1997, vol. I, II;
25. C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
26. D. Nițu, *Imunitatea șefului de stat în dreptul penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
27. D. Nițu, *Confiscarea extinsă. Confiscarea specială. Confiscarea de la terți*, în C.D.P. nr. 4/2017;
28. I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1994;
29. V. Papadopol, D. Pavel, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992;
30. I. Pascu, *Legitima apărare în noua reglementare*, în R.D.P. nr. 1/2003;
31. V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2011;
32. J. Pradel, *Droit pénal comparé*, 2e éd., Ed. Dalloz, 2002;
33. J. Pradel, *Droit pénal général*, 16e éd., Ed. Cujas, 2006;
34. G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, *Droit pénal général*, 16e éd., Ed. Dalloz, 1997;
35. O. Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976;
36. F. Streteanu, R. Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
37. F. Streteanu, *Documentare privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a noului Cod penal*, disponibil pe *www.just.ro*;
38. F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, vol. I;
39. F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, vol. II;
40. F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, vol. I;
41. T. Vasiliu, G. Antoniu, S. Daneș, Gh. Dărîngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, *Codul penal, comentat și adnotat. Partea generală*, Ed. Științifică și Pedagogică, București, 1972.

JURISPRUDENȚĂ

Jurisprudența redată în prezenta lucrare se regăsește, în principal, în următoarele baze de date juridice:

portal.just.ro	- Portalul instanțelor de judecată – bază de date online aparținând Ministerului Justiției;
www.idrept.ro	- Softul legislativ iDrept, Wolters Kluwer România;
www.jurindex.ro	- Site aflat sub egida Consiliului Superior al Magistraturii;
www.legalis.ro	- Bibliotecă juridico-economică online, Ed. C.H. Beck;
www.rolii.ro	- Portal de jurisprudență românească;
www.sintact.ro	- Softul legislativ Sintact, Wolters Kluwer România;
www.scj.ro	- Site-ul oficial al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

De asemenea, unele soluții jurisprudențiale se regăsesc și în următoarele lucrări:

1. G. Antoniu, V. Brutaru, *Revista de drept penal. Studii și practică judiciară (1994-2007)*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2008;
2. G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu, *Codul de procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2006;
3. V. Bogdănescu, L. Pastor, *Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție 1990-1992*, Ed. Orizonturi, București, 1993;
4. A. Bontaș, *Plângerea împotriva actelor și măsurilor procurorului*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2011;
5. M. Constantinescu, *Executarea hotărârilor penale. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2006;
6. N. Cristuș, *Arestarea preventivă. Practică judiciară 2008-2010*, Ed. Hamangiu, București, 2010;
7. G. Ionescu, I. Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală 1990-2000*, Ed. Juris Argessis, Curtea de Argeș, 2002;
8. L.C. Kövesi, D. Țițian, D. Frăsie, *Arestarea preventivă, Aprecierea pericolului social concret pentru ordinea publică: practică judiciară, hotărâri C.E.D.O.*, Ed. Hamangiu, București, 2009;
9. L. Mera, L. Rog, L. Savonea, R. Budăi, *Codul de procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2008;
10. I. Neagu, A. Crișu, *Codul de procedură penală adnotat*, Ed. All Beck, București, 2003;

11. I. Neagu, M. Damaschin, A. Iugan, *Codul de procedură penală adnotat*, Ed. Universul Juridic, București, 2018;
12. V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977;
13. V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
14. V. Papadopol, Șt. Daneș, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
15. A. Trancă, *Acțiunea civilă în procesul penal*, Ed. Hamangiu, București, 2008;
16. M. Udroiu (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2017;
17. *Buletinul Jurisprudenței ICCJ 2008*, Ed. C.H. Beck, București, 2009;
18. *Buletinul Jurisprudenței ICCJ 2009*, Ed. C.H. Beck, București, 2010;
19. *Buletinul Jurisprudenței ICCJ 2010*, Ed. C.H. Beck, București, 2011;
20. *Curtea de Apel Brașov. Culegere de practică judiciară 1996*, Ed. Omnia Uni SAST, Brașov, 1997;
21. *Curtea de Apel Brașov. Culegere de practică judiciară în materie penală 2003-2004*, Ed. C.H. Beck, București, 2006;
22. *Curtea de Apel București. Culegere de practică judiciară penală 1994*, Ed. Continent XXI, București, 1995;
23. *Curtea de Apel București. Culegere de practică judiciară în materie penală 1998*, Ed. All Beck, București, 1999;
24. *Curtea de Apel București. Culegere de practică judiciară în materie penală 2000*, Ed. Rosetti, București, 2001;
25. *Curtea de Apel București. Practică judiciară penală 2001-2002*, Ed. Brilliance, Piatra-Neamț, 2004;
26. *Curtea de Apel București. Practică judiciară penală 2003-2004*, Ed. Brilliance, Piatra-Neamț, 2006;
27. *Curtea de Apel București. Culegere de practică judiciară în materie penală 2007*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2008;
28. *Curtea de Apel Pitești. Buletinul Jurisprudenței 2004*, Ed. All Beck, București, 2005;
29. *Curtea de Apel Ploiești. Buletinul Jurisprudenței. Culegere de practică judiciară 1993-1997*, Ed. Lumina Lex, București, 1999;
30. *Curtea de Apel Timișoara. Buletinul Jurisprudenței. Culegere de practică judiciară 2000-2001*, Ed. Lumina Lex, București, 2002;
31. *Curtea de Apel Timișoara. Buletinul Jurisprudenței. Culegere de practică judiciară 2003*, Ed. Lumina Lex, București, 2004;

32. *Tribunalul Municipiului Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1990*, Casa de Editură şi Presă „Şansa", Bucureşti, 1991;
33. *Tribunalul Municipiului Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1993*, Casa de Editură şi Presă „Şansa", Bucureşti, 1994;
34. Revista Buletinul Casaţiei 2008-2012, Ed. C.H. Beck;
35. Revista Curierul Judiciar 2008-2012, Ed. C.H. Beck;
36. Revista Buletinul Curţilor de Apel 2008-2012, Ed. C.H. Beck;
37. Revista Dreptul, Uniunea Juriştilor din România;
38. Revista Română de Drept.

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)
021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

Universul Juridic

nihil sine iure

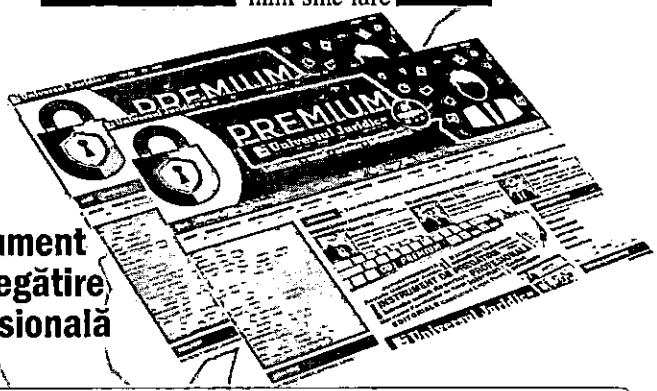

instrument de pregătire profesională

PARTENERIAT — Suntem o comunitate impresionantă – peste 40.000 de membri activi

ONLINE — **Conținut juridic de calitate disponibil de pe orice dispozitiv:** laptop, mobil sau tabletă

REZULTATE — Puteți accesa informații juridice reale, certificate editorial, necesare activității dvs., în orice moment, sub **semnătura specialiștilor recunoscuți în domeniu**

TRADIȚIE — În **18 ani** am devenit cel mai important actor al pieței editoriale juridice! Peste **2.000 de titluri, 1.000 de autori, 12 reviste juridice.** Acum și **online!**

ARTICOLE — Peste **10.000 de pagini** de conținut profesional structurat pe **12 secțiuni,** pentru a facilita accesul la conținutul relevant

LEGISLAȚIE — **Modificări legislative, legi promulgate, decizii CCR și ÎCCJ, proiecte de legi**

ALĂTURĂ-TE CELOR 40.000 de profesioniști!
BENEFICIAZĂ de avantajele contului premium: GO PREMIUM!
Testează și convinge-te!

www.universuljuridic.ro

UNIVERSUL JURIDIC

CAMPANIA „ANTIPIRATERIE"

ujmagro

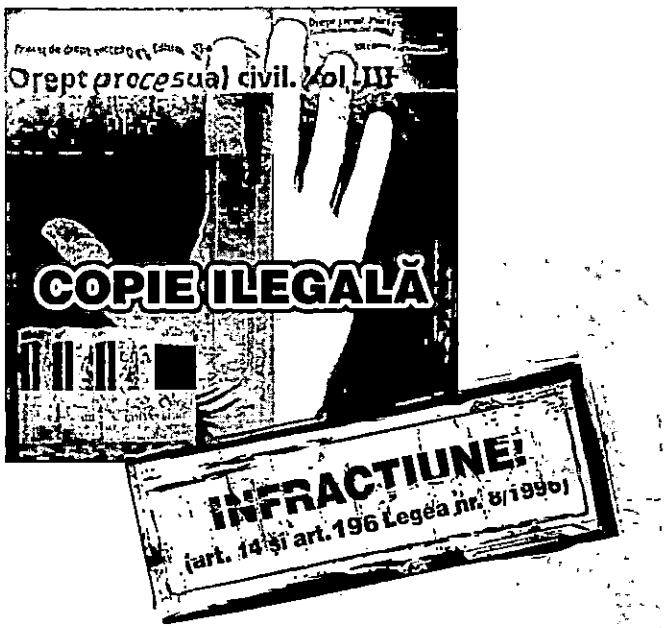

RESPECT PENTRU PROFESORII NOȘTRI!

FACULTATEA DE DREPT FORMEAZĂ JURIȘTI, NU INFRACTORI!

Parteneri

FACULTATEA DE DREPT

FACULTATEA DE DREPT

ULBS
FACULTATEA DE DREPT

DREPT

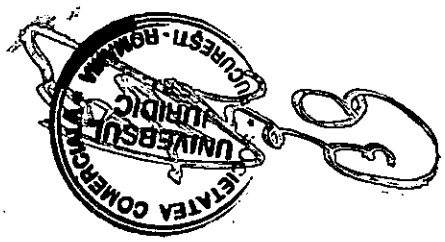
UNIVERSITATEA COMERCIALĂ
BIBLIOTECA JURIDICĂ
BUCUREȘTI - ROMÂNIA

3382 9272

Prezentele fișe au alcătuit, încă din 2012, singura lucrare care a abordat, într-o grafică inovatoare și o structură intuitivă, Partea generală a Codului penal, dorind să se materializeze într-un instrument eficient, care să permită oricărui jurist să își fixeze facil o perspectivă logică asupra materiei.

Ediția a VI-a a lucrării este regândită astfel încât, prin forma de prezentare a informațiilor, precum și prin structurile de analiză și sinteză suplimentar introduse, să asigure dobândirea cunoștințelor necesare atât cititorului care descoperă materia, cât și celui care se pregătește pentru un examen de tip test-grilă ori pentru o probă scrisă de verificare a cunoștințelor juridice în cadrul căreia se testează capacitatea de analiză, de sinteză și de generalizare a candidaților.

PUNCTE FORTE

- explicații clare, apte să asigure maximă eficiență în susținerea oricărui examen de Drept penal, Partea generală, indiferent dacă subiectul constă într-un test-grilă sau într-o probă scrisă de verificare a cunoștințelor juridice;
- analiza tuturor deciziilor pronunțate în recurs în interesul legii (RIL) și a hotărârilor prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (HP) date de Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și a soluțiilor pronunțate de Curtea Constituțională până la finalul lunii mai 2019;
- cele mai recente soluții jurisprudențiale relevante pronunțate în aplicarea noului Cod penal;
- denumiri marginale care precedă fiecare soluție jurisprudențială, asemănătoare standardelor codurilor adnotate;
- structuri grafice care urmăresc logica funcțională a fiecărei instituții și facilitează asimilarea rapidă atât a structurii instituției, cât și a conținutului informațiilor despre aceasta;
- **TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE (TAD)**, care contribuie semnificativ la pregătirea candidatului pentru susținerea probelor scrise de verificare a cunoștințelor juridice, prin intermediul **TAD** fiind evidențiate operațiile gândirii (analiză, sinteză, generalizare) în trăsături ale procesului de gândire (flexibilitatea ori dimensiunea critică). Scopul **TAD** nu este acela de a obține un răspuns tranșant cu privire la o problemă de drept, ci de a testa capacitatea cititorului de a diseca și dezbate o situație factuală sub toate fațetele posibile și de a-și prezenta argumentele într-o manieră clară și logică. Deopotrivă, **TAD** pot conduce la crearea de noi teme de discuții apte să releve acuratețea raționamentului cititorului și capacitatea de a efectua distincții relevante în materia dreptului penal;
- **întrebări și exerciții recapitulative;**
- **TABELE DE ANALIZĂ COMPARATIVĂ (TAC),** cu o utilitate de necontestat în etapa pregătirii candidatului pentru susținerea probelor scrise de verificare a cunoștințelor juridice. Scopul **TAC** este acela de a contribui la sedimentarea cunoștințelor prin observarea diferențelor dintre instituțiile comparate.

ACQUIS-UL LUCRĂRII

- elaborarea acesteia de către un teoretician și practician cu experiență, capabil să ofere o viziune armonizată asupra materiei penale și procesual penale;
- prezentarea materiei într-o manieră clară și structurată, apt să asigure fixarea rapidă a cunoștințelor necesare pentru examene de tip test-grilă sau pentru o probă scrisă de verificare a cunoștințelor juridice;
- organizarea conținutului în **părți teoretice**, care oferă informații teoretice tehnice și precise, și **părți practice**, care cuprind soluțiile relevante pronunțate de instanțele judecătorești în materie;
- explicarea, în cadrul secțiunii de **observații**, a unor chestiuni ce prezintă o dificultate sporită.

ISBN: 978-606-39-0456-1

"FISE DE DREPT PENAL."
" PARTEA GENERALA, ED
9786063904561
"85,00 LEI/BUC"